

**СЪВЕТ НА
ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ**

**Брюксел, 19 март 2014 г.
(OR. en)**

**Междуинституционално досие:
2014/0087 (NLE)**

**7943/14
ADD 1**

**COEST 100
PESC 296
JAI 178
WTO 109**

ПРИДРУЖИТЕЛНО ПИСМО

От:	Генералния секретар на Европейската комисия, подписано от г-н Jordi AYET PUIGARNAU, директор
Дата на получаване:	11 март 2014 г.
До:	Г-н Uwe CORSEPIUS, генерален секретар на Съвета на Европейския съюз
№ док. Ком.:	COM(2014) 157 final - Annex I
Относно:	Предложение за РЕШЕНИЕ НА СЪВЕТА за подписване от името на Европейския съюз и временно прилагане на Споразумението за асоцииране между Европейския съюз и Европейската общност за атомна енергия и техните държави членки, от една страна, и Република Молдова, от друга страна - Приложение I

Приложено се изпраща на делегациите документ COM(2014) 157 final - Annex I.

Приложение: COM(2014) 157 final - Annex I

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 10.3.2014 г.
COM(2014) 157 final

ANNEX 1

ПРИЛОЖЕНИЕ

ПРИЛОЖЕНИЕ I

Споразумение за асоцииране между Европейския съюз и Европейската общност за атомна енергия и техните държави членки, от една страна, и Република Молдова, от друга страна

към

Предложение за Решение на Съвета

за подписване от името на Европейския съюз и временно прилагане на Споразумението за асоцииране между Европейския съюз и Европейската общност за атомна енергия и техните държави членки, от една страна, и Република Молдова, от друга страна

СПОРАЗУМЕНИЕ ЗА АСОЦИИРАНЕ
МЕЖДУ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
И ЕВРОПЕЙСКАТА ОБЩНОСТ ЗА АТОМНА ЕНЕРГИЯ
И ТЕХНИТЕ ДЪРЖАВИ ЧЛЕНКИ, ОТ ЕДНА СТРАНА,
И РЕПУБЛИКА МОЛДОВА, ОТ ДРУГА СТРАНА

ПРЕАМБЮЛ

КРАЛСТВО БЕЛГИЯ,

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ,

ЧЕШКАТА РЕПУБЛИКА,

КРАЛСТВО ДАНИЯ,

ФЕДЕРАЛНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЯ,

РЕПУБЛИКА ЕСТОНИЯ,

ИРЛАНДИЯ,

РЕПУБЛИКА ГЪРЦИЯ,

КРАЛСТВО ИСПАНИЯ,

ФРЕНСКАТА РЕПУБЛИКА,

РЕПУБЛИКА ХЪРВАТИЯ,

ИТАЛИАНСКАТА РЕПУБЛИКА,

РЕПУБЛИКА КИПЪР,

РЕПУБЛИКА ЛАТВИЯ,

РЕПУБЛИКА ЛИТВА,

ВЕЛИКОТО ХЕРЦОГСТВО ЛЮКСЕМБУРГ,

УНГАРИЯ,

РЕПУБЛИКА МАЛТА,

КРАЛСТВО НИДЕРЛАНДИЯ,

РЕПУБЛИКА АВСТРИЯ,

РЕПУБЛИКА ПОЛША,

ПОРТУГАЛСКАТА РЕПУБЛИКА,

РУМЪНИЯ,

РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЯ,

СЛОВАШКАТА РЕПУБЛИКА,

РЕПУБЛИКА ФИНЛАНДИЯ,

КРАЛСТВО ШВЕЦИЯ,

ОБЕДИНЕНОТО КРАЛСТВО ВЕЛИКОБРИТАНИЯ И СЕВЕРНА ИРЛАНДИЯ,

договарящи се страни по Договора за Европейския съюз и Договора за функционирането на Европейския съюз, наричани по-нататък „държавите членки“,

ЕВРОПЕЙСКИЯТ СЪЮЗ, наричан по-нататък „Съюзът“ или „ЕС“, и

ЕВРОПЕЙСКАТА ОБЩНОСТ ЗА АТОМНА ЕНЕРГИЯ, наричана по-нататък „Евратом“,

от една страна, и

РЕПУБЛИКА МОЛДОВА,

от друга страна,

наричани заедно по-нататък „страните“,

КАТО ИМАТ ПРЕДВИД общите ценности и здравите връзки между страните, установени в миналото благодарение на Споразумението за партньорство и сътрудничество между Европейските общности и техните държави членки, от една страна, и Република Молдова, от друга страна, които се развиват в рамките на европейската политика за съседство и Източното партньорство, и като признават общото желание на страните да продължат да развиват, укрепват и разширяват своите отношения;

КАТО ОТЧИТАТ европейските стремежи и европейския избор на Република Молдова;

КАТО ПРИЗНАВАТ, че общите ценности, на които се основава ЕС, а именно демокрацията, зачитането на правата на човека и на основните свободи и върховенството на закона, са в основата и на политическото асоцииране и икономическата интеграция, предвидени в настоящото споразумение;

КАТО ВЗЕМАТ ПРЕДВИД, че настоящото споразумение няма да засегне отношенията между ЕС и Република Молдова и оставя възможност за бъдещо постепенно развиване на тези отношения;

КАТО ОТЧИТАТ, че Република Молдова като европейска държава има обща история и общи ценности с държавите членки и е поела ангажимент да прилага и насърчава тези ценности, които за Република Молдова стоят в основата на европейския ѝ избор;

КАТО ПРИЗНАВАТ значението на плана за действие между ЕС и Република Молдова в областта на европейската политика за съседство (ЕПС) от февруари 2005 г. за укрепването на отношенията между ЕС и Република Молдова и за подпомагането на напредъка в процеса на реформи и сближаване в Република Молдова, като по този начин се допринася за постепенната икономическа интеграция и за задълбочаването на политическото асоцииране;

РЕШЕНИ да засилят зачитането на основните свободи, на правата на човека, включително правата на лицата от малцинствата, на демократичните принципи, на върховенството на закона и на доброто управление;

КАТО ПРИПОМНЯТ по-конкретно желанието си да насърчават правата на човека, демокрацията и върховенството на закона, включително като си сътрудничат за тази цел в рамките на Съвета на Европа;

КАТО ЖЕЛАЯТ да подпомогнат политическото и социално-икономическото развитие на Република Молдова чрез широкообхватно сътрудничество в широк спектър от области от общ интерес, включително в областта на доброто управление, свободата, сигурността и правосъдието, търговската интеграция и засиленото икономическо сътрудничество, трудовата заетост и социалната политика, финансовото управление, реформата на публичната администрация и на държавната служба, участието на гражданското общество, институционалното изграждане, намаляването на бедността и устойчивото развитие;

РЕШЕНИ да спазват всички принципи и разпоредби на Устава на Организацията на обединените нации, Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ), и по-специално Заключителния акт от Хелзинки от 1975 г. на Съвещанието за сигурност и сътрудничество в Европа и заключителните документи от конференциите в Мадрид и Виена съответно от 1991 и 1992 г., Парижката харта за Нова Европа от 1990 г., Всеобщата декларация за правата на човека на Организацията на обединените нации от 1948 г. и Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи от 1950 г.;

КАТО ПРИПОМНЯТ желанието си да насърчават международния мир и сигурност, както и да провеждат ефективно многостранно сътрудничество и да извършват мирно разрешаване на спорове, а именно като си сътрудничат за тази цел в рамките на Организацията на обединените нации (ООН) и на ОССЕ;

КАТО ПРИЗНАВАТ значението на активното участие на Република Молдова в различните форми на регионалното сътрудничество;

КАТО ЖЕЛАЯТ да доразвият редовния политически диалог по двустранни и международни въпроси от общ интерес, включително по регионални аспекти, като вземат предвид общата външна политика и политика на сигурност (ОВППС) на ЕС, включително общата политика за сигурност и отбрана (ОПСО);

КАТО ВЗЕМАТ ПРЕДВИД желанието на ЕС да подкрепи усилията в международен план за укрепване на суверенитета и териториалната цялост на Република Молдова и да допринесе за реинтеграцията на страната;

КАТО ПРИЗНАВАТ значението на ангажимента на Република Молдова за надеждно разрешаване на Приднестровския конфликт и ангажимента на ЕС да подпомогне възстановяването след конфликта;

РЕШЕНИ да предотвратяват всички видове организирана престъпност, трафика на хора и корупцията и да се борят срещу тях, както и да засилят сътрудничеството в борбата срещу тероризма;

РЕШЕНИ да задълбочат своя диалог и сътрудничеството си в областта на мобилността, миграцията, убежището и управлението на границите в духа на външната политика на ЕС по въпросите на миграцията, насочена към сътрудничеството в областта на законната миграция, включително кръговата миграция и борбата с незаконната миграция, както и към осигуряване на ефикасното изпълнение на Споразумението между Европейската общност и Република Молдова за обратното приемане на пребиваващи без разрешение лица;

КАТО ПРИЗНАВАТ постепенните мерки, които се предприемат за своевременно въвеждане на безвизов режим на пътуване за гражданите на Република Молдова, ако са налице условията за добре управлявана и сигурна мобилност;

КАТО ПОТВЪРЖДАВАТ, че разпоредбите на настоящото споразумение, които попадат в приложното поле на дял V от част трета от Договора за функционирането на Европейския съюз, са обвързващи за Обединеното кралство и Ирландия като отделни договарящи се страни, а не като част от ЕС, освен ако ЕС и Обединеното кралство и/или Ирландия съвместно не уведомят Република Молдова, че Обединеното кралство или Ирландия се обвързва като част от ЕС в съответствие с Протокол № 21 относно позицията на Обединеното кралство и Ирландия по отношение на пространството на свобода, сигурност и правосъдие, приложен към Договора за Европейския съюз и към Договора за функционирането на Европейския съюз. В случай че Обединеното кралство и/или Ирландия престанат да бъдат обвързани като част от ЕС в съответствие с член 4а от този протокол, ЕС и Обединеното кралство и/или Ирландия уведомяват незабавно Република Молдова за всяка промяна в своята позиция, като в този случай те остават обвързани на отделно основание от разпоредбите на настоящото споразумение. Същото важи за Дания в съответствие с Протокол № 22 относно позицията на Дания, приложен към тези договори;

РЕШЕНИ да спазват принципите на свободната пазарна икономика и като потвърждават готовността на ЕС да подпомага икономическите реформи в Република Молдова;

РЕШЕНИ да се съобразяват с екологичните нужди, включително с трансграничното сътрудничество по многостранните международни споразумения и с тяхното прилагане, както и да зачитат принципите на устойчивото развитие;

КАТО ЖЕЛАЯТ да постигнат постепенна икономическа интеграция във вътрешния пазар на ЕС, съгласно постановеното в настоящото споразумение, наред с друго чрез задълбочена и всеобхватна зона за свободна търговия (ЗВЗСТ), като неделима част от настоящото споразумение;

КАТО ЖЕЛАЯТ да създадат задълбочена и всеобхватна зона за свободна търговия, която ще осигури регулаторно сближаване с широк обхват и либерализация на достъпа до пазара, в съответствие с правата и задълженията, произтичащи от членството на страните в Световната търговска организация (СТО), и с прилагането на тези права и задължения по прозрачен начин;

КАТО ВЯРВАТ, че настоящото споразумение ще създаде нов климат за икономическите отношения между страните, и най-вече за развитието на търговията и инвестициите, и ще стимулира конкуренцията — фактори от първостепенно значение за икономическото реструктуриране и модернизация;

РЕШЕНИ да насърчават сигурността на енергийните доставки, да улесняват развитието на подходяща инфраструктура, да задълбочават пазарната интеграция и регулаторното сближаване по отношение на ключови елементи от достиженията на правото на ЕС и да насърчават енергийната ефективност и използването на възобновяеми енергийни източници;

КАТО ОТЧИТАТ необходимостта от задълбочаване на сътрудничеството в областта на енергетиката и ангажимента на страните да изпълняват Договора за създаване на Енергийна общност (Договорът за Енергийна общност);

КАТО ЖЕЛАЯТ да повишат безопасността на общественото здравеопазване и защитата на здравето на човека като предварително условие за устойчиво развитие и икономически растеж;

РЕШЕНИ да увеличат междуличностните контакти, включително чрез сътрудничество и обмени в сферата на научните изследвания и развойната дейност, образованието и културата;

РЕШЕНИ да насърчават трансграничното и междурегионалното сътрудничество в духа на добросъседските отношения;

КАТО ПРИЗНАВАТ ангажимента на Република Молдова да сближи постепенно своето законодателство в съответните сектори с това на ЕС и да прилага това законодателство ефективно;

КАТО ПРИЗНАВАТ ангажимента на Република Молдова да развие своята административна и институционална инфраструктура в степента, необходима за изпълнение на настоящото споразумение;

КАТО ВЗЕМАТ ПРЕДВИД желанието на ЕС да подкрепи изпълнението на реформите и да използва при оказването на тази подкрепа всички налични инструменти за сътрудничество и за техническа, финансова и икономическа помощ,

СЕ СПОРАЗУМЯХА ЗА СЛЕДНОТО:

ЧЛЕН 1

Цели

1. С настоящото се установява асоцииране между Съюза и неговите държави членки, от една страна, и Република Молдова, от друга страна.
2. Целите на това асоцииране са:
 - а) насърчаване на политическото асоцииране и икономическата интеграция между страните въз основа на общите ценности и тесните връзки, включително чрез увеличаване на участието на Република Молдова в политиките, програмите и агенциите на ЕС;
 - б) укрепване на рамката за засилен политически диалог във всички области от взаимен интерес, осигурявайки изграждането на близки политически отношения между страните;
 - в) оказване на принос към укрепването на демокрацията и към политическата, икономическата и институционалната стабилност в Република Молдова;

- г) насърчаване, опазване и укрепване на мира и на стабилността в регионален и международен план, включително чрез полагане на съвместни усилия за премахване на източниците на напрежение, повишаване на сигурността на границите и насърчаване на трансграничното сътрудничество и добрите междусъседски отношения;
- д) подпомагане и засилване на сътрудничеството в областта на свободата, сигурността и правосъдието с цел укрепване на върховенството на закона и зачитането на правата на човека и основните свободи, а също и в областта на мобилността и междуличностните контакти;
- е) подпомагане на усилията на Република Молдова за развиване на икономическия ѝ потенциал посредством международното сътрудничество, а също и чрез сближаване на законодателството ѝ с това на ЕС;
- ж) създаване на условия за задълбочени икономически и търговски отношения, насочени към постепенното интегриране на Република Молдова във вътрешния пазар на ЕС, постановено в настоящото споразумение, включително чрез изграждане на задълбочена и всеобхватна зона за свободна търговия, която ще осигури регулаторно сближаване с широк обхват и либерализация на достъпа до пазара, в съответствие с правата и задълженията, произтичащи от членството в СТО, и с прилагането на тези права и задължения по прозрачен начин; и
- з) създаване на условия за все по-тясно сътрудничество в други области от взаимен интерес.

ДЯЛ I

ОБЩИ ПРИНЦИПИ

ЧЛЕН 2

1. Зачитането на демократичните принципи, правата на човека и основните свободи, посочени във Всеобщата декларация за правата на човека и определени в Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, в Заключителния акт от Хелзинки от 1975 г. на Съвещанието за сигурност и сътрудничество в Европа и в Парижката харта за нова Европа от 1990 г., представлява основата на вътрешните и външните политики на страните и съществен елемент на настоящото споразумение. Борбата с разпространението на оръжия за масово унищожение, свързаните с тях материали и средствата за тяхната доставка също представлява съществен елемент на настоящото споразумение.
2. Страните заявяват отново своя ангажимент да съблюдават принципите на свободна пазарна икономика, устойчиво развитие и ефективно многостранно сътрудничество.

3. Страните потвърждават ангажимента си да зачитат принципите на върховенството на закона и доброто управление, както и международните си задължения, и по-конкретно в рамките на ООН, Съвета на Европа и ОССЕ.

4. Страните се ангажират да насърчават сътрудничеството и добросъседските отношения, включително сътрудничеството по разработването на проекти от общ интерес, а именно проектите, свързани с предотвратяването на корупцията, престъпните дейности, организирани или други, включително тези с транснационален характер, и тероризма, както и борбата с тях. Този ангажимент представлява основен фактор за развитие на отношенията и сътрудничеството между страните и допринася за регионалния мир и стабилност.

ДЯЛ II

ПОЛИТИЧЕСКИ ДИАЛОГ, РЕФОРМА И СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА ВЪНШНАТА ПОЛИТИКА И ПОЛИТИКАТА НА СИГУРНОСТ

ЧЛЕН 3

Цели на политическия диалог

1. Политическият диалог между страните по всички области от общ интерес, включително външните въпроси и въпросите, свързани със сигурността, както и вътрешната реформа, се развива и засилва във все по-голяма степен. Това ще повиши ефективността на политическото сътрудничество и ще насърчи сближаването по външните въпроси и въпросите, свързани със сигурността.

2. Целите на политическия диалог са:

- а) задълбочаване на политическото асоцииране и по-голямо сближаване и ефективност от политическа гледна точка и от гледна точка на политиката на сигурност;
- б) насърчаване на международната стабилност и сигурност, основани на ефективно многостранно сътрудничество;
- в) засилване на сътрудничеството и диалога между страните относно международната сигурност и управлението на кризи, и по-конкретно с цел справяне със световните и регионалните предизвикателства и със сериозните заплахи;
- г) способстване на ориентираното към резултатите и практическо сътрудничество между страните за постигането на мир, сигурност и стабилност на европейския континент;
- д) засилване на зачитането на демократичните принципи, върховенството на закона и доброто управление, правата на човека и основните свободи, включително правата на лицата от малцинствата, както и оказване на принос към консолидирането на вътрешните политически реформи;
- е) развиване на диалога и задълбочаване на сътрудничеството между страните в областта на сигурността и отбраната; и
- ж) зачитане и насърчаване на принципите на суверенитета и териториалната цялост, ненарушимостта на границите и независимостта.

ЧЛЕН 4

Вътрешна реформа

Страните си сътрудничат в следните области:

- а) разработването, консолидирането и повишаването на стабилността и ефективността на демократичните институции и върховенството на закона;
- б) обезпечаването на зачитането на правата на човека и основните свободи;
- в) постигането на по-нататъшен напредък по реформите в съдебната и правната сфера с цел да се осигури независимостта на съдебната власт, да се подсили административният ѝ капацитет и да се гарантират непристрастността и ефективността на правоприлагащите органи;
- г) продължаването на реформите на публичната администрация и изграждането на отговорна, ефикасна, прозрачна и професионална държавна служба; и

- д) осигуряването на ефективността на борбата с корупцията, и по-конкретно с цел засилване на международното сътрудничество в областта на борбата с корупцията и осигуряване на ефективното привеждане в действие на приложимите международни правни инструменти, като например Конвенцията на Организацията на обединените нации срещу корупцията от 2003 г.

ЧЛЕН 5

Външна политика и политика на сигурност

1. Страните задълбочават своя диалог и сътрудничество и насърчават постепенното сближаване в областта на външната политика и политиката на сигурност, включително общата политика за сигурност и отбрана (ОПСО), и разглеждат по-специално въпроси, свързани с предотвратяването на конфликти и управлението на кризи, регионалната стабилност, разоръжаването, неразпространението на оръжия, контрола над въоръженията и контрола върху износа на оръжия. Сътрудничеството се основава на общи ценности и взаимни интереси и цели по-голямо сближаване на политиките и подобряване на тяхната ефективност, като използва двустранните, международните и регионалните форуми.

2. Страните потвърждават своята ангажираност по отношение на принципите на зачитане на суверенитета и териториалната цялост, ненарушимостта на границите и независимостта, залегнали в Устава на Организацията на обединените нации и в Заключителния акт от Хелзинки от 1975 г. на Съвещанието за сигурност и сътрудничество в Европа, както и по отношение на насърчаването на тези принципи в рамките на своите двустранни и многостранни отношения.

ЧЛЕН 6

Международен наказателен съд

1. Страните потвърждават, че най-тежките престъпления, предизвикващи безпокойството на международната общност като цяло, не трябва да остават ненаказани и че тяхното ефективно наказателно преследване трябва да се осигури чрез предприемане на мерки на национално и международно равнище, включително чрез Международния наказателен съд (МНС).

2. Страните считат, че създаването и ефективната работа на МНС представляват важна стъпка към постигането на световен мир и справедливост. Страните се договарят да подпомагат МНС, като прилагат Римския статут на Международния наказателен съд и свързаните с него инструменти, полагайки необходимите усилия за запазване на неговия интегритет.

ЧЛЕН 7

Предотвратяване на конфликти и управление на кризи

Страните засилват практическото си сътрудничество в областта на предотвратяването на конфликти и управлението на кризи, по-специално с цел евентуално участие на Република Молдова в ръководени от ЕС граждански и военни операции за управление на кризи, както и в съответни учения и обучения, в зависимост от всеки отделен случай и след евентуална покана от страна на ЕС.

ЧЛЕН 8

Регионална стабилност

1. Страните активизират съвместните си усилия за насърчаване на стабилността, сигурността и демократичното развитие в региона, и по-специално работят съвместно за мирното разрешаване на регионалните конфликти.
2. Страните заявяват отново своя ангажимент за намиране на трайно решение на Приднестровския проблем, при пълно зачитане на суверенитета и териториалната цялост на Република Молдова, както и за съвместно улесняване на възстановяването след конфликта. До намирането на решение и без да се засяга установеният формат на водене на преговори, Приднестровският проблем ще бъде една от централните теми в дневния ред на политическия диалог и на сътрудничеството между страните, както и в диалога и сътрудничеството с други заинтересовани представители на международните среди.
3. Тези усилия следват споделените принципи за опазване на международния мир и сигурност, установени с Устава на Организацията на обединените нации, Заключителния акт от Хелзинки от 1975 г. на Съвещанието за сигурност и сътрудничество в Европа и други приложими многостранни документи.

ЧЛЕН 9

Оръжия за масово унищожение

1. Страните считат, че разпространението на оръжия за масово унищожение (ОМУ) и на техните средства за доставка, както за държавни, така и за недържавни субекти, представлява една от най-сериозните заплахи за международния мир и стабилност. Поради това страните се споразумяват да си сътрудничат и да допринасят за противодействането на разпространението на ОМУ и на техните средства за доставка чрез пълно спазване и прилагане на национално равнище на своите съществуващи задължения по силата на международните договори и споразумения за разоръжаване и неразпространение на оръжия и други приложими международни задължения. Страните се споразумяват, че настоящата разпоредба представлява съществен елемент на настоящото споразумение.
2. Освен това страните се споразумяват да си сътрудничат и да допринасят за противодействането на разпространението на ОМУ и на техните средства за доставка, като:
 - а) предприемат стъпки, по целесъобразност, за ратифициране или присъединяване към всички други приложими международни инструменти и за цялостното им прилагане; и

- б) създават ефективна система за национален контрол на износа, контролираща износа и транзита на стоки, свързани с ОМУ, включително контрол на крайната употреба на ОМУ, упражняван спрямо технологиите с възможна двойна употреба, и съдържаща ефективни санкции за нарушаване на контрола на износа.
3. Страните се споразумяват да провеждат редовен политически диалог, който ще съпровожда и консолидира тези елементи.

ЧЛЕН 10

Контрол на износа на малки оръжия и леки въоръжения и на конвенционални оръжия

1. Страните признават, че незаконното производство, прехвърляне и движение на малки оръжия и леки въоръжения (МОЛВ), включително боеприпасите за тях, както и прекаленото им натрупване, лошото управление, недостатъчно обезопасените запаси и неконтролираното разпространение продължават да представляват сериозна заплаха за мира и международната сигурност.

2. Страните се договарят да спазват и изцяло да изпълняват съответните си задължения за справяне с незаконната търговия с МОЛВ, включително боеприпасите за тях, съгласно действащите международни споразумения и резолюциите на Съвета за сигурност на ООН, както и своите ангажименти в рамките на други международни инструменти, приложими в тази област, като Програмата за действие на ООН за предотвратяване и премахване на незаконната търговия с МОЛВ във всичките ѝ аспекти, както и за борба с нея.
3. Страните поемат ангажимент да си сътрудничат и да осигурят координация, взаимно допълване и синергия в усилията си да се справят с незаконната търговия с МОЛВ, включително боеприпасите за тях, и унищожаването на прекомерните запаси на световно, регионално, подрегионално и национално равнище.
4. Освен това страните се договарят да продължат да си сътрудничат в областта на контрола на износа на конвенционални оръжия в контекста на Обща позиция 2008/944/ОВППС на Съвета от 8 декември 2008 г. определяща общи правила за режим на контрол върху износа на военни технологии и оборудване.
5. Страните се споразумяват да провеждат редовен политически диалог, който ще съпровожда и консолидира тези инициативи.

ЧЛЕН 11

Международно сътрудничество в борбата срещу тероризма

1. Страните се договарят да работят съвместно на двустранно, регионално и международно равнище за предотвратяването на тероризма и борбата срещу него в съответствие с международното право, приложимите резолюции на ООН, международните стандарти за правата на човека, както и бежанското право и хуманитарното право.
2. За тази цел те си сътрудничат по-конкретно за задълбочаване на международния консенсус относно борбата срещу тероризма, включително относно правната дефиниция за терористични актове, и посредством полагане на усилия за постигане на споразумение по всеобхватната конвенция за международния тероризъм.
3. В рамките на пълното изпълнение на Резолюция 1373 (2001 г.) на Съвета за сигурност на ООН и други приложими инструменти на ООН и на приложимите международни конвенции и инструменти страните обменят информация за терористичните организации и групировки и техните дейности и мрежи за подкрепа, в съответствие с международното право и законодателството на страните.

ДЯЛ III

СВОБОДА, СИГУРНОСТ И ПРАВОСЪДИЕ

ЧЛЕН 12

Върховенство на закона

1. В процеса на сътрудничество в областта на свободата, сигурността и правосъдието страните придават специално значение на насърчаването на върховенството на закона, включително на независимостта на съдебната власт, достъпа до правосъдие и правото на справедлив процес.
2. Страните си сътрудничат в пълна степен за ефективното функциониране на институциите в областта на правоприлагането и на правораздаването.
3. Зачитането на правата на човека и основните свободи ще ръководи изцяло сътрудничеството в областта на свободата, сигурността и правосъдието.

ЧЛЕН 13

Защита на личните данни

1. Страните се споразумяват да си сътрудничат, за да гарантират висока степен на защита на личните данни в съответствие с правните инструменти и стандарти на ЕС и на Съвета на Европа, както и международните правни инструменти и стандарти.
2. При всяка обработка на лични данни се спазват правните разпоредби, посочени в приложение I към настоящото споразумение. Прехвърлянето на лични данни между страните се извършва само ако това прехвърляне е необходимо за изпълнението, от страна на компетентните органи на страните, на настоящото или на други споразумения, сключени между страните.

ЧЛЕН 14

Сътрудничество в областта на миграцията, убежището и управлението на границите

1. Страните потвърждават значението на съвместното управление на миграционните потоци между своите територии и активизират съществуващия всеобхватен диалог по всички въпроси, свързани с миграцията, включително законната миграция, международната закрила, незаконната миграция, нелегалното прекарване през граница на мигранти и трафика на хора.
2. Сътрудничеството ще се основава на оценка на специфичните нужди, направена при взаимни консултации между страните, и ще се провежда съгласно приложимото им действащо законодателство. По-специално то ще се съсредоточава върху следното:
 - а) основните причини за миграцията и последиците от нея;

- б) изработването и прилагането на национално законодателство и практики по отношение на международната закрила, за да бъдат изпълнени разпоредбите на Женевската конвенция за статута на бежанците от 1951 г., на Протокола за статута на бежанците от 1967 г. и на другите приложими международни инструменти и за да се гарантира спазването на принципа на „неотблъскване“;
- в) правилата за приемане, правата и статута на приетите лица, справедливото третиране и интеграцията на законно пребиваващите чужди граждани, образованието и обучението и мерките срещу расизма и ксенофобията;
- г) създаването на ефективна и превантивна политика срещу незаконната имиграция, нелегалното прекарване през граница на мигранти и трафика на хора, включително въпроса за начините за борба с мрежите за незаконна миграция и трафик на хора, както и начините за закрила на жертвите на такъв трафик;
- д) насърчаването и улесняването на връщането на незаконните мигранти; и

- е) в областта на управлението на границите и сигурността на документите — върху въпросите, свързани с организацията, обучението, най-добрите практики и други оперативни мерки, както и засилването на сътрудничеството между Европейската агенция за управление на оперативното сътрудничество по външните граници на държавите — членки на Европейския съюз (FRONTEX), и службата за гранична охрана на Република Молдова.
3. Сътрудничеството може също да улесни кръговата миграция в полза на развитието.

ЧЛЕН 15

Движение на хора

1. Страните гарантират пълното прилагане на:
- а) Споразумението между Европейската общност и Република Молдова за обратното приемане на пребиваващи без разрешение лица, което влезе в сила на 1 януари 2008 г.;
и

- б) Споразумението между Европейската общност и Република Молдова за улесняване на издаването на визи, което влезе в сила на 1 януари 2008 г. и бе изменено на 27 юни 2012 г.

2. Страните полагат усилия за подобряване на мобилността на гражданите и своевременно предприемат постепенни стъпки за постигане на общата цел за безвизов режим, при условие че са изпълнени условията за добре управлявана и сигурна мобилност, посочени в плана за действие за визова либерализация.

ЧЛЕН 16

Предотвратяване на организираната престъпност, корупцията и други незаконни дейности и борба срещу тях

1. Страните си сътрудничат в предотвратяването на всички видове престъпни и незаконни дейности, организирани или други, включително тези с транснационален характер, както и в борбата срещу тях, като например:

- а) нелегалното прекарване през граница на мигранти и трафика на хора;
- б) контрабандата и трафика на стоки, включително на малки оръжия и наркотици;

- в) незаконните икономически и финансови дейности, като например фалшифицирането, фискалните измами и измамите в областта на обществените поръчки;
- г) измамите, посочени в дял VI (Финансова помощ и разпоредби за борба с измамите и за контрол) от настоящото споразумение, в проектите, финансирани от международни донори;
- д) активната и пасивната корупция както в частния, така и в публичния сектор, включително злоупотребата със служебното положение и с влияние;
- е) подправянето на документи и подаването на неверни декларации; и
- ж) престъпленията в кибернетичното пространство.

2. Страните задълбочават двустранното, регионалното и международното сътрудничество между правоприлагащите органи и засилват сътрудничеството между Европейската полицейска служба (Европол) и компетентните органи на Република Молдова. Страните се ангажират да прилагат ефективно съответните международни стандарти, и по-специално стандартите, залегнали в Конвенцията на Организацията на обединените нации срещу транснационалната организирана престъпност от 2000 г. и трите протокола към нея, Конвенцията на Организацията на обединените нации срещу корупцията от 2003 г. и приложимите инструменти на Съвета на Европа относно предотвратяването на корупцията и борбата с нея.

ЧЛЕН 17

Борба с наркотиците

1. В рамките на съответните си правомощия и компетенции страните си сътрудничат, за да се гарантира наличието на балансиран и интегриран подход към проблема с наркотиците. Политиките и дейностите в областта на наркотиците са насочени към укрепването на структурите за борба с наркотиците, за намаляване на доставките, трафика и търсенето на наркотици, за справяне със здравословните и социалните последици от злоупотребата с наркотици, като са насочени и към по-ефективно предотвратяване на отклоняването на химически прекурсори, използвани за незаконно производство на наркотични и психотропни вещества.
2. Страните се споразумяват относно необходимите методи на сътрудничество за постигане на тези цели. Дейностите се основават на общоприети принципи съгласно насоките на съответните международни конвенции, стратегията на ЕС в областта на наркотиците (2013—2020 г.) и Политическата декларация за водещите принципи за намаляване на търсенето на наркотици, приети от 20-та специална сесия относно наркотиците на Общото събрание на Организацията на обединените нации, проведена през юни 1998 г.

ЧЛЕН 18

Изпиране на пари и финансиране на тероризма

1. Страните си сътрудничат с цел предотвратяване на използването на техните финансови и съответни нефинансови системи за изпиране на приходите от престъпни дейности и за финансиране на тероризма. Това сътрудничество обхваща събирането на активи и финансови средства, придобити в резултат на престъпления.
2. Сътрудничеството в тази област позволява обмен на необходимата информация в рамките на съответните законодателства и приемането на подходящи стандарти за борба срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма, еквивалентни на тези, приети от съответните международни органи, работещи в тази област, като например Специалната група за финансови действия за изпирането на пари (FATF).

ЧЛЕН 19

Борба срещу тероризма

Страните се договарят да си сътрудничат за предотвратяването и неутрализирането на терористични актове при пълно зачитане на върховенството на закона, международното право в областта на правата на човека, международното бежанско право и международното хуманитарно право и в съответствие с глобалната стратегия на ООН за борба с тероризма от 2006 г. и техните съответни законови и подзаконови актове. Те правят това по-конкретно в рамките на пълното изпълнение на резолюции 1267 (1999 г.), 1373 (2001 г.), 1540 (2004 г.) и 1904 (2009 г.) на Съвета за сигурност на ООН и други приложими инструменти на ООН, както и на приложимите международни конвенции и инструменти:

- а) като обменят информация за терористичните групировки и техните мрежи за подкрепа в съответствие с международното и националното право;
- б) като обменят становища за тенденциите в тероризма и за начините и методите за борба с тероризма, включително в техническите области и в обученията, и като обменят опит по отношение на предотвратяването на тероризма; и
- в) като споделят най-добри практики в областта на защитата на правата на човека в борбата с тероризма.

ЧЛЕН 20

Правно сътрудничество

1. Страните се договарят да развиват съдебното сътрудничество по граждански и търговски дела, що се отнася до договарянето, ратифицирането и прилагането на многостранни конвенции за съдебно сътрудничество по граждански дела, и по-специално конвенциите на Хагската конференция по международно частно право в областта на международното правно сътрудничество и уреждане на съдебните спорове и закрилата на децата.
2. По отношение на съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси страните ще се стремят да подобрят сътрудничеството в областта на правната взаимопомощ. Това включва, когато е целесъобразно, присъединяването към съответните международни инструменти на ООН и на Съвета на Европа и тяхното прилагане, както и по-тясно сътрудничество с Еуроюст.

ДЯЛ IV

ИКОНОМИЧЕСКО СЪТРУДНИЧЕСТВО И СЪТРУДНИЧЕСТВО В ДРУГИ СЕКТОРИ

ГЛАВА 1

РЕФОРМА НА ПУБЛИЧНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ

ЧЛЕН 21

Сътрудничеството се съсредоточава върху разработването на ефикасна и отговорна публична администрация в Република Молдова с цел подпомагане на прилагането на върховенството на закона, гарантиране, че държавните институции работят за благото на цялото население на Република Молдова, и насърчаване на безпроблемното развитие на отношенията между Република Молдова и нейните партньори. Особено внимание ще бъде отделено на модернизирването и развиването на изпълнителните функции с цел предоставяне на качествени услуги на гражданите на Република Молдова.

ЧЛЕН 22

Сътрудничеството обхваща следните области:

- а) институционалното и функционалното развитие на публичните органи, за да се повиши ефикасността на тяхната дейност и за да се осигури ефикасен и прозрачен процес на вземане на решения и на стратегическо планиране, в който участва гражданското общество;
- б) модернизирането на обществените услуги, включително въвеждането и привеждането в действие на електронното управление, с цел по-голяма ефикасност на предоставянето на услуги на гражданите и намаляване на разходите за функциониране;
- в) създаването на професионална държавна служба, основана на принципа на управленската отчетност и на ефективното делегиране на правомощия, както и на справедливото и прозрачно набиране, обучение, оценка и възнаграждение на персонала;
- г) ефективното и професионално управление на човешките ресурси и развитието на кариерата; и
- д) насърчаването на етичните ценности в държавната служба.

ЧЛЕН 23

Сътрудничеството обхваща всички нива на публичната администрация, включително местната администрация.

ГЛАВА 2

ИКОНОМИЧЕСКИ ДИАЛОГ

ЧЛЕН 24

1. ЕС и Република Молдова улесняват процеса на икономическа реформа, като подобряват разбирането на основополагащите елементи на своите икономики.

Сътрудничеството между страните има за цел да насърчава икономическите политики, които са от значение за функциониращите пазарни икономики, както и формулирането и изпълнението на тези икономически политики.

2. Република Молдова се стреми да изгради функционираща пазарна икономика и постепенно да сближи своите политики с тези на ЕС, в съответствие с водещите принципи на разумните макроикономически и фискални политики, включително независимост на централната банка и стабилност на цените, стабилни публични финанси и устойчивост на платежния баланс.

ЧЛЕН 25

1. За постигането на тези цели страните се договарят да си сътрудничат в следните области:
 - а) обмен на информация относно макроикономическите политики и структурните реформи, както и относно макроикономическите резултати и перспективи и относно стратегиите за икономическо развитие;
 - б) съвместен анализ на икономическите въпроси от взаимен интерес, включително мерките на икономическата политика и инструментите за тяхното прилагане, като например методите за икономическо прогнозиране и изработване на стратегически документи във връзка с политиката, с цел да се подсили процесът на изготвяне на политики в Република Молдова в съответствие с принципите и практиките на ЕС; и

- в) обмен на експертен опит в макроикономическата и макрофинансовата сфера, включително публичните финанси, новостите във финансовия сектор и неговото регулиране, паричната политика и рамка и политиката и рамката по отношение на обменните курсове, външната финансова помощ и икономическата статистика.
2. Сътрудничеството ще включва също обмен на информация относно принципите и функционирането на Европейския икономически и паричен съюз.

ЧЛЕН 26

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ГЛАВА 3

ДРУЖЕСТВЕНО ПРАВО, СЧЕТОВОДСТВО И ОДИТ И КОРПОРАТИВНО УПРАВЛЕНИЕ

ЧЛЕН 27

1. Като признават значението на съществуването на ефективен набор от правила и практики в областта на дружественото право, корпоративното управление, счетоводството и одита за изграждането на напълно функционираща пазарна икономика и за стимулиране на търговията, страните се споразумяват да си сътрудничат за следното:
 - а) защитата на акционерите, кредиторите и другите заинтересовани страни в съответствие с разпоредбите на ЕС в тази област;
 - б) въвеждането на съответните международни стандарти на национално равнище и постепенното сближаване на разпоредбите на Република Молдова с тези на ЕС в областта на счетоводството и одита; и

в) по-нататъшното развитие на политиката в областта на корпоративното управление в съответствие с международните стандарти, както и постепенното сближаване на разпоредбите на Република Молдова с разпоредбите и препоръките на ЕС в тази област.

2. Приложимите разпоредби и препоръки на ЕС се съдържат в приложение II към настоящото споразумение.

ЧЛЕН 28

Страните ще се стремят да споделят информация и експертен опит относно съществуващите системи и съответните новости в развитието на тези области. Освен това страните ще полагат усилия за подобряване на обмена на информация между търговските регистри на държавите членки и националния регистър на дружествата на Република Молдова.

ЧЛЕН 29

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ЧЛЕН 30

Република Молдова сближава своето законодателство с актовете на ЕС и с международните инструменти, посочени в приложение II към настоящото споразумение, съгласно разпоредбите на това приложение.

ГЛАВА 4

ТРУДОВА ЗАЕТОСТ, СОЦИАЛНА ПОЛИТИКА И РАВНИ ВЪЗМОЖНОСТИ

ЧЛЕН 31

Страните засилват своя диалог и сътрудничество в подкрепа на Програмата за достоен труд на Международната организация на труда (МОТ), политиката по заетостта, здравето и безопасността на работното място, социалния диалог, социалната закрила, социалното приобщаване, равенството между половете и борбата с дискриминацията, както и социалните права, и по този начин допринасят за насърчаването на разкриването на повече и по-добри работни места, намаляването на бедността, по-доброто социално сближаване, устойчивото развитие и по-доброто качество на живота.

ЧЛЕН 32

Сътрудничеството, основано на обмена на информация и най-добри практики, може да обхване определен брой въпроси, които трябва да бъдат избрани измежду следните области:

- а) намаляването на бедността и подобряването на социалното сближаване;
- б) политиката по заетостта с цел откриване на повече и по-добри работни места с достойни условия на труд, включително за да се намалят неформалната икономика и неформалната заетост;
- в) насърчаването на активните мерки за пазара на труда и на ефикасните служби по заетостта, за да се модернизират пазарите на труда и да се постигне адаптиране към техните нужди;
- г) стимулирането на по-приобщаващи пазари на труда и системи за социална сигурност, които интегрират хората в неравностойно положение, включително хората с увреждания и хората от малцинствата;

- д) ефикасното управление на трудовата миграция с цел засилване на положителното ѝ отражение върху развитието;
- е) равните възможности с цел увеличаване на равенството между половете и осигуряване на равни възможности за мъжете и жените, както и борба с дискриминацията на всички основания;
- ж) социалната политика с цел повишаване на степента на социалната закрила, включително социалното подпомагане и социалното осигуряване, и с цел модернизиране на системите за социална закрила от гледна точка на тяхното качество, достъпност и финансова устойчивост;
- з) повишаването на участието на социалните партньори и насърчаването на социалния диалог, включително чрез укрепване на капацитета на всички заинтересовани страни; и
- и) насърчаването на здравето и безопасността на работното място.

ЧЛЕН 33

Страните насърчават участието на всички релевантни заинтересовани страни, включително организациите на гражданското общество, и по-специално социалните партньори, в изготвянето на политиките и в реформите в Република Молдова, както и в сътрудничеството между страните по настоящото споразумение.

ЧЛЕН 34

Страните се стремят към засилено сътрудничество по въпросите на трудовата заетост и социалната политика в рамките на всички релевантни регионални, многостранни и международни форуми и организации.

ЧЛЕН 35

Страните насърчават корпоративната социална отговорност и отчетност и стимулират отговорните стопански практики, като тези, залегнали в Глобалния договор на ООН и в Тристранната декларация на МОТ за принципите относно многонационалните предприятия и социалната политика.

ЧЛЕН 36

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ЧЛЕН 37

Република Молдова сближава своето законодателство с актовете на ЕС и с международните инструменти, посочени в приложение III към настоящото споразумение, съгласно разпоредбите на това приложение.

ГЛАВА 5

ЗАЩИТА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

ЧЛЕН 38

Страните си сътрудничат за гарантирането на високо равнище на защита на потребителите и за постигането на съвместимост между своите системи за защита на потребителите.

ЧЛЕН 39

За постигането на тези цели сътрудничеството може да обхване, когато е целесъобразно:

- а) стремежа към сближаване на законодателството в областта на защитата на потребителите въз основа на приоритетите, посочени в приложение IV към настоящото споразумение, като същевременно се избягват пречките пред търговията, за да се гарантират реални възможности за избор за потребителите;
- б) насърчаването на обмена на информация за системите за защита на потребителите, включително законодателството в областта на защитата на потребителите и неговото прилагане, безопасността на потребителските стоки, включително наблюдението на пазара, системите и инструментите за информиране на потребителите, обучението на потребителите, предоставянето на повече права на потребителите и средствата за защита на потребителите, както и договорите за покупко-продажба и за услуги, сключени между търговците и потребителите;

- в) насърчаването на обученията за административни служители и други лица, представляващи интересите на потребителите; и
- г) насърчаването на развитието на независимите сдружения на потребителите, включително неправителствените потребителски организации (НПО), и на контактите между представителите на потребителите, както и сътрудничеството между органите и НПО в областта на защитата на потребителите.

ЧЛЕН 40

Република Молдова сближава своето законодателство с актовете на ЕС и с международните инструменти, посочени в приложение IV към настоящото споразумение, съгласно разпоредбите на това приложение.

ГЛАВА 6

СТАТИСТИКА

ЧЛЕН 41

Страните развиват и засилват своето сътрудничество по статистически въпроси, с което допринасят за постигането на дългосрочната цел да се предоставят навременни, международно съпоставими и надеждни статистически данни. Очаква се една устойчива, ефикасна и професионално независима национална статистическа система да произвежда информация от значение за гражданите, предприятията и вземащите решения в ЕС и в Република Молдова, позволявайки им да вземат информирани решения въз основа на тази информация. Националната статистическа система следва да спазва основополагащите принципи на официалната статистика, приети от ООН, като взема предвид достиженията на правото на ЕС в областта на статистиката, включително Кодекса на европейската статистическа практика, с цел привеждане на националната статистическа система в съответствие с европейските норми и стандарти.

ЧЛЕН 42

Сътрудничеството цели:

- а) допълнително укрепване на капацитета на националната статистическа система с акцент върху солидното правно основание, изготвянето на подходящи данни и метаданни, политиката за разпространение и лесната употреба, като се вземат под внимание различните групи ползватели, включително публичния и частния сектор, академичната общност и други ползватели;
- б) постепенно привеждане на статистическата система на Република Молдова в съответствие с Европейската статистическа система;
- в) усъвършенстване на предоставянето на ЕС на данни, като се взема предвид прилагането на съответните международни и европейски методологии, включително на класификациите;
- г) укрепване на професионалния и управленския капацитет на служителите в Република Молдова, работещи в сферата на статистиката, с цел улесняване на прилагането на статистическите стандарти на ЕС и подпомагане на развитието на статистическата система на Република Молдова;

- д) обмен на опит между страните относно развитието на ноу-хау в областта на статистиката; и
- е) насърчаване на цялостното управление на качеството на всички процеси за изготвяне на статистическа информация и нейното разпространение.

ЧЛЕН 43

Страните си сътрудничат в рамките на Европейската статистическа система, в която Евростат е европейският статистически орган. При сътрудничеството се набляга на:

- а) демографската статистика, в това число преброяванията, и социалната статистика;
- б) статистиката за селското стопанство, в това число селскостопанските преброявания, и статистиката за околната среда;
- в) статистиката за стопанските дейности, в това число регистрите на предприятията, и използването на административни източници за статистически цели;
- г) макроикономическата статистика, включително националните сметки, статистиката за външната търговия и статистиката за преките чуждестранни инвестиции;
- д) статистиката за енергетиката, включително енергийните баланси;

- е) регионалната статистика; и
- ж) хоризонталните дейности, включително статистическите класификации, управлението на качеството, обучението, разпространението и използването на съвременни информационни технологии.

ЧЛЕН 44

Наред с друго страните обменят информация и експертен опит и развиват своето сътрудничество, като вземат предвид вече натрупания опит при реформирането на статистическата система, чието прилагане е започнало в рамките на различните програми за подпомагане. Усилията се насочват към по-нататъшното привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС в областта на статистиката въз основа на националната стратегия за развитието на статистическата система на Република Молдова и като се отчита развитието на Европейската статистическа система. Акцентът в процеса на изготвяне на статистически данни се поставя върху по-нататъшното развитие на извадковите изследвания и използването на административни записи, като се отчита необходимостта от намаляване на тежестта за респондентите. Данните трябва да са релевантни за определянето и проследяването на политиките в основни области на социалния и икономическия живот.

ЧЛЕН 45

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, се провежда редовен диалог. Доколкото е възможно, Република Молдова следва да може да участва в предприетите в рамките на Европейската статистическа система дейности, включително в обучението.

ЧЛЕН 46

1. Страните се ангажират да изготвят и периодично да преразглеждат програма за постепенно сближаване на законодателството на Република Молдова с достиженията на правото на ЕС в областта на статистиката.
2. Достиженията на правото на ЕС в областта на статистиката се посочват в ежегодно актуализирания Справочник на статистическите изисквания, който страните приемат за приложение към настоящото споразумение (приложение V).

ГЛАВА 7

УПРАВЛЕНИЕ НА ПУБЛИЧНИТЕ ФИНАНСИ: БЮДЖЕТНА ПОЛИТИКА, ВЪТРЕШЕН КОНТРОЛ, ФИНАНСОВА ИНСПЕКЦИЯ И ВЪНШЕН ОДИТ

ЧЛЕН 47

Сътрудничеството в сферата, попадаща в обхвата на настоящата глава, ще се съсредоточи върху прилагането на международните стандарти и на добрите практики на ЕС в тази област, което ще подпомогне развитието на една съвременна система за управление на публичните финанси в Република Молдова, съвместима с основните европейски и международни принципи на прозрачност, отчетност, икономичност, ефикасност и ефективност.

ЧЛЕН 48

Бюджетна и счетоводна система

Страните си сътрудничат по отношение на:

- а) подобряването и систематизирането на регулаторните документи относно бюджетната система, системата на хазната, счетоводната система и системата за докладване и тяхното хармонизиране въз основа на международните стандарти при съблюдаване също така на добрите практики в публичния сектор на ЕС;
- б) постоянното развиване на многогодишното бюджетно планиране и привеждането в съответствие с добрите практики на ЕС;
- в) разучаването на практиките на европейските държави в отношенията между заинтересованите страни в бюджетния контекст с цел подобряване на тази сфера в Република Молдова;
- г) насърчаването на сближаването на процедурите за възлагане на обществени поръчки със съществуващите практики в ЕС; и

- д) обмена на информация, опит и добри практики, включително чрез обмен на персонал и съвместни обучения в тази сфера.

ЧЛЕН 49

Вътрешен контрол, финансова инспекция и външен одит

Страните си сътрудничат също по отношение на:

- а) по-нататъшното усъвършенстване на системата за вътрешен контрол (включваща функционално независима функция за вътрешен одит) в държавните и местните органи чрез хармонизирането ѝ с общоприетите международни стандарти и методи и добрите практики на ЕС;
- б) създаването на подходяща система за финансова инспекция, която ще допълва, но няма да дублира функцията за вътрешен одит, и ще осигури подходящ обхват на контрола на държавните приходи и разходи по време на период на преход и след него;

- в) ефективното сътрудничество между занимаващите се с финансово управление и контрол, одит и инспекция и занимаващите се с бюджета, хазната и счетоводството с цел насърчаване на развитието на управлението;
- г) засилването на компетенциите на Централното звено за хармонизиране за вътрешния финансов контрол в публичния сектор (Public Internal Financial Control — PIFC);
- д) прилагането на международно приетите стандарти за външен одит на Международната организация на върховните одитни институции (ИНТОСАЙ); и
- е) обмен на информация, опит и добри практики чрез, наред с друго, обмен на персонал и съвместни обучения в тази сфера.

ЧЛЕН 50

Борба с измамите и корупцията

Страните си сътрудничат също по отношение на:

- а) обmena на информация, опит и добри практики;
- б) усъвършенстването на методите за борба с измамите и корупцията, както и за тяхното предотвратяване, в областите, попадащи в обхвата на настоящата глава, включително сътрудничеството между съответните административни органи; и
- в) осигуряването на ефективно сътрудничество с компетентните институции и органи на ЕС в случай на проверки на място, инспекции и одити, свързани с управлението и контрола на средствата на ЕС, съгласно приложимите правила и процедури.

ЧЛЕН 51

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ГЛАВА 8

ДАНЪЧНО ОБЛАГАНЕ

ЧЛЕН 52

Страните си сътрудничат за постигането на по-добро управление в областта на данъчното облагане с цел по-нататъшно подобряване на икономическите отношения, търговията, инвестициите и лоялната конкуренция.

ЧЛЕН 53

Съгласно посоченото в член 52 от настоящото споразумение страните признават и се ангажират с прилагането на принципите на добро управление в областта на данъчното облагане, т.е. принципите на прозрачност, обмен на информация и лоялна данъчна конкуренция, приети от държавите членки на равнище ЕС. За тази цел и без да се засягат областите на компетентност на ЕС и на държавите членки, страните ще работят за подобряване на международното сътрудничество в областта на данъчното облагане, за улесняване събираемостта на законно дължимите данъчни постъпления и за разработването на мерки за ефективното прилагане на посочените по-горе принципи.

ЧЛЕН 54

Страните усъвършенстват и укрепват своето сътрудничество, насочено към подобряването и развитието на данъчната система и администрация на Република Молдова, включително подобряването на събираемостта и капацитета за контрол, с конкретен акцент върху процедурите за възстановяване на данъка върху добавената стойност (ДДС), за да се избегне натрупването на просрочени задължения, да се осигури ефективно събиране на данъците и да се засили борбата с укриването и избягването на данъци. Страните се стремят да засилят сътрудничеството и обмена на опит в борбата с данъчните измами, и по-специално верижните измами.

ЧЛЕН 55

Страните развиват своето сътрудничество и хармонизират политиките за противодействие на измамите и контрабандата на акцизни стоки и за борба с тях. Това сътрудничество ще включва, *inter alia*, постепенното сближаване на акцизните ставки за тютюневите изделия, доколкото това е възможно, като се отчитат ограниченията в регионален контекст, включително посредством диалог на регионално равнище и в съответствие с Рамковата конвенция за контрол на тютюна на Световната здравна организация от 2003 г. За тази цел страните ще се стремят да засилят своето сътрудничество в рамките на регионалния контекст.

ЧЛЕН 56

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ЧЛЕН 57

Република Молдова сближава своето законодателство с актовете на ЕС и с международните инструменти, посочени в приложение VI към настоящото споразумение, съгласно разпоредбите на това приложение.

ГЛАВА 9

ФИНАНСОВИ УСЛУГИ

ЧЛЕН 58

Като признават значението на съществуването на ефективен набор от правила и практики в областта на финансовите услуги с цел изграждане на напълно функционираща пазарна икономика и насърчаване на търговските обмени помежду си, страните се споразумяват да си сътрудничат в областта на финансовите услуги съобразно следните цели:

- а) подпомагане на процеса на адаптиране на разпоредбите за финансовите услуги към нуждите на една отворена пазарна икономика;
- б) гарантиране на ефективна и адекватна защита за инвеститорите и другите потребители на финансови услуги;

- в) гарантиране на стабилността и интегритета на финансовата система на Република Молдова в нейната цялост;
- г) насърчаване на сътрудничеството между различните участници във финансовата система, включително регулаторите и надзорниците; и
- д) гарантиране на независим и ефективен надзор.

ЧЛЕН 59

1. Страните насърчават сътрудничеството между съответните регулаторни и надзорни органи, включително обмена на информация, споделянето на експертен опит за финансовите пазари и други подобни мерки.
2. Специално внимание се обръща на развитието на административния капацитет на тези органи, включително чрез обмен на служители и съвместни обучения.

ЧЛЕН 60

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ЧЛЕН 61

Република Молдова сближава своето законодателство с актовете на ЕС и с международните инструменти, посочени в приложение XXVIII-A към настоящото споразумение, съгласно разпоредбите на това приложение.

ГЛАВА 10

ПОЛИТИКА В ОБЛАСТТА НА ПРОМИШЛЕННОСТТА И ПРЕДПРИЯТИЯТА

ЧЛЕН 62

Страните развиват и укрепват своето сътрудничество по линия на политиката в областта на промишлеността и предприятията, с което подобряват бизнес средата за всички икономически оператори, като придават особено значение на малките и средните предприятия (МСП). Засиленото сътрудничество следва да доведе до усъвършенстване на административната и регулаторната уредба за предприятията на ЕС и за предприятията на Република Молдова, упражняващи дейност в ЕС и в Република Молдова, и следва да се основава на политиките на ЕС в областта на МСП и промишлеността, като се вземат предвид международно признатите принципи и практики в тази област.

ЧЛЕН 63

За постигането на тези цели страните си сътрудничат с оглед на:

- а) изпълнението на стратегии за развитието на МСП, основани на принципите на Small Business Act за Европа, и контрола на процеса на изпълнение посредством редовно докладване и диалог. Това сътрудничество ще се съсредоточи и върху микропредприятията, които са изключително важни както за икономиката на ЕС, така и за икономиката на Република Молдова;
- б) създаването на по-добри рамкови условия посредством обмена на информация и добри практики, с което се допринася за повишаването на конкурентоспособността. Това сътрудничество ще включва управлението на структурните промени (преструктурирането), развитието на публично-частните партньорства и въпроси, свързани с околната среда и енергетиката, като например енергийната ефективност и по-чистото производство;
- в) опростяването и рационализирането на нормативните разпоредби и регулаторната практика със специален акцент върху обмена на добри практики, свързани с регулаторните техники, включително принципите на ЕС;

- г) насърчаването на развитието на политиката в областта на иновациите посредством обмена на информация и добри практики относно комерсиализацията на научните изследвания и развойната дейност (включително инструментите за подкрепа за новосъздадени технологични предприятия), развитието на клъстери и достъпа до финансиране;
- д) насърчаването на по-големите контакти между предприятията на ЕС и предприятията на Република Молдова и между тези предприятия и органите на ЕС и на Република Молдова;
- е) подкрепата за осъществяването в Република Молдова на дейности за насърчаване на износа; и
- ж) улесняването на модернизирането и реструктурирането на промишлеността на Република Молдова в определени отрасли.

ЧЛЕН 64

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, ще се провежда редовен диалог. В него ще участват също представители на предприятията на ЕС и на предприятията на Република Молдова.

ГЛАВА 11

МИННО ДЕЛО И СУРОВИНИ

ЧЛЕН 65

Страните развиват и укрепват своето сътрудничество във връзка с минната промишленост и търговията със суровини с цел да се насърчат взаимното разбиране, подобряването на бизнес средата, обменът на информация и сътрудничеството по несвързани с енергетиката въпроси, и по-специално по въпроси, свързани с добива на метални руди и индустриални минерали.

ЧЛЕН 66

За постигането на тази цел страните си сътрудничат в следните области:

- а) обмен на информация от страните относно новостите в тяхната минна промишленост и в сектора на суровините;
- б) обмен на информация по въпроси, свързани с търговията със суровини, с цел насърчаване на двустранните обмени;
- в) обмен на информация и най-добри практики във връзка с аспекти на устойчивото развитие на минната промишленост; и
- г) обмен на информация и най-добри практики във връзка с обучението, уменията и безопасността в минната промишленост.

ГЛАВА 12

ЗЕМЕДЕЛИЕ И РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

ЧЛЕН 67

Страните си сътрудничат с цел насърчаване на развитието на земеделието и на селските райони, и по-специално чрез постепенното сближаване на политиките и законодателството.

ЧЛЕН 68

Сътрудничеството между страните в сферата на земеделието и развитието на селските райони обхваща, наред с друго, следните области:

- а) улесняване на взаимното разбиране на политиките за развитие на земеделието и на селските райони;

- б) укрепване на административния капацитет на централно и местно равнище за планирането, оценяването и изпълнението на политиките в съответствие със законодателството и най-добрите практики на ЕС;
- в) насърчаване на модернизирането и устойчивостта на селскостопанското производство;
- г) споделяне на знания и най-добри практики за политиките за развитие на селските райони, за да се насърчи икономическото благоденствие на селските общности;
- д) подобряване на конкурентоспособността на селскостопанския сектор и на ефикасността и прозрачността на пазарите;
- е) насърчаване на политиките по качеството и на техните механизми за контрол, и по-специално географските означения и биологичното земеделие;
- ж) разпространяване на знания и насърчаване на обучението на селскостопанските производители; и
- з) подобряване на хармонизирането на въпроси, разглеждани в рамките на международни организации, в които членуват страните.

ЧЛЕН 69

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ЧЛЕН 70

Република Молдова сближава своето законодателство с актовете на ЕС и с международните инструменти, посочени в приложение VII към настоящото споразумение, съгласно разпоредбите на това приложение.

ГЛАВА 13

РИБАРСТВО И МОРСКА ПОЛИТИКА

РАЗДЕЛ 1

ПОЛИТИКА В ОБЛАСТТА НА РИБАРСТВОТО

ЧЛЕН 71

Страните развиват и укрепват своето сътрудничество по въпросите, свързани с рибарството и управлението на морското дело, и по този начин развиват по-тясно двустранно и многостранно сътрудничество в сектора на рибарството. Страните насърчават също възприемането на интегриран подход към въпросите в областта на рибарството и насърчават устойчивото развитие на рибарството.

ЧЛЕН 72

Страните предприемат съвместни действия, обменят информация и взаимно си оказват подкрепа за насърчаване на:

- а) доброто управление и най-добрите практики в управлението на рибарството, за да се гарантират опазването и управлението на рибните запаси по устойчив начин и въз основа на екосистемния подход;
- б) отговорния риболов и управление на рибарството, съответстващо на принципите на устойчивото развитие, за да се опазят рибните запаси и екосистемите в добро състояние; и
- в) сътрудничеството посредством подходящи регионални организации, отговарящи за управлението и опазването на живите водни ресурси.

ЧЛЕН 73

Страните ще подкрепят инициативи, като взаимния обмен на опит и предоставянето на помощ, за да се гарантира изпълнението на политика за устойчиво рибарство, включваща:

- а) управление на рибарството и аквакултурите;
- б) инспекция и контрол на риболовните дейности, както и изграждане на съответни административни и съдебни структури с правомощия да прилагат целесъобразни мерки;
- в) събиране на данни за улова и разтоварването и на биологични и икономически данни;
- г) подобряване на ефикасността на пазарите, по-специално чрез стимулиране на организациите на производителите, предоставяне на информация на потребителите и пазарни стандарти и възможност за проследяване; и

- д) изготвяне на структурна политика за сектора на рибарството, като се обръща специално внимание на устойчивото развитие на рибарските области, дефинирани като области с езерен бряг или включващи езера или речен естуар и със значителна степен на заетост в рибарството.

РАЗДЕЛ 2

ПОЛИТИКА В ОБЛАСТТА НА МОРСКОТО ДЕЛО

ЧЛЕН 74

Като вземат предвид сътрудничеството си в сферата на рибарството, транспорта, околната среда и други свързани с морето политики, страните развиват също сътрудничество и се подкрепят взаимно, по целесъобразност, по свързани с морското дело въпроси, и по-специално чрез активно подпомагане на интегриран подход към морското дело и доброто управление в Черно море в рамките на съответните международни форуми по морско дело.

ЧЛЕН 75

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ГЛАВА 14

СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА ЕНЕРГЕТИКАТА

ЧЛЕН 76

Страните се договарят да продължат настоящото си сътрудничество по свързаните с енергетиката въпроси въз основа на принципите на партньорство, взаимен интерес, прозрачност и предсказуемост. Сътрудничеството следва да е насочено към постигането на енергийна ефективност, пазарна интеграция и регулаторно сближаване в енергийния сектор, като се взема под внимание необходимостта да се осигурят конкурентоспособност и достъп до сигурна и екологично устойчива енергия на достъпна цена, включително чрез разпоредбите на Договора за Енергийна общност.

ЧЛЕН 77

Сътрудничеството обхваща, наред с друго, следните области и цели:

- а) стратегиите и политиките в областта на енергетиката;
- б) изграждане на конкурентоспособни, прозрачни и недискриминационни енергийни пазари в съответствие със стандартите на ЕС, включително със задълженията по силата на Договора за Енергийна общност, посредством регулаторни реформи и участие в регионално сътрудничество в областта на енергетиката;
- в) изграждане на привлекателна и стабилна инвестиционна среда чрез осигуряване на необходимите институционални, правни, данъчни и други условия;
- г) енергийната инфраструктура, включително проектите от общ интерес, с цел диверсифициране на енергийните източници, доставчици и маршрути за пренос по ефикасен икономичен и екологосъобразен начин, наред с друго чрез улесняване на инвестициите, финансирани чрез заеми и безвъзмездни средства;

- д) подобряване и укрепване на дългосрочната стабилност и сигурност на енергийните доставки и на търговията с енергия, транзитния пренос и преноса на енергия при взаимно изгодни и недискриминационни условия в съответствие с разпоредбите на ЕС и международните разпоредби;
- е) насърчаване на енергийната ефективност и енергоспестяването, наред с друго във връзка с енергийните характеристики на сградите, и разработване и подпомагане на енергията от възобновяеми източници по икономичен и екологосъобразен начин;
- ж) намаляване на емисиите на парникови газове, включително посредством енергийна ефективност и проекти за енергия от възобновяеми източници;
- з) научно и техническо сътрудничество и обмен на информация за развитието и усъвършенстването на технологиите за производство, пренос, доставка и крайно потребление на енергия с особен акцент върху енергийно ефективните и екологично чисти технологии; и

- и) сътрудничество може да се развива в областта на ядрената безопасност, сигурността и радиационната защита, в съответствие с принципите и стандартите на Международната агенция за атомна енергия (МААЕ) и приложимите международни договори и конвенции, сключени в рамките на МААЕ, както и в съответствие с Договора за създаване на Европейската общност за атомна енергия, когато това е приложимо.

ЧЛЕН 78

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ЧЛЕН 79

Република Молдова сближава своето законодателство с актовете на ЕС и с международните инструменти, посочени в приложение VIII към настоящото споразумение, съгласно разпоредбите на това приложение.

ГЛАВА 15

ТРАНСПОРТ

ЧЛЕН 80

Страните:

- а) разширяват и укрепват своето сътрудничество в областта на транспорта, за да допринесат за развитието на устойчиви транспортни системи;
- б) насърчават ефикасните, безопасни и сигурни транспортни операции, както и интермодалността и оперативната съвместимост на транспортните системи; и
- в) полагат усилия да подобрят основните транспортни връзки между своите територии.

ЧЛЕН 81

Това сътрудничество обхваща, наред с друго, следните области:

- а) изготвянето на устойчива национална транспортна политика, обхващаща всички видове транспорт, по-специално с цел осигуряване на ефикасни, безопасни и сигурни транспортни системи и насърчаване на интегрирането на свързани с транспорта аспекти в други области на политиката;
- б) изготвянето на секторни стратегии с оглед на националната транспортна политика (включително правни изисквания за осъвременяване на техническото оборудване и транспортните флотилии, за да отговарят на най-високите международни стандарти) за шосейния и железопътния транспорт, вътрешния воден транспорт, въздухоплаването и интермодалността, включително графици и етапи на изпълнението, административни отговорности, както и планове за финансиране;
- в) подобряването на инфраструктурната политика, за да се подобрят идентифицирането и оценяването на инфраструктурните проекти за различните видове транспорт;

- г) изработването на стратегии за финансиране, съсредоточени върху поддръжката, капацитетните ограничения и липсващите звена на инфраструктурата, както и активирането и насърчаването на участието на частния сектор в транспортни проекти;
- д) присъединяването към съответните международни транспортни организации и споразумения, включително процедури за гарантиране на стриктното изпълнение и ефективното прилагане на международните споразумения и конвенции в областта на транспорта;
- е) научно-техническото сътрудничество и обмена на информация за разработването и усъвършенстването на технологиите в областта на транспорта, като например интелигентните транспортни системи; и
- ж) насърчаването на използването на интелигентни транспортни системи и информационни технологии при управлението и експлоатацията на всички видове транспорт, както и подкрепянето на интермодалността и сътрудничеството при използването на космическите системи и търговските приложения за улесняване на транспорта.

ЧЛЕН 82

1. Сътрудничеството цели също така подобряването на движението на пътници и стоки и повишаването на плавността на транспортните потоци между Република Молдова, ЕС и третите държави в региона, като се отстранят административните, техническите и други пречки, като се подобрят транспортните мрежи и като се осъвремени инфраструктурата, по-специално по основните оси, свързващи страните. Това сътрудничество включва дейности за улесняване на преминаванията през граница.
2. Сътрудничеството включва обмен на информация и съвместни дейности:
 - а) на регионално равнище, по-специално като се отчита и интегрира напредъкът, постигнат при изпълнението на различните договорености за регионално сътрудничество в областта на транспорта като транспортния коридор Европа – Кавказ – Азия (TRACECA), транспортното сътрудничество в рамките на Източното партньорство и други инициативи в областта на транспорта; и
 - б) на международно равнище, включително по отношение на международните транспортни организации и международните споразумения и конвенции, ратифицирани от страните, и в рамките на различните транспортни агенции на ЕС.

ЧЛЕН 83

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ЧЛЕН 84

Страните ще си сътрудничат за подобряване на транспортните връзки съобразно разпоредбите, посочени в приложение IX към настоящото споразумение.

ЧЛЕН 85

Република Молдова сближава своето законодателство с актовете на ЕС и с международните инструменти, посочени в приложение X и в приложение XXVIII-Г към настоящото споразумение, съгласно разпоредбите на тези приложения.

ГЛАВА 16

ОКОЛНА СРЕДА

ЧЛЕН 86

Страните развиват и засилват своето сътрудничество по въпросите на околната среда, с което допринасят за изпълнението на дългосрочната цел да се постигнат устойчиво развитие и екологична икономика. Очаква се, че засиленото опазване на околната среда ще бъде от полза за гражданите и предприятията в ЕС и в Република Молдова, включително благодарение на подобряването на общественото здраве, опазването на природните ресурси, повишаването на икономическата и екологичната ефикасност, интегрирането на въпросите на околната среда в други области на политиката, както и използването на съвременни, почисти технологии, спомагащи за постигането на по-устойчиви производствени модели. Сътрудничеството се осъществява, като се вземат предвид интересите на страните въз основа на принципа на равнопоставеност и взаимна полза, както и като се отчитат съществуващата взаимозависимост между страните в областта на опазването на околната среда и многостранните споразумения в тази сфера.

ЧЛЕН 87

Сътрудничеството има за цел съхраняването, опазването, подобряването и възстановяването на качеството на околната среда, опазването на здравето на човека, устойчивото използване на природните ресурси и насърчаването на мерки на международно равнище за справяне с регионални или глобални екологични проблеми, включително в областта на:

- а) управлението в областта на околната среда и хоризонталните въпроси, включително оценката на въздействието върху околната среда и стратегическата оценка на околната среда, образованието и обучението, екологичната отговорност, борбата с престъпността в областта на околната среда, трансграничното сътрудничество, достъпа до информация за околната среда, процесите на вземане на решения и ефективните административни и съдебни процедури за преразглеждане;
- б) качеството на атмосферния въздух;
- в) управлението на качеството на водите и управлението на водните ресурси, включително управлението на риска от наводнения, недостига на вода и сушите;
- г) управлението на отпадъците и ресурсите и превоза на отпадъци;

- д) опазването на природата, включително съхраняването и опазването на биологичното и ландшафтното разнообразие;
- е) промишленото замърсяване и свързаните с промишлеността опасности;
- ж) химикалите;
- з) шумовото замърсяване;
- и) опазването на почвите;
- й) градската и селската среда;
- к) екологичните такси и данъци;
- л) системите за мониторинг и за информация във връзка с околната среда;
- м) инспекцията и прилагането; и
- н) екоиновациите, включително най-добрите налични технологии.

ЧЛЕН 88

Inter alia страните:

- а) обменят информация и експертен опит;
- б) осъществяват съвместни научноизследователски дейности и обменят информация относно по-чисти технологии,
- в) планират какво ще предприемат по отношение на свързаните с промишлеността опасности и аварии,
- г) осъществяват съвместни дейности на регионално и международно равнище, включително с оглед на многостранните споразумения в областта на околната среда, ратифицирани от страните, както и съвместни дейности в рамките на съответните агенции, ако е целесъобразно.

Страните отделят специално внимание на трансграничните въпроси и на регионалното сътрудничество.

ЧЛЕН 89

Сътрудничеството обхваща, *inter alia*, следните цели:

- а) разработване на цялостна стратегия за околната среда, която включва планирани институционални реформи (с график за изпълнение), за да се гарантират изпълнението и прилагането на законодателството за околната среда; разделение на компетентността в администрацията по околната среда на национално, регионално и общинско равнище; процедури за вземане на решения и за изпълнение на решенията; процедури за насърчаване на интегрирането на въпросите на околната среда в други области на политиката; насърчаване на мерките за екологосъобразна икономика и на екоиновациите, определяне на необходимите човешки и финансови ресурси и механизъм за преразглеждане; и

- б) разработване на секторни стратегии за качеството на атмосферния въздух, за управление на качеството на водите и на водните ресурси, за управление на отпадъците и ресурсите, за опазване на биологичното разнообразие и на природата, за промишленото замърсяване, свързаните с промишлеността опасности и химикалите, за шумовото замърсяване, за опазването на почвите, за градската и селската среда и за екоиновациите, включително ясно определени графици и етапи за изпълнението, административна отговорност, както и стратегии за финансиране за инвестиции в инфраструктурата и технологиите.

ЧЛЕН 90

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ЧЛЕН 91

Република Молдова сближава своето законодателство с актовете на ЕС и с международните инструменти, посочени в приложение XI към настоящото споразумение, съгласно разпоредбите на това приложение.

ГЛАВА 17

ДЕЙСТВИЯ ПО КЛИМАТА

ЧЛЕН 92

Страните развиват и укрепват своето сътрудничество в областта на борбата с изменението на климата. Сътрудничеството се осъществява, като се вземат предвид интересите на страните въз основа на принципа на равнопоставеност и взаимна полза, както и като се отчита съществуващата взаимозависимост между двустранните и многостранните ангажменти в тази сфера.

ЧЛЕН 93

Сътрудничеството насърчава мерките на вътрешно, регионално и международно равнище, включително в следните области:

- а) смекчаване на последиците от изменението на климата;
- б) адаптиране към последиците от изменението на климата;
- в) търговия с въглеродни емисии;
- г) научни изследвания и развойна дейност в областта на безопасните и устойчиви нисковъглеродни технологии и технологии за адаптиране, както и демонстрации, внедряване и разпространение на тези технологии;
- д) интегриране на аспектите на климата в секторните политики; и
- е) повишаване на осведомеността, образование и обучение.

ЧЛЕН 94

Inter alia страните:

- а) обменят информация и експертен опит;
- б) осъществяват съвместни научноизследователски дейности и обменят информация относно по-чисти технологии,
- в) осъществяват съвместни дейности на регионално и международно равнище, включително с оглед на многостранните споразумения в областта на околната среда, ратифицирани от страните, както и съвместни дейности в рамките на съответните агенции, ако е целесъобразно.

Страните отделят специално внимание на трансграничните въпроси и на регионалното сътрудничество.

ЧЛЕН 95

Сътрудничеството обхваща, наред с друго, изготвянето и привеждането в действие на следното:

- а) цялостна стратегия за климата и план за действие за смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към него в дългосрочен план;
- б) оценка на уязвимостта и на адаптирането;
- в) национална стратегия за адаптиране към последиците от изменението на климата;
- г) стратегия за развитие с ниски нива на въглеродни емисии;
- д) дългосрочни мерки за намаляване на емисиите на парникови газове;
- е) мерки за подготвяне за търговията с въглеродни емисии;
- ж) мерки за насърчаване на трансфера на технологии въз основа на оценка на технологичните нужди;

- з) мерки за интегриране на аспектите на климата в секторните политики; и
- и) мерки, свързани с веществата, разрушаващи озоновия слой.

ЧЛЕН 96

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ЧЛЕН 97

Република Молдова сближава своето законодателство с актовете на ЕС и с международните инструменти, посочени в приложение XII към настоящото споразумение, съгласно разпоредбите на това приложение.

ГЛАВА 18

ИНФОРМАЦИОННО ОБЩЕСТВО

ЧЛЕН 98

Страните укрепват своето сътрудничество за развитието на информационното общество в полза на гражданите и предприятията посредством масовото наличие на информационни и комуникационни технологии (ИКТ) и посредством по-добро качество на услугите на достъпни цени. Това сътрудничество следва да бъде насочено към улесняването на достъпа до пазарите на електронни съобщителни услуги, към стимулирането на конкуренцията и инвестициите в сектора и към насърчаването на развитието на публичните услуги онлайн.

ЧЛЕН 99

Сътрудничеството може да обхваща следните теми:

- а) обмен на информация и най-добри практики във връзка с изпълнението на националните стратегии за информационното общество, включително, наред с друго, инициативи за насърчаване на широколентовия достъп, за подобряване на мрежовата сигурност и за развитие на публичните услуги онлайн;
- б) обмен на информация, най-добри практики и опит за насърчаване на изготвянето на всеобхватна регулаторна рамка за електронните комуникации, и по-специално за укрепване на административния капацитет на националната администрация в областта на информационните и комуникационните технологии, както и на независимия регулатор, за стимулиране на по-доброто използване на ресурсите от радиочестотния спектър и за насърчаване на оперативната съвместимост на мрежите в Република Молдова и с ЕС;

- в) подкрепа и насърчаване на използването на инструменти от областта на ИКТ за подобряване на управлението и в областта на електронното учене и научните изследвания, общественото здравеопазване, цифровизацията на културното наследство, развитието на електронното съдържание и електронната търговия; и
- г) повишаване на сигурността на личните данни и на защитата на неприкосновеността на личния живот в електронните комуникации.

ЧЛЕН 100

Страните насърчават сътрудничеството между регулаторите в ЕС и националните регулаторни органи в областта на електронните комуникации на Република Молдова. Страните обмислят също възможността за сътрудничество в други релевантни области, включително чрез регионални инициативи.

ЧЛЕН 101

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ЧЛЕН 102

Република Молдова сближава своето законодателство с актовете на ЕС и с международните инструменти, посочени в приложение XXVIII-Б към настоящото споразумение, съгласно разпоредбите на това приложение.

ГЛАВА 19

ТУРИЗЪМ

ЧЛЕН 103

Страните си сътрудничат в областта на туризма с цел засилване на развиването на конкурентоспособен и устойчив туристически сектор в качеството му на източник на икономически растеж, създаване на възможности, трудова заетост и чуждестранен обмен.

ЧЛЕН 104

Сътрудничеството на двустранно, регионално и европейско равнище се основава на следните принципи:

- а) зачитане на интегритета и интересите на местните общности, и по-специално в селските райони;

- б) значението на културното наследство; и
- в) положителното взаимодействие между туризма и съхраняването на околната среда.

ЧЛЕН 105

Сътрудничеството се съсредоточава върху следните теми:

- а) обмен на информация, най-добри практики и опит и трансфер на ноу-хау, включително относно иновативни технологии;
- б) установяване на стратегическо партньорство между публичните интереси, частните интереси и интересите на общността, за да се гарантира устойчивото развитие на туризма;

- в) насърчаване и разработване на туристически продукти и пазари, инфраструктура, човешки ресурси и институционални структури, както и идентифициране и премахване на пречките пред туристическите услуги;
- г) изготвяне и изпълнение на ефикасни политики и стратегии, включващи целесъобразни правни, административни и финансови аспекти;
- д) обучения и изграждане на капацитет в областта на туризма с цел повишаване на стандартите за обслужване; и
- е) развитие и насърчаване на развивания от местното население туризъм.

ЧЛЕН 106

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ГЛАВА 20

РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ И ТРАНСГРАНИЧНО И РЕГИОНАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

ЧЛЕН 107

1. Страните насърчават взаимното разбиране и двустранното сътрудничество в областта на регионалната политика, включително методите на формулиране и изпълнение на регионалните политики, многостепенното управление и партньорството, със специален акцент върху развитието на необлагодетелстваните райони и териториалното сътрудничество, с цел да се създадат канали за общуване и с цел подобряване на обмена на информация и опит между националните, регионалните и местните органи, социалноикономическите участници и гражданското общество.

2. По-конкретно страните си сътрудничат за привеждане на практиката на Република Молдова в съответствие със следните принципи:

- а) децентрализиране на процеса на вземане на решения — от централно равнище на равнище регионални общности;
- б) консолидиране на партньорството между всички страни, участващи в регионалното развитие; и
- в) съфинансиране посредством финансов принос от страните, участващи в изпълнението на програмите и проектите за регионално развитие.

ЧЛЕН 108

1. Страните подкрепят и засилват участието на местните и регионалните органи в трансграничното и регионалното сътрудничество и свързаните с него управленски структури, засилват сътрудничеството посредством създаването на необходимата законодателна уредба, подкрепят и разработват мерки за изграждане на капацитет и насърчават подсилването на трансграничните и регионалните икономически и стопански мрежи.
2. Страните ще си сътрудничат с цел консолидиране на институционалния и оперативния капацитет на националните и регионалните институции в областта на регионалното развитие и на планирането на земеползването чрез, *inter alia*:
 - а) усъвършенстване на механизма за вертикално и хоризонтално взаимодействие между централната и местната публична администрация в процеса на изготвяне и изпълнение на регионалните политики;

- б) развиване на капацитета на местните публични органи с цел насърчаване на трансграничното сътрудничество при спазване на разпоредбите и практиките на ЕС; и
- в) обмен на знания, информация и най-добри практики във връзка с политиките за регионално развитие с цел насърчаване на икономическото благосъстояние на местните общности и еднаквото развитие на регионите.

ЧЛЕН 109

1. Страните засилват и насърчават развитието на трансграничните и регионалните аспекти на, *inter alia*, транспорта, енергетиката, съобщителните мрежи, културата, образованието, туризма, здравеопазването и други области в обхвата на настоящото споразумение, които имат отношение към трансграничното и регионалното сътрудничество.

2. Страните активизират сътрудничеството между своите региони под формата на транснационални и трансгранични програми, като насърчават участието на регионите на Република Молдова в европейските регионални структури и организации и подкрепят тяхното икономическо и институционално развитие чрез изпълнението на проекти от общ интерес.

Тези дейности ще се провеждат в контекста на:

- а) продължаващо териториално сътрудничество с европейските региони, включително чрез транснационални и трансгранични програми за сътрудничество;
- б) сътрудничество в рамките на Източното партньорство, с органите на ЕС, включително с Комитета на регионите, и участие в различни европейски регионални проекти и инициативи; и
- в) сътрудничество с, *inter alia*, Европейския икономически и социален комитет, Европейската асоциация на агенциите за развитие и Европейската мрежа за наблюдение на териториалното планиране.

ЧЛЕН 110

1. Страните засилват и подобряват координацията и сътрудничеството между държавите и регионите, попадащи в обхвата на стратегията на ЕС за Дунавския регион, като се съсредоточават, наред с друго, върху подобряването на транспортните и енергийните връзки, околната среда, икономическото и социалното развитие и сигурността, което ще спомогне за постигането на по-бърз шосеен и железопътен транспорт, по-евтина и по-сигурна енергия, по-добра околна среда с по-чиста вода, защитено биологично разнообразие и по-ефикасно предотвратяване на трансграничните наводнения.
2. Страните засилват трансграничното сътрудничество, насочено към възстановяване на плаването по река Прут, което ще доведе до предотвратяване на наводненията в басейна на реката, към подобряване на качеството на водата и напояване на земеделските земи, към активизиране на икономическите дейности, към насърчаване на туризма и културните дейности и към подпомагане на изграждането на капацитет.

ЧЛЕН 111

Страните улесняват движението на гражданите на ЕС и на Република Молдова, на които се налага да пресичат границата редовно и на кратки разстояния.

ЧЛЕН 112

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ГЛАВА 21

ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

ЧЛЕН 113

Страните се договарят да развиват своето сътрудничество в областта на общественото здравеопазване с цел да повишат безопасността на общественото здравеопазване и защитата на здравето на човека като предпоставка за устойчиво развитие и икономически растеж.

ЧЛЕН 114

Сътрудничеството обхваща по-специално следните области:

- а) подсилването на системата за обществено здравеопазване на Република Молдова, по-конкретно чрез провеждане на реформа на здравния сектор, осигуряване на висококачествено първично здравеопазване и подобряване на управлението в областта на здравеопазването и финансирането на здравеопазването;
- б) епидемиологичното наблюдение и контрола на заразните болести, като например ХИВ/СПИН, вирусния хепатит и туберкулозата, както и по-добрата подготвеност по отношение на заплахите за общественото здраве и извънредните ситуации;
- в) превенцията и контрола на незаразните болести предимно чрез обмен на информация и най-добри практики, насърчаване на здравословния начин на живот и насочване на вниманието към основните определящи за здравето фактори като храненето и пристрастяването към алкохола, наркотиците и тютюнопушенето;
- г) качеството и безопасността на субстанциите от човешки произход;

- д) информацията и знанията за здравето; и
- е) цялостното и навременно прилагане на международните споразумения в областта на здравеопазването, и по-специално международните здравни правила и Рамковата конвенция за контрол на тютюна от 2003 г. на Световната здравна организация.

ЧЛЕН 115

Сътрудничеството позволява:

- а) постепенното интегриране на Република Молдова в мрежите на ЕС, свързани със здравеопазването; и
- б) постепенното засилване на взаимодействието между Република Молдова и Европейския център за профилактика и контрол върху заболяванията.

ЧЛЕН 116

Република Молдова сближава своето законодателство с актовете на ЕС и с международните инструменти, посочени в приложение XIII към настоящото споразумение, съгласно разпоредбите на това приложение.

ГЛАВА 22

ГРАЖДАНСКА ЗАЩИТА

ЧЛЕН 117

Страните развиват и засилват своето сътрудничество в областта на природните бедствия и бедствията, причинени от човека. Сътрудничеството се осъществява, като се вземат предвид интересите на страните въз основа на принципа на равнопоставеност и взаимна полза, както и като се отчитат съществуващата взаимозависимост между страните и многостранните дейности в сферата на гражданската защита.

ЧЛЕН 118

Сътрудничеството е насочено към подобряването на предотвратяването на природните и причинените от човека бедствия, на подготовката за тях и на ответните мерки в случай на такива бедствия.

ЧЛЕН 119

Страните обменят *inter alia* информация и експертен опит и изпълняват съвместни дейности на национално, регионално и международно равнище. Сътрудничеството включва изпълнението на специфични споразумения и административни договорености в тази област, сключени между страните съгласно съответните правомощия и компетенции на ЕС и неговите държави членки и в съответствие със законовите процедури на всяка от страните.

ЧЛЕН 120

Сътрудничеството обхваща, наред с друго, следните цели:

- а) улесняване на взаимопомощта в случай на извънредни ситуации;
- б) 24-часов обмен на ранни предупреждения и актуална информация за широкомащабните извънредни ситуации, засягащи ЕС или Република Молдова, включително искания и предложения за помощ;
- в) оценка на екологичните последици от бедствията;
- г) покани за участие на експерти в конкретни технически работни семинари и симпозиуми по въпроси на гражданската защита;
- д) покани за участие, според конкретния случай, на наблюдатели в специфични учения и обучения, организирани от ЕС и/или от Република Молдова; и
- е) засилване на сътрудничеството в областта на най-ефективното използване на наличните възможности за гражданска защита.

ЧЛЕН 121

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ГЛАВА 23

СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО, ОБУЧЕНИЕТО, МНОГОЕЗИЧИЕТО, МЛАДЕЖТА И СПОРТА

ЧЛЕН 122

Страните си сътрудничат с цел насърчаване на ученето през целия живот и стимулират сътрудничеството и прозрачността на всички равнища на образованието и обучението, като поставят специален акцент върху висшето образование.

ЧЛЕН 123

Това сътрудничество се съсредоточава, наред с друго, върху следните области:

- а) насърчаване на ученето през целия живот, което е от основно значение за икономическия растеж и създаването на работни места и може да даде възможност на гражданите да участват пълноценно в обществения живот;
- б) модернизиране на образователната система и на системата за обучение, с подобряване на качеството, целесъобразността и достъпа;
- в) насърчаване на сближаването в областта на висшето образование, произтичащо от процеса от Болоня и от програмата на ЕС за модернизиране на висшето образование;
- г) засилване на международното сътрудничество в академичната сфера и участие в програмите за сътрудничество на ЕС, както и повишаване на мобилността на учаци и преподаватели;

- д) създаване на национална квалификационна рамка за подобряване на прозрачността и признаването на квалификации и компетенции; и
- е) насърчаване на постигането на целите, заложиени в процеса от Копенхаген за засилено европейско сътрудничество в областта на професионалното образование и обучение.

ЧЛЕН 124

Страните насърчават сътрудничеството и обмените в области от взаимен интерес, като например езиковото разнообразие и ученето на езици през целия живот, посредством обмен на информация и на най-добри практики.

ЧЛЕН 125

Страните се договарят да си сътрудничат в сферата на младежта с цел:

- а) засилване на сътрудничеството и обмените в областта на политиката за младежта и неформалното образование за младите хора и младите работници;

- б) улесняване на активното участие на всички млади хора в обществения живот;
- в) подкрепяне на мобилността на младите хора и младите работници като начин за насърчаване на межкултурния диалог и придобиването на знания, умения и компетенции извън системите за формално образование, включително чрез доброволческа дейност; и
- г) насърчаване на сътрудничеството между младежките организации с цел подкрепа на гражданското общество.

ЧЛЕН 126

Страните насърчават сътрудничеството в сферата на спорта и физическата активност посредством обмен на информация и на добри практики с цел насърчаване на здравословния начин на живот и популяризиране на социалната и образователната стойност на спорта и доброто управление в областта на спорта в обществата на ЕС и на Република Молдова.

ГЛАВА 24

СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ, ТЕХНОЛОГИЧНОТО РАЗВИТИЕ И ДЕМОНСТРАЦИИТЕ

ЧЛЕН 127

Страните насърчават сътрудничеството във всички области на гражданските научни изследвания и технологично развитие и демонстрации (НИТРД) въз основа на взаимна полза и при условие че е налице подходяща и ефективна защита на правата върху интелектуалната собственост.

ЧЛЕН 128

Сътрудничеството в областта на НИТРД обхваща следното:

- а) диалог по политиките и обмен на научна и технологична информация;
- б) улесняване на достъпа в достатъчна степен до съответните програми на страните;
- в) повишаване на научноизследователския капацитет и участието на научноизследователски субекти на Република Молдова в рамковите програми за научни изследвания на ЕС;
- г) насърчаване на съвместните проекти за научни изследвания във всички области на НИТРД;
- д) обучения и програми за мобилност за учени, научни изследователи и друг персонал от областта на научните изследвания, работещ по дейности, свързани с НИТРД, в двете страни;

- е) улесняване, в рамките на приложимото законодателство, на свободното движение на работници от областта на научните изследвания, участващи в дейностите, които попадат в обхвата на настоящото споразумение, и на трансграничното движение на стоки, предназначени за употреба в такива дейности; и
- ж) други форми на сътрудничество в областта на НИТРД (включително чрез регионални подходи и инициативи) въз основа на взаимно договаряне между страните.

ЧЛЕН 129

При осъществяването на дейности по сътрудничество в НИТРД следва да се търсят синергии с дейностите, финансирани от Центъра за наука и технологии (STCU), и с други дейности, извършвани в рамките на финансовото сътрудничество между ЕС и Република Молдова.

ГЛАВА 25

СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА КУЛТУРАТА, АУДИО-ВИЗУАЛНАТА ПОЛИТИКА И МЕДИИТЕ

ЧЛЕН 130

Страните насърчават културното сътрудничество в съответствие с принципите, залегнали в Конвенцията от 2005 г. на Организацията за образование, наука и култура на Организацията на обединените нации (ЮНЕСКО) за опазване и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване. Страните ще се стремят към редовно провеждане на диалог относно политиката в области от взаимен интерес, включително развитието на сектора на културата в ЕС и в Република Молдова. Сътрудничеството между страните ще насърчава межкултурния диалог, включително чрез участието на културния сектор и гражданското общество на ЕС и на Република Молдова.

ЧЛЕН 131

1. Страните провеждат редовен диалог и си сътрудничат с цел насърчаване на аудио-визуалната индустрия в Европа и на създаването на копродукции в сферата на киното и телевизията.
2. Сътрудничеството може да включва, наред с друго, въпроса за обучението на журналистите и другите медийни специалисти, както и подкрепата за средствата за масово осведомяване, за да се подсилят тяхната независимост, професионализъм и връзки със средствата за масово осведомяване на ЕС в съответствие с европейските стандарти, включително стандартите на Съвета на Европа и Конвенцията на ЮНЕСКО от 2005 г. за опазване и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване.

ЧЛЕН 132

Страните съсредоточават своето сътрудничество върху няколко сфери:

- а) културното сътрудничество и културните обмени, както и мобилността на творби и хора на изкуството;
- б) межкултурния диалог;
- в) диалога относно културната политика и относно аудио-визуалната политика;
- г) сътрудничеството в рамките на международни форуми като ЮНЕСКО и Съвета на Европа с цел, наред с друго, развиване на културното разнообразие и опазване и придаване на по-голямо значение на културното и историческото наследство; и
- д) сътрудничеството в областта на средствата за масово осведомяване.

ЧЛЕН 133

Република Молдова сближава своето законодателство с актовете на ЕС и с международните инструменти, посочени в приложение XIV към настоящото споразумение, съгласно разпоредбите на това приложение.

ГЛАВА 26

СЪТРУДНИЧЕСТВО С ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО

ЧЛЕН 134

Страните водят диалог относно сътрудничеството с гражданското общество със следните цели:

- а) засилване на контактите и обмена на информация и опит между всички сектори на гражданското общество в ЕС и в Република Молдова;

- б) гарантиране на по-добро познаване и разбиране на Република Молдова, включително на нейната история и култура, в ЕС, и по-специално сред организациите на гражданското общество, установени в държавите членки, което ще позволи да бъдат по-добре осъзнати възможностите и предизвикателствата пред бъдещите отношения; и
- в) на реципрочна основа — гарантиране на по-добро познаване и разбиране на ЕС в Република Молдова, и по-специално сред организациите на гражданското общество на Република Молдова, с акцент, който не се ограничава до ценностите, на които се основава ЕС, до неговите политики и до неговото функциониране.

ЧЛЕН 135

Страните насърчават диалога и сътрудничеството между заинтересованите страни от гражданското общество на двете страни като неразделна част от отношенията между ЕС и Република Молдова. Този диалог и това сътрудничество са насочени към следното:

- а) осигуряване на участието на гражданското общество в отношенията между ЕС и Република Молдова, и по-конкретно в изпълнението на настоящото споразумение;
- б) повишаване на участието на гражданското общество в публичния процес на вземане на решения, и по-конкретно чрез започване на открит, прозрачен и редовен диалог между публичните институции и представителните асоциации и гражданското общество;
- в) улесняване на процеса на институционално изграждане и консолидиране на организациите на гражданското общество по различни начини, включително посредством подкрепа чрез застъпничество, неформално и формално установяване на контакти, взаимни посещения и работни семинари, по-конкретно с цел подобряване на нормативната уредба за гражданското общество; и

- г) предоставяне на възможност на представителите на гражданското общество на всяка страна да се запознаят с процесите на консултации и диалог между гражданските и социалните партньори на другата страна, и по-конкретно с цел допълнително интегриране на гражданското общество в публичния процес на изготвяне на политики в Република Молдова.

ЧЛЕН 136

Страните ще провеждат редовен диалог по въпросите, включени в обхвата на настоящата глава.

ГЛАВА 27

СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА ЗАЩИТАТА И НАСЪРЧАВАНЕТО НА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО

ЧЛЕН 137

Страните се договарят да си сътрудничат при предприемането на мерки за насърчаване на правата на детето съобразно международното право и стандарти, и по-конкретно Конвенцията на Организацията на обединените нации за правата на детето от 1989 г., като отчитат приоритетите, набелязани в специфичния контекст на Република Молдова, и по-конкретно тези за уязвимите групи.

ЧЛЕН 138

Това сътрудничество включва по-конкретно следното:

- а) предотвратяването на всички форми на експлоатация (включително детския труд), малтретиране, пренебрегване и насилие срещу деца, както и борбата с тях, включително чрез развиване и укрепване на правната и институционалната рамка, както и чрез кампании за повишаване на осведомеността в тази сфера;
- б) подобряването на системата за идентифициране и оказване на помощ на деца в уязвимо положение, включително повишено участие на децата в процесите на вземане на решения и прилагане на ефикасни механизми за разглеждане на жалбите, подадени от деца;
- в) обмена на информация и най-добри практики във връзка с намаляването на бедността сред децата, включително относно мерки за съсредоточаване на социалните политики върху благосъстоянието на децата и за насърчаване и улесняване на достъпа на децата до образование;

- г) изпълнението на мерки за насърчаване на правата на детето в рамките на семейството и институциите и повишаване на способността на родителите и на грижещите се за децата, за да се направи необходимото за развитието на детето; и
- д) присъединяване към съответните международни документи, включително тези, изработени в рамките на Организацията на обединените нации, Съвета на Европа и Хагската конференция по международно частно право, и ратифициране и прилагане на тези документи с цел насърчаване и защита на правата на детето в съответствие с най-високите стандарти в тази сфера.

ЧЛЕН 139

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ГЛАВА 28

УЧАСТИЕ В АГЕНЦИИТЕ И ПРОГРАМИТЕ НА СЪЮЗА

ЧЛЕН 140

На Република Молдова се разрешава да участва във всички агенции на Съюза, в които Република Молдова може да участва съгласно приложимите разпоредби за създаване на тези агенции. Република Молдова сключва отделни споразумения с ЕС, с които се урежда участието ѝ във всяка такава агенция и се определя размерът на финансовото ѝ участие.

ЧЛЕН 141

На Република Молдова се разрешава да участва във всички настоящи и бъдещи програми на Съюза, в които Република Молдова може да участва съгласно приложимите разпоредби за създаване на тези програми. Участието на Република Молдова в програмите на Съюза е в съответствие с разпоредбите на Протокол I към настоящото споразумение за Рамково споразумение между Европейския съюз и Република Молдова относно общите принципи на участие на Република Молдова в програми на Съюза.

ЧЛЕН 142

Страните ще провеждат редовен диалог относно участието на Република Молдова в програмите и агенциите на Съюза. По-конкретно ЕС информира Република Молдова за създаването на нови агенции и програми на Съюза, както и за промените в условията за участие в програмите и агенциите на Съюза, посочени в членове 140 и 141 от настоящото споразумение.

ДЯЛ V

ТЪРГОВИЯ И СВЪРЗАНИ С ТЪРГОВИЯТА ВЪПРОСИ

ГЛАВА 1

НАЦИОНАЛНО ТРЕТИРАНЕ И ДОСТЪП ДО ПАЗАРА НА СТОКИТЕ

РАЗДЕЛ 1

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 143

Цел

Страните създават постепенно зона за свободна търговия в хода на преходен период от максимум десет години, който започва да тече от влизането в сила на настоящото споразумение, съгласно разпоредбите на настоящото споразумение и член XXIV от Общото споразумение за митата и търговията от 1994 г. (ГАТТ от 1994 г.).

ЧЛЕН 144

Приложно поле и обхват

1. Разпоредбите на настоящата глава се прилагат за търговията със стоки¹ между страните.
2. За целите на настоящата глава понятието „с произход от“ означава, че стоката отговаря на правилата за произход, установени в Протокол II към настоящото споразумение.

¹ За целите на настоящото споразумение „стоки“ означава „продукти“ по смисъла на ГАТТ от 1994 г., освен ако не е предвидено друго в настоящото споразумение.

РАЗДЕЛ 2

ПРЕМАХВАНЕ НА МИТА, ТАКСИ И ДРУГИ НАЛОЗИ

ЧЛЕН 145

Определение на „мита“

За целите на настоящата глава понятието „мито“ включва всяко мито или всякакъв вид налог върху или във връзка с вноса или износа на стока, включително всякаква форма на допълнително облагане или допълнителен налог върху или във връзка с този внос или износ. Понятието „мито“ не включва никой от следните елементи:

- а) налог, еквивалентен на вътрешен данък, налаган в съответствие с член 152 от настоящото споразумение;

- б) мита, налагани в съответствие с глава 2 (Средства за търговска защита) от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение; или
- в) такси или други налози, налагани в съответствие с член 151 от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 146

Класиране на стоките

Класирането на стоките, които са предмет на търговия между страните, е това, определено в съответната тарифна номенклатура на всяка от страните в съответствие с версията от 2012 г. на Хармонизираната система за описание и кодиране на стоките от 1983 г. (ХС) и следващите ѝ изменения.

ЧЛЕН 147

Премахване на митата при внос

1. Всяка страна намалява или премахва митата върху стоките с произход от другата страна в съответствие с приложение XV към настоящото споразумение.
2. За всяка стока базовата митническа ставка, по отношение на която се прилагат последователните намаления и премахвания съгласно параграф 1 от настоящия член, е посочена в приложение XV към настоящото споразумение.
3. Ако в който и да е момент след влизането в сила на настоящото споразумение една от страните намали прилаганата от нея митническа ставка за най-облагодетелствана нация (НОН), тази митническа ставка се прилага като базова митническа ставка, ако и докато тя е по-ниска от митническата ставка, изчислена в съответствие с приложение XV към настоящото споразумение.

4. След влизането на настоящото споразумение в сила страните могат да се договорят да обсъдят ускоряването и разширяването на обхвата на премахването на митата върху търговията, осъществявана помежду им. Решение относно ускоряването или премахването на мито върху дадена стока, взето от Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, замества всяка митническа ставка или поетапна категория, определени съгласно приложение XV към настоящото споразумение.
5. През третата година след влизането на настоящото споразумение в сила страните оценяват ситуацията, като вземат под внимание модела на търговията със селскостопански продукти между страните, деликатното естество на тези продукти и развитието на политиката в областта на селското стопанство на двете страни по споразумението.
6. В рамките на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“ страните разглеждат, на подобаваща реципрочна основа, възможностите да си предоставят взаимно допълнителни отстъпки с цел подобряване на либерализацията на търговията със селскостопански продукти, и по-конкретно с тези, за които се прилагат тарифни квоти.

ЧЛЕН 148

Механизъм за недопускане на заобикаляне за селскостопанските продукти и преработените селскостопански продукти

1. Продуктите, посочени в приложение XV-B към настоящото споразумение, попадат в обхвата на механизма за недопускане на заобикаляне. Средният годишен обем на вноса от Република Молдова в Съюза за всяка категория от тези продукти е посочен в приложение XV-B към настоящото споразумение.
2. Когато обемът на вноса на една или повече категории продукти, посочени в параграф 1 от настоящия член, достигне 70 % от обема, посочен в приложение XV-B, през която и да е година, считано от 1 януари, Съюзът уведомява Република Молдова за обема на вноса на съответните продукти. След това уведомление и в срок от 14 календарни дни от датата, на която обемът на вноса на една или повече категории продукти, посочени в параграф 1 от настоящия член, достигне 80 % от обема, посочен в приложение XV-B към настоящото споразумение, Република Молдова представя на Съюза солидна обосновка за увеличението на вноса. Ако този внос достигне 100 % от обема, посочен в приложение XV-B към настоящото споразумение, и при липса на солидна обосновка от страна на Република Молдова, Съюзът може да спре временно преференциалното третиране на съответните продукти.

Спирането се прилага за период от шест месеца и поражда действие на датата на публикуване на решението за спиране на преференциалното третиране в *Официален вестник на Европейския съюз*.

3. За всички временни спирания, приети съгласно параграф 2, Съюзът изпраща уведомление на Република Молдова без неоснователно забавяне.

4. Съюзът може да прекрати едно временно спиране, преди да са изтекли шест месеца от влизането му в сила, ако Република Молдова представи доказателства в рамките на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, че внесенят обем от съответната категория продукти, с който се превишава обемът, посочен в приложение XV-B към настоящото споразумение, е следствие от промяна в равнището на производството и капацитета за износ на Република Молдова на съответните продукти.

5. Приложение XV-В към настоящото споразумение може да бъде изменено и обемът да бъде променен с взаимното съгласие на Съюза и Република Молдова в рамките на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“ по искане на Република Молдова, за да бъдат отразени промените в равнището на производството и капацитета за износ на Република Молдова на съответните продукти.

ЧЛЕН 149

Запазване на съществуващото положение

Никоя от страните не може да увеличава което и да е съществуващо мито, нито да въвежда каквото и да е ново мито, по отношение на стока с произход от другата страна. Това не изключва възможността която и да е от страните:

- а) да увеличава дадено мито до размера, установен в приложение XV, след извършването на едностранно намаление; или
- б) да запазва или увеличава дадено мито, за което е получено разрешение от Органа за уреждане на спорове (ОУС) на СТО.

ЧЛЕН 150

Мита при износ

Никоя от страните не може да въвежда или поддържа каквото и да е мито или данък, различни от вътрешните налози, прилагани в съответствие с член 152 от настоящото споразумение, върху или във връзка с износа на стоки за територията на другата страна.

ЧЛЕН 151

Такси и други налози

Всяка от страните гарантира, в съответствие с член VIII от ГАТТ от 1994 г. и тълкувателните бележки за него, че всички такси и налози от каквото и да е естество, различни от митата или другите мерки, посочени в член 147 от настоящото споразумение, прилагани по отношение на или във връзка с вноса или износа на стоки, са ограничени по размер до приблизителната стойност на извършените услуги и не представляват косвен начин за закрила на местните стоки или облагане на вноса или износа за данъчни цели.

РАЗДЕЛ 3

НЕТАРИФНИ МЕРКИ

ЧЛЕН 152

Национално третиране

Всяка от страните предоставя национално третиране на стоките на другата страна в съответствие с член III от ГАТТ от 1994 г., включително тълкувателните бележки за него. За тази цел член III от ГАТТ от 1994 г. и тълкувателните бележки за него се включват в настоящото споразумение и съставляват неразделна част от него.

ЧЛЕН 153

Ограничения на вноса и износа

Никоя от страните не може да приема или поддържа каквато и да е забрана или ограничение на вноса на която и да е стока на другата страна или на износа или продажбата за износ на която и да е стока, предназначена за територията на другата страна, освен ако не е предвидено друго в настоящото споразумение или в съответствие с член XI от ГАТТ от 1994 г. и тълкувателните бележки за него. За тази цел член XI от ГАТТ от 1994 г. и тълкувателните бележки за него се включват в настоящото споразумение и представляват неразделна част от него.

РАЗДЕЛ 4

СПЕЦИФИЧНИ РАЗПОРЕДБИ, СВЪРЗАНИ СЪС СТОКИТЕ

ЧЛЕН 154

Общи изключения

1. Никоя от разпоредбите на настоящата глава не се тълкува като препятстваща приемането или прилагането от която и да е от страните на мерки в съответствие с членове XX и XXI от ГАТТ от 1994 г. и приложимите тълкувателни бележки към тези членове от ГАТТ от 1994 г., които с настоящото се включват в настоящото споразумение и представляват неразделна част от него.

2. Страните осъзнават, че преди предприемането на каквито и да са мерки, за които може да бъде поискана обосновка съгласно член XX, букви и) и й) от ГАТТ от 1994 г., страната, която възнамерява да предприеме мерките, предоставя на другата страна цялата необходима информация и търси решение, което е приемливо за страните. Ако в срок от 30 дни от предоставянето на тази информация не бъде постигнато споразумение, страната може да приложи мерките по този параграф по отношение на съответната стока. При наличието на изключителни и критични обстоятелства, изискващи предприемането на незабавни действия и които правят невъзможно предварителното предоставяне на информация или разглеждане, страната, която възнамерява да предприеме мерките, може да приложи незабавно предпазните мерки, необходими за справяне с положението, и незабавно уведомява другата страна за това.

РАЗДЕЛ 5

АДМИНИСТРАТИВНО СЪТРУДНИЧЕСТВО И КООРДИНАЦИЯ С ДРУГИ ДЪРЖАВИ

ЧЛЕН 155

Специални разпоредби относно административното сътрудничество

- 1 Страните се договарят, че административното сътрудничество и помощ са от съществено значение за прилагането и контрола на преференциалното третиране, предоставено съгласно настоящата глава, и подчертават своя ангажимент да се борят с нередностите и измамите в сферата на митниците и свързаните с тях въпроси.
2. В случаите, в които една от страните е установила, въз основа на обективна информация, неосказване от другата страна на административно сътрудничество или помощ и/или наличие на нередности или измами по настоящата глава, засегнатата страна може да спре временно съответното преференциално третиране на съответните продукти в съответствие с настоящия член, и по-конкретно с процедурата, предвидена в параграф 5.

3. За целите на настоящия член неоказването на административно сътрудничество или помощ означава, наред с друго:

- а) многократно неспазване на задълженията за проверка на произхода на съответните стоки;
- б) многократен отказ или неоснователно забавяне на изпълнението и/или съобщаването на резултатите от последвала проверка на доказателството за произход;
- в) многократен отказ или неоснователно забавяне на получаването на разрешение за провеждане на проучвателни посещения с цел проверка на автентичността на документите или точността на информацията за предоставянето на въпросното преференциално третиране.

4. За целите на настоящия член нередности или измами могат да бъдат констатирани, наред с друго, в случай на бързо увеличение, без задоволително обяснение, на обема на вноса на стоки, надвишаващ обичайното равнище на производството и капацитета за износ на другата страна, свързано с обективна информация за нередности или измами.

5. Прилагането на временно спиране зависи от изпълнението на следните условия:
- а) страната, която въз основа на обективна информация е констатирала неосказване на административно сътрудничество или помощ и/или нередности или измами, уведомява без неоснователно забавяне Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, за своята констатация, като предоставя и обективната информация, и започва консултации в рамките на този комитет въз основа на цялата приложима за случая информация и на обективните констатации с цел намиране на решение, което е приемливо и за двете страни;
 - б) когато страните са започнали консултации в рамките на посочения по-горе комитет и не са успели да стигнат до приемливо решение в срок от три месеца след уведомлението, засегнатата страна може да спре временно преференциалното третиране на съответните стоки. Комитетът за асоцииране в състав „Търговия“ се уведомява за това временно спиране без неоснователно забавяне;

в) временните спирания по настоящия член се ограничават до необходимото за защита на финансовите интереси на съответната страна. Те не надхвърлят период от шест месеца, който може да бъде подновен, ако към датата на изтичането му няма промяна в условията, породили първоначалното спиране. Те са предмет на периодични консултации в рамките на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, и по-специално с цел да бъдат прекратени веднага щом престанат да са налице условията за тяхното прилагане.

6. Всяка страна публикува всички известия, предназначени за вносителите, във връзка с всяко уведомление по параграф 5, буква а), всяко решение по параграф 5, буква б) и всяко удължаване или прекратяване по параграф 5, буква в) съгласно вътрешните си процедури.

ЧЛЕН 156

Третиране на административните грешки

В случай на грешка от страна на компетентните органи при правилното управление на преференциалната система при износ, и по-специално при прилагането на разпоредбите на Протокол II към настоящото споразумение относно определението на „продукти с произход“ и методите за административно сътрудничество, когато тази грешка води до последици по отношение на митата за внос, страната, засегната от тези последици, може да поиска от Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, да разгледа възможността за приемане на всички подходящи мерки за разрешаване на проблема.

ЧЛЕН 157

Споразумения с други държави

1. Настоящото споразумение не препятства възможността за запазване или създаване на митнически съюзи, други зони за свободна търговия или договорености за граничен трафик, освен ако те не са в противоречие с търговските договорености, предвидени в настоящото споразумение.
2. Консултации между страните се провеждат в рамките на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, по споразумения за създаване на митнически съюзи, други зони за свободна търговия или договорености за граничен трафик и когато бъде поискано, по други важни въпроси, свързани със съответните търговски политики на страните с трети държави. По-специално в случай на присъединяване на трета държава към ЕС такива консултации се провеждат, за да се гарантира, че се вземат под внимание взаимните интереси на Съюза и на Република Молдова, посочени в настоящото споразумение.

ГЛАВА 2

СРЕДСТВА ЗА ТЪРГОВСКА ЗАЩИТА

РАЗДЕЛ 1

ГЛОБАЛНИ ЗАЩИТНИ МЕРКИ

ЧЛЕН 158

Общи разпоредби

1. Страните потвърждават своите права и задължения по член XIX от ГАТТ от 1994 г. и Споразумението за защитни мерки в приложение 1А към Споразумението за създаване на Световната търговска организация (Споразумение за СТО) (Споразумение за защитни мерки) и член 5 от Споразумението за селското стопанство в приложение 1А към Споразумението за СТО (Споразумение за селското стопанство).

2. Преференциалните правила за произход, установени в глава 1 (Национално третиране и достъп до пазара на стоките) от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, не се прилагат по отношение на настоящия раздел.

3. Разпоредбите на настоящия раздел не попадат в приложното поле на глава 14 (Уреждане на спорове) от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 159

Прозрачност

1. Страната, която започва разследване с оглед на въвеждане на защитни мерки, уведомява другата страна за това, ако последната има съществен икономически интерес.

2. Независимо от разпоредбите на член 158 от настоящото споразумение, по искане на другата страна, страната, която започва разследване с оглед на въвеждане на защитни мерки и която възнамерява да прилага защитни мерки, предоставя незабавно в писмен вид цялата информация по въпроса, довела до започването на разследване с оглед на въвеждане на защитни мерки и до налагането на защитни мерки, включително, когато е целесъобразно, информация за започването на разследване с оглед на въвеждане на защитни мерки и за временните и окончателните констатации от разследването, като предоставя също на другата страна възможност за провеждане на консултации.

3. За целите на настоящия член се счита, че дадена страна има съществен икономически интерес, когато тя е сред петте най-големи доставчици на внасяната стока през най-скорошния период от три години, което се измерва или като абсолютен обем, или като абсолютна стойност.

ЧЛЕН 160

Прилагане на мерките

1. Когато налагат защитни мерки, страните се стремят да ги налагат по начин, който засяга двустранната търговия помежду им в най-малка степен.
2. За целите на параграф 1, ако една от страните счита, че са налице правните изисквания за налагане на окончателни защитни мерки, и възнамерява да прилага такива мерки, тази страна уведомява другата страна и ѝ предоставя възможност за провеждане на двустранни консултации. Ако в срок от 30 дни след уведомлението не бъде постигнато задоволително решение, страната вносител може да предприеме подходящите мерки за разрешаване на проблема.

РАЗДЕЛ 2

АНТИДЪМПИНГОВИ И ИЗРАВНИТЕЛНИ МЕРКИ

ЧЛЕН 161

Общи разпоредби

1. Страните потвърждават своите права и задължения по член VI от ГАТТ от 1994 г., Споразумението за прилагане на член VI от ГАТТ от 1994 г., което се съдържа в приложение 1А към Споразумението за СТО (Антидъмпинговото споразумение), и Споразумението за субсидиите и изравнителните мерки (Споразумение за СИМ), което се съдържа в приложение 1А към Споразумението за СТО.
2. Преференциалните правила за произход, установени в глава 1 (Национално третиране и достъп до пазара на стоките) от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, не се прилагат по отношение на настоящия раздел.

3. Разпоредбите на настоящия раздел не попадат в приложното поле на глава 14 (Уреждане на спорове) от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 162

Прозрачност

1. Страните се споразумяват, че антидъмпинговите и изравнителните мерки следва да бъдат използвани при пълно спазване на изискванията съответно на Антидъмпинговото споразумение и на Споразумението за СИМ и следва да се основават на справедлива и прозрачна система.
2. Страните гарантират, незабавно след налагането на временни мерки и преди вземането на окончателно решение, пълно и съдържателно оповестяване на всички съществени факти и съображения, които представляват базата за вземането на решението за прилагане на мерки, без да се засягат член 6, параграф 5 от Антидъмпинговото споразумение и член 12, параграф 4 от Споразумението за СИМ. Оповестяванията се правят в писмен вид и предоставят на заинтересованите страни достатъчно време да представят своите коментари.

3. При условие че това не забавя излишно провеждането на разследването, на всяка от заинтересованите страни се предоставя възможността да бъде изслушана, за да изрази своето становище, по време на антидъмпинговите и антисубсидийните разследвания.

ЧЛЕН 163

Вземане под внимание на обществения интерес

Една страна не може да прилага антидъмпингови или изравнителни мерки, когато въз основа на предоставената по време на разследването информация може недвусмислено да бъде заключено, че прилагането на тези мерки не е в интерес на обществото. Определянето на обществения интерес се основава на оценка на всички различни интереси, взети като цяло, включително на интересите на местната промишленост, ползвателите, потребителите и вносителите, дотолкова доколкото те са представили на разследващите органи уместна информация.

ЧЛЕН 164

Правило за по-ниското мито

В случай че една от страните реши да наложи временно или окончателно антидъмпингово или изравнително мито, размерът на това мито не надвишава дъмпинговия марж или общия размер на подлежащите на изравняване субсидии, но следва да бъде по-нисък от дъмпинговия марж или общия размер на подлежащите на изравняване субсидии, ако такова по-ниско мито ще бъде подходящо за премахване на вредата, причинена на местната промишленост.

РАЗДЕЛ 3

ДВУСТРАННИ ЗАЩИТНИ МЕРКИ

ЧЛЕН 165

Прилагане на двустранна защитна мярка

1. Ако в резултат на намаляването или премахването на мито по силата на настоящото споразумение стоки с произход от една от страните се внасят на територията на другата страна в такива увеличени количества, в абсолютно изражение или в сравнение с местното производство, и при такива условия, че причиняват или заплашват да причинят сериозна вреда на местните производители на сходни или пряко конкурентни стоки, страната вносител може да приеме мерките, предвидени в параграф 2, в съответствие с условията и процедурите, определени в настоящия раздел.

2. Страната вносител може да предприеме двустранна защитна мярка, която:
- а) спира по-нататъшното намаляване на митническата ставка, прилагана за съответната стока по силата на настоящото споразумение; или
 - б) увеличава митническата ставка за стоката до степен, която не надвишава по-ниската от следните две ставки:
 - i) митническата ставка за НОН, прилагана по отношение на стоката, която е в сила към момента на предприемане на мярката; или
 - ii) базовата митническа ставка, посочена в графиците, включени в приложение XV, в съответствие с член 147 от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 166

Условия и ограничения

1. Всяка от страните уведомява другата страна в писмен вид за започването на разследване, описано в параграф 2, и се консултира с другата страна възможно най-рано преди прилагането на двустранна защитна мярка с цел разглеждане на информацията, получена в хода на разследването, и обмен на мнения относно мярката.
2. Всяка от страните прилага двустранна защитна мярка едва след провеждането на разследване от нейните компетентни органи в съответствие с член 3 и член 4, параграф 2, буква в) от Споразумението за защитни мерки. За тази цел член 3 и член 4, параграф 2, буква в) от Споразумението за защитни мерки се включват в настоящото споразумение и стават част от него *mutatis mutandis*.

3. По време на разследването, описано в параграф 2 от настоящия член, страната спазва изискванията на член 4, параграф 2, буква а) от Споразумението за защитни мерки. За тази цел член 4, параграф 2, буква а) от Споразумението за защитни мерки се включва в настоящото споразумение и става част от него *mutatis mutandis*.
4. Всяка от страните гарантира, че нейните компетентни органи ще приключат всяко разследване, описано в параграф 2, в срок от една година от датата на неговото започване.
5. Никоя от страните не може да прилага двустранна защитна мярка:
 - а) освен доколкото (и за необходимия период от време) това може да бъде необходимо, за да се предотврати или поправи сериозна вреда или за да се улесни приспособяването на местната промишленост;

- б) за период, надвишаващ две години. Този период може обаче да бъде удължен с максимум две години, ако компетентните органи на страната вносител преценят, в съответствие с процедурите, установени в настоящия член, че мярката продължава да бъде необходима за предотвратяване или поправяне на сериозна вреда и за улесняване на приспособяването на местната промишленост и че са налице данни, че промишлеността се приспособява, при условие че общият период на прилагане на защитна мярка, включващ периода на първоначалното прилагане и всяко удължаване на този период, не надвишава четири години;
 - в) след изтичането на преходния период; или
 - г) по отношение на същата стока едновременно с прилагането на мярка по силата на член XIX от ГАТТ от 1994 г. и на Споразумението за защитни мерки.
6. Когато дадена страна прекрати прилагането на двустранна защитна мярка, ставката на митото е ставката, която щеше да се прилага, в съответствие с графика в приложение XV към настоящото споразумение, ако мярката не се прилагаше.

ЧЛЕН 167

Временни мерки

При наличието на критични обстоятелства, при които забавянето би причинило вреда, която трудно може да се отстрани, всяка от страните може да приложи временно двустранна защитна мярка след предварителна преценка, че са налице недвусмислени данни за това, че вносът на стока с произход от другата страна се е увеличил в резултат на намаляването или премахването на мито съгласно настоящото споразумение и че този внос причинява сериозна вреда или съществува опасност да причини такава на местната промишленост. Срокът на прилагане на всяка временна мярка не надвишава 200 дни, като през това време страната спазва изискванията на член 166, параграфи 2 и 3 от настоящото споразумение. Страната незабавно възстановява всяко платено мито, превишаващо митото, определено в приложение XV към настоящото споразумение, ако при разследването по член 166, параграф 2 от настоящото споразумение не бъде констатирано, че изискванията на член 165 от настоящото споразумение са спазени. Срокът на прилагане на всяка временна мярка се разглежда като част от периода, предвиден в член 166, параграф 5, буква б) от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 168

Компенсация

1. Всяка от страните, която прилага двустранна защитна мярка, се консултира с другата страна с цел съвместно договаряне на подходяща компенсация за либерализиране на търговията под формата на отстъпки, които оказват еквивалентни по същество въздействия върху търговията или са на стойност, еквивалентна на стойността на допълнителните мита, които се очаква да бъдат наложени в резултат на прилагането на защитната мярка. Страната предоставя възможност за провеждането на такива консултации не по-късно от 30 дни след началото на прилагането на двустранната защитна мярка.
2. Ако консултациите по параграф 1 не доведат до постигане на съгласие относно компенсация за либерализиране на търговията в срок от 30 дни след началото на консултациите, страната, чиито стоки са обект на защитната мярка, може да спре прилагането на еквивалентни по същество отстъпки спрямо страната, която прилага защитната мярка.
3. Правото на спиране, посочено в параграф 2, не може да бъде упражнено през първите 24 месеца, през които е в сила двустранна защитна мярка, при условие че защитната мярка отговаря на разпоредбите на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 169

Определения

За целите на настоящия раздел:

- а) „сериозна вреда“ и „заплаха от сериозна вреда“ се разбират съгласно член 4, параграф 1, букви а) и б) от Споразумението за защитни мерки. За тази цел член 4, параграф 1, букви а) и б) от Споразумението за защитни мерки се включва в настоящото споразумение и става част от него *mutatis mutandis*. и
- б) „преходен период“ означава период от десет години, считано от датата на влизане в сила на настоящото споразумение.

ГЛАВА 3

ТЕХНИЧЕСКИ ПРЕЧКИ ПРЕД ТЪРГОВИЯТА, СТАНДАРТИЗАЦИЯ, МЕТРОЛОГИЯ, АКРЕДИТАЦИЯ И ОЦЕНКА НА СЪОТВЕТСТВИЕТО

ЧЛЕН 170

Приложно поле и определения

1. Настоящата глава се прилага по отношение на изготвянето, приемането и прилагането на стандарти, технически регламенти и процедури за оценяване на съответствието, определени в Споразумението за технически пречки пред търговията (Споразумение за ТПТ), което се съдържа в приложение 1А към Споразумението за СТО, които могат да засегнат търговията със стоки между страните.

2. Независимо от разпоредбата на параграф 1 от настоящия член, настоящата глава не се прилага нито за санитарните и фитосанитарните мерки, определени в приложение А към Споразумението за санитарните и фитосанитарните мерки (Споразумението за СФСМ), което се съдържа в приложение 1А към Споразумението за СТО, нито за спецификациите за закупуване, изготвени от публичните органи за нуждите на тяхното производство или на тяхното потребление.
3. За целите на настоящата глава се прилагат определенията, използвани в приложение I към Споразумението за ТПТ.

ЧЛЕН 171

Потвърждаване на Споразумението за ТПТ

Страните потвърждават правата и задълженията, които те имат една към друга съгласно Споразумението за ТПТ, което с настоящото се включва в настоящото споразумение и става част от него.

ЧЛЕН 172

Техническо сътрудничество

1. Страните засилват своето сътрудничество в сферата на стандартите, техническите регламенти, метрологията, наблюдението на пазара, акредитацията и системите за оценяване на съответствието с цел повишаване на взаимното разбиране на съответните им системи и улесняване на достъпа до съответните им пазари. За тази цел те могат да провеждат диалози относно регулаторната уредба както на хоризонтално, така и на секторно равнище.
2. В рамките на своето сътрудничество страните се стремят да идентифицират, разработват и насърчават инициативи за улесняване на търговията, които могат да включват, но не са ограничени до:
 - а) засилване на регулаторното сътрудничество чрез обмен на данни и опит и чрез научно и техническо сътрудничество с цел подобряване на качеството на техните технически регламенти, стандарти, наблюдение на пазара, оценка на съответствието и акредитация и с цел ефикасно използване на регулаторните ресурси;

- б) подпомагане и стимулиране на сътрудничеството между съответните им организации (публични или частни), отговорни за метрологията, стандартизацията, наблюдението на пазара, оценката на съответствието и акредитацията;
- в) насърчаване на развитието на качествена инфраструктура за стандартизация, метрология, акредитация и оценка на съответствието и на системата за наблюдение на пазара в Република Молдова;
- г) насърчаване на участието на Република Молдова в работата на съответните европейски организации;
- д) търсене на решения за преодоляване на техническите пречки пред търговията, които могат да възникнат; и
- е) координиране на позициите им в рамките на международни търговски и регулаторни организации като СТО и Икономическата комисия за Европа на Организацията на обединените нации (ИКЕ на ООН).

ЧЛЕН 173

Сближаване на техническите регламенти, стандартите и оценката на съответствието

1. Република Молдова предприема необходимите мерки с цел постепенно постигане на съответствие с техническите регламенти, стандартите, метрологията, акредитацията, оценката на съответствието, съответстващите на тях системи и системата за наблюдение на пазара на Съюза и се ангажира да следва принципите и практиките, установени в съответните достижения на правото на Съюза.
2. За да бъдат постигнати целите, посочени в параграф 1, Република Молдова се ангажира със следното:
 - а) да включи постепенно съответните достижения на правото на Съюза в своето законодателство в съответствие с разпоредбите на приложение XVI към настоящото споразумение; и
 - б) да проведе административните и институционалните реформи, които са необходими за осигуряване на ефективната и прозрачна система, нужна за прилагането на настоящата глава.

3. Република Молдова се въздържа от изменения на хоризонталното и секторното си законодателство, освен когато тези изменения имат за цел това законодателство да се приведе постепенно в съответствие с приложимите достижения на правото на Съюза и да се поддържа това съответствие, и уведомява Съюза за всички промени на вътрешното си законодателство.

4. Република Молдова гарантира, че съответните ѝ национални органи участват в европейските и международните организации за стандартизация, законова и фундаментална метрология и оценка на съответствието, включително акредитация, в съответствие със съответните области на дейност на тези органи и предвидения за тях членски статут.

5. С цел интегриране на системата си за стандартизация Република Молдова се ангажира със следното:

- а) да транспонира постепенно целия набор от европейски стандарти (стандартите EN) като национални стандарти, включително хармонизираните европейски стандарти, чието доброволно използване води до презумпция за съответствие със законодателството на Съюза, транспонирано в законодателството на Република Молдова;

- б) успоредно с това транспониране да отмени противоречащите им национални стандарти; и
- в) да изпълни постепенно условията за пълноправно членство в европейските организации по стандартизация.

6. След влизането на настоящото споразумение в сила Република Молдова предоставя на Съюза веднъж годишно доклади за мерките, предприети в съответствие с приложение XVI към настоящото споразумение. Когато действията, посочени в приложение XVI към настоящото споразумение, не са изпълнени в определения в приложението срок, Република Молдова посочва нов график за приключването на тези действия. Страните могат да адаптират приложение XVI към настоящото споразумение.

ЧЛЕН 174

Споразумение за оценка на съответствието и приемане на промишлени продукти (СОСП)

1. Страните се договарят да добавят Споразумение за оценка на съответствието и приемане на промишлени продукти (СОСП) като протокол към настоящото споразумение, обхващайки сектори от списъка в приложение XVI към настоящото споразумение, за които се счита, че са приведени в съответствие след постигане на съгласие по тях, след потвърждение от страна на Съюза, че съответното секторно и хоризонтално законодателство, институциите и стандартите на Република Молдова са приведени изцяло в съответствие с тези на Съюза. Предвижда се в крайна сметка приложното поле на СОСП да бъде разширено, за да обхване всички сектори, изброени в приложение XVI към настоящото споразумение.
2. В СОСП ще се предвижда, че търговията между страните със стоки от секторите, попадащи в неговия обхват, се извършва при същите условия като тези, които се прилагат за търговията с тези стоки между държавите членки.

ЧЛЕН 175

Маркиране и етикетиране

1. Без да се засягат членове 173 и 174 от настоящото споразумение и по отношение на техническите регламенти, свързани с изискванията за етикетиране или маркиране, страните потвърждават принципите на глава 2.2 от Споразумението за ТПТ, съгласно които тези изисквания не се изготвят, приемат или прилагат с цел създаване на ненужни пречки пред международната търговия или по начин, който води до това. За тази цел изискванията за етикетиране или маркиране не са по-ограничителни по отношение на търговията, отколкото е необходимо за постигане на основателна цел, като се имат предвид рисковете, които би породило неизпълнението на тази цел.
2. По-специално по отношение на задължителното маркиране или етикетиране страните се договарят за следното:
 - а) те ще се стремят да сведат до минимум нуждите си от маркиране или етикетиране, освен когато маркирането и етикетирането са необходими за приемането на достиженията на правото на Съюза в тази област и за защитата на здравето и безопасността, за опазването на околната среда или за други разумни цели на политиката в публичната сфера; и
 - б) те си запазват правото да изискват информацията върху етикетите или маркировките да бъде на изрично указан език.

ГЛАВА 4

САНИТАРНИ И ФИТОСАНИТАРНИ МЕРКИ

ЧЛЕН 176

Цел

1. Целта на настоящата глава е да се улесни търговията между страните със стоките, попадащи в обхвата на санитарните и фитосанитарните мерки (СФС мерки), като същевременно се опазват животът и здравето на човека, на животните и на растенията, като:
 - а) се гарантира пълна прозрачност по отношение на приложимите към търговията мерки, посочени в приложение XVII към настоящото споразумение;
 - б) се сближи регулаторната система на Република Молдова с тази на Съюза;

- в) се признае здравният статус на животните и растенията на страните и се прилага принципът на регионализация;
 - г) се създаде механизъм за признаване на еквивалентността на поддържаните от дадена страна мерки, посочени в приложение XVII към настоящото споразумение;
 - д) продължава да се прилага Споразумението за СФСМ;
 - е) се създадат механизми и процедури за улесняване на търговията; и
 - ж) се подобрят комуникацията и сътрудничеството между страните във връзка с мерките, посочени в приложение XVII към настоящото споразумение.
2. С настоящата глава се цели постигане на общо разбиране между страните относно стандартите в областта на хуманното отношение към животните.

ЧЛЕН 177

Многостранни задължения

Страните потвърждават своите права и задължения по силата на споразуменията по линия на СТО, и по-специално Споразумението за СФСМ.

ЧЛЕН 178

Приложно поле

Настоящата глава се прилага по отношение на всички санитарни и фитосанитарни мерки на дадена страна, които могат, пряко или косвено, да засегнат търговията между страните, включително всички мерки, посочени в приложение XVII към настоящото споразумение.

ЧЛЕН 179

Определения

За целите на настоящата глава се прилагат следните определения:

1. „санитарни и фитосанитарни мерки“ (СФС мерки) означава мерките, определени в точка 1 от приложение А към Споразумението за СФСМ;
2. „животни“ означава животни, съгласно определението в Здравния кодекс за сухоземните животни или в Здравния кодекс за водните животни на Световната организация за здравеопазване на животните (OIE);
3. „животински продукти“ означава продукти от животински произход, включително продукти с произход от водни животни, съгласно определението в Здравния кодекс за водните животни на OIE;
4. „странични животински продукти, непредназначени за консумация от човека“ означава продуктите от животински произход, изброени в част 2 (II) от приложение XVII-A към настоящото споразумение;

5. „растения“ означава живи растения и определени живи части от тях, включително семената:

- а) плодове в ботаническия смисъл на думата, с изключение на тези, които се съхраняват чрез дълбоко замразяване;
- б) зеленчуци, с изключение на тези, които се съхраняват чрез дълбоко замразяване;
- в) клубени, грудки, луковици, коренища;
- г) рязани цветове;
- д) клони с листа;
- е) отрязани дървета със запазена листна маса;
- ж) растителни тъканни култури;
- з) листа, шума;
- и) жив цветен прашец; и
- й) калеми, резници, издънки;

6. „растителни продукти“ означава продукти с растителен произход, необработени или претърпели обикновена обработка, доколкото това не са растенията, посочени в част 3 от приложение XVII-A към настоящото споразумение;
7. „семена“ означава семена в ботаническия смисъл на думата, предназначени за засаждане;
8. „вредители“ означава видове, щамове или биотипове на растителни, животински или патогенни агенти, застрашаващи растенията или растителните продукти;
9. „защитена зона“ за определен регулиран вреден организъм означава официално определена географска област в Съюза, в която този организъм не е установен въпреки благоприятните условия и неговото присъствие в други части на Съюза;
10. „болест по животните“ означава клиничното или патологичното проявление на инфекция у животните;
11. „болест по аквакултурите“ означава клиничното или неклиничното заразяване от един или няколко етиологични агента с болестите, посочени в Здравния кодекс за водните животни на OIE;

12. „инфекция по животните“ означава положението, при което животните са носители на инфекциозен агент със или без клинично или патологично проявление на инфекция;

13. „стандарт за хуманно отношение към животните“ означава стандартите за защита на животните, които се изготвят и прилагат от страните, и когато е целесъобразно, са в съответствие със стандартите на ОИЕ;

14. „подходящо ниво“ на санитарна и фитосанитарна защита означава необходимата степен на санитарна и фитосанитарна защита, както е определена в точка 5 от приложение А към Споразумението за СФСМ;

15. „регион“ означава по отношение на здравето на животните зоните или регионите, определени в Здравния кодекс за сухоземните животни на ОИЕ, а по отношение на аквакултурите — тези, определени в Здравния кодекс за водните животни на ОИЕ. Що се отнася до Съюза, понятието „територия“ или „държава“ означава територията на Съюза;

16. „незасегнат от вредители район“ (НВР) означава район, в който липсата на конкретен вредител е доказана с научни средства и в който, ако е целесъобразно, това състояние се поддържа с официални мерки;

17. „регионализация“ означава понятието за регионализация, описано в член 6 от Споразумението за СФСМ;

18. „пратка“ означава известен брой живи животни или количество животински продукти от един и същ вид, описани в един и същ сертификат или документ, превозвани с едно и също транспортно средство, изпратени от един и същ изпращач и произхождащи от една и съща страна износител или регион(и) на тази страна. Една пратка с животни може да се състои от една или повече партии. Една пратка с животински продукти може да се състои от една или повече стоки или партии;

19. „пратка с растения или растителни продукти“ означава количество растения, растителни продукти и/или други артикули, които биват премествани от една страна до друга, и когато е необходимо, са описани в един и същ фитосанитарен сертификат. Една пратка може да се състои от една или повече стоки или партии;

20. „партида“ означава няколко броя или единици от една стока, които могат да се идентифицират по хомогенността на техния състав и произход и са част от пратка;

21. „еквивалентност за целите на търговията“ (еквивалентност) означава положение, при което страната вносител приема мерките, посочени в приложение XVII към настоящото споразумение, на страната износител като еквивалентни, дори и тези мерки да се различават от собствените ѝ мерки, ако страната износител докаже по обективен начин на страната вносител, че собствените ѝ мерки постигат подходящото ниво на санитарна и фитосанитарна защита или приемливо ниво на риск на страната вносител;
22. „сектор“ означава структурата за производство и пускане на пазара на определен продукт или категория продукти в една от страните;
23. „подсектор“ означава ясно определена и контролирана част от сектор;
24. „стока“ означава продукти или артикули, които биват придвижвани с търговска цел, включително тези, посочени в точки 2—7;
25. „специално разрешение за внос“ означава предварително издадено официално разрешение, което компетентните органи на страната вносител предоставят на определен вносител и което дава право на внос на една пратка или няколко пратки с дадена стока от страната износител в рамките на приложното поле на настоящата глава;

26. „работни дни“ означава дните от седмицата с изключение на събота, неделя и официалните празници в една от страните;
27. „инспекция“ означава проучване на всеки аспект на фуражите и храните, здравеопазването на животните и хуманното отношение към животните с цел проверка на съответствието на тези аспекти с правните изисквания на законодателството в областта на фуражите и храните и разпоредбите за здравеопазване на животните и хуманно отношение към животните;
28. „фитосанитарна инспекция“ означава официален визуален преглед на растения, растителни продукти или други регулирани артикули, за да се определи наличието или липсата на вредители и/или за да се установи съответствие с фитосанитарните норми;
29. „верификация“ означава проверяване чрез проучване и разглеждане на обективни доказателства дали са били изпълнени точно определени изисквания.

ЧЛЕН 180

Компетентни органи

Страните се информират взаимно относно структурата, организацията и разпределението на правомощията на компетентните си органи по време на първата среща на Подкомитета по санитарните и фитосанитарните въпроси (Подкомитет по СФСВ), посочен в член 191 от настоящото споразумение. Страните се информират взаимно за всяка промяна на структурата, организацията и разпределението на правомощията, включително на звената за контакт, по отношение на тези компетентни органи.

ЧЛЕН 181

Постепенно сближаване

1. Република Молдова сближава постепенно своето законодателство в областта на санитарните и фитосанитарните въпроси и на хуманното отношение към животните с това на Съюза, както е посочено в приложение XXIV към настоящото споразумение.
2. Страните си сътрудничат в областта на постепенното сближаване и на изграждането на капацитет.

3. Подкомитетът по санитарните и фитосанитарните въпроси упражнява редовен контрол на извършването на процеса на сближаване, посочен в приложение XXIV към настоящото споразумение, с цел да отправя необходимите препоръки във връзка със сближаването.
4. В срок от три месеца след влизането в сила на настоящото споразумение Република Молдова предоставя списък на санитарните и фитосанитарните мерки, на мерките, свързани с хуманното отношение към животните, и на други законодателни мерки на ЕС, които Република Молдова ще сближи. Списъкът се разделя на приоритетни области, които са свързани с мерките, посочени в приложение XVII към настоящото споразумение, и съдържа стоката или групата от стоки, попадащи в обхвата на мерките, които се сближават. Този списък във връзка със сближаването служи за референтен документ за прилагането на настоящата глава.
5. Списъкът във връзка със сближаването и принципите за оценка на напредъка в процеса на сближаване ще бъдат добавени към приложение XXIV към настоящото споразумение и ще се основават на техническите и финансовите ресурси на Република Молдова.

ЧЛЕН 182

Признаване за целите на търговията на здравния статус на животните, статуса по отношение на вредителите и регионалните условия

Признаване на статуса по отношение на болестите по животните, инфекциите по животните или вредителите

1. По отношение на болестите и инфекциите по животните (включително зоонозите) се прилагат следните правила:
 - а) за целите на търговията страната вносител признава здравния статус на животните на страната износител или на нейните региони, определени съгласно процедурата по част А от приложение XIX към настоящото споразумение, по отношение на болестите по животните, посочени в приложение XVIII-А към настоящото споразумение;

- б) когато една от страните счита, че има за своята територия или за регион в рамките на своята територия специален статус по отношение на конкретна болест по животните, различна от болестите, посочени в приложение XVIII-A към настоящото споразумение, тя може да поиска признаване на този статус в съответствие с процедурата, определена в част В от приложение XIX към настоящото споразумение. При вноса на живи животни и животински продукти страната вносител може да поиска предоставянето на гаранции, съответстващи на статуса, договорен между страните;
- в) страните признават, че търговията между тях се извършва въз основа на статуса на териториите или регионите или статуса в сектор или подсектор на страните, свързан с болестността или заболяемостта от дадена болест по животните, различна от болестите, изброени в приложение XVIII-A към настоящото споразумение, или свързан с инфекциите по животните и/или, когато е целесъобразно, свързания с тях риск, съгласно определеното от ОИЕ. При внос на живи животни и на животински продукти страната вносител може да поиска гаранции в съответствие с определения статус, съгласно препоръките на ОИЕ; и

г) без да се засягат членове 184, 186 и 190 от настоящото споразумение и освен ако страната вносител не възрази изрично и не поиска подкрепяща или допълнителна информация, провеждане на консултации и/или извършване на верификация, всяка от страните предприема без неоснователно забавяне законодателните и административните мерки, необходими за разрешаване на търговията въз основа на букви а), б) и в) от настоящия параграф.

2. По отношение на вредителите се прилагат следните разпоредби:

а) за целите на търговията страните признават статуса по отношение на вредителите за тези вредители, които са посочени в приложение XVIII-Б към настоящото споразумение, съгласно определеното в приложение XIX-Б към настоящото споразумение; и

б) без да се засягат членове 184, 186 и 190 от настоящото споразумение и освен ако страната вносител не възрази изрично и не поиска подкрепяща или допълнителна информация, провеждане на консултации и/или извършване на верификация, всяка от страните предприема без неоснователно забавяне законодателните и административните мерки, необходими за разрешаване на търговията въз основа на буква а) от настоящия параграф.

Признаване на регионализацията/зонирането, незасегнатите от вредители райони (НВР) и защитените зони

3. Страните признават понятията „регионализация“ и „НВР“, посочени в Международната конвенция по растителна защита от 1997 г. и международните стандарти за фитосанитарни мерки (МСФСМ) на Организацията за прехрана и земеделие на Организацията на обединените нации (ФАО), както и понятието „защитени зони“, определено в Директива 2000/29/ЕО на Съвета от 8 май 2000 г. относно защитните мерки срещу въвеждането в Общността на вредители по растенията или растителните продукти и срещу тяхното разпространение в Общността, като се споразумяват да ги прилагат при търговията помежду си.

4. Страните се споразумяват, че решенията за регионализация, свързани с болестите по животните и по рибите, посочени в приложение XVIII-А към настоящото споразумение, и решенията, свързани с вредителите, посочени в приложение XVIII-Б към настоящото споразумение, се вземат в съответствие с разпоредбите на части А и Б от приложение XIX към настоящото споразумение.

5. Що се отнася до болестите по животните съгласно разпоредбите на член 184 от настоящото споразумение, страната износител, която иска страната вносител да признае нейно решение за регионализация, съобщава своите мерки, като предоставя подробни обяснения и данни в подкрепа на направените от нея преценки и взетите от нея решения. Без да се засягат разпоредбите на член 185 от настоящото споразумение и освен ако страната вносител не възрази изрично и не поиска допълнителна информация, провеждане на консултации и/или извършване на верификация в срок от 15 работни дни от получаването на уведомлението, съобщеното по този начин решение за регионализация се счита за прието.

Консултациите по първа алинея от настоящия параграф се провеждат съгласно член 185, параграф 3 от настоящото споразумение. Страната вносител разглежда допълнителната информация в срок от 15 работни дни след получаването ѝ. Верификацията, предвидена в първа алинея от настоящия параграф, се провежда съгласно член 188 от настоящото споразумение в срок от 25 работни дни след получаването на искането за верификация.

6. По отношение на вредителите всяка от страните гарантира, че при търговията с растения, растителни продукти и други артикули се взема предвид, когато е целесъобразно, статусът по отношение на вредителите в район, признат от другата страна за защитена зона или за НВР. Страна, която желае другата страна да признае нейната НВР, съобщава своите мерки и при поискване предоставя подробни обяснения и данни в подкрепа на нейното установяване и поддържане съгласно указанията на ФАО или комплексното предотвратяване и контрол на замърсяването, включително МСФСМ. Без да се засягат разпоредбите на член 190 от настоящото споразумение и освен ако някоя от страните не възрази изрично и не поиска допълнителна информация, провеждане на консултации и/или извършване на верификация в срок от три месеца след уведомлението, съобщеното по този начин решение за регионализация за НВР се счита за прието.

Консултациите по първа алинея от настоящия параграф се провеждат съгласно член 185, параграф 3 от настоящото споразумение. Страната вносител разглежда допълнителната информация в срок от три месеца след получаването ѝ. Предвидената в първа алинея от настоящия параграф верификация се извършва съгласно член 188 от настоящото споразумение в срок от 12 месеца след получаването на искането за верификация, като се вземат предвид биологичните характеристики на съответния вредител и на съответната култура.

7. След приключване на процедурите по параграфи 4—6 от настоящия член и без да се засягат разпоредбите на член 190 от настоящото споразумение, всяка от страните предприема без неоснователно забавяне законодателните и административните мерки, необходими за разрешаване на търговията на тази основа.

Компартментализация

8. Страните поемат ангажимент да проведат допълнителни дискусии с цел прилагане на принципа за компартментализация.

ЧЛЕН 183

Признаване на еквивалентност

1. Еквивалентност може да бъде призната по отношение на следното:

а) отделна мярка;

б) група от мерки; или

в) система, приложима по отношение на определен сектор, подсектор, стоки или група от стоки.

2. Що се отнася до признаването на еквивалентност, страните следват процеса, посочен в параграф 3. Този процес включва обективно доказване на еквивалентността от страната износител и обективно разглеждане на искането от страната вносител. Това разглеждане може да включва инспекции или верификации.

3. Когато страната износител представи искане за признаване на еквивалентност, съгласно посоченото в параграф 1 от настоящия член, страните започват незабавно и не по-късно от три месеца, след като страната вносител получи това искане, процес на консултации, който включва определените в приложение XXI към настоящото споразумение етапи. При наличие на голям брой искания от страната износител страните, по искане на страната вносител, се договарят в рамките на Подкомитета по СФСВ, посочен в член 191 от настоящото споразумение, за графика за започване и провеждане на процеса, посочен в настоящия параграф.

4. Република Молдова уведомява Съюза веднага след постигането на сближаване вследствие на контрола, предвиден в член 181, параграф 3 от настоящото споразумение. Това уведомление се счита за искане на Република Молдова за започване на процеса на признаване на еквивалентността на съответните мерки, съгласно посоченото в параграф 3 от настоящия член.

5. Освен ако не е договорено друго, страната вносител приключва процеса на признаване на еквивалентността по параграф 3 от настоящия член в срок от 12 месеца след получаване на искането на страната износител, включително на доказателствата за еквивалентността. Този срок може да бъде удължен за сезонните култури, когато отлагането на разглеждането е оправдано, за да се позволи извършването на верификация през подходящ период от развитието на дадена култура.

6. Страната вносител определя еквивалентността за растенията, растителните продукти и други артикули съгласно съответните МСФСМ.

7. Страната вносител може да отмени или спре еквивалентността въз основа на каквото и да е изменение от една от страните на мерките, които засягат еквивалентността, при условие че бъде спазена следната процедура:

- а) съгласно разпоредбите на член 184, параграф 2 от настоящото споразумение страната износител информира страната вносител за всяко предложение за изменение на своите мерки, за които има призната еквивалентност, и за вероятните последици от предложените мерки за признатата еквивалентност. В срок от един месец след получаването на тази информация страната вносител уведомява страната износител дали еквивалентността ще продължи да бъде призната въз основа на предложените мерки;
- б) съгласно разпоредбите на член 184, параграф 2 от настоящото споразумение страната вносител информира страната износител за всяко предложение за изменение на своите мерки, на които се основава признаването на еквивалентността, както и за вероятните последици от предложените мерки за признатата еквивалентност. Ако страната вносител не продължи да признава еквивалентността, страните могат да определят условията, позволяващи възобновяване на процеса, посочен в параграф 3 от настоящия член, въз основа на предложените мерки.

8. Признаването, спирането или отмяната на еквивалентността са от изключителната компетентност на страната вносител, която действа в съответствие със своята административна и законодателна уредба. Тази страна предоставя в писмен вид на страната износител подробно обяснение и подкрепящи данни, използвани за преценките и решенията, попадащи в обхвата на настоящия член. В случай на непризнаване, спиране или отмяна на еквивалентността страната вносител посочва на страната износител необходимите условия, позволяващи възобновяване на процеса, предвиден в параграф 3.-{}-

9. Без да се засяга член 190 от настоящото споразумение, страната вносител не може да отменя или да спира еквивалентността преди влизането в сила на предложените нови мерки на една от страните.

10. В случай че страната вносител признае официално еквивалентност въз основа на процеса на консултации, посочен в приложение XXI към настоящото споразумение, Подкомитетът по СФСВ утвърждава, в съответствие с процедурата по член 191, параграф 5 от настоящото споразумение, признаването на еквивалентност в търговията между страните. С това решение за утвърждаване могат също да се предвидят намаляването на физическите проверки на границите и опростяването на сертификатите и на процедурите за предварително включване в списъците за обектите, когато е целесъобразно.

Статусът на еквивалентността се посочва в приложение XXV към настоящото споразумение.

ЧЛЕН 184

Прозрачност и обмен на информация

1. Без да се засяга член 185 от настоящото споразумение, страните си сътрудничат за подобряване на взаимното разбиране на структурата и механизмите за официален контрол на другата страна, отговорни за прилагането на мерките, посочени в приложение XVII към настоящото споразумение, и на ефективността на тази структура и тези механизми. Това може да бъде постигнато, наред с друго, чрез доклади от международни одити, когато те са направени обществено достояние от страните. Страните могат да обменят информация относно резултатите от тези одити или друга информация, когато е целесъобразно
2. В рамките на сближаването на законодателството, посочено в член 181 от настоящото споразумение, или на признаването на еквивалентност, посочено в член 183 от настоящото споразумение, страните се информират взаимно за законодателните и процедурните промени, приети в съответните области.

3. В този контекст Съюзът информира Република Молдова достатъчно рано за промените в законодателството на Съюза, за да позволи на Република Молдова да обмисли възможността за съответно изменение на своето законодателство.

Следва да се постигне необходимото равнище на сътрудничество с цел улесняване на предаването на законодателни документи по искане на една от страните.

За тази цел всяка страна незабавно уведомява другата страна за своите звена за контакт, включително за промените в тези звена за контакт.

ЧЛЕН 185

Уведомяване, консултации и улесняване на комуникацията

1. Всяка страна уведомява писмено другата страна в срок от два работни дни за всеки сериозен или значителен риск за здравето на човека, на животните или на растенията, включително за всички спешни случаи или ситуации, свързани с контрола върху храните, при които е налице ясно установен риск от сериозни последици за здравето, свързани с консумацията на животински или растителни продукти, и по-специално за:
 - а) всички мерки, които засягат решенията за регионализация по член 182 от настоящото споразумение;
 - б) наличието или развитието на някоя от болестите по животните, посочени в приложение XVIII-А към настоящото споразумение, или на регулираните вредители, посочени в приложение XVIII-Б към настоящото споразумение;

- в) констатациите от епидемиологично значение или свързаните с тях сериозни рискове по отношение на болестите по животните и вредителите, които не са изброени в приложения XVIII-A и XVIII-B към настоящото споразумение или които са нови болести по животните или нови вредители; и
- г) допълнителните мерки, надхвърлящи основните изисквания за съответните мерки, предприети от страните за контрол или премахване на болести по животните или вредители или за защита на общественото здраве или здравето на растенията, и промените на политиките за профилактика, включително политиките за ваксинация.

2. Уведомленията се отправят в писмен вид до звената за контакт по член 184, параграф 3 от настоящото споразумение.

„Писмено уведомление“ означава уведомление, изпратено по пощата, по факса или по електронната поща. Уведомленията се изпращат единствено между звената за контакт по член 184, параграф 3 от настоящото споразумение.

3. Когато една от страните има сериозни опасения, свързани с риск за здравето на човека, на животните или на растенията, по искане на тази страна се провеждат консултации относно ситуацията във възможно най-кратък срок и във всички случаи в срок от 15 работни дни от това искане. В такива ситуации всяка страна полага усилия да предостави цялата информация, необходима, за да се избегне нарушаване на търговията и за да се постигне взаимно приемливо решение, съвместимо със защитата на здравето на човека, на животните или на растенията.

4. По искане на една от страните консултациите относно хуманното отношение към животните се провеждат във възможно най-кратък срок и във всички случаи в срок от 20 работни дни от датата на уведомяването. В такива ситуации всяка от страните полага усилия да предостави цялата поискана информация.

5. По искане на една от страните консултациите, посочени в параграфи 3 и 4 от настоящия член, се провеждат чрез видео- или аудиоконферентна връзка. Страната, отправила искането, обезпечава изготвянето на протокола от консултациите, който се одобрява официално от страните. За целите на това одобрение се прилагат разпоредбите на член 184, параграф 3 от настоящото споразумение.

6. Република Молдова разработва и привежда в действие национална система за бързо предупреждение за храни и фуражи (NRASFF) и национален механизъм за ранно предупреждение (NEWM), които са съвместими с тези на ЕС. След като Република Молдова приложи необходимото законодателство в тази сфера и създаде условия за добро функциониране на NRASFF и NEWM на място, както и в подходящ срок, подлежащ на договаряне от страните, NRASFF и NEWM ще бъдат свързани със съответните системи на ЕС.

ЧЛЕН 186

Търговски условия

1. Общи условия за внос:

- a) Страните се договарят да прилагат общи условия за внос по отношение на вноса на всяка стока, която попада в обхвата на приложения XVII-A и XVII-B, точки 2 и 3 към настоящото споразумение. Без да се засягат решенията, взети в съответствие с член 182 от настоящото споразумение, условията за внос на страната вносител се прилагат за цялата територия на страната износител. След влизане в сила на настоящото споразумение и в съответствие с разпоредбите на член 184 от настоящото споразумение страната вносител информира страната износител за своите санитарни и/или фитосанитарни изисквания за внос на стоките, посочени в приложения XVII-A и XVII-B към настоящото споразумение. Тази информация включва, когато е целесъобразно, образците на официалните сертификати или декларации, или търговски документи, предписани от страната вносител.

- б) i) Всяко изменение или предложение за изменение на условията, посочени в параграф 1, буква а) от настоящия член, е съобразено със съответните процедури за уведомление по Споразумението за СФСМ, независимо от това дали се отнася до мерки, попадащи в обхвата на Споразумението за СФСМ.
- ii) Без да се засягат разпоредбите на член 190 от настоящото споразумение, страната вносител взема предвид времето за транспортиране между страните, за да определи датата на влизане в сила на изменените условия, посочени в параграф 1, буква а) от настоящия член; и
- iii) Ако страната вносител не изпълни тези изисквания за уведомяване, тя продължава да приема сертификата или удостоверение, с което се гарантират предишните приложими условия, за срок до 30 дни след влизането в сила на изменените условия за внос.

2. Условия за внос след признаване на еквивалентност:
- а) В срок от 90 дни след датата на приемане на решението за признаване на еквивалентност страните предприемат необходимите законодателни и административни мерки за прилагане на признаването на еквивалентност с цел позволяване на тази основа на търговията между тях със стоките, посочени в приложение XVII-A и приложение XVII-B, точки 2 и 3 към настоящото споразумение. По отношение на тези стоки образецът на официалния сертификат или официалния документ, поискан от страната вносител, може на този етап да бъде заменен със сертификат, изготвен съгласно приложение XXIII-B към настоящото споразумение;
- б) по отношение на стоките в сектори или подсектори, за които не всички мерки са признати за еквивалентни, търговията продължава да се извършва, като се спазват условията, посочени в параграф 1, буква а) от настоящия член. По искане на страната износител се прилагат разпоредбите на параграф 5 от настоящия член.

3. От датата на влизане в сила на настоящото споразумение за стоките, посочени в приложение XVII-A и приложение XVII-B, точка 2 към настоящото споразумение, не се прилага специално разрешение за внос.

4. По отношение на условията, които засягат търговията със стоките, посочени в параграф 1, буква а) от настоящия член, по искане на страната износител страните започват консултации в рамките на Подкомитета по СФСВ в съответствие с разпоредбите на член 191 от настоящото споразумение с цел договаряне на алтернативни или допълнителни условия за внос на страната вносител. Ако е целесъобразно, тези алтернативни или допълнителни условия за внос могат да се основават на мерки на страната износител, които са признати за еквивалентни от страната вносител. Ако бъде договорено, в срок от 90 дни страната вносител предприема законодателните и/или административните мерки, необходими за разрешаването на вноса въз основа на договорените условия за внос.

5. Списък на обектите, условно одобрение:

- а) За вноса на животинските продукти, посочени в част 2 от приложение XVII-A към настоящото споразумение, по искане на страната износител, придружено с подходящи гаранции, страната вносител временно одобрява преработвателните обекти, посочени в точка 2 от приложение XX към настоящото споразумение, които се намират на територията на страната износител, без предварителна инспекция на отделните обекти. Това одобрение е съобразено с условията и разпоредбите на приложение XX към настоящото споразумение. Освен когато е поискана допълнителна информация, страната вносител предприема законодателните и/или административните мерки, необходими за разрешаването на вноса на тази база, в срок от един месец след датата на получаване на искането и на съответните гаранции от страната вносител.

Първоначалният списък на обектите се одобрява в съответствие с разпоредбите на приложение XX към настоящото споразумение.

- б) За вноса на животинските продукти, посочени в параграф 2, буква а) от настоящия член, страната износител съобщава на страната вносител своя списък на обектите, които отговарят на изискванията на страната вносител.

6. По искане на една от страните другата страна предоставя обяснението и подкрепящите данни, необходими за извършването на преценките и вземането на решенията, попадащи в обхвата на настоящия член.

ЧЛЕН 187

Процедура за сертифициране

1. За целите на процедурите за сертифициране и на издаването на сертификати и официални документи страните се споразумяват относно принципите, посочени в приложение XXIII към настоящото споразумение.
2. Подкомитетът по СФСВ по член 191 от настоящото споразумение може да се договори относно правилата, които трябва да се спазват при извършвано по електронен път сертифициране или отнемане или заменяне на сертификати.
3. В рамките на сближаваното законодателство по член 181 от настоящото споразумение страните се договарят относно общи образци на сертификати, когато това е приложимо.

ЧЛЕН 188

Верификация

1. За да се запази доверието в ефективното прилагане на разпоредбите на настоящата глава, всяка страна има право:
 - а) да извършва верификация на цялата система за инспекции и сертифициране на органите на другата страна или на част от тази система, и/или на други мерки, когато е приложимо, съгласно съответните международни стандарти, насоките и препоръките на Кодекс алиментариус, ОІЕ и комплексното предотвратяване и контрол на замърсяването; и
 - б) да получава информация от другата страна за нейната система за контрол и да бъде информирана за резултатите от проверките, извършени по тази система.
2. Всяка страна може да сподели резултатите от верификациите по параграф 1, буква а) с трети страни и да направи резултатите обществено достояние, каквито може да са изискванията съгласно разпоредбите, приложими за всяка от страните. Разпоредбите за поверителност, приложими за всяка от страните, се спазват при споделянето и/или публикуването на резултатите, когато е целесъобразно.

3. Ако страната вносител реши да проведе посещение за верификация в страната износител, страната вносител уведомява страната износител за него най-малко три месеца преди провеждането му, освен в неотложни случаи или ако страните се договорят за друго. Страните се договарят за всяка промяна в това посещение.
4. Разходите, направени по верификацията на всички или на част от системите за инспекции и сертифициране на компетентните органи на другата страна или на други мерки, когато е приложимо, са за сметка на страната, която извършва верификацията или инспекцията.
5. Проектът на писменото съобщение за верификациите се изпраща на страната износител в срок от три месеца след края на верификацията. Страната износител разполага с 45 работни дни да направи коментари по проекта на писменото съобщение. Коментарите на страната износител се прилагат към окончателния резултат и ако е целесъобразно, се включват в него. Ако по време на верификацията обаче се установи наличието на значителен риск за здравето на човека, на животните или на растенията, страната износител се уведомява възможно най-бързо и във всички случаи в срок от 10 работни дни след края на верификацията.
6. От съображения за яснота резултатите от верификацията могат да окажат принос към процедурите по членове 181, 183 и 189 от настоящото споразумение, прилагани от страните или от една от тях.

ЧЛЕН 189

Проверки на вноса и такси за инспекция

1. Страните се споразумяват, че при проверките при внос, извършвани от страната вносител на пратки от страната износител, се спазват принципите, посочени в част А от приложение XXII към настоящото споразумение. Резултатите от тези проверки могат да допринесат за процеса на верификация, посочен в член 188 от настоящото споразумение.
2. Честотата на физическите проверки при внос, извършвани от всяка от страните, е посочена в част Б от приложение XXII към настоящото споразумение. Страните могат да променят тази честота, в рамките на своите правомощия и в съответствие със своето вътрешно законодателство, в резултат на постигнат напредък съгласно членове 181, 183 и 186 от настоящото споразумение или в резултат на верификации, консултации или други мерки, предвидени в настоящото споразумение. С решение на Подкомитета по СФСВ по член 191 от настоящото споразумение се изменя по съответния начин част Б от приложение XXII към настоящото споразумение.
3. Таксите за инспекция могат да покриват само разходите, направени от компетентния орган за извършването на проверките при внос. Таксата се изчислява на същата основа като таксите, наложени за инспектиране на подобни местни стоки.

4. По искане на страната износител страната вносител информира страната износител за всяко изменение, включително за причините за него, на мерките, оказващи влияние върху проверките при внос и таксите за инспекция, както и за всички значителни изменения на административното извършване на тези проверки.

5. Считано от датата, която трябва да бъде определена от Подкомитета по СФСВ по член 191 от настоящото споразумение, страните могат да се споразумеят относно условията за взаимно одобряване на мерките си за контрол, посочени в член 188, параграф 1, буква б) от настоящото споразумение, с цел адаптиране и реципрочно намаляване, когато е приложимо, на честотата на физическите проверки при внос за стоките, посочени в член 186, параграф 2, буква а) от настоящото споразумение.

От тази дата страните могат взаимно да одобряват своите мерки за контрол за някои стоки и вследствие на това да намаляват или възстановяват проверките при вноса на тези стоки.

ЧЛЕН 190

Защитни мерки

1. Ако страната износител предприеме на своята територия мерки за контрол на всяка причина, която може да представлява сериозна заплаха или риск за здравето на човека, на животните или на растенията, страната износител, без да се засягат разпоредбите на параграф 2, предприема еквивалентни мерки за предотвратяване на въвеждането на тази заплаха или риск на територията на страната вносител.
2. Въз основа на сериозни причини, свързани със здравето на човека, на животните или на растенията, страната вносител може да предприеме временни мерки, необходими за защитата на здравето на човека, на животните или на растенията. За пратки, които са в етап транспортиране между страните, страната вносител взема предвид най-подходящото и най-пропорционалното решение с цел да се избегне ненужно нарушаване на търговията.

3. Страната, която приема мерки съгласно параграф 2 от настоящия член, уведомява другата страна не по-късно от един работен ден след деня на приемане на мерките. По искане на една от страните и в съответствие с разпоредбите на член 185, параграф 3 от настоящото споразумение страните провеждат консултации относно ситуацията в срок от 15 работни дни след уведомяването. Страните вземат надлежно предвид цялата информация, представена в рамките на консултациите, и полагат усилия да избягват ненужното нарушаване на търговията, като вземат предвид, когато е приложимо, резултата от консултациите, предвидени в член 185, параграф 3 от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 191

Подкомитет по санитарните и фитосанитарните въпроси

1. С настоящото се създава Подкомитетът по санитарните и фитосанитарните въпроси (Подкомитет по СФСВ). Той заседава в срок от три месеца след влизането в сила на настоящото споразумение, по искане на една от страните или поне веднъж годишно. При условие че страните са съгласни, заседанията на Подкомитета по СФСВ могат да се провеждат чрез видео- или аудиоконферентна връзка. Подкомитетът по СФСВ може да разглежда въпроси и извън заседанията посредством кореспонденция между членовете си.

2. Подкомитетът по СФСВ има следните функции:
- а) разглежда всички въпроси във връзка с настоящата глава;
 - б) упражнява контрол върху прилагането на настоящата глава и разглежда всички въпроси, които могат да възникнат във връзка с нейното прилагане;
 - в) преразглежда приложения XVII—XXV към настоящото споразумение, по-специално предвид на напредъка, постигнат в рамките на консултациите и процедурите, предвидени в настоящата глава;
 - г) изменя с решение приложения XVII—XXV към настоящото споразумение въз основа на преразглеждането, предвидено в буква в) от настоящия параграф, или според предвиденото друго в настоящата глава; и
 - д) въз основа на преразглеждането, предвидено в буква в) от настоящия параграф, излиза със становища и отправя препоръки към другите органи, съгласно предвиденото в дял VII (Институционални, общи и заключителни разпоредби) от настоящото споразумение.

3. Страните се споразумяват да създадат технически работни групи, когато е целесъобразно, съставени от представители на страните на експертно равнище, които установяват и разглеждат технически и научни въпроси, възникващи при прилагането на настоящата глава. Когато са необходими допълнителни експертни знания, страните могат да създават *ad hoc* групи, включително научни и експертни групи. Членството в такива *ad hoc* групи не е непременно ограничено до представители на страните.
4. Подкомитетът по СФСВ редовно уведомява посредством доклад Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, за своите дейности и за решенията, взети в рамките на неговите компетенции.
5. Подкомитетът по СФСВ приема своите работни процедури на първото си заседание.
6. Всички решения, препоръки, доклади или други действия на Подкомитета по СФСВ или на всяка група, създадена от този подкомитет, се приемат с консенсус от страните.

ГЛАВА 5

МИТНИЦИ И УЛЕСНЯВАНЕ НА ТЪРГОВИЯТА

ЧЛЕН 192

Цели

1. Страните признават значението на митниците и улесняването на търговията в динамичния контекст на двустранната търговия. Страните се споразумяват да укрепят сътрудничеството в тази област с цел да гарантират, че съответното им законодателство и процедури, както и административният капацитет на техните съответни администрации отговарят на целите за ефективен контрол и насърчаване на улесняването на законната търговия по принцип.
2. Страните признават, че с най-голям приоритет следва да се ползват основателните цели на обществената политика, включително улесняването на търговията, сигурността и предотвратяването на измами, както и балансираният подход към тях.

ЧЛЕН 193

Законодателство и процедури

1. Страните се споразумяват, че по принцип тяхното съответно законодателство в областта на търговията и на митниците е стабилно и всеобхватно и че разпоредбите и процедурите са пропорционални, прозрачни, предвидими, недискриминационни, безпристрастни и се прилагат еднакво и ефективно, както и, *inter alia*, че:
 - а) защитават и улесняват законната търговия посредством ефективно правоприлагане и привеждане в съответствие със законодателните изисквания;
 - б) избягват ненужната или дискриминационната тежест за икономическите оператори, предотвратяват измамите и предоставят допълнителни улеснения за икономическите оператори при високо равнище на съответствие;
 - в) използват единен административен документ за целите на митническите декларации;

- г) водят до повече ефективност, прозрачност и опростяване на митническите гранични процедури и практики;
- д) използват модерни митнически техники, включително оценка на риска, последващ контрол и методи за одит на предприятия с цел опростяване и улесняване на въвеждането и вдигането на стоки;
- е) се стремят към намаляване на разходите и увеличаване на предвидимостта за икономическите оператори, включително малките и средните предприятия;
- ж) гарантират недискриминационното прилагане на изискванията и процедурите, приложими за вноса, износа и стоки в режим на транзит, без да се засяга прилагането на обективни критерии за оценка на риска;

- з) прилагат международните инструменти в областта на митниците и търговията, включително тези, разработени от Световната митническа организация (СМО) (Рамката от стандарти за сигурност и улесняване на глобалната търговия), СТО (Споразумението за определянето на митническата стойност), Истанбулската конвенция за временен внос от 1990 г., Международната конвенция по хармонизираната система за описание и кодиране на стоките от 1983 г., Конвенцията ТИР на ООН от 1975 г., Международната конвенция за хармонизиране на граничния контрол на стоки от 1982 г., както и насоките на Европейската комисия, като например Практическите насоки за митниците („Customs Blueprints“);
- и) предприемат необходимите мерки за отразяване и прилагане на разпоредбите от изменената Конвенцията от Киото за опростяване и уеднаквяване на митническите процедури от 1973 г.;
- й) предвиждат предварителни задължителни решения относно тарифното класиране и правилата за произход. Страните гарантират, че едно решение може да бъде оттеглено или анулирано единствено след уведомяване на засегнатия оператор и без обратно действие, освен ако решенията не са били взети въз основа на неточна или непълна информация;

- к) въвеждат и прилагат опростени правила за одобрени търговци съгласно обективни и недискриминационни критерии;
- л) въвеждат правила, с които да се гарантира, че всички санкции, наложени за нарушаване на митническите разпоредби или процедурни изисквания, са пропорционални и недискриминационни и че при тяхното прилагане не възникват неправомерни и неоправдани забавяния; и
- м) прилагат прозрачни, недискриминационни и пропорционални правила по отношение на лицензирането на митнически посредници.

2. С цел подобряване на работните методи, както и за гарантиране на недискриминационния характер, прозрачността, ефективността, целостта и отчетността на операциите, страните:

- а) предприемат по-нататъшни мерки за намаляване, опростяване и стандартизиране на данните и документацията, изисквани от митниците и други органи;
- б) опростяват изискванията и формалностите, когато е възможно, с оглед на бързото вдигане и митническо оформяне на стоките;

- в) предоставят ефективни, бързи и недискриминационни процедури, които гарантират правото на обжалване на административни действия, решения и определения на митниците и други органи, които засягат стоките, преминаващи през митнически контрол. Тези процедури за обжалване са лесно достъпни, включително и за малките и средните предприятия, а разходите са разумни и съизмерими с разходите, направени от органите за осигуряване на правото на обжалване;
 - г) предприемат мерки, за да гарантират, че когато оспорвано административно действие, определение или решение е предмет на обжалване, стоките обикновено се вдигат, а заплащането на мито зависи от това дали ще бъдат сметнати за необходими защитни мерки. Когато това е необходимо, вдигането на стоките е предмет на предоставянето на гаранция като поръчителство или залог; и
 - д) гарантират поддържането на най-високи стандарти за етичност, по-специално по отношение на граничния митнически контрол, посредством прилагането на мерки, които отразяват принципите на съответните международни конвенции и инструменти в тази област, а именно изменената Декларация от Аруша на СМО от 2003 г. и Насоките на Комисията от 2007 г.
3. Страните не прилагат:
- а) изисквания за задължително използване на митнически агенти; и

б) изисквания за задължително използване на предекспедиционни проверки или проверка при местоназначението.

4. За целите на настоящото споразумение се прилагат правилата и определянията за транзита, посочени в разпоредбите на СТО, по-специално член V от ГАТТ от 1994 г. и свързаните с тях разпоредби, включително всички пояснения и изменения в резултат на кръга преговори от Доха относно улесняването на търговията. Тези разпоредби се прилагат също така, когато транзитът на стоките започва или свършва на територията на една от страните (вътрешен транзит).;

Страните се стремят към постепенно свързване на съответните им митнически транзитни системи с оглед на бъдещото присъединяване на Република Молдова към Конвенцията за общ транзитен режим от 1987 г.

Страните осигуряват сътрудничеството и координирането между всички засегнати органи на своите територии с цел улесняване на транзитния трафик. Страните насърчават също така сътрудничеството между органите и частния сектор във връзка с транзита.

ЧЛЕН 194

Отношения с бизнес общността

Страните се споразумяват:

- а) да гарантират, че съответното им законодателство и процедури са прозрачни и са обществено достъпни, доколкото това е възможно с електронни средства, и че те съдържат обосновката за тяхното приемане. Предвижда се разумен срок от време между публикуването на нови или изменени разпоредби и тяхното влизане в сила;
- б) относно необходимостта от навременни и редовни консултации с представители на търговските среди относно законодателни предложения и процедури, свързани с митнически и търговски въпроси. За тази цел всяка от страните създава целесъобразни механизми за редовни консултации между администрацията и бизнес общността;
- в) да правят обществено достояние, доколкото е възможно с електронни средства, съответните известия от административен характер, включително изискванията на органите и процедурите при въвеждане или напускане на митническата територия на стоки, работното време и правилата за дейността на митническите служби на пристанищата и на граничните пунктове, както и данните на звената за контакт, към които да се отправят искания за информация;

- г) да насърчават сътрудничеството между операторите и съответните администрации посредством използването на безпристрастни и обществено достъпни процедури, като меморандуми за разбирателство, основани по-специално на тези, разпространени в рамките на СМО; и
- д) да гарантират, че съответните им митнически и свързани с тях изисквания и процедури продължават да отговарят на законните потребности на търговските среди, следват най-добрите практики и ограничават търговията във възможно най-малка степен.

ЧЛЕН 195

Такси и налози

1. Считано от 1 януари на годината след влизане в сила на настоящото споразумение, страните забраняват административните такси с равностоеен на митата и налозите за внос и износ ефект.

2. По отношение на всички такси и налози, без значение на техния характер, наложени от митническите органи на всяка от страните, включително такси и налози за действия, предприети от името на въпросните органи, върху или във връзка с вноса или износа и без да се засягат съответните членове на глава 1 (Национално третиране и достъп на стоки до пазара) от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, страните се споразумяват, че:

- а) могат да бъдат налагани такси и налози единствено за услуги, предоставени извън обичайните работни условия, извън предвиденото за това време и на места, различни от тези, посочени в митническите разпоредби, по искане на декларатора във връзка с вноса или износа, или за всяка формалност, свързана с такива услуги, и необходима за извършване на този внос или износ;
- б) таксите и налозите не надвишават разходите за предоставените услуги;
- в) таксите и налозите не се изчисляват на адвалорна основа;

- г) информацията относно таксите и налозите се публикува чрез официално предназначено за тази цел средство, а в случаите, в които това е изпълнимо и възможно, на официален уебсайт. Тази информация съдържа основанията за налагането на таксата или налога за предоставената услуга, отговорния орган, таксите и налозите, които следва да бъдат приложени, както и обяснение къде и как следва да бъде извършено плащането; и
- д) нови или изменени такси и налози не се налагат, докато не бъде публикувана и направена лесно достъпна информацията за тях.

ЧЛЕН 196

Определяне на митническата стойност

1. С разпоредбите на Споразумението за прилагане на член VII от ГАТТ от 1994 г., което се съдържа в приложение 1А към Споразумението за СТО, включително всички последващи изменения, се урежда определянето на митническата стойност на стоките, които са предмет на търговия между страните. С настоящото тези разпоредби се включват и стават част от настоящото споразумение. Не се използват минимални митнически стойности.

2. Страните си сътрудничат с цел постигане на общ подход към въпросите, свързани с определянето на митническата стойност.

ЧЛЕН 197

Митническо сътрудничество

Страните засилват сътрудничеството си в областта на митниците, за да гарантират изпълнението на целите на настоящата глава, за по-нататъшно улесняване на търговията при едновременното осигуряване на ефективен контрол, сигурност и предотвратяване на измами. За тази цел страните ще използват, когато е целесъобразно, Практическите насоки на Европейската комисия за митниците от 2007 г. като средство за сравнителен анализ.

С цел осигуряване на спазването на разпоредбите на настоящата глава страните *inter alia*:

- а) обменят информация относно митническото законодателство и процедури;
- б) развиват съвместни инициативи, свързани с процедурите за внос, износ и транзит, и предприемат действия, за да гарантират, че на бизнес общността се предоставя ефективно обслужване;

- в) си сътрудничат за автоматизирането на митническите и други търговски процедури;
- г) обменят, когато е целесъобразно, информация и данни, като зачитат поверителността на данните и стандартите и регламентите относно защитата на личните данни;
- д) си сътрудничат в предотвратяването и борбата с нелегалния трансграничен трафик на стоки, включително на тютюневи изделия;
- е) обменят информация или започват консултации с цел изготвяне, когато е възможно, на общи позиции в рамките на международни организации в областта на митниците като СТО, СМО, ООН, Конференцията на ООН за търговия и развитие (УНКТАД) и ИКЕ на ООН;
- ж) си сътрудничат по отношение на планирането и предоставянето на техническа помощ, най-вече с цел да способстват за реформите в митниците и реформите за улесняване на търговията съгласно съответните разпоредби на настоящото споразумение;

- з) обменят най-добри практики за митническите операции, по-специално в областта на прилагането на правата върху интелектуална собственост, и най-вече във връзка с фалшифицирани стоки;
- и) насърчават координирането между всички гранични служби на страните с цел улесняване на процеса на преминаване на границата и повишаване на контрола, като вземат предвид възможността за съвместни гранични проверки, когато е осъществимо и целесъобразно; и
- й) установят, когато е уместно и целесъобразно, взаимното признаване на програмите за търговско партньорство и митническите проверки, включително въвеждат еквивалентни мерки за улесняване на търговията.

ЧЛЕН 198

Административна взаимопомощ по митнически въпроси

Без да се засягат другите форми на сътрудничество, предвидени в настоящото споразумение, и по-специално в член 197 от него, страните си оказват административна взаимопомощ по митнически въпроси в съответствие с разпоредбите на Протокол III към настоящото споразумение относно административната взаимопомощ по митнически въпроси.

ЧЛЕН 199

Техническа помощ и изграждане на капацитет

Страните си сътрудничат при предоставянето на техническа помощ и изграждане на капацитет за осъществяването на реформи за улесняване на търговията и реформите на митниците.

ЧЛЕН 200

Митнически подкомитет

1. Създава се Митнически подкомитет. Той докладва за своята дейност на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, посочен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение.
2. Функциите на подкомитета включват редовни консултации и контрол върху прилагането и управлението на разпоредбите в настоящата глава, включително въпроси на митническото сътрудничество, трансграничното митническо сътрудничество и управление, техническата помощ, правилата за произход и улесняването на търговията, както и административната взаимопомощ по митнически въпроси.
3. Митническият подкомитет, *inter alia*:
 - а) следи за правилното функциониране на настоящата глава и протоколи II и III от настоящото споразумение;

- б) приема практически механизми, мерки и решения за прилагане на настоящата глава и протоколи II и III към настоящото споразумение, включително относно обмяна на информация и данни, взаимното признаване на митнически проверки и програми за търговско партньорство и взаимно договорените ползи;
- в) обменя становища относно въпроси от общ интерес, включително относно бъдещи мерки и ресурсите за тяхното изпълнение и прилагане;
- г) отправя препоръки, когато е целесъобразно; и
- д) приема своя вътрешен правилник.

ЧЛЕН 201

Сближаване на митническото законодателство

Постепенното сближаване с митническото законодателство на Съюза и с определени международни правни инструменти се извършва в съответствие с разпоредбите на приложение XXVI към настоящото споразумение.

ГЛАВА 6

Установяване, търговия с услуги и електронна търговия

РАЗДЕЛ 1

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 202

Цел, приложно поле и обхват

1. Страните, като потвърждават отново своите ангажменти, произтичащи от Споразумението за СТО, определят с настоящото споразумение необходимите договорености за постепенна реципрочна либерализация на установяването и търговията с услуги, както и за сътрудничество в областта на електронната търговия.

2. Държавните поръчки са включени в глава 8 (Обществени поръчки) от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение. Никоя от разпоредбите на настоящата глава не се тълкува по начин, който да налага каквито и да е задължения по отношение на държавните поръчки.
3. Държавните поръчки са включени в глава 10 (Обществени поръчки) от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение. Разпоредбите на настоящата глава не се прилагат за субсидии, отпуснати от страните.
4. В съответствие с разпоредбите на настоящата глава всяка от страните си запазва правото да урежда и да въвежда нови разпоредби за постигане на законни цели на политиката.
5. Настоящата глава не се прилага по отношение на мерки, които засягат физически лица, търсещи достъп до пазара на труда на някоя от страните, нито се прилага по отношение на мерките, отнасящи се до гражданството, пребиваването или трудовата заетост с безсрочен характер.

6. Някоя от разпоредбите в настоящата глава не възпрепятства някоя от страните да прилага мерки за уреждане на влизането или временното пребиваване на физически лица на своя територия, включително мерките, необходими за опазване на неприкосновеността на физическите лица и за гарантиране на нормалното им придвижване през границите, при условие че тези мерки не се прилагат по такъв начин, че да премахват или намаляват ползите за която и да е друга страна, които произтичат в съответствие с определено задължение от настоящата глава и приложения XXVII и XXVIII от настоящото споразумение¹.

ЧЛЕН 203

Определения

За целите на настоящата глава:

1. „мярка“ означава всяка мярка, приета от която и да е от страните, независимо дали под формата на закон, подзаконов акт, разпоредба, процедура, решение, административно действие или под каквато и да било друга форма;

¹ Самият факт, че се изисква виза за физически лица от някои държави, но не и за физически лица от други държави, не се разглежда като обезсилване или накърняване на ползите, произтичащи в съответствие със специфично задължение.

2. „мерки, приети или поддържани от страна“ означава мерки, приети от:
- а) централни, регионални или местни органи на управление; и
 - б) неправителствени органи, изпълняващи правомощия, възложени им от централни, регионални или местни органи на управление;
3. „физическо лице на страна“ означава гражданин на държава — членка на ЕС, или гражданин на Република Молдова съгласно съответните законодателства;
4. „юридическо лице“ означава всеки правен субект, надлежно учреден или организиран по друг начин съгласно приложимото законодателство с цел печалба или с друга цел, частна или държавна собственост, включително корпорация, обединение, съдружие, съвместно предприятие, еднолично предприятие или сдружение;

5. „юридическо лице от Съюза“ или „юридическо лице от Република Молдова“ означава юридическо лице, както е определено в параграф 4, учредено съгласно законодателството съответно на държава членка или на Република Молдова, чието седалище, централно управление или основно място на стопанска дейност е съответно на територията, на която се прилага Договорът за функционирането на Европейския съюз¹, или на територията на Република Молдова

Когато само седалището или централното управление на това юридическо лице е на територията, на която се прилага Договорът за функционирането на Европейския съюз, или съответно на територията на Република Молдова, то не се счита за юридическо лице от Съюза или съответно за юридическо лице от Република Молдова, освен ако дейността му е действително и трайно свързана с икономиката на Съюза или съответно на Република Молдова;

¹ За по-голяма сигурност тази територия включва изключителната икономическа зона и континенталния шелф съгласно предвиденото в Конвенцията на Организацията на обединените нации по морско право (UNCLOS).

6. независимо от разпоредбите на параграф 5 от настоящия член, корабоплавателните компании, установени извън Съюза или извън Република Молдова, които са под контрола на граждани съответно на държава членка или на Република Молдова, също се ползват от разпоредбите на настоящото споразумение, ако плавателните им съдове са регистрирани в съответствие с приложимото законодателство на въпросната държава членка или на Република Молдова и плават под флага на държава членка или на Република Молдова;

7. „дъщерно дружество“ на юридическо лице на една от страните означава юридическо лице, ефективно контролирано от друго юридическо лице от тази страна¹;

8. „клон“ на юридическо лице означава място на стопанска дейност без правосубектност, което изглежда постоянно, като например разширение на дружество майка, има собствена управленческа структура и е материално обезпечено да води преговори с трети страни, така че последните, независимо че знаят, че при необходимост се установява юридическа връзка с дружеството майка, чиято централа е в чужбина, не се налага да работят директно с това дружество майка, но могат да извършват стопанска дейност на мястото на стопанска дейност, което представлява разширението;

¹ Юридическото лице е под контрола на друго юридическо лице, ако това друго юридическо лице има правото да определя мнозинството от неговите ръководители или по друг начин законно да направлява неговите действия.

9. „установяване“ означава:

- а) за юридически лица от Съюза или от Република Молдова — правото да предприемат и извършват стопански дейности посредством учредяване, включително придобиване, на юридическо лице и/или създаване на клон или представителство в Съюза или съответно в Република Молдова;
- б) за физически лица — правото на физически лица от Съюза или от Република Молдова да предприемат и извършват стопански дейности като самостоятелно заети лица и да създават предприятия, и по-специално дружества, върху които упражняват ефективен контрол;

10. „стопански дейности“ включва дейности от промишлен, търговски, професионален характер и занаятчийски дейности и не обхваща дейности, извършвани в процеса на упражняване на държавната власт;

11. „дейности“ означава осъществяването на стопански дейности;

12. „услуги“ включва всяка услуга във всеки сектор с изключение на услугите, предоставяни в процеса на упражняване на държавната власт;
13. „услуги и други дейности, извършвани в процеса на упражняване на държавната власт“ означава услуги или дейности, които не са извършвани нито на търговска основа, нито в конкуренция с един или повече икономически оператори;
14. „трансгранично предоставяне на услуги“ означава предоставяне на услуги:
- а) от територията на една страна на територията на другата страна; или
 - б) на територията на една страна на потребителя на услугата от другата страна;
15. „доставчик на услуга“ от една страна означава всяко физическо или юридическо лице от една страна, което желае да предоставя или предоставя услуги;
16. „предприемач“ означава физическо или юридическо лице от една страна, което се стреми да извършва или извършва стопанска дейност чрез установяване.

РАЗДЕЛ 2

УСТАНОВЯВАНЕ

ЧЛЕН 204

Приложно поле

Настоящият раздел се прилага по отношение на мерки, приети или запазени от страните, засягащи установяването по отношение на всички стопански дейности, с изключение на:

- а) добив, производство и преработка¹ на ядрени материали;
- б) производство на оръжия, боеприпаси и военно оборудване или търговия с тях;
- в) аудиовизуални услуги;

¹ За по-голяма яснота, преработката на ядрени материали обхваща всички дейности, включени в Международната стандартна отраслова класификация на всички икономически дейности на ООН (UN ISIC), ревизия 3.1, клас 2330.

- г) национален морски каботаж¹; и
- д) услуги в сферата на вътрешния и международния въздушен транспорт², независимо дали редовни или извънредни, както и услуги, пряко свързани с упражняването на права за въздушен трафик, различни от:
 - i) услуги по ремонт и поддръжка на самолети, по време на които самолетът е изваден от експлоатация;
 - ii) продажба и маркетинг на услуги по въздушен транспорт;
 - iii) услуги, свързани с компютризирани системи за резервация („CRS“);
 - iv) услуги по наземно обслужване;
 - v) услуги по експлоатацията на летище.

¹ Без да се засяга спектърът от дейности, които могат да бъдат считани като каботаж в рамките на съответните национални законодателства, съгласно настоящата глава националният морски каботаж обхваща превоза на пътници или на стоки между пристанище или точка, разположени в държава членка или в Република Молдова, и друго пристанище или точка, разположени в държава членка или в Република Молдова, включително върху нейния континентален шелф, както е посочено в Конвенция на Организацията на обединените нации по морско право, както и трафика, който започва и завършва в едно и също пристанище или точка, разположени в държава членка или в Република Молдова.

² Условието за взаимен достъп до пазара в сферата на въздушния транспорт се уреждат с разпоредбите на Споразумението между ЕС и неговите държави членки и Република Молдова относно създаването на общо авиационно пространство.

ЧЛЕН 205

Национално третиране и третиране като най-облагодетелствана нация

1. При спазване на резервите, посочени в приложение XXVII-Д към настоящото споразумение, с влизането в сила на настоящото споразумение, Република Молдова предоставя:

- а) по отношение на установяването на дъщерни дружества, клонове и представителства на юридически лица от Република Молдова третиране, което е не по-малко благоприятно от третирането от Съюза на неговите собствени юридически лица, техните клонове и представителства или на дъщерните дружества, клонове и представителства на юридически лица от която и да е трета държава, в зависимост от това кое от двете е по-добро;
- б) по отношение на установяването на дъщерни дружества, клонове и представителства на юридически лица от Република Молдова третиране, което е не по-малко благоприятно от третирането от Съюза на неговите собствени юридически лица, техните клонове и представителства или на дъщерните дружества, клонове и представителства на юридически лица от която и да е трета държава, в зависимост от това кое от двете е по-добро¹;

¹ Това задължение не обхваща разпоредби за защита на инвестициите, които не попадат в обхвата на настоящата глава, включително разпоредби, свързани с процедури по уреждане на спорове между инвеститорите и държавата, които са включени в други споразумения.

2. При спазване на резервите, посочени в приложение XXVII-A към настоящото споразумение, с влизането в сила на настоящото споразумение Съюзът предоставя:

- а) по отношение на установяването на дъщерни дружества, клонове и представителства на юридически лица от Република Молдова третиране, което е не по-малко благоприятно от третирането от Съюза на неговите собствени юридически лица, техните клонове и представителства или на дъщерните дружества, клонове и представителства на юридически лица от която и да е трета държава, в зависимост от това кое от двете е по-добро;
- б) по отношение на установяването на дъщерни дружества, клонове и представителства на юридически лица от Република Молдова третиране, което е не по-малко благоприятно от третирането от Съюза на неговите собствени юридически лица, техните клонове и представителства или на дъщерните дружества, клонове и представителства на юридически лица от която и да е трета държава, в зависимост от това кое от двете е по-добро¹;

¹ Това задължение не обхваща разпоредби за защита на инвестициите, които не попадат в обхвата на настоящата глава, включително разпоредби, свързани с процедури по уреждане на спорове между инвеститорите и държавата, които са включени в други споразумения.

3. При спазване на резервите, изброени в приложения XXVII-A и XXVII-Д към настоящото споразумение, страните не приемат нови разпоредби или мерки, които въвеждат дискриминация по отношение на установяването на юридически лица от Съюза или от Република Молдова на тяхна територия или по отношение на тяхната дейност, след като вече са установени, в сравнение със собствените си юридически лица.

ЧЛЕН 206

Преразглеждане

1. С оглед на постепенното либерализиране на условията за установяване страните преразглеждат редовно правната рамка за установяването¹ и средата за установяване, в съответствие с поетите от тях ангажменти, произтичащи от международни споразумения.

¹ Това включва настоящата глава и приложения XXVII-A и XXVII-Д към настоящото споразумение.

2. В контекста на преразглеждането, установено в параграф 1, страните разглеждат всички възникнали пречки за установяване. С цел конкретизиране на разпоредбите на настоящата глава, страните намират подходящи начини за отстраняване на тези пречки, включително чрез по-нататъшни преговори, в това число по отношение на защитата на инвестициите и процедурите за уреждане на спорове между инвеститорите и държавата.

ЧЛЕН 207

Други споразумения

Някоя от разпоредбите на настоящата глава не се тълкува като ограничаваща правата на предприемачите на страните да се възползват от по-благоприятно третиране, предоставено им по силата на което и да е действащо или бъдещо международно инвестиционно споразумение, по което някоя от държавите членки и Република Молдова са страни.

ЧЛЕН 208

Стандарт за третирането на клонове и представителства

1. Разпоредбите на член 205 от настоящото споразумение не възпрепятстват страните от прилагането на специални правила по отношение на установяването и дейността на нейната територия на клонове и представителства на юридически лица от друга страна, нерегистрирани като юридическо лице на територията на първата страна, които са обосновани от законови или технически различия между тези клонове и представителства, в сравнение с клоновете и представителствата на юридически лица, регистрирани като юридически лица на нейна територия, или по отношение на финансови услуги поради съображения за предпазливост.
2. Разликата в третирането не излиза извън границите на строго необходимото в резултат на такива законови или технически различия, или — по отношение на финансови услуги, поради съображения за предпазливост.

РАЗДЕЛ 3

ТРАНСГРАНИЧНО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА УСЛУГИ

ЧЛЕН 209

Приложно поле

Настоящият раздел се прилага по отношение на мерките, приети от страните, които засягат трансграничното предлагане във всички сектори на услуги, с изключение на:

- а) аудиовизуални услуги;
- б) национален морски каботаж¹; и

¹ Без да се засяга спектърът от дейности, които могат да бъдат считани като каботаж в рамките на съответните национални законодателства, съгласно настоящата глава националният морски каботаж обхваща превоза на пътници или на стоки между пристанище или точка, разположени в държава членка или в Република Молдова, и друго пристанище или точка, разположени в държава членка или в Република Молдова, включително върху нейния континентален шелф, както е посочено в Конвенция на Организацията на обединените нации по морско право, както и трафика, който започва и завършва в едно и също пристанище или точка, разположени в държава членка или в Република Молдова.

- в) услуги в сферата на вътрешния и международния въздушен транспорт¹, независимо дали редовни или извънредни, както и услуги, пряко свързани с упражняването на права за въздушен трафик, различни от:
- i) услуги по ремонт и поддръжка на самолети, по време на които самолетът е изваден от експлоатация;
 - ii) продажба и маркетинг на услуги по въздушен транспорт;
 - iii) услуги, свързани с компютризирани системи за резервация („CRS“);
 - iv) услуги по наземно обслужване;
 - v) услуги по експлоатацията на летище.

¹ Условието за взаимен достъп до пазара в сферата на въздушния транспорт се уреждат с разпоредбите на Споразумението между ЕС и неговите държави членки и Република Молдова относно създаването на общо авиационно пространство.

ЧЛЕН 210

Достъп до пазара

1. По отношение на достъпа до пазара чрез трансграничното предоставяне на услуги всяка от страните предоставя на услугите и на доставчиците на услуги от другата страна не по-малко благоприятно третиране от предвиденото в специфичните задължения, съдържащи се в приложения XXVII-Б и XXVII-Е към настоящото споразумение.
2. В секторите, в които са поети задължения по отношение на достъпа до пазара, мерките, които страните не могат да приемат или запазват в сила на цялата си територия или на част от нея, освен ако не е посочено друго в приложения XXVII-Б и XXVII-Е към настоящото споразумение, са определени като:
 - а) ограничения по отношение на броя на доставчиците на услуги, независимо дали под формата на количествени квоти, монополи, изключителни доставчици на услуги или на изискването за тест за икономическа необходимост;

- б) ограничения по отношение на общата стойност на сделките с услуги или активи под формата на количествени квоти или на изискването за тест за икономическа необходимост;
- в) ограничения по отношение на общия брой сделки с услуги или на общото количество на осъществените услуги, изразено като определени количествени единици под формата на квоти или на изискването за тест за икономическа необходимост.

ЧЛЕН 211

Национално третиране

1. В секторите, за които в приложения XXVII-Б и XXVII-Е към настоящото споразумение са вписани ангажменти по отношение на достъпа до пазара, и, съобразно определените в посочените приложения условия и квалификации, за всички мерки, които засягат трансграничното предоставяне на услуги, всяка от страните предоставя на услугите и доставчиците на услуги от другата страна третиране, което е не по-малко благоприятно от третирането, предоставено на собствените ѝ сходни услуги и доставчици на услуги.

2. Всяка от страните може да изпълни изискването, установено в параграф 1, като предоставя на услугите и на доставчиците на услуги от другата страна третиране, което е формално еднакво или формално различно от предоставеното на собствените ѝ сходни услуги и доставчици на услуги.
3. Формално еднаквото или формално различното третиране се счита за по-малко благоприятно, ако то променя условията на конкуренция в полза на услуги или доставчици на услуги от тази страна в сравнение със сходни услуги или доставчици на услуги от другата страна.
4. Специфичните ангажменти, поети по настоящия член, не могат да се тълкуват като изискващи от която е да е от страните да компенсират присъщи конкурентни недостатъци, произтичащи от чуждестранния характер на съответните услуги или доставчици на услуги.

ЧЛЕН 212

Списък на ангажиментите

1. Секторите, либерализирани от всяка от страните съгласно настоящия раздел, и ограниченията под формата на резерви по отношение на достъпа до пазара и националното третиране, приложими към услугите и доставчиците на услуги от другата страна в тези сектори, са изброени в списъците на ангажиментите, включени в приложения XXVII-Б и XXVII-Е към настоящото споразумение.
2. Без да се засягат правата и задълженията на страните, такива каквито са или каквито могат да възникнат в рамките на Европейската конвенция за трансгранична телевизия и Европейската конвенция за кинематографската копродукция, в списъците с ангажименти в приложения XXVII-Б и XXVII-Е към настоящото споразумение не се съдържат ангажименти относно аудиовизуалните услуги.

ЧЛЕН 213

Преразглеждане

С оглед на постепенната либерализация на трансграничното предоставяне на услуги между страните Комитетът за асоцииране в състав „Търговия“, както е посочен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, редовно преразглежда списъка с ангажменти, посочен в член 212 от настоящото споразумение. При преразглеждането се вземат предвид *inter alia* процесът на постепенно сближаване, посочен в членове 230, 240, 249 и 253 от настоящото споразумение, и неговото отражение върху премахването на оставащите пречки пред трансграничното предоставяне на услуги между страните.

РАЗДЕЛ 4

ВРЕМЕННО ПРИСЪСТВИЕ НА ФИЗИЧЕСКИ ЛИЦА СЪС СТОПАНСКА ЦЕЛ

ЧЛЕН 214

Приложно поле и определения

1. Без да се засяга член 202, параграф 5 от настоящото споразумение, настоящият раздел се прилага за мерки, приети от страните по отношение на влизането и временното пребиваване на тяхна територия на ключов персонал, дипломирани стажанти и търговци, доставчици на услуги по договор и независими специалисти.

2. За целите на настоящия раздел:

- а) „ключов персонал“ означава физически лица, наети в рамките на юридическо лице от една от страните, което не е организация с нестопанска цел¹, на които са възложени създаването или практическят контрол, управление и дейност на стопанска структура. Понятието „ключов персонал“ обхваща „лица на посещение със стопанска цел“ за целите на създаването на стопанска структура и „служители по вътрешнокорпоративни трансфери“:
- і) „лица на посещение със стопанска цел“ за целите на създаването на стопанска структура означава физически лица на ръководна длъжност, на които е възложено създаването на стопанска структура. Те не предлагат и не предоставят услуги и не участват в каквато и да е друга стопанска дейност извън дейността, която се изисква за целите на създаването. Те не получават възнаграждение от източник, намиращ се в приемната страна;

¹ Позоваването на лице, което не е „организация с нестопанска цел“ се прилага само за Белгия, Чешката република, Дания, Германия, Естония, Ирландия, Гърция, Испания, Франция, Италия, Кипър, Латвия, Литва, Люксембург, Малта, Нидерландия, Австрия, Португалия, Словения, Финландия и Обединеното кралство.

ii) „служители по вътрешнокорпоративни трансфери“ означава физически лица, които са наети от юридическо лице или са съдружници в него поне от една година и които са временно преместени в стопанска структура, която може да представлява дъщерно дружество, клон или дружество майка на предприятието/юридическото лице на територията на другата страна. Въпросното физическо лице принадлежи към една от следните категории:

(1) ръководители: лица на ръководна длъжност в рамките на юридическо лице, които основно ръководят управлението на структурата и са под общия надзор или ръководство главно от управителния съвет или от акционерите/съдружниците в предприятието или техни равностойни органи, включително поне:

- управляват структурата или нейн отдел или подразделение;
- изпълняват надзорни и контролни функции по отношение на дейността на други служители с надзорни, професионални или ръководни функции; и

- имат право лично да назначават и освобождават от длъжност служители или да дават препоръки за назначаването, освобождаването от длъжност или други кадрови въпроси;

(2) специалисти: лица, работещи в рамките на юридическо лице, които притежават специални познания, които са от ключово значение за производството, оборудването за научноизследователски дейности, техниките, процесите, процедурите или управлението на структурата. При оценката на такива познания се отчитат не само специфични за установяването знания, но и притежаването от лицето на високо ниво на квалификация за вид работа или професия, изискваща специфични технически знания, включително принадлежност към акредитирана професия;

б) „дипломирани стажанти“ означава физически лица, които са наети от юридическо лице от една от страните или от негов клон за най-малко от една година, които притежават диплома за завършено висше образование и са временно прехвърлени в установяване на юридическото лице на територията на другата страна за целите на професионалното им развитие или за да бъдат обучени на определени стопански техники или методи¹;

¹ От установяването приемник може да се изисква да представи за предварително одобрение програма за обучение за продължителността на пребиваването, с която да се демонстрира, че пребиваването е с цел обучение. За Чешката република, Германия, Испания, Франция, Унгария и Австрия се прилага изискването това обучение да бъде свързано със завършеното висше образование.

- в) „търговци“¹ означава физически лица, представители на доставчик на услуги или на стоки от една от страните, които желаят да получат достъп и право на временно пребиваване на територията на другата страна с цел договаряне на продажбата на услуги или на стоки или подписване на договорености с цел продажба на услуги или на стоки на този доставчик. Те не извършват директни продажби на широката общественост, не получават възнаграждение от източник, намиращ се в приемната страна, и не извършват търговско посредничество;
- г) „доставчици на услуги по договор“ означава физически лица, наети от юридическо лице от една от страните, което не е агенция за назначаване и за услуги по намиране на персонал и не действа чрез такава агенция, няма структура на територията на другата страна и е сключило договор *bona fide* за предоставяне на услуги, чийто краен потребител се намира на територията на тази друга страна, което налага временното присъствие на негови служители в тази страна с цел изпълнение на договора за предоставяне на услуги²;

¹ Обединено кралство: категорията на търговците се признава само за търговците на услуги.

² Договорът за услуги, посочен в букви г) и д), съответства на законовите и подзаконовите актове и изискванията на страната по споразумението, в която се изпълнява договорът.

- д) „независими специалисти“ означава физически лица, занимаващи се с предлагането на услуга и установени като самонаети лица на територията на една от страните, които нямат установяване на територията на другата страна и които са сключили договор *bona fide* (не чрез агенция за назначаване и за услуги по намиране на персонал) за предоставяне на услуги чийто краен потребител се намира на територията на тази друга страна, което налага временното им присъствие на нейна територия с цел изпълнение на договора за предоставяне на услуги¹.
- е) „квалификации“ означава дипломи, сертификати и други доказателства (за официално придобита квалификация), издадени от орган, определен в съответствие със законовите, подзаконовите или административните разпоредби, и удостоверяващи успешното завършване на професионално обучение.

¹ Договорът за услуги, посочен в букви г) и д), съответства на законовите и подзаконовите актове и изискванията на страната по споразумението, в която се изпълнява договорът.

ЧЛЕН 215

Ключов персонал и дипломирани стажанти

1. В секторите, в които са поети задължения в съответствие с раздел 2 (Установяване) от настоящата глава, и при спазване на резервите, посочени в приложения XXVII-A и XXVII-D или в приложения XXVII-B и XXVII-Ж към настоящото споразумение, всяка от страните разрешава на предприемачите от другата страна да наемат в своята структура физически лица от тази друга страна, при условие че те представляват ключов персонал или дипломирани стажанти съгласно определението в член 214 от настоящото споразумение. Временното влизане и временното пребиваване на ключов персонал и дипломирани стажанти е за период до три години за служители по вътрешнокорпоративни трансфери, 90 дни в рамките на всеки 12 месеца за лица на посещение със стопанска цел, които възнамеряват да създадат структура, и една година за дипломирани стажанти.
2. За всеки сектор, в който са поети ангажименти в съответствие с раздел 2 (Установяване) от настоящата глава, мерките, които страните не могат да приемат или запазят на цялата си територия или на част от нея, освен ако в приложения XXVII-B и XXVII-Ж към настоящото споразумение не е посочено друго, представляват ограничения за общия брой на физическите лица, които един предприемач може да наеме като ключов персонал и дипломирани стажанти в определен сектор под формата на количествени квоти или изискване за тест за икономическа необходимост и като дискриминационни ограничения.

ЧЛЕН 216

Търговци

За всеки сектор, за който са поети ангажименти в съответствие с раздел 2 (Установяване) или раздел 3 (Трансгранично предоставяне на услуги) от настоящата глава, и при спазване на резервите, посочени в приложения XXVII-А и XXVII-Д и в приложения XXVII-Б и XXVII-Е към настоящото споразумение, всяка от страните разрешава влизането и временното пребиваване на търговци за период до 90 дни в рамките на всеки 12 месеца.

ЧЛЕН 217

Доставчици на услуги по договор

1. Страните потвърждават своите съответни задължения, произтичащи от ангажиментите им съгласно Общото споразумение по търговията с услуги („ГАТС“) по отношение на влизането и временното пребиваване на доставчици на услуги по договор.

В съответствие с приложения XXVII-Г и XXVII-З към настоящото споразумение всяка от страните разрешава предоставянето на услуги на своя територия от доставчици на услуги по договор от другата страна, при условията, посочени в параграф 3 от настоящия член.

2. Поетите от страните ангажменти са предмет на следните условия:

- а) физическите лица трябва временно да се занимават с предоставянето на услуга в качеството си на служители на юридическо лице, което е сключило договор за услуга със срок, не по-дълъг от дванадесет месеца;
- б) физическите лица, които влизат в другата страна, предоставят тези услуги в качеството си на служители на предлагащото услугите юридическо лице в продължение на най-малко една година непосредствено преди датата на подаване на заявлението за влизане в другата страна. В допълнение, към датата на подаване на заявлението за влизане в другата страна физическите лица имат най-малко три години професионален опит в сектора на стопанска дейност¹, който е предмет на договора;

¹ Придобит след навършване на пълнолетие.

- в) физическите лица, които влизат в другата страна, трябва да притежават:
- i) диплома за завършено висше образование или квалификация, която удостоверява равностойно ниво на знания¹; и
 - ii) когато това се изисква, професионална квалификация за упражняване на дейност по силата на законовите и подзаконови актове или правните изисквания на страната, в която се предоставя услугата;
- г) физическите лица не получават друго възнаграждение за предоставянето на услуги на територията на другата страна освен възнаграждението, изплатено от юридическото лице, което наема физическото лице;
- д) влизането и временното пребиваване на физически лица в съответната страна е с обща продължителност, която в рамките на всеки дванадесет месеца не превишава общо шест месеца, а за Люксембург — двадесет и пет седмици, или за срока на договора, в зависимост от това коя продължителност е по-кратка;

¹ В случаите, когато образователната или квалификационната степен не е придобита в съответната страна, на чиято територия се предоставя услугата, тази страна може да прецени дали степента е равностойна на образователната степен, изисквана на нейна територия.

- е) достъпът, предоставен по силата на разпоредбите на настоящия член, е свързан само с дейността по предоставяне на услуга, която е обект на договорните отношения, и не предоставя право за упражняване на професия с професионалното звание, признато в страната, на чиято територия се предоставя услугата; и
- ж) броят на лицата, обхванати от договора за предоставяне на услуга, не превишава броя лица, необходим за изпълнението на договора, съгласно постановеното в законовите и подзаконовите разпоредби или други правни изисквания на страната, на чиято територия се предоставя услугата;

ЧЛЕН 218

Независими специалисти

1. В съответствие с приложения XXVII-Г и XXVII-З към настоящото споразумение страните разрешават предоставянето на услуги на своя територия от независими специалисти от другата страна, при условията, посочени в параграф 2 от настоящия член.

2. Поетите от страните ангажменти са предмет на следните условия:
- а) физическите лица трябва временно да се занимават с предоставянето на услуга в качеството си на самостоятелно наети лица, установени в другата страна, и трябва да са сключили договор за услуга със срок, не по-дълъг от дванадесет месеца;
 - б) към датата на подаване на заявлението за влизане в другата страна физическите лица трябва да притежават най-малко шест години професионален опит в сектора на стопанска дейност, който е предмет на договора;
 - в) физическите лица, които влизат в другата страна, трябва да притежават:
 - і) диплома за завършено висше образование или квалификация, която удостоверява равностойно ниво на знания¹; и

¹ В случаите, когато образователната или квалификационната степен не е придобита в съответната страна, на чиято територия се предоставя услугата, тази страна може да прецени дали степента е равностойна на образователната степен, изисквана на нейна територия.

- ii) когато това се изисква, професионална квалификация за упражняване на дейност по силата на законовите и подзаконовите разпоредби или други правни изисквания на страната, в която се предоставя услугата;
- г) влизането и временното пребиваване на физически лица в съответната страна е с обща продължителност, която в рамките на всеки дванадесет месеца не превишава общо шест месеца, а за Люксембург — двадесет и пет седмици, или за срока на договора, в зависимост от това коя продължителност е по-кратка; и
- д) достъпът, предоставен по силата на разпоредбите на настоящия член, е свързан само с дейността по предоставяне на услуга, която е обект на договорните отношения, и не предоставя право за упражняване на професия с професионалното звание, признато в страната, на чиято територия се предоставя услугата; и

РАЗДЕЛ 5

РЕГУЛАТОРНА УРЕДБА

ПОДРАЗДЕЛ 1

ВЪТРЕШНИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 219

Приложно поле и определения

1. Следните правила се прилагат за мерките на страните, свързани с изисквания и процедури за лицензиране и с изисквания и процедури за квалификация, които засягат:
 - а) трансграничното предоставяне на услуги;

- б) установяването на тяхна територия на юридическите и физическите лица, посочени в член 203, параграф 9 от настоящото споразумение;
- в) временното пребиваване на тяхна територия на категориите физически лица, посочени в член 214, параграф 2, букви а) — д) от настоящото споразумение.

2. При трансгранично предоставяне на услуги тези правила се прилагат единствено за секторите, за които страната е поела специфични ангажменти, и до степента, до която те се прилагат. При установяване тези правила не се прилагат за сектори, доколкото е посочена резерва в съответствие с приложения XXVII-А и XXVII-Д към настоящото споразумение. При временно пребиваване на физически лица тези правила не се прилагат за сектори, доколкото е посочена резерва в съответствие с приложения XXVII-В и XXVII-Г и приложения XXVII-Ж и XXVII-З към настоящото споразумение.

3. Тези правила не се прилагат за мерки, доколкото тези мерки представляват ограничения, предмет на вписване в списъците със задължения.

4. За целите на настоящия раздел:

- а) „изисквания за лицензиране“ означава материалноправни изисквания, с изключение на изискванията за квалификация, на които физическите или юридическите лица трябва да отговарят, за да придобият, изменят или подновят разрешение за извършване на дейностите, изброени в параграф 1, букви а) — в);
- б) „процедури за лицензиране“ означава административни или процесуални правила, които се изисква да спазват физическите или юридическите лица, които желаят да получат разрешение за извършването на дейностите, определени в параграф 1, букви а) — в), включително за изменението или подновяването на лиценз, за да докажат, че отговарят на изискванията за лицензиране;
- в) „изисквания за квалификация“ означава материалноправни изисквания, свързани с компетенциите на физическите лица да предоставят услуга, и за които трябва да бъдат представени доказателства с цел получаването на разрешение за предоставянето на услуга;
- г) „процедури за квалификация“ означава административни или процесуални правила, които физическите лица трябва да следват, за да докажат, че отговарят на изискванията за квалификация с цел да получат разрешение за предоставяне на дадена услуга; и

- д) „компетентен орган“ означава централен, регионален или местен орган на управление или неправителствен орган, упражняващ правомощията, възложени му от централни, регионални или местни органи на управление, който взема решение относно разрешаването на предоставянето на услуга, в това число чрез установяване, или относно разрешаването на установяване на икономическа дейност, която не е свързана с предоставяне на услуги.

ЧЛЕН 220

Условия за лицензиране и квалификация

1. Всяка от страните гарантира, че мерките, свързани с изискванията и процедурите за лицензиране и за квалификация, се основават на критерии, които не позволяват на компетентните органи да упражняват произволно своето право на оценка.

2. Критериите, посочени в параграф 1, са:

- а) пропорционални на цел на обществената политика;
- б) ясни и недвусмислени;
- в) обективни;
- г) предварително установени;
- д) предварително публично оповестени; и
- е) прозрачни и достъпни.

3. Разрешение или лиценз се предоставят след като бъде установено чрез подходящо проучване, че са изпълнени условията за получаване на разрешение или лиценз.

4. Всяка от страните създава или поддържа съдебни, арбитражни или административни съдилища или процедури с цел, по искане на засегнатия предприемач или доставчик на услуги, извършването на незабавно преразглеждане и, когато има основания за това, предприемането на подходящи мерки за правна защита, по отношение на административни решения относно установяване, трансгранично предлагане на услуги или временно пребиваване на физически лица със стопанска цел. Когато тези процедури не са независими от органа, на който е възложено въпросното административно решение, всяка от страните гарантира, че процедурите действително позволяват обективно и безпристрастно преразглеждане.

5. Когато броят на наличните лицензи за дадена дейност е ограничен поради недостиг на наличните природни ресурси или технически капацитет, всяка от страните прилага процедура за подбор на потенциални заявители, която предоставят пълни гаранции за безпристрастност и прозрачност, включително, по-специално, подходящо оповестяване относно започването, провеждането и приключването на процедурата.

6. Съгласно разпоредбите на настоящия член при установяването на правилата за процедурата за подбор всяка от страните може да вземе предвид целите на обществената политика, включително съображения, свързани със здравето, сигурността, защитата на околната среда и опазването на културното наследство.

ЧЛЕН 221

Процедури за лицензиране и квалификация

1. Процедурите и формалностите по лицензиране и квалификация са ясни, предварително оповестени и предоставят на заявителите гаранции, че тяхното заявление ще бъде разгледано по обективен и безпристрастен начин.
2. Процедурите и формалностите, свързани с лицензирането и квалификацията, са възможно най-опростени и не усложняват или забавят ненужно предоставянето на услугата. Всички лицензионни такси¹, които могат да възникнат за заявителя в резултат на подаването на заявление, са в разумен размер и са пропорционални на разходите за съответните процедури за издаване на разрешение.
3. Всяка от страните гарантира, че решенията на компетентния орган и процедурите, използвани от него в процеса на лицензиране или на издаване на разрешение, са безпристрастни по отношение на всички заявители. Компетентният орган взема своето решение независимо и не се отчита пред който и да е доставчик на услугите, за които се изисква лицензът или разрешението.

¹ Лицензионните такси не включват плащания за търгове, тръжни процедури или други недискриминационни начини за възлагане на концесии или задължителни вноски за предоставяне на универсални услуги.

4. Когато са предвидени конкретни срокове за заявленията, заявителят разполага с разумен период от време за подаване на заявлението. Компетентният орган започва своевременно обработването на заявлението. По възможност заявленията се приемат в електронен формат при същите условия за автентичност като заявленията на хартиен носител.

5. Всяка от страните гарантира, че обработването на заявлението, включително достигането на окончателно решение, се извършва в разумен срок от подаването на пълно заявление. Всяка от страните се стреми към установяване на нормална времева рамка за обработка на заявленията.

6. В рамките на разумен срок след получаването на заявление, което счита за непълно, компетентният орган уведомява заявителя, като посочва, доколкото е възможно, изискващата се допълнителна информация за допълването на заявлението и му предоставя възможност за премахване на слабостите.

7. Когато е възможно, вместо оригиналните документи се приемат заверени копия.
8. Ако заявлението е отхвърлено от компетентния орган, заявителят се уведомява за това незабавно и в писмена форма. По принцип при поискване заявителят се информира също относно причините за отказа на заявлението и относно срока за обжалване на решението.
9. Всяка от страните гарантира, че след като бъдат предоставени, лицензите или разрешенията влизат в сила своевременно в съответствие с реда и условията, посочени в тях.

ПОДРАЗДЕЛ 2

РАЗПОРЕДБИ С ОБЩО ПРИЛОЖЕНИЕ

ЧЛЕН 222

Взаимно признаване

1. Никоя от разпоредбите на настоящата глава не се тълкува като възпрепятстваща която и да е страна да изисква от физическите лица да притежават необходимите квалификации и/или професионален опит, изисквани на територията на съответната страна, в която се предоставя услугата, за съответния сектор на стопанска дейност.
2. Всяка от страните насърчава съответните професионални организации да предоставят на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, посочен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, препоръки относно взаимното признаване с цел пълно или частично изпълнение от страна на предприемачите и на доставчиците на услуги на критериите, прилагани от всяка от страните за одобряването, лицензирането, дейността и сертифицирането на предприемачите и на доставчиците на услуги, по-специално на професионалните услуги.

3. При получаване на препоръка, както е посочено в параграф 2, Комитетът за асоцииране в състав „Търговия“ разглежда препоръката в рамките на разумен срок с цел да определи дали е съвместима с разпоредбите на настоящото споразумение, и въз основа на съдържащата се в препоръката информация оценява по-специално:

- а) степента на сходност на стандартите и критериите, прилагани от всяка от страните за разрешаването, лицензирането, дейността и сертифицирането на предприемачите и на доставчиците на услуги; и
- б) потенциалната икономическа стойност на споразумение за взаимно признаване.

4. Когато тези изисквания са изпълнени, Комитетът за асоцииране в състав „Търговия“ определя необходимите стъпки за провеждането на преговори. След това страните чрез своите компетентни органи започват преговори за споразумение за взаимно признаване.

5. Всяко споразумение за взаимно признаване, посочено в параграф 4 от настоящия член, е съвместимо със съответните разпоредби на Споразумението за СТО, и по-специално с член VII от ГАТС.

ЧЛЕН 223

Прозрачност и разкриване на поверителна информация

1. Всяка от страните отговаря своевременно на всички запитвания на другата страна за конкретна информация относно която и да е от нейните общоприложими мерки или международни споразумения, които се отнасят до настоящото споразумение или го засягат. Всяка от страните създава също така един или повече информационни центрове, които да предоставят, при поискване, конкретна информация по всички подобни въпроси на предприемачите и доставчиците на услуги от другата страна. Страните се уведомяват взаимно относно своите информационни центрове в срок от три месеца след влизане в сила на настоящото споразумение. Информационните центрове не следва да бъдат депозитари на закони и подзаконовни актове.
2. Никоя от разпоредбите на настоящото споразумение не изисква от страните да предоставят поверителна информация, разкриването на която би попречило на правоприлагането или по друг начин би влязло в противоречие с обществен интерес, или би накърнило законните търговски интереси на конкретни публични или частни предприятия.

ПОДРАЗДЕЛ 3

КОМПЮТЪРНИ УСЛУГИ

ЧЛЕН 224

Договорености относно компютърните услуги

1. Дотолкова, доколкото търговията с компютърни услуги е либерализирана в съответствие с раздели 2 (Установяване), 3 (Трансгранично предоставяне на услуги) и 4 (Временно присъствие на физически лица със стопанска цел) от настоящата глава, страните спазват разпоредбите на настоящия член.

2. СРС¹ 84, кодът на ООН, който се използва за описание на компютърните и свързаните с тях услуги, включва основните функции, използвани за предоставяне на всички компютърни и свързани с тях услуги:

- а) компютърни програми, определени като наборите от инструкции, необходими за осигуряване на функционирането на компютрите и взаимодействието между тях (включително тяхното разработване и внедряване);
- б) обработка и съхранение на данни; и
- в) свързани с това услуги, като например консултантски услуги и услуги по обучение на персонала на клиентите.

Технологичното развитие доведе до нараснало предлагане на тези услуги като набор или пакет от свързани услуги, включващи всички или част от тези базови функции. Например всеки един от видовете услуги уеб/домейн-хостинг, извличане на данни и изчислителни услуги по технологията GRID се състои от комбинация от основни функции по предоставяне на компютърни услуги.

¹ СРС означава Централната класификация на продуктите, съставена от Статистическата служба на ООН, Статистически доклади, Серия М, № 77, СРС prov, 1991 г.

3. Компютърните и свързаните с тях услуги, без значение дали те са предоставени чрез мрежа, включително интернет, обхващат всички услуги, свързани с:

- а) консултантски услуги, разработване на стратегии, анализ, планиране, спецификация, дизайн, разработване, инсталиране, внедряване, интегриране, изпитване, откриване и отстраняване на неизправности, актуализация, техническа поддръжка, техническа помощ или управление на или за компютри или компютърни системи;
- б) компютърни програми, определени като наборите от инструкции, необходими за осигуряване на функционирането и взаимодействието между компютрите (в отделните компютри и между тях), и консултантски услуги, разработване на стратегии, анализ, планиране, спецификация, дизайн, разработване, инсталиране, внедряване, интегриране, изпитване, откриване и отстраняване на неизправности, актуализация, адаптиране, техническо обслужване, поддръжка, техническа помощ и управление или употреба на или за компютърни програми;

- в) услуги за обработка, съхранение, хостинг на данни или поддържане на бази данни;
- г) техническо обслужване и ремонт на офис техника и оборудване, включително на компютри; или
- д) услуги по обучение на персонала на клиенти, свързани с компютърни програми, компютри или компютърни системи, неklasифицирани другаде.

4. Компютърните и свързаните с тях услуги позволяват предоставянето на други услуги (например банкиране) както по електронен път, така и по други начини. Въпреки това се прави важно разграничение между създаващата възможност услуга (например уеб хостинг или хостинг на приложение) и услуга, свързана със съдържанието, или същинската услуга, която се предоставя по електронен път (например банкиране). В тези случаи услугата, свързана със съдържанието, или същинската услуга не влиза в обхвата на CPC 84.

ПОДРАЗДЕЛ 4

ПОЩЕНСКИ И КУРИЕРСКИ УСЛУГИ

ЧЛЕН 225

Приложно поле и определения

1. В настоящия подраздел са посочени принципите на регулаторната уредба за всички пощенски и куриерски услуги, либерализирани в съответствие с раздели 2 (Установяване), 3 (Трансгранично предоставяне на услуги) и 4 (Временно присъствие на физически лица със стопанска цел) от настоящата глава.
2. За целите на настоящия подраздел и на раздели 2 (Установяване), 3 (Трансгранично предоставяне на услуги) и 4 (Временно присъствие на физически лица със стопанска цел) от настоящата глава:
 - а) „лиценз“ означава разрешение, предоставено на отделен доставчик от регулаторен орган, което се изисква преди предоставянето на дадена услуга;

- б) „универсална услуга“ означава постоянното предоставяне на пощенска услуга с уточнено качество във всички точки от територията на една от страните на достъпни цени за всички потребители.

ЧЛЕН 226

Предотвратяване на нарушаващи конкуренцията практики в сектора на пощенските и куриерските услуги

Запазват се или се въвеждат подходящи мерки с цел да не се позволи на доставчици, които самостоятелно или заедно имат способността съществено да въздействат на условията за участие (по отношение на цената и предлагането) на съответния пазар за пощенски и куриерски услуги в резултат на използването на позицията си на пазара, да участват в насочени срещу конкуренцията практики или да ги продължават.

ЧЛЕН 227

Универсална услуга

Всяка от страните има правото да определя вида на задължението за универсална услуга, което желае да поддържа. Подобни задължения не се считат за насочени срещу конкуренцията сами по себе си, при условие че се прилагат по прозрачен, недискриминационен и неутрален по отношение на конкуренцията начин, и които не са по-обременяващи от необходимото за вида универсална услуга, определена от страната.

ЧЛЕН 228

Лицензи

1 Лиценз може да се изисква само за услугите, които попадат в обхвата на универсалната услуга

2. Когато се изисква лиценз, се оповестява следното:

- а) всички критерии за издаване на лиценз и срокът, който обикновено е необходим за постигане на решение относно дадено заявление за лиценз; и
- б) редът и условията за издаване на такива лицензи.

3. причините за отказ за издаване на лиценз се съобщават на заявителя в писмена форма при поискване; Причините за отказ за издаване на лиценз се съобщават на заявителя при поискване. Процедурата е прозрачна, недискриминационна и основана на обективни критерии.

ЧЛЕН 229

Независимост на регулаторния орган

Регулаторният орган е юридически самостоятелен и не е подотчетен на който и да е доставчик на пощенски и куриерски услуги. Решенията на регулаторния орган и използваните от него процедури са безпристрастни по отношение на всички участници на пазара.

ЧЛЕН 230

Постепенно сближаване

Всяка от страните признава значението на постепенното сближаване на съществуващото и бъдещото законодателство на Република Молдова със списъка на достиженията на правото на Съюза в приложение XXVIII-B към настоящото споразумение.

ПОДРАЗДЕЛ 5

ЕЛЕКТРОННИ СЪОБЩИТЕЛНИ МРЕЖИ И УСЛУГИ

ЧЛЕН 231

Приложно поле и определения

1 В настоящия подраздел са посочени принципите на регулаторната уредба за всички електронни съобщителни услуги, либерализирани в съответствие с раздел 2 (Установяване), раздел 3 (Трансгранично предоставяне на услуги) и раздел 4 (Временно присъствие на физически лица със стопанска цел) от настоящата глава.

2. За целите на настоящия подраздел и на раздели 2 (Установяване), 3 (Трансгранично предоставяне на услуги) и 4 (Временно присъствие на физически лица със стопанска цел) от настоящата глава:

- а) „електронни съобщителни услуги“ означава всички услуги, които се състоят изцяло или основно в пренасянето на сигнали по електронни съобщителни мрежи, включително далекосъобщителни услуги и предавателни услуги в мрежи, използвани за разпръскване, но изключват услугите, осигуряващи или упражняващи редакторски контрол върху съдържанието, предавано посредством електронни съобщителни мрежи и услуги;
- б) „обществена съобщителна мрежа“ означава електронна съобщителна мрежа, използвана изцяло или главно за предоставяне на обществено достъпни електронни съобщителни услуги;
- в) „електронна съобщителна мрежа“ означава преносни системи и, когато е приложимо, комутационно или маршрутизиращо оборудване и други ресурси, които позволяват преноса на сигнали посредством проводници, радио или чрез оптични или други електромагнитни способности, включително спътникови мрежи, фиксирани (с комутиране на канали и пакети, включително интернет) и мобилни наземни мрежи и електропроводни системи, доколкото са използвани за пренос на сигнали, мрежи, използвани за радио- и телевизионно разпръскване и кабелни телевизионни мрежи, независимо от типа на пренасяната информация;

- г) „регулаторен орган“ в сектора на електронните съобщения е орган или органи, натоварен(и) с регулирането на електронните съобщения, посочени в настоящата глава;
- д) за доставчик на услуги се счита, че притежава „значителна пазарна сила“, ако самостоятелно или заедно с други е в положение, равностойно на господство, т.е. положение на икономическа мощ, което му предоставя възможност да действа в значителна степен независимо от своите конкуренти, клиенти и в крайна сметка потребители;
- е) „взаимосвързаност“ означава физическото и логическото свързване на обществени съобщителни мрежи, използвани от един и същ или различен доставчик с цел да се позволи на потребителите на даден доставчик на услуги да общуват с потребителите на същия или на друг доставчик на услуги, или да имат достъп до услуги, предоставяни от друг доставчик на услуги. Услугите може да се предоставят от участващите страни или от други страни, които имат достъп до мрежата. Взаимосвързаността е специфична форма на достъп, която се прилага между операторите на обществени мрежи;
- ж) „универсална услуга“ означава набор от услуги с определено качество, който се предлага на всички потребители на територията на една от страните, независимо от тяхното географско положение, и на достъпна цена. Всяка от страните решава относно нейното приложно поле и прилагане;

- з) „достъп“ означава предоставянето на достъп до съоръжения и/или услуги на друг доставчик на услуги при определени условия на изключителна или неизключителна основа с цел предоставяне на електронни съобщителни услуги. Това включва, *inter alia*, достъп до мрежови елементи и свързаните с тях съоръжения, който може да изисква свързване на оборудване чрез фиксирани или нефиксирани средства (по-специално тук се включва достъпът до абонатни линии и до съоръжения и услуги, необходими за предоставяне на услуги по абонатните линии), достъп до физическа инфраструктура, включително сгради, канали и стълбове; достъп до физическа инфраструктура, включително сгради, канали и стълбове; достъп до съответните програмни системи, включително системи за оперативна поддръжка; достъп до системи за транслиране на номера или системи със сходна функционалност; достъп до фиксирани и мобилни мрежи, по-специално за роуминг; достъп до системи за условен достъп до цифрови телевизионни услуги; и достъп до услуги във виртуални мрежи;
- и) „краен потребител“ означава ползвател, който не предоставя обществени съобщителни мрежи или обществено достъпни електронни съобщителни услуги;
- й) „абонатна линия“ означава физическата връзка, свързваща крайната точка на мрежата в обекта на абоната към основния разпределител или равностойно съоръжение във фиксираните обществени съобщителни мрежи.

ЧЛЕН 232

Регулаторен орган

1. Всяка от страните гарантира, че регулаторните органи в сферата на електронните съобщителни услуги са юридически самостоятелни и функционално независими от който и да е доставчик на електронни съобщителни услуги. Ако една от страните притежава или контролира доставчик в сферата на електронните съобщителни мрежи или услуги, тя гарантира ефективното структурно разделение на регулаторната функция от дейностите, свързани със собствеността или контрола.
2. Всяка от страните гарантира, че регулаторният орган разполага с достатъчно правомощия, за да регулира сектора. Функциите, които изпълнява регулаторният орган, се оповестяват публично по лесно достъпен и ясен начин, по-специално в случаите, в които с тези функции е натоварен повече от един орган.
3. Всяка от страните гарантира, че решенията на регулаторния орган и използваните от него процедури са безпристрастни по отношение на всички участници на пазара и са прозрачни.

4. Регулаторният орган разполага с правомощия за провеждането на анализ на съответните продуктови пазари и пазари на услуги, които могат да подлежат на предварително регулиране. Когато от регулаторния орган се изисква да определи съгласно член 234 от настоящото споразумение дали да наложи, запази, измени или отмени задължения, въз основа на анализ на пазара той определя дали съответният пазар е действително конкурентен.

5. Когато регулаторният орган определи, че съответният пазар не е действително конкурентен, той установява и посочва доставчиците на услуги със значителна пазарна сила на този пазар и налага, запазва или изменя, доколкото това е целесъобразно, конкретните регулаторни задължения, посочени в член 234 от настоящото споразумение. Когато регулаторният орган заключи, че пазарът е действително конкурентен, той не налага или не запазва никое от регулаторните задължения, посочени в член 234 от настоящото споразумение.

6. Всяка от страните гарантира, че доставчик на услуги, който е засегнат от решение на регулаторен орган, има право да обжалва това решение пред апелативен орган, който е независим от участващите във вземането на решението страни. Всяка от страните гарантира, че същността на спора е надлежно отчетена. В очакване на резултата от обжалването решението на регулаторния орган остава в сила, освен ако апелативният орган не реши друго. Когато апелативният орган не е съдебен орган по своя характер, винаги се представят писмено мотивите за неговото решение и неговите решения подлежат също така на преразглеждане от безпристрастен и независим съдебен орган. Решенията, издадени от апелативни органи, се прилагат ефективно.

7. Всяка от страните гарантира, че когато регулаторните органи възнамеряват да вземат мерки, свързани с някоя от разпоредбите от настоящия подраздел, които имат значително отражение върху съответния пазар, те предоставят на заинтересованите страни възможността да коментират проекта на мярката в рамките на разумен срок. Регулаторните органи публикуват своите процедури за консултиране. Резултатите от процедурата за консултиране се оповестяват, с изключение на поверителната информация.

8. Всяка от страните гарантира, че доставчиците на електронни съобщителни мрежи и услуги предоставят цялата информация, включително финансова информация, необходима на регулаторните органи, за да гарантират спазването на разпоредбите на настоящия подраздел или на решенията, взети съгласно настоящия подраздел. Доставчиците предоставят тази информация своевременно при поискване и в съответствие със сроковете и степента на подробност, изисквани от регулаторния орган. Информацията, изисквана от регулаторния орган, е пропорционална на изпълнението на посочената задача. Регулаторният орган мотивира искането си за информация.

ЧЛЕН 233

Разрешение за предоставяне на електронни съобщителни услуги

1. Всяка от страните гарантира, че предоставянето на услуги се разрешава, доколкото е възможно, вследствие на обикновено уведомяване.
2. Всяка от страните гарантира, че може да се изиска лиценз с цел да се отговори на проблеми, свързани с разпределението на номерата и честотите. Редът и условията за издаване на такива лицензи се оповестяват.

3. Всяка от страните гарантира, че когато се изисква лиценз:
- а) всички критерии за издаване на лиценз и разумният срок, който обикновено е необходим за вземане на решение относно заявление за лиценз, се оповестяват;
 - б) причините за отказ за издаване на лиценз се съобщават на заявителя в писмена форма при поискване;
 - в) заявителят има възможност да се обърне към апелативен орган в случай на неоправдан отказ да му бъде издаден такъв; и
 - г) размерът на лицензионните такси¹, изисквани от която и да е от страните за предоставянето на лиценз, не превишава административните разходи, които обикновено се понасят при управлението, контрола и прилагането на приложимите лицензи. Лицензионните такси за използването на радиочестотен спектър и номерационни ресурси не са предмет на изискванията на настоящата буква.

¹ Лицензионните такси не включват плащания за търгове, тръжни процедури или други недискриминационни начини за възлагане на концесии или задължителни вноски за предоставяне на универсални услуги.

ЧЛЕН 234

Достъп и взаимосвързаност

1. Всяка от страните гарантира, че всеки доставчик на услуги, на когото е разрешено да предоставя електронни съобщителни услуги, има правото и задължението да договори достъп и взаимосвързаност с доставчици на обществено достъпни електронни съобщителни мрежи и услуги. Достъпът и взаимосвързаността следва по принцип да се договарят въз основа на търговски преговори между заинтересованите доставчици на услуги.
2. Всяка от страните гарантира, че доставчиците на услуги, придобили информация от друг доставчик по време на процеса на договаряне на формалностите за взаимосвързаност, ползват тази информация единствено за целите, за които тя е предоставена, и зачитат във всеки един момент поверителността на предаваната или съхраняваната информация.

3. Всяка от страните гарантира, че при констатация съгласно член 232 от настоящото споразумение, че съответен пазар не е действително конкурентен, регулаторният орган разполага с правомощия да наложи на доставчика, определен като притежаващ значителна пазарна сила, едно или няколко от следните задължения във връзка с взаимосвързаността и/или достъпа:

- а) задължение за недискриминиране, за да се гарантира, че операторът прилага равностойни условия при равностойни обстоятелства за други доставчици, предоставящи равностойни услуги, и че предоставя услуги и информация на други при същите условия и със същото качество като на своите собствени услуги, или услугите на своите дъщерни предприятия или партньори;
- б) задължение за вертикално интегрирано дружество да осигури прозрачност на цените си на едро и цените си за вътрешните трансфери с оглед на спазването на изискване за недискриминиране или за недопускане на нелоялни кръстосани субсидии.
Регулаторният орган може да определя формата и счетоводната методология, които трябва да се използват;

- в) задължения да се изпълняват разумни искания за достъп до и използване на конкретни елементи на мрежата и свързаните с тях съоръжения, включително необвързан достъп до абонатната линия, *inter alia*, в случаите, когато регулаторният орган счита, че отказът на достъп или необосновани условия със сходен ефект биха попречили на възникването на устойчив конкурентен пазар на дребно или не биха били в интерес на крайните потребители.

Регулаторните органи могат да обвързват задълженията, посочени в настоящата буква, с условия за справедливост, разумност и своевременност;

- г) задължение за предоставяне на определени услуги на едро за препродажба от трети страни; задължение за предоставяне на открит достъп до технически интерфейси, протоколи или други ключови технологии, които са незаменими за осигуряването на оперативна съвместимост на услугите, както и до виртуални мрежови услуги; задължение за предоставяне на съвместно разполагане или други форми за съвместно ползване на съоръжения, включително съвместно ползване на канали, сгради или мачти; задължение за предоставяне на определени услуги, необходими за осигуряване на оперативна съвместимост по цялата верига на услугите от доставчика до крайния потребител, включително съоръжения за услуги в интелигентни мрежи; да се предоставя достъп до системи за оперативна поддръжка или сходни програмни системи, необходими за осигуряване на лоялна конкуренция при предоставянето на услуги; да се осигурява взаимосвързаност между мрежи или мрежова инфраструктура.

Регулаторните органи могат да обвързват задълженията, посочени в настоящата буква, с условия за справедливост, разумност и своевременност;

- д) задължения във връзка с възстановяването на разходите и ценовия контрол, включително задължения за разходоориентираност на цените и задължения във връзка със системите за отчитане на разходите, за предоставяне на определени видове взаимосвързаност и/или достъп в случаите, когато анализът на пазара разкрива, че липсата на ефективна конкуренция означава възможност за съответния оператор да поддържа прекомерно завишени цени или да прилага ценови натиск в ущърб на крайните потребители.

Регулаторните органи вземат предвид направените от оператора инвестиции и допускат разумна възвращаемост на съответния вложен капитал, отчитайки свързаните с тях рискове;

- е) задължение да се публикуват конкретните задължения, наложени на доставчиците на услуги от регулаторния орган, посочвайки конкретния продукт/услуга и географски пазари. Актуализирана информация, при условие че не е поверителна и не съдържа търговски тайни, се оповестява по начин, който гарантира лесен достъп на всички заинтересовани страни до нея;

ж) задължения за прозрачност, с които от операторите се изисква да оповестят конкретна информация; по-специално, когато операторите са задължени да не допускат дискриминация, регулаторният орган може да изисква от тях да публикуват примерна оферта, която да бъде достатъчно незащитена, за да гарантира, че от доставчиците на услуги не се изисква да заплащат за инфраструктура, която не е необходима за исканата услуга, и в която се прави разбивка по компоненти според пазарните потребности и свързаните с тях условия, включително цени.

4. Всяка от страните гарантира, че доставчици на услуги, които искат взаимосвързаност с доставчик, определен като притежаващ значителна пазарна сила, имат право на обжалване по всяко време или след оповестен разумен период от време пред независим национален орган, който може да бъде регулаторен орган, като този посочен в член 231, параграф 2, буква г) от настоящото споразумение, за разрешаване на спорове относно условията за взаимосвързаност и/или достъп.

ЧЛЕН 235

Ограничени ресурси

1. Всяка от страните гарантира, че всички процедури за разпределението и използването на ограничени ресурси, включително честоти, номера и права на ползване, се провеждат по обективен, навременен, прозрачен и недискриминационен начин. Текущото положение с разпределените честотни ленти се прави обществено достояние, но не се изисква подробно посочване на честотите, разпределени за специфично ползване от държавните органи.
2. Всяка от страните гарантира ефективното управление на радиочестотите за електронни съобщителни услуги на своята територия с цел да се гарантира ефективното и ефикасното използване на честотния спектър. Когато търсенето на конкретни честоти надвишава тяхната наличност, се следват подходящи и прозрачни процедури за разпределянето на тези честоти с цел оптимизиране на тяхното използване и способстване за развитието на конкуренция.

3. Всяка от страните гарантира, че разпределянето на националните номерационни ресурси и управлението на националните номерационни планове е поверено на регулаторния орган.

4. Когато публични или местни органи притежават или контролират доставчици, които експлоатират обществени съобщителни мрежи и/или услуги, трябва да бъде гарантирано ефективно структурно разделение между функцията, натоварена с предоставянето на правата за преминаване, от дейностите, свързани със собственост и контрол.

ЧЛЕН 236

Универсална услуга

1. Всяка от страните има правото да определя вида на задълженията за универсална услуга, които желае да поддържа.

2. Тези задължения не се считат за насочени срещу конкуренцията сами по себе си, при условие че се прилагат по прозрачен, обективен и недискриминационен начин. Прилагането на тези задължения се извършва по неутрален начин и по отношение на конкуренцията и не е по-обременяващо от необходимото за вида универсална услуга, определена от страната.

3. Всяка от страните гарантира, че всички доставчици се ползват от правото на предоставяне на универсална услуга и никой от доставчиците на услуги не е изключен *a priori*. Изборът се извършва чрез ефикасен, прозрачен, обективен и недискриминационен механизъм. Когато е необходимо, всяка от страните оценява дали предоставянето на универсална услуга представлява неоправдана тежест за организацията(ите), избрана(и) да предоставя универсалната услуга. Когато въз основа на това изчисление е налице основание, и като се взема предвид пазарната изгода, ако има такава, за дадена организация, предоставяща универсална услуга, регулаторните органи определят дали е необходимо установяването на механизъм за компенсиране на засегнатия/засегнатите доставчик/доставчици на услуги или за поделение на нетната себестойност на задълженията, свързани с универсалната услуга

4. Всяка от страните гарантира, че:

- а) потребителите имат достъп до указатели с всички абонати на хартиен носител или в електронен вид, или и двете, които се актуализират редовно и поне един път годишно;
и
- б) организациите, които предоставят услугите, посочени в буква а), прилагат принципа за недопускане на дискриминация спрямо обработката на информацията, която им предоставят други организации.

ЧЛЕН 237

Трансгранично предоставяне на електронни съобщителни услуги

Никоя от страните не може да изиска от доставчик на услуги от другата страна като условие за трансграничното предоставяне на услуга да създаде структура, да установи каквато и да била форма на присъствие или да пребивава на нейна територия.

ЧЛЕН 238

Поверителност на информацията

Всяка от страните гарантира поверителността на електронните съобщения и свързания пренос на данни посредством обществена съобщителна мрежа и обществено достъпни електронни съобщителни услуги, без да налага ограничения на търговията с услуги.

ЧЛЕН 239

Спорове между доставчици на услуги

1. Всяка от страните гарантира, че в случай на спор между доставчици на електронни съобщителни мрежи или услуги във връзка с правата и задълженията, посочени в настоящата глава, съответният регулаторен орган по искане на една от страните постановява правнообвързващо решение за решаване на спора в най-кратки срокове и при всички случаи в рамките на четири месеца.

2. Решението на регулаторния орган се оповестява, като се отчитат изискванията относно търговската тайна. На заинтересованите доставчици на услуги се предоставя пълно изложение на мотивите за решението.

3. Когато спорът се отнася до трансгранично предоставяне на услуги, съответните регулаторни органи координират своята работа с цел намиране на разрешение на спора.

ЧЛЕН 240

Постепенно сближаване

Всяка от страните признава значението на постепенното сближаване на съществуващото и бъдещото законодателство на Република Молдова със списъка на достиженията на правото на Съюза в приложение XXVIII-B към настоящото споразумение.

ПОДРАЗДЕЛ 6

ФИНАНСОВИ УСЛУГИ

ЧЛЕН 241

Приложно поле и определения

1 В настоящия раздел се посочват принципите на регулаторната уредба за всички финансови услуги, либерализирани в съответствие с раздели 2 (Установяване), 3 (Трансгранично предоставяне на услуги) и 4 (Временно присъствие на физически лица със стопанска цел) от настоящата глава.

2. За целите на настоящия подраздел и на раздели 2 (Установяване), 3 (Трансгранично предоставяне на услуги) и 4 (Временно присъствие на физически лица със стопанска цел) от настоящата глава:

а) „финансова услуга“ означава всяка услуга от финансов характер, предлагана от доставчик на финансови услуги на една от страните. Финансовите услуги включват следните дейности:

і) застрахователна дейност и свързани с нея услуги:

1) пряко застраховане (включително съзастраховане):

а) животозастраховане;

б) застраховане, различно от животозастраховане;

2) презастраховане и ретроцесия;

3) застрахователно посредничество като брокерство и агентство; и

4) спомагателни застрахователни услуги, например консултации, актюерски услуги, оценка на риска и услуги по уреждане на спорове;

- ii) банкови и други финансови услуги (с изключение на застраховане):
- 1) приемане на депозити и други подлежащи на изплащане суми на граждани;
 - 2) предоставяне на заеми от всякакъв вид, включително потребителски кредити, ипотечни кредити, факторинг и финансиране на търговски сделки;
 - 3) финансов лизинг;
 - 4) всички услуги по плащания и парични преводи, включително кредитни, разплащателни и дебитни карти, пътнически чекове и платежни нареждания;
 - 5) гаранции и задължения;
 - 6) търговия за собствена сметка или за сметка на клиенти, независимо дали на борсовия или извънборсов пазар или по друг начин, със следното:
 - а) инструменти на паричния пазар (включително чекове, полици, депозитни удостоверения);
 - б) обмен на чужда валута;
 - в) дериватни продукти, включително, но не само, фючърси и опции;
 - г) гинструменти на валутния курс и лихвения процент, включително продукти като суапови споразумения и споразумения за форуърд курсове;

- д) прехвърляеми ценни книжа;
 - е) други прехвърляеми финансови инструменти и финансови активи, включително авоари в злато/сребро;
- 7) участие в емитирането на всички видове ценни книжа, включително издаване на гаранции за записване и пласиране като агент (независимо дали публично или частно) и предоставяне на услуги, свързани с такива емисии;
 - 8) парично брокерство;
 - 9) управление на активи, като управление на пари в брой или портфейли от ценни книжа, управление на всички форми на колективно инвестиране, управление на пенсионни фондове, попечителски, депозитни и доверителни услуги;
 - 10) услуги по сетълмент и клиринг за финансови активи, включително ценни книжа, дериватни продукти и други прехвърляеми финансови инструменти;
 - 11) предоставяне и предаване на финансова информация и обработка на финансови данни и свързаното с това програмно осигуряване;
 - 12) консултантски, посреднически и други спомагателни финансови услуги, отнасящи се до всички дейности, включени в точки 1)–11), включително кредитни справки и анализи, проучвания на инвестиции и портфейли от ценни книжа и консултации относно тях, както и консултации във връзка с придобиването и с корпоративното реструктуриране и стратегия;

- б) „доставчик на финансови услуги“ означава всяко физическо или юридическо лице от една от страните, предоставящо или желаещо да предоставя финансови услуги.
Понятието „доставчик на финансови услуги“ не обхваща публичноправните субекти;
- в) „публичноправен субект“ е:
- i) правителство, централна банка или монетарна и финансова институция на една от страните, или субект, собственост на някоя от страните или контролиран от нея, който основно е ангажиран с изпълнението на управленски функции или дейности с управленска цел, с изключение на субекти, заети по принцип с предлагането на финансови услуги при търговски условия; или
 - ii) частноправен субект, изпълняващ функции, обичайно изпълнявани от централна банка или от монетарна и финансова институция, при упражняването на тези функции;
- г) „нова финансова услуга“ означава услуга с финансов характер, включително услуги, свързани със съществуващи и нови продукти или с начина, по който се доставя продуктът, която не се предоставя от доставчик на финансови услуги на територията на една от страните, но се предоставя на територията на другата страна.

ЧЛЕН 242

Предпазни мерки

1. Всяка от страните може да приема или запазва в сила мерки от съображения за предпазливост, като например:
 - а) закрила на инвеститорите, вложителите, титулярите на полици или лицата, към които доставчикът на финансови услуги има фидуциарно задължение; и
 - б) гарантиране на целостта и стабилността на финансовата система на една от страните.
2. С тези мерки не се налага тежест, по-голяма от необходимата за постигането на техните цели, и не се дискриминират доставчиците на финансови услуги на другата страна в сравнение с нейните собствени подобни доставчици на финансови услуги.
3. Никоя от разпоредбите на настоящото споразумение не може да се тълкува като изискване към страна да разгласява информация относно дейностите и сметките на отделни потребители или поверителна или защитена информация, с която разполагат публичноправните субекти.

ЧЛЕН 243

Ефикасност и прозрачност на регулирането

1. Всяка от страните полага максимални усилия, за да представи предварително на всички заинтересовани лица всички мерки с общо приложение, които страната предлага да се приемат, за да се предостави възможност на тези лица да представят коментарите си по въпросната мярка. Тези мерки се представят:

- а) посредством официално публикуване; или
- б) в друга писмена или електронна форма.

2. Всяка от страните предоставя на разположение на всички заинтересовани лица своите изисквания относно попълването на заявления във връзка с предоставянето на финансови услуги.

По искане на заявителя съответната страна го информира относно статуса на неговото заявление. Ако съответната страна изисква допълнителна информация от заявителя, тя го уведомява за това без необосновано забавяне.

3. Всяка от страните полага максимални усилия, за да гарантира, че на нейна територия са въведени и се прилагат договорените на международно равнище стандарти за регулиране и надзор в сектора на финансовите услуги и за борба с укриването и избягването на данъци. Такива международни стандарти са, наред с другото, „Основни принципи на ефективния банков надзор“ на Базелския комитет, „Основните принципи в областта на застраховането“ на Международната асоциация на застрахователните надзорни органи, „Целите и принципите на правната уредба на ценните книжа“ на Международната организация на комисиите за ценни книжа, „Споразумението за обмен на информация по данъчни въпроси“ на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), „Декларацията относно прозрачността и обмена на информация за данъчни цели“ на Г-20, „Четиридесетте препоръки за борба срещу изпирането на пари“ и „Деветте специални препоръки срещу финансиране на тероризма“ на Специалната група за финансови действия.

Страните вземат под внимание също „Десетте ключови принципа за обмен на информация“, приети от финансовите министри на държавите от Г-7, и ще предприемат всички необходими действия в стремежа си да ги прилагат при двустранните си контакти.

ЧЛЕН 244

Нови финансови услуги

Всяка от страните разрешава на доставчици на финансови услуги от другата страна да предоставят нови финансови услуги, които са подобни на услугите, които тази страна би разрешила да бъдат предоставяни от собствените ѝ доставчици на финансови услуги съгласно собственото ѝ национално законодателство при подобни обстоятелства. Всяка от страните може да определи правната форма, под която услугата може да бъде предоставяна, и може да изисква разрешение за предоставянето на услугата. Когато се изисква подобно разрешение, се взема решение в рамките на разумен срок, като разрешението може да бъде отказано само поради съображения за предпазливост.

ЧЛЕН 245

Обработка на данни

1. Всяка от страните позволява на даден доставчик на финансови услуги от другата страна да предава информация в електронен или друг формат, на и извън нейната територия, за целите на обработката на данни, когато тази обработка се налага в рамките на обичайната дейност на доставчика на финансови услуги.

2. Всяка от страните приема подходящи защитни мерки за опазване на неприкосновеността на личния живот и на основните права и свободи на гражданите, по-специално по отношение на предаването на лични данни.

ЧЛЕН 246

Специални изключения

1. Някоя от разпоредбите на настоящата глава не се тълкува по начин, който може да попречи на някоя от страните, включително на нейните публични субекти, да притежава изключителното правомощие да извършва или предоставя на своята територия дейности или услуги, представляващи част от обществена пенсионна схема или от законоустановена система за социална сигурност, освен когато във вътрешното законодателство на страната е предвидено, че тези дейности могат да бъдат извършвани от доставчици на финансови услуги в конкуренция с публичноправни субекти или частни организации.

2. Някоя от разпоредбите на настоящото споразумение не се прилага по отношение на дейности, извършвани от централна банка или монетарна институция, или от друг публичноправен субект с цел осъществяване на монетарна или свързана с валутния курс политика.

3. Някоя от разпоредбите на настоящата глава не се тълкува по начин, който може да попречи на някоя от страните, включително на нейните публични субекти, да разполага с изключителното правомощие да извършва или предоставя на своя територия дейности или услуги за сметка на или обезпечени със, или посредством ползването на финансови средства на страната или нейните публични субекти.

ЧЛЕН 247

Саморегулиращи се организации

Когато някоя от страните изисква членство или участие във, или достъп до саморегулиращ се орган, борса или пазар на ценни книжа или на фючърси, клирингова агенция или всяка друга организация или сдружение, за да могат доставчици на финансови услуги от другата страна да предоставят финансови услуги при еднакви условия с доставчиците на финансови услуги от тази страна, или когато страната предоставя пряко или непряко на тези субекти привилегии или предимства за предоставянето на финансови услуги, тази страна гарантира спазването на задълженията по член 205, параграф 1 и член 211 от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 248

Клирингови и платежни системи

По реда и условията за предоставяне на национално третиране всяка от страните предоставя на доставчиците на финансови услуги на другата страна, установени на нейна територия, достъп до клиринговите и платежните системи, управлявани от публични субекти, както и до официалните механизми за финансиране и рефинансиране, които са на разположение в хода на обичайната дейност. Настоящият член не предоставя достъп до инструменти на кредитора от последна инстанция на страната.

ЧЛЕН 249

Постепенно сближаване

Всяка от страните признава значението на постепенното сближаване на съществуващото и бъдещото законодателство на Република Молдова с международните стандарти за най-добри практики, изброени в член 243, параграф 3 от настоящото споразумение, както и със списъка на достиженията на правото на Съюза в приложение XXVIII-A към настоящото споразумение.

ПОДРАЗДЕЛ 7

ТРАНСПОРТНИ УСЛУГИ

ЧЛЕН 250

Приложно поле

В настоящия раздел се посочват принципите относно либерализирането на международните транспортни услуги в съответствие с раздели 2 (Установяване), 3 (Трансгранично предоставяне на услуги) и 4 (Временно присъствие на физически лица със стопанска цел) от настоящата глава.

ЧЛЕН 251

Международен морски транспорт

1. За целите на настоящия подраздел и на раздели 2 (Установяване), 3 (Трансгранично предоставяне на услуги) и 4 (Временно присъствие на физически лица със стопанска цел) от настоящата глава:

- а) понятието „международен морски транспорт“ включва дейности по превоз от врата до врата, както и мултимодален превоз, което означава превоз на стоки при ползването на повече от един вид транспорт, включващ пътуване по море, с единен транспортен документ, като за тази цел е предвидено право на пряко договаряне с доставчиците на други видове транспорт;

- б) „услуги по обработка на товари за морски транспорт“ означава дейности, упражнявани от пристанищни дружества, в това число от оператори на терминали, но не включващи преките дейности на докерите, в случаите, в които тази работна сила е организирана независимо от пристанищното дружество или дружеството оператор на терминал. Обхванатите дейности включват организацията и надзора на:
- i) товаренето/разтоварването на товари на/от кораб;
 - ii) закрепването/освобождаването на товар; и
 - iii) приемането/предаването и съхраняването на товари преди изпращането им или след разтоварването им;
- в) „услуги по митническо оформяне“ (наричани също и „услуги по митническо посредничество“) означава дейности, изразяващи се в изпълняването от името на друга страна на митническите формалности относно вноса, износа или посредством превоза на товари, независимо от това дали тази услуга представлява основната дейност на доставчика на услуги или е обичайно допълнение на основната му дейност;

- г) „услуги по съхранение и складиране на контейнери“ са дейности, изразяващи се в съхраняване на контейнери, независимо дали в пристанищните райони или на сушата, с цел уплътняване/демонтиране, поправка и предоставяне за изпращане на товари;
- д) „услуги на морски агенции“ означава дейности, които се състоят в представляване, в рамките на дадена географска зона, в качеството на агент на търговските интереси на една или няколко морски линии или корабоплавателни компании за следните цели:
 - i) маркетинг и продажба на услуги за морски транспорт и на свързани услуги, от оформяне на офертата до фактурирането, както и издаване на коносаменти от името на дружествата, покупка и препродажба на необходимите свързани услуги, подготовка на документите и предоставяне на необходимата търговска информация;
 - ii) организиране, от името на дружествата, на временния престой на кораба или поемането на товари при необходимост;

- е) „спедиционни услуги“ означава дейности, състоящи се в организирането и контрола на дейностите по превоз от името на изпращачите, посредством придобиване на транспортни и свързани услуги, изготвяне на документи и предоставяне на търговска информация;
- ж) „услуги за фидерни превози“ означава предварителното и последващото транспортиране на международни товари по море, предимно в контейнери, между пристанища, намиращи се в една от страните.

2. В областта на международния морски транспорт всяка от страните се ангажира да осигурява ефективното прилагане на принципа за неограничен достъп до товари на търговска основа, свобода на предоставяне на международни морски услуги, както и национално третиране в рамките на предоставянето на тези услуги.

С оглед на съществуващите равнища на либерализация между страните в областта на международния морски транспорт:

- а) всяка от страните прилага ефективно принципа за неограничен достъп до международните пазари на морски транспорт и търговски пътища на основата на пазарни и недискриминационни принципи;

- б) всяка от страните предоставя на корабите, плаващи под флага на другата страна или експлоатирани от доставчици на услуги от другата страна, третиране, което е не по-малко благоприятно от предоставеното на собствените ѝ плавателни средства или плавателните средства на която и да е трета страна, в зависимост от това кое е по-благоприятно, по отношение на, наред с другото, достъпа до пристанищата, използването на инфраструктурата и услуги на пристанищата, както и на допълнителни морски услуги, и по отношение на налозите и таксите, свързани с тях, митническите съоръжения и предоставянето на корабни стоянки и съоръжения за товарене и разтоварване.

3. При прилагането на тези принципи страните:

- а) не въвеждат клаузи за разпределяне на превоза на товари в последващи споразумения с трети държави относно морските транспортни услуги, включително отнасящи се до търговията със сухи и течни насипни товари и редовните търговски линии, и прекратяват в разумен срок действието на подобни клаузи за разпределяне на превоза на товари, в случай че такива са включени в предходни споразумения; и
- б) премахват или се въздържат от въвеждането на едностранни мерки и на административни, технически и други пречки, които могат да представляват прикрито ограничение или да имат дискриминационен ефект за свободното предлагане на услуги в сферата на международния морски транспорт.

4. Всяка от страните позволява на доставчиците на услуги в сферата на международния морски транспорт на другата страна да разполагат с установяване на собствената ѝ територия при условия за установяване и извършване на дейност не по-малко благоприятни от предоставените на собствените ѝ доставчици на услуги или на доставчиците на която и да е трета държава, в случай че последните са по-благоприятни.
5. Всяка от страните предоставя на доставчиците на услуги в сферата на морския транспорт на другата страна при разумни и недискриминационни условия и ред следните услуги на пристанището: корабоводене, теглене на буксир и помощ от влекач, зареждане с провизии, зареждане с гориво и вода, събиране на отпадъци и унищожаване на баласта, услуги на пристанищната управа, навигационно осигуряване, оперативни наземни услуги, необходими за експлоатацията на корабите, включително комуникации и снабдяване с вода и електричество, съоръжения за ремонт при спешни случаи, услуги по хвърляне на котва и акостиране.
6. Всяка от страните позволява движението на оборудване като празни контейнери, които не се превозват като товар срещу заплащане, между пристанищата на държава членка или между пристанищата на Република Молдова.
7. Всяка от страните, след разрешение от компетентния орган, позволява на доставчиците на услуги в сферата на международния морски транспорт на другата страна да предоставят услуги по фидерни превози между своите национални пристанища.

ЧЛЕН 252

Въздушен транспорт

Постепенното либерализиране на въздушния транспорт между страните, адаптирано спрямо техните реципрочни търговски нужди и условията за взаимен достъп до пазара, се урежда в съответствие с разпоредбите на Споразумението за общо авиационно пространство между ЕС и неговите държави членки и Република Молдова.

ЧЛЕН 253

Постепенно сближаване

Всяка от страните признава значението на постепенното сближаване на съществуващото и бъдещото законодателство на Република Молдова със списъка на достиженията на правото на Съюза в приложение XXVIII-B към настоящото споразумение.

РАЗДЕЛ 6

ЕЛЕКТРОННА ТЪРГОВИЯ

ПОДРАЗДЕЛ 1

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 254

Цели и принципи

1. Като признават, че електронната търговия увеличава възможностите за търговия в голям брой сектори, страните се споразумяват да насърчават развитието на електронната търговия помежду си, по-специално като си сътрудничат по въпроси, възникващи във връзка с електронната търговия, съобразно разпоредбите на настоящата глава.

2. Страните се споразумяват, че развитието на електронната търговия трябва да протича по начин, напълно съвместим с международните стандарти за защита на данните, за да бъде спечелено доверието на ползвателите на електронна търговия.
3. Страните се споразумяват, че предоставянето на услуги по електронен път се разглежда като предоставяне на услуги по смисъла на раздел 3 (Трансгранично предоставяне на услуги) от настоящата глава, което не може да се облага с мита.

ЧЛЕН 255

Сътрудничество в областта на електронната търговия

1. Страните провеждат непрекъснат диалог по въпроси от регулаторен характер, свързани с електронната търговия, които наред с другото, засягат следното:
 - а) признаването на удостоверенията за електронен подпис, издадени на граждани, и улесняването на трансграничното предоставяне на удостоверителни услуги;

- б) отговорността на доставчиците, действащи като посредници, по отношение на предаването или съхранението на данни;
- в) третирането на непоискани електронни търговски съобщения;
- г) защитата на потребителите в сферата на електронната търговия; и
- д) всички други въпроси от значение за развитието на електронната търговия.

2. Това сътрудничество може да бъде под формата на обмен на информация относно съответното законодателство на страните, с което се уреждат тези въпроси, както и относно прилагането на това законодателство.

ПОДРАЗДЕЛ 2

ОТГОВОРНОСТ НА ДОСТАВЧИЦИТЕ НА УСЛУГИ, ДЕЙСТВАЩИ КАТО ПОСРЕДНИЦИ

ЧЛЕН 256

Използване на услуги на посредници

1. Страните признават факта, че услугите на посредници могат да бъдат използвани от трети страни за дейности, представляващи нарушение, и предвиждат посочените в настоящия подраздел мерки по отношение на доставчиците на услуги, действащи като посредници.
2. За целите на член 257 от настоящото споразумение „доставчик на услуги“ означава доставчик на пренос, маршрутизиране или връзки за цифрови онлайн комуникации между точки, определени от потребителя, от материал по избор на потребителя без да се изменя съдържанието. За целите на членове 258 и 259 от настоящото споразумение „доставчик на услуги“ означава доставчик или оператор на съоръжения за онлайн услуги или достъп до мрежата.

ЧЛЕН 257

Отговорност на доставчиците на услуги, действащи като посредници: „обикновен пренос“

1. Когато се предоставя услуга на информационното общество, която се състои в пренос по съобщителна мрежа на информация, предоставена от получателя на услугата, или в предоставянето на достъп до съобщителна мрежа, всяка от страните гарантира, че доставчикът на услуги не носи отговорност за пренесената информация, при условие че той:

- а) не започва преноса на информация;
- б) не подбира получателя на пренасяната информация; и
- в) не подбира или променя информацията, която се съдържа в преноса.

2. Действията по пренос и предоставяне на достъп, посочени в параграф 1, включват автоматично, междинно и временно съхраняване на предаваната информация, доколкото то се извършва с единствената цел за осъществяване на преноса на информация по съобщителната мрежа, и при условие че информацията не се съхранява за период, по-дълъг от необходимия за този пренос.

3. Настоящият член не засяга възможността, в съответствие с правните системи на страните, съдебен или административен орган да изисква доставчикът на услуги да прекрати или предотврати нарушение.

ЧЛЕН 258

Отговорност на доставчиците на услуги, действащи като посредници: „кеширане“

1. Когато се предоставя услуга на информационното общество, която се състои в пренос по съобщителна мрежа на информация, предоставяна от получателя на услугата, всяка от страните гарантира, че доставчикът на услуги не носи отговорност за автоматичното, междинното и временното съхраняване на тази информация, което се извършва с единствената цел да се подобри ефективността на по-нататъшния пренос на информация до други получатели на услугата по тяхна заявка, при условие че:

- а) доставчикът не променя информацията;
- б) доставчикът спазва условията за достъп до информацията;
- в) доставчикът спазва правилата за актуализиране на информацията, определени, широко признати и използвани от промишлеността;

г) доставчикът не пречи на законното използване на технологията, широко призната и използвана от промишлеността, за получаване на данни за използването на информацията; и

д) доставчикът действа експедитивно за отстраняване или блокиране на достъпа до съхранена от него информация, след като е получил действителни сведения, че информацията в първоначалния източник на преноса е отстранена от мрежата или достъпът до нея е блокиран, или че съдебен или административен орган е разпоредил такова отстраняване или блокиране.

2 Настоящият член не засяга възможността, в съответствие с правните системи на страните, съдебен или административен орган да изисква доставчикът на услуги да прекрати или предотврати нарушение.

ЧЛЕН 259

Отговорност на доставчиците на услуги, действащи като посредници: „съхраняване на информация“

1. Когато се предоставя услуга на информационното общество, която се състои в съхраняване на информация, предоставяна от получателя на услугата, всяка от страните гарантира, че доставчикът на услуги не носи отговорност за информацията, съхранена по молба на получателя на услугата, при условие че:
 - а) доставчикът няма сведения за незаконна дейност или информация, и във връзка с иски за обезщетение за вреди не е запознат с факти или обстоятелства, от които да е видна незаконната дейност или информация; или
 - б) доставчикът, при получаването на такива сведения или запознаването с такива факти, действа експедитивно за отстраняването или блокирането на достъпа до информацията.
2. Параграф 1 не се прилага в случаите, когато получателят на услугата действа под ръководството или под контрола на доставчика.

3. Настоящият член не засяга възможността, в съответствие с правните системи на страните, съдебен или административен орган да изисква от доставчика на услуги да прекрати или предотврати нарушение, нито засяга възможността страните да предвидят процедури, които уреждат отстраняването или блокирането на достъпа до информация.

ЧЛЕН 260

Липса на общо задължение за контрол

1. Страните не налагат на доставчиците, които предоставят услугите, посочени в членове 257, 258 и 259 от настоящото споразумение, общо задължение да следят информацията, която пренасят или съхраняват, нито общо задължение да търсят активно факти или обстоятелства, сочещи незаконна дейност.

2. Една от страните може да установи задължения за доставчиците на услуги на информационното общество за бързо информирание на компетентните публични органи за предприети предполагаеми незаконни действия или информация, предоставена от получателите на техните услуги, или задължения за предаване на компетентните органи, по тяхно искане, на информация, която позволява идентифицирането на получатели на техните услуги, с които те имат договори за съхраняване на данни.

РАЗДЕЛ 7

ИЗКЛЮЧЕНИЯ

ЧЛЕН 261

Общи изключения

1. Без да се засягат общите изключения, установени в член 446 от настоящото споразумение, разпоредбите на настоящата глава и на приложения XXVII-А, XXVII-Д, XXVII-Б, XXVII-Е, XXVII-В, XXVII-Ж, XXVII-Г и XXVII-З към настоящото споразумение са предмет на изключенията, предвидени в настоящия член.

2. С оглед на изискването подобни мерки да не се прилагат по начин, който би представлявал средство за произволна или неоправдана дискриминация между държави, в които преобладават сходни условия, или средство за прикрито ограничаване на установяването или трансграничното предоставяне на услуги, никоя от разпоредбите на настоящата глава не се тълкува по начин, който да пречатства страните да приемат и прилагат мерки, които са:

- а) необходими за защита на обществената сигурност или обществения морал, или за поддържане на обществения ред;
- б) необходими за опазване живота или здравето на хората, животните или растенията;
- в) свързани с опазването на изчерпаеми природни ресурси, ако тези мерки се прилагат заедно с ограничения по отношение на местните предприемачи или местното предоставяне или потребление на услуги;
- г) необходими за опазването на национални богатства с художествена, историческа или археологическа стойност;

- д) необходими за осигуряване спазването на законови или подзаконови нормативни актове, които не са в противоречие с разпоредбите на настоящата глава, включително тези, които се отнасят до:
- i) предотвратяването на заблуждаващи и измамни практики или до справяне с последиците от неизпълнение на договори;
 - ii) защитата на неприкосновеността на личния живот на гражданите във връзка с обработката и разпространението на лични данни и защитата на поверителността на сведения и сметки на гражданите;
 - iii) безопасността;

- е) в противоречие с член 205, параграф 1 и член 211 от настоящото споразумение, при условие че разликата в третирането цели да се осигури ефективното или справедливо облагане с преки данъци или събирането им във връзка със стопански дейности, предприемачи или доставчици на услуги на другата страна¹.

¹ Мерките, целящи да осигурят справедливо или ефективно облагане с преки данъци или събирането им, включват мерки, приети от една от страните съгласно данъчната ѝ система, които:

- а) се прилагат спрямо чуждестранни предприемачи и доставчици на услуги след отчитане на факта, че данъчното задължение на чуждестранните лица се определя въз основа на облагаемите единици, които произхождат или се намират на територията на страната
- б) се прилагат спрямо чуждестранни лица с цел да се гарантира облагането с данъци или събирането им на територията на страната
- в) се прилагат спрямо чуждестранни или местни лица с цел да се предотврати избягването или укриването на данъци, включително мерки за изпълнение на данъчните задължения
- г) се прилагат спрямо потребители на услуги, предоставени на или от територията на друга страна, с цел да се обезпечи облагането на такива потребители с данъци или събирането им, произхождащи от източници на територията на страната
- д) разграничават предприемачите и доставчиците на услуги, които подлежат на облагане за облагаеми в целия свят данъчни единици от други предприемачи и доставчици на услуги, след отчитане на разликата в естеството на данъчната основа в техните случаи или
- е) определят, насочват или разпределят доходите, печалбите, приходите, загубите, удържките или кредитите на местните лица или клонове, или между свързани лица или клонове на едно и също лице, с цел да защитят данъчната основа на страната.

Данъчните термини или понятия в буква е) от настоящия параграф и в настоящата бележка под линия се определят в съответствие с данъчните определения и понятия или еквивалентни или подобни определения и понятия съгласно вътрешното законодателство на страната, предприемаща мярката.

3. Разпоредбите на настоящата глава и на приложения XXVII-A, XXVII-Д, XXVII-Б, XXVII-Е, XXVII-В, XXVII-Ж, XXVII-Г и XXVII-З към настоящото споразумение не се прилагат за съответните системи за социална сигурност на страните или за дейностите на територията на всяка от страните, които — макар и понякога — са свързани с упражняването на официална власт.

ЧЛЕН 262

Данъчни мерки

Третирането като най-облагодетелствана нация, предоставено в съответствие с разпоредбите на настоящата глава, не се прилага за данъчното третиране, което страните предоставят или ще предоставят в бъдеще въз основа на споразумения между страните, целящи избягването на двойно данъчно облагане.

ЧЛЕН 263

Изключения във връзка със сигурността

Никоя от разпоредбите на настоящото споразумение не се тълкува по начин, който:

- а) изисква от която и да било страна да предоставя информация, разкриването на която тя счита за противоречащо на основните ѝ интереси за сигурност;
- б) пречатства дадена страна да предприеме действие, което тя счита за необходимо за защитата на основните ѝ интереси за сигурност и което е:
 - і) свързано с производството или търговията с оръжия, боеприпаси или военно оборудване;

- ii) свързано с икономически дейности, извършвани пряко или косвено с цел снабдяване с продоволствие на военно учреждение;
 - iii) свързано с материали, свързани с ядрения разпад или ядрения синтез, или материалите, от които те се извличат; или
 - iv) предприето по време на война или друго извънредно положение в международните отношения; или
- в) да пречат някоя от страните от предприемането на действие в изпълнение на нейните задължения, които тя е приела с оглед на поддържането на международния мир и сигурност.

ГЛАВА 7

ТЕКУЩИ ПЛАЩАНИЯ И ДВИЖЕНИЕ НА КАПИТАЛИ

ЧЛЕН 264

Текущи плащания

Страните се ангажират да разрешат извършването на всички плащания и парични преводи между страните по текущата сметка на платежния баланс в свободно конвертируема валута в съответствие с разпоредбите на член VIII от Споразумението за Международния валутен фонд.

ЧЛЕН 265

Движение на капитали

1. По отношение на операциите по капиталовата и финансовата сметка на платежния баланс, от датата на влизане в сила на настоящото споразумение страните осигуряват свободното движение на капитали, свързано с преки инвестиции, включително закупуването на недвижимо имущество, направени в съответствие със законодателството на приемащата държава, с инвестиции, направени в съответствие с разпоредбите на глава 6 (Установяване, търговия с услуги и електронна търговия) от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, а също и с ликвидацията или репатрирането на инвестирани капитали и на всяка печалба, произтичаща от тях.
2. По отношение на операции по капиталовата и финансовата сметка на платежния баланс, които не са изброени в параграф 1, от датата на влизане в сила на настоящото споразумение и без да се засягат другите му разпоредби, всяка от страните осигурява:
 - а) свободното движение на капитали, свързано с кредити за търговски сделки или за предоставяне на услуги, в които участва местно лице от една от страните; и

- б) свободното движение на капитали, свързано с портфейлни инвестиции и финансови заеми и кредити, направени от инвеститорите от другата страна.

ЧЛЕН 266

Защитни мерки

Когато при изключителни обстоятелства плащанията и движението на капитали предизвикват или заплашват да предизвикат сериозни затруднения за прилагането на политиката за обменните курсове или на паричната политика на една или повече държави членки или на Република Молдова, включително сериозни затруднения за платежния баланс, засегнатите страни могат да предприемат защитни мерки за срок от не повече от шест месеца, ако такива мерки са абсолютно необходими. Страната, която приема защитните мерки, веднага информира другата страна за приемането на защитни мерки и представя във възможно най-кратък срок график за тяхното премахване.

ЧЛЕН 267

Разпоредби за улесняване и за бъдещото развитие

1. Страните провеждат консултации с оглед на улесняването на движението на капитали между тях с цел насърчаване на целите на настоящото споразумение.
2. През първите четири години след датата на влизане в сила на настоящото споразумение страните предприемат мерки, които позволяват да се създадат необходимите условия за по-нататъшно постепенно прилагане на правилата на Съюза в областта на свободното движение на капитали.
3. Преди края на петата година след датата на влизане в сила на настоящото споразумение Комитетът за асоцииране в състав „Търговия“, посочен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, прави преглед на взетите мерки и определя условията за по-нататъшна либерализация.

ГЛАВА 8

Обществени поръчки

ЧЛЕН 268

Цели

1. Страните признават значението на прозрачните, недискриминационни, конкурентни и открити процедури за възлагане на обществени поръчки за устойчивото икономическо развитие и си поставят за цел ефективното, реципрочно и постепенно отваряне на своите съответни пазари за обществени поръчки.

2. В настоящата глава се предвижда взаимен достъп до пазарите на обществени поръчки въз основа на принципа за национално третиране на национално, регионално и местно равнище за договори за обществени поръчки и концесии в публичния сектор, както и в сектора на обществените услуги. В нея се предвижда постепенното сближаване на законодателството на Република Молдова в областта на обществените поръчки с достиженията на правото на Съюза в областта на обществените поръчки, придружено от институционална реформа и от създаването на ефикасна система за обществени поръчки въз основа на принципите, които ръководят обществените поръчки в Съюза, и на понятията и определенията, установени в Директива 2004/18/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 31 март 2004 г. относно координирането на процедурите за възлагане на обществени поръчки за строителство, услуги и доставки и в Директива 2004/17/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 31 март 2004 г. относно координиране на процедурите за възлагане на обществени поръчки от възложители, извършващи дейност във водоснабдяването, енергетиката, транспорта и пощенските услуги.

ЧЛЕН 269

Приложно поле

1. Настоящата глава се прилага за договори за обществени поръчки за строителство, доставки и услуги, както и за договори за обществени поръчки за строителство, доставки и услуги в сектора на обществените услуги и за концесии за строителство и услуги.
2. Настоящата глава се прилага за всички възлагащи органи и възложители, които отговарят на определенията, установени в достиженията на правото на Съюза в областта на обществените поръчки (наричани общо по-нататък „възложителите“). Тя се прилага и за публичноправните субекти и публичните предприятия в сферата на обществените услуги, като например държавни предприятия, извършващи съответните дейности, и частни предприятия, упражняващи дейност въз основа на предоставените им специални или изключителни права в областта на обществените услуги.
3. Настоящата глава се прилага за договори за обществени поръчки на стойност над праговете, определени в приложение XXIX-A към настоящото споразумение.

4. Изчисляването на прогнозната стойност на дадена обществена поръчка се основава на общата дължима сума без данъците върху добавената стойност. Когато прилага посочените прагове, Република Молдова изчислява и превръща стойностите на поръчките в своята национална валута, като използва валутния курс на своята национална банка.

5. Праговите стойности се преразглеждат на всеки две години, считано от годината на влизане в сила на настоящото споразумение, въз основа на среднодневната стойност на еврото, изразена в специални права на тираж, за 24-месечния период, който приключва в последния ден от месец август, предшестващ прегледа, пораждащ действие от 1 януари. Така преразгледаната стойност на праговете се закръгля надолу до най-близките хиляда евро, когато е необходимо. Преразглеждането на праговете се приема с решение на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, посочен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 270

Институционален контекст

1. Всяка от страните създава или запазва в сила подходяща институционална рамка и механизми, необходими за правилното функциониране на системата за обществени поръчки и за прилагането на разпоредбите на настоящата глава.
2. По-специално в рамките на институционалната реформа Република Молдова определя:
 - а) изпълнителен орган, който да отговаря за икономическата политика на централно правителствено равнище и чиято задача е да гарантира последователността на политиката във всички области, свързани с обществените поръчки. Този орган способства и координира прилагането на настоящата глава и ръководи процеса на постепенно сближаване с достиженията на правото на Съюза; и

- б) безпристрастен и независим орган, чиято задача е да осъществява контрол върху решенията, взети от възлагащите органи или от възложителите при възлагането на поръчките. В този контекст „независим“ означава, че този орган е публичен орган, който е разграничен от всички възложители и икономически оператори. Трябва да се осигури възможност взетите от този орган решения да подлежат на съдебен контрол.

3. Всяка от страните гарантира, че решенията, взети от органите, които отговарят за разглеждането на жалби от страна на икономическите оператори във връзка с нарушения на националното право, се прилагат ефективно.

ЧЛЕН 271

Основни стандарти за регулиране на възлагането на обществени поръчки

1. Не по-късно от девет месеца от влизане в сила на настоящото споразумение страните се задължават да спазват набор от основни стандарти при възлагането на всички поръчки, както е предвидено в параграфи 2—15. Тези основни стандарти произтичат пряко от разпоредбите и принципите за обществените поръчки, уредени с достиженията на правото на Съюза в областта на обществените поръчки, включително принципите на недискриминация, равнопоставеност, прозрачност и пропорционалност.

Публикация

2. Всяка от страните гарантира, че всички предстоящи поръчки се публикуват чрез подходящо средство за информация по начин, който позволява:

а) пазарът да се отвори за конкуренцията; и

б) да се даде възможност за всеки заинтересован икономически оператор да има подходящ достъп до информацията относно предстоящата поръчка преди възлагането ѝ и да изрази интереса си от спечелването на поръчката.

3. Публикацията е съобразена с икономическия интерес на поръчката за икономическите оператори.

4. Публикацията съдържа най-малко основните елементи на договора за обществена поръчка, който ще бъде възложен, критериите за качествен подбор, метода за възлагане, критериите за възлагане на поръчката и всяка друга допълнителна информация, от която икономическите оператори имат основателна нужда, за да решат дали да изразят интереса си от спечелването на поръчката.

Възлагане на обществени поръчки

5. Всички договори за обществени поръчки се възлагат чрез прозрачни и безпристрастни процедури за възлагане, с които се избягват корупционните практики. Тази безпристрастност се гарантира по-специално посредством недискриминационно описание на предмета на поръчката, равен достъп за всички икономически оператори, подходящи срокове и прозрачен и обективен подход.

6. При описанието на характеристиките на изискваното строителство, доставки или услуги възложителите използват общи описания относно изпълнението и функциите, както и международни, европейски или национални стандарти.
7. В описанието на изискваните характеристики за строителство, доставки или услуги не се прави позоваване на конкретен модел, източник, процес, търговска марка, патент, тип, конкретен произход или производство, освен ако това не е оправдано от предмета на договора за обществена поръчка и не е придружено с думите „или еквивалентно“. За предпочитане е да се използват общи описания на изпълнението или функциите.
8. Възложителите не налагат условия, които водят до пряка или непряка дискриминация спрямо икономическите оператори на другата страна, като например изискването заинтересованите от поръчката икономически оператори да са установени в същата държава, регион или територия като възложителя.

Независимо от първа алинея, в случаите, когато конкретните обстоятелства на поръчката оправдават това, може да се предвиди изискването спечелилият кандидат да установи определена стопанска инфраструктура на мястото на изпълнение на поръчката.

9. Сроковете за изразяване на интерес и за представяне на оферти е достатъчно дълъг, за да позволи на икономическите оператори от другата страна да направят адекватна оценка на поръчката и да изготвят оферта.

10. Всички участници трябва да се запознаят предварително с приложимите правила, критериите за подбор и критериите за възлагане на поръчката. Тези правила трябва да се прилагат еднакво по отношение на всички участници.

11. Възложителите могат да поканят ограничен брой кандидати да представят оферта, при условие че:

а) това се извършва по прозрачен и недискриминационен начин; и

- б) подборът е основан само на обективни критерии като опита на кандидатите в съответния сектор, размера и инфраструктурата на тяхната дейност или техния технически и професионален капацитет.

Когато се канят ограничен брой кандидати да представят оферта, се отчита необходимостта от гарантиране на достатъчна конкуренция.

12. Възложителите могат да използват процедури на договаряне само в изключителни и предварително определени случаи, в които използването на такава процедура действително не нарушава конкуренцията.

13. Възложителите могат да използват квалификационни системи само при условие че списъкът с квалифицирани оператори е изготвен чрез достатъчно добре огласена, прозрачна и открита процедура. Попадащите в приложното поле на такава система договори за обществени поръчки се възлагат също така на недискриминационен принцип.

14. Всяка от страните гарантира, че договорите за обществени поръчки се възлагат по прозрачен начин на кандидата, който е представил икономически най-изгодната оферта или офертата с най-ниска цена, въз основа на критериите на поръчката и процедурните правила, предварително установени и огласени. Кандидатите се информират своевременно за окончателните решения. По искане на загубил кандидат трябва да се представят достатъчно подробни мотиви за обжалване на такова решение.

Съдебна защита

15. Всяка от страните гарантира, че всяко лице, което има или е имало интерес от спечелването на договор за определена обществена поръчка и което е претърпяло или рискува да претърпи вреди от предполагаемото нарушение, има право на ефективна и безпристрастна съдебна защита срещу всяко решение на възложителя, свързано с възлагането на тази обществена поръчка. Решенията, взети в хода и в края на такава процедура по обжалване, се правят обществено достояние по начин, който гарантира, че всички заинтересовани икономически оператори ще бъдат уведомени.

ЧЛЕН 272

Планиране на постепенното сближаване

1. Преди да започне процесът на постепенно сближаване, Република Молдова представя на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, посочен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, подробна пътна карта за прилагането на настоящата глава, която съдържа графици и основни етапи, в които са включени всички реформи, свързани със сближаването с достиженията на правото на Съюза и изграждането на институционален капацитет. Тази пътна карта е съобразена с етапите и графиците, установени в приложение XXIX-Б към настоящото споразумение.
2. С пътната карта се уреждат всички аспекти на реформата и общата правна рамка за изпълнението на дейностите, свързани с обществените поръчки, по-специално сближаване по отношение на договорите за обществени поръчки, договорите за обществени поръчки в сектора на обществените услуги, строителните концесии и процедурите по обжалване и укрепване на административния капацитет на всички нива, включително органите, пред които се обжалва, и механизмите за правоприлагане.

3. След като получи положително становище от Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, тази пътна карта се счита за референтния документ за прилагането на настоящата глава. Съюзът полага всички усилия да подпомогне Република Молдова при изпълнението на пътната карта.

ЧЛЕН 273

Постепенно сближаване

1. Република Молдова гарантира, че нейното съществуващо и бъдещо законодателство в областта на обществените поръчки постепенно ще бъде приведено в съответствие с достиженията на правото на Съюза в областта на обществените поръчки.

2. Сближаването с достиженията на правото на Съюза се извършва на последователни етапи, както е посочено в графика в приложение XXIX-Б към настоящото споразумение и както е описано по-подробно в приложения XXIX-В—XXIX-Е, XXIX-З, XXIX-И и XXIX-К към него. В приложения XXIX-Ж и XXIX-Й към настоящото споразумение са определени незадължителните елементи, които не е необходимо да се сближават, докато в приложения XXIX-Л—XXIX-О към настоящото споразумение са определени елементите от достиженията на правото на Съюза, които са извън приложното поле на сближаването. В този процес се отчитат надлежно съответната съдебна практика на Съда на Европейския съюз и мерките за изпълнение, приети от Европейската комисия, както и, ако е необходимо, всички изменения на достиженията на правото на Съюза, които бъдат приети междувременно. Изпълнението на всеки етап се оценява от Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, посочен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, и след като получи положителна оценка от него, се обвързва с реципрочно предоставяне на достъп до пазара, както е определено в приложение XXIX-Б към настоящото споразумение. Европейската комисия уведомява Република Молдова своевременно за всички изменения в достиженията на правото на Съюза. Тя предоставя необходимите съвети и техническа помощ за целите на прилагането на тези изменения.

3. Комитетът за асоцииране в състав „Търговия“ пристъпва към оценяването на следващия етап едва когато мерките за изпълнението на предходния етап са осъществени и одобрени в съответствие с разпоредбите в параграф 2.

4. Всяка от страните гарантира, че свързаните с обществените поръчки аспекти и области, които не са уредени с настоящия член, отговарят на принципите на прозрачност, недискриминация и равнопоставеност, посочени в член 271 от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 274

Достъп до пазара

1. Страните се споразумяват, че ефективното и реципрочно отваряне на техните съответни пазари се осъществява постепенно и едновременно. По време на процеса на сближаване степента на взаимно предоставения достъп до пазара се свързва с напредъка, постигнат в този процес, както е посочено в приложение XXIX-Б към настоящото споразумение.

2. Решението да се пристъпи към по-нататъшен етап на отваряне на пазара се прави въз основа на оценка на качеството на приетото законодателство, както и на неговото практическо прилагане. Тази оценка се извършва редовно от Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, посочен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение.
3. Дотолкова, доколкото една от страните е отворила в съответствие с приложение XXIX-Б към настоящото споразумение своя пазар за обществени поръчки за другата страна:
- а) Съюзът предоставя достъп до процедурите за възлагане на обществени поръчки на дружества от Република Молдова — без значение дали са установени в Съюза — съгласно правилата на Съюза за обществените поръчки, като те се третира не по-малко благоприятно от дружествата от Съюза;
 - б) Република Молдова предоставя достъп до процедурите за възлагане на обществени поръчки на дружествата от Съюза — без значение дали са установени в Република Молдова — съгласно националните правила за обществените поръчки, като те се третира не по-малко благоприятно от дружествата от Република Молдова.

4. След осъществяването на последния етап от процеса на сближаването страните ще разгледат възможността да предоставят взаимен достъп до пазара по отношение на обществените поръчки под стойностните прагове, посочени в приложение XXIX-A от настоящото споразумение.

5. Финландия запазва своята позиция по отношение на островите Оланд.

ЧЛЕН 275

Информация

1. Всяка от страните гарантира, че възложителите и икономическите оператори са информирани по подходящ начин относно процедурите за обществени поръчки, включително чрез публикуване на цялото приложимо законодателство и административни актове.

2. Всяка от страните гарантира ефективното разпространение на информацията относно възможностите за участие в процедури за възлагане на обществени поръчки.

ЧЛЕН 276

Сътрудничество

1. Страните укрепват своето сътрудничество посредством обмяната на опит и информация относно своите най-добри практики и регулаторни уредби.
2. Съюзът способства за прилагането на настоящата глава, включително, когато е целесъобразно, чрез техническа помощ. В съответствие с разпоредбите в дял VI (Финансово сътрудничество и разпоредби за борба и за контрол) от настоящото споразумение конкретните решения относно финансовата помощ се вземат чрез съответните механизми и инструменти на Съюза за финансиране.
3. Ориентировъчен списък с аспекти за сътрудничество се съдържа в приложение XXIX-П към настоящото споразумение.

ГЛАВА 9

ПРАВА ВЪРХУ ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ

РАЗДЕЛ 1

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ И ПРИНЦИПИ

ЧЛЕН 277

Цели

Целите на настоящата глава са:

- а) улесняване на производството и пускането на пазара на иновационни и творчески продукти между страните; и
- б) постигане на подходящо и ефективно ниво на закрила и прилагане на правата върху интелектуална собственост.

ЧЛЕН 278

Естество и обхват на задълженията

1. Страните гарантират подходящото и ефективното прилагане на международните споразумения в сферата на интелектуалната собственост, по които са страни, включително Споразумението за свързаните с търговията аспекти на правата върху интелектуална собственост (наричано по-нататък „Споразумението ТРИПС“). Разпоредбите в настоящата глава допълват и определят още по-подробно правата и задълженията между страните по настоящото споразумение в рамките на Споразумението ТРИПС и на други международни споразумения в областта на интелектуалната собственост.
2. За целите на настоящото споразумение понятието „интелектуална собственост“ се отнася поне до всички категории интелектуална собственост, които влизат в приложното поле на членове 280—317 от настоящото споразумение.

3. Закрилата на интелектуалната собственост включва закрилата срещу нелоялна конкуренция, както е посочено в член 10а от Парижката конвенция за закрила на индустриалната собственост от 1967 г. (наричана по-нататък „Парижката конвенция“).

ЧЛЕН 279

Изчерпване на правата

Всяка от страните създава режим за национално или регионално изчерпване на правата върху интелектуална собственост.

РАЗДЕЛ 2

СТАНДАРТИ ЗА ПРАВАТА ВЪРХУ ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ

ПОДРАЗДЕЛ 1

АВТОРСКО ПРАВО И СРОДНИ ПРАВА

ЧЛЕН 280

Предоставена закрила

Страните спазват правата и задълженията, посочени в следните международни споразумения:

- а) Бернската конвенция за закрила на литературните и художествените произведения (наричана по-нататък „Бернската конвенция“);

- б) Международната конвенция за закрила на артистите-изпълнители, продуцентите на звукозаписи и излъчващите организации от 1961 г.;
- в) Споразумението ТРИПС;
- г) Договора за авторското право на Световната организация за интелектуална собственост (наричана по-нататък „СОИС“); и
- д) Договора на СОИС за изпълненията и звукозаписите.

ЧЛЕН 281

Автори

Всяка от страните предоставя на авторите изключителното право да разрешават или забраняват:

- а) пряко или непряко, временно или постоянно възпроизвеждане по какъвто и да е начин и в каквато и да е форма, изцяло или отчасти, на техните произведения;
- б) всяка форма на публично разпространение, чрез продажба или по друг начин, на оригинала на техните произведения или на копия от него; и
- в) всяко публично разпространение на техните произведения по жичен или безжичен път, включително публично разпространение на техни произведения по такъв начин, че всеки да може да има достъп до тях от място и по време по свой избор.

ЧЛЕН 282

Артисти-изпълнители

Всяка от страните предоставя на артистите-изпълнители изключителното право да:

- а) разрешават или забраняват записването¹ на техните изпълнения;
- б) разрешават или забраняват пряко или непряко, временно или постоянно възпроизвеждане по какъвто и да е начин и в каквато и да е форма, изцяло или отчасти, на записи на техните изпълнения;
- в) публично разпространяват, чрез продажба или по друг начин, записи на техните изпълнения;
- г) предоставят или забраняват публичното разпространение по жичен или безжичен път на записи на техните изпълнения по такъв начин, че всеки да може да има достъп до тях от място и по време по свой избор;

¹ „записване“ означава съвкупността от звуци или образи или тяхното представяне, откъдето те могат да бъдат възприемани, възпроизвеждани или разпространявани посредством устройство.

- д) разрешават или забраняват излъчването по безжичен път и публичното разпространение на техните изпълнения, освен ако самото изпълнение вече представлява излъчено изпълнение или е създадено чрез записване.

ЧЛЕН 283

Продуценти на звукозаписи

Всяка от страните предоставя на продуцентите на звукозаписи изключителното право да:

- а) разрешават или забраняват пряко или непряко, временно или постоянно възпроизвеждане по какъвто и да е начин и в каквато и да е форма, изцяло или отчасти, на техните звукозаписи;
- б) разпространяват публично, чрез продажба или по друг начин, техни звукозаписи, включително копия на тези звукозаписи; и

- в) разрешават или забраняват публичното разпространение по жичен или безжичен път на техни звукозаписи по такъв начин, че всеки да може да има достъп до тях от място и по време по свой избор.

ЧЛЕН 284

Излъчващи организации

Всяка от страните предоставя на излъчващите организации изключителното право да разрешават или забраняват:

- а) записването на техните предавания;
- б) възпроизвеждането на записи на техните предавания;

- в) публичното разпространение по жичен или безжичен път на записи на техните предавания; и
- г) повторното излъчване на техните предавания по безжичен път и публичното разпространение на техните предавания, ако това разпространение се извършва на места, достъпни за обществеността срещу заплащането на входна такса.

ЧЛЕН 285

Излъчване и публично разпространение

1. Всяка от страните предоставя право на еднократно справедливо възнаграждение, което се заплаща от потребителя, ако публикуван с търговска цел звукозапис или възпроизвеждането на такъв звукозапис се използва за излъчване по безжичен път или за какъвто и да е вид публично разпространение, и гарантира, че това възнаграждение се поделя между съответните изпълнители и продуценти на звукозаписи.

2. Ако между артистите-изпълнители и продуцентите на звукозаписи няма сключен договор, условията за разделяне на възнаграждението между тях могат да бъдат определени от страните.

ЧЛЕН 286

Срок на закрилата

1. Правата на автор на литературно или художествено произведение по смисъла на член 2 от Бернската конвенция текат приживе и 70 години след смъртта му, независимо от датата, на която произведението е законно предоставено на публиката.

2. Срокът на закрила на музикална композиция с текст изтича 70 години след смъртта на последното преживяло лице от групата на посочените лица, независимо дали тези лица са посочени като съавтори: автора на текста и композитора на музикалната композиция, при условие че и текстът, и музикалната композиция са създадени специално за съответната музикална композиция с текст.

3. Правата на изпълнителите изтичат не по-рано от 50 години след датата на изпълнението. Въпреки това:

- а) ако запис на изпълнението, различен от звукозапис, е законно публикуван или публично разпространен в рамките на този период, правата изтичат 50 години след датата на първото публикуване или първото публично разпространение, в зависимост от това кое от двете събития е настъпило по-рано;
- б) ако запис на изпълнението под формата на звукозапис е законно публикуван или публично разпространен в рамките на този период, правата изтичат 70 години след датата на първото публикуване или първото публично разпространение, в зависимост от това кое от двете събития е настъпило по-рано.

4. Правата на продуцентите на звукозаписи изтичат не по-рано от 50 години, след като е направен записът. Въпреки това:

- а) ако звукозаписът е законно публикуван през този период, тези права изтичат не по-рано от 70 години след датата на първото законно публикуване. Ако не е извършено законно публикуване по време на упоменатия в първото изречение период, както и ако звукозаписът е законно публично разпространен в рамките на този период, упоменатите права изтичат не по-рано от 70 години след датата на първото законно публично разпространение.
- б) ако 50 години след като звукозаписът е законно публикуван или публично разпространен, продуцентът на звукозаписа не предостави копие на звукозаписа за продажба в достатъчно количество или не го разпространи публично, артистът-изпълнител може да прекрати договора, по силата на който е прехвърлил или предоставил своите права за запис на своето изпълнение на продуцент на звукозаписи.

5. Правата на излъчващите организации изтичат не по-рано от 50 години след първото излъчване на дадено предаване, независимо дали това предаване е излъчено по жичен или безжичен път, включително чрез кабел или спътник.
6. Сроковете, определени в настоящия член, се изчисляват от първи януари на годината, следваща събитието, което ги поражда.

ЧЛЕН 287

Закрила на технологичните мерки

1. Всяка от страните осигурява подходяща правна защита срещу заобикалянето на ефективните технологични мерки, което съответното лице извършва със знанието или когато има достатъчно основания да предполага, че действа с тази цел.

2. Всяка от страните осигурява подходяща правна защита срещу производството, вноса, разпространението, продажбата, наемането, рекламата с цел продажба или наемане, или притежаването за търговски цели на устройства, продукти или компоненти, или предоставянето на услуги, които:

- а) се популяризират, рекламират или продават с цел заобикаляне на ефективни технологични мерки;
- б) имат само ограничена търговско значима цел или използване, различни от заобикаляне на ефективни технологични мерки; или
- в) са проектирани, произведени, адаптирани или осъществени с основна цел да позволят или улеснят заобикалянето на

3. За целите на настоящото споразумение „технологични мерки“ е всяка технология, устройство или компонент, който в нормалния ход на работата си е предназначен да предотврати или ограничи действия по отношение на произведения или други защитени обекти, които действия не са разрешени от носителя на авторското право или на право, сродно на авторското право, в съответствие със съответното национално право.

Технологичните мерки се считат за ефективни, когато използването на произведение или на друг защитен от авторски права обект контролирано от носителите на права чрез контрол на достъпа или защитен процес като кодиране, смущаване (заглушаване) или друго преобразуване на произведението или на друг защитен обект, или механизъм за контрол върху копирането, с който се постига целта за закрила.

ЧЛЕН 288

Защита на информацията за режима на правата

1. Всяка от страните осигурява подходяща правна защита срещу всяко лице, което извършва без разрешение някое от следните действия:

- а) премахване или промяна на представена в електронна форма информация за режима на правата;

- б) разпространение, внос с цел разпространение, излъчване, публично разпространение или предоставяне на обществеността на произведения или на други обекти, защитени по силата на настоящото споразумение, от които без разрешение е била премахната или изменена представената в електронна форма информация за режима на правата,

ако това лице знае или има достатъчно основания да предполага, че с действията си подбужда, позволява, улеснява или прикрива нарушение на авторското право или на сродните му права съгласно съответното национално право.

2. За целите на настоящата глава „информация за режима на правата“ е всяка информация, предоставена от носителите на права, която идентифицира произведението или друг обект, който е предмет на закрила съгласно настоящата глава, автора или друг носители на права или информация за реда и условията за използване на произведението или друг защитен обект, както и номера или кодове, представляващи тази информация. Параграф 1 се прилага, когато някой от тези елементи на информация се свързва с копие или възниква във връзка с публичното разпространение на произведение или друг защитен обект съгласно настоящата глава.

ЧЛЕН 289

Изключения и ограничения

1. В съответствие с конвенциите и международните споразумения, по които са страни, всяка от страните може да предвиди изключения и ограничения на правата, посочени в членове 281—286 от настоящото споразумение, само в определени специални случаи, които не противоречат на нормалното използване на защитения обект и не засягат по необоснован начин законните интереси на носителите на правото.

2. Всяка от страните предвижда разпоредба, съгласно която временните действия по възпроизвеждане, посочени в членове 282—285 от настоящото споразумение, които имат преходен или инцидентен характер и които представляват неразделна и съществена част от технологичния процес и чиято единствена цел е да позволи предаването в мрежа между трети страни чрез посредник или законната употреба на произведение или на друг защитен обект, и които нямат самостоятелно стопанско значение, се освобождават от правото на възпроизвеждане, предвидено в членове 282—285 от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 290

Право на хората на изкуството на препродажба на произведения на изкуството

1. Всяка от страните предвижда в полза на автора на оригинално произведение на изкуството право на препродажба, което е неотчуждаемо и от което той не може да се откаже дори предварително, за получаването на възнаграждение въз основа на продажната цена, получена при всяка препродажба на произведението след първото прехвърляне на произведението от автора.
2. Правото, посочено в параграф 1, се прилага към всички актове на препродажба, в която участват като продавачи, купувачи или посредници професионалисти на пазара на изкуство, като например зали за продажба, художествени галерии и, най-общо, всички търговци на произведения на изкуството.
3. Всяка от страните може да предвиди правото, посочено в параграф 1, да не се прилага към актове на препродажба, когато продавачът е придобил произведението директно от автора по-малко от три години преди тази препродажба и когато продажната цена не превишава определен минимален размер.

4. Възнаграждението се заплаща от продавача. Всяка от страните може да предвиди, че едно от физическите или юридическите лица, посочени в параграф 2, различно от продавача, носи пълната отговорност или поделя отговорността с продавача за изплащането на възнаграждението.

5. Предоставената закрила може да се ползва в степента, разрешена от страната, в която се иска тази закрила. Процедурата за събиране и размерът се определят в националното законодателство.

ЧЛЕН 291

Сътрудничество в областта на колективното управление на правата

Страните полагат усилия за подобряване на диалога и сътрудничеството между техните съответни организации за колективно управление с цел насърчаване на достъпността на произведения на изкуството и други защитени обекти и изплащането на възнаграждение за използването на тези произведения или на други защитени обекти.

ПОДРАЗДЕЛ 2

ТЪРГОВСКИ МАРКИ

ЧЛЕН 292

Международни споразумения

Страните:

- а) спазват Протокола относно Мадридската спогодба за международна регистрация на марките, Договора за правото на търговските марки на Световната организация за защита на интелектуалната собственост (СОИС) и Ницката спогодба относно Международната класификация на стоките и услугите за регистрация на марки; и
- б) полагат всички разумни усилия за присъединяване към Сингапурския договор относно правото на търговските марки.

ЧЛЕН 293

Производство по регистрация

1. Всяка от страните осигурява система за регистрация на търговски марки, в която всяко окончателно решение за отказ на регистрация, взето от съответния орган за търговските марки, се съобщава на заявителя писмено и надлежно се обосновава.
2. Всяка от страните предоставя възможност за подаване на опозиция на заявления за регистриране на търговски марки. Това производство по опозиция е състезателно.
3. Страните осигуряват публично достъпна електронна база данни със заявления и регистрации на търговски марки.

ЧЛЕН 294

Общозвестни търговски марки

За целите на привеждане в действие на член 6*a* от Парижката конвенция и член 16, параграфи 2 и 3 от Споразумението ТРИПС относно закрилата на общозвестните търговски марки страните прилагат Общата препоръка за разпоредби, касаещи закрилата на общозвестните марки, приета от Асамблеята на страните от парижкия съюз за защита на индустриалната собственост и Генералната асамблея на СОИС по време на тридесет и четвъртата сесия на Асамблеите на държавите членки на СОИС (септември 1999 г.).

ЧЛЕН 295

Исключения от предоставяните от търговска марка права

Всяка от страните предвижда ограничени изключения от правата, предоставени от дадена търговска марка, като например справедливата употреба на описателни понятия, закрилата на географски означения в съответствие с член 303 от настоящото споразумение или други ограничени изключения, при които се вземат предвид законните интереси на притежателя на марката и на трети страни.

ПОДРАЗДЕЛ 3

ГЕОГРАФСКИ ОЗНАЧЕНИЯ

ЧЛЕН 296

Приложно поле

1. Настоящият подраздел се прилага по отношение на признаването и закрилата на географските означения с произход на територията на страните.
2. За да бъде защитено географско означение на една от страните от другата страна, то включва продукти, които попадат в приложното поле на законодателството на страната, посочена в член 297 от настоящото споразумение.

3. „Географско означение“ означава означение съгласно член 22, параграф 1 от Споразумението ТРИПС, което включва също наименования за произход.

ЧЛЕН 297

Установени географски означения

1. След като разгледа законодателството на Република Молдова относно закрилата на географските означения, посочено в част А от приложение XXX-A към настоящото споразумение, Съюзът стига до заключението, че това законодателство отговаря на елементите, определени в част В от приложение XXX-A към настоящото споразумение.
2. След като разгледа законодателството на Съюза относно закрилата на географските означения, изброено в част Б от приложение XXX-A към настоящото споразумение, Република Молдова стига до заключението, че това законодателство отговаря на елементите, определени в част В от приложение XXX-A към настоящото споразумение.

3. След като приключи процедура за възражение в съответствие с критериите, изложени в приложение XXX-Б към настоящото споразумение, и след като разгледа географските означения за земеделски продукти и храни на Съюза, изброени в приложение XXX-В към настоящото споразумение, и географските означения за вина, ароматизирани вина и спиртни напитки на Съюза, посочени в приложение XXX-Г към настоящото споразумение, които са регистрирани от Съюза съгласно законодателството, посочено в параграф 2 от настоящия член, правителството на Република Молдова защитава тези географски означения в съответствие с равнището на закрила, установено в настоящия подраздел.

4. След като приключи процедура за възражение в съответствие с критериите, изложени в приложение XXX-Б към настоящото споразумение, и след като разгледа географските означения за земеделски продукти и храни на Съюза, изброени в приложение XXX-В към настоящото споразумение, и географските означения за вина, ароматизирани вина и спиртни напитки на Съюза, посочени в приложение XXX-Г към настоящото споразумение, които са регистрирани от Съюза съгласно законодателството, посочено в параграф 1 от настоящия член, правителството на Република Молдова защитава тези географски означения в съответствие с равнището на закрила, установено в настоящия подраздел.

5. Решенията на Съвместния комитет, създаден по силата на член 11 от Споразумението между Европейския съюз и Република Молдова относно закрилата на географските означения на селскостопанските и хранителните продукти, във връзка с изменението на приложения III и IV към това споразумение, взети преди влизане в сила на настоящото споразумение, се считат за решения на Подкомитета по географските означения, а географските означения, добавени в приложения III и IV към това споразумение, се считат за част от приложения XXX-B и XXX-G към настоящото споразумение. Следователно страните закрилят тези географски означения като установени географски означения по силата на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 298

Добавяне на нови географски означения

1. Страните се договарят за възможността да добавят нови географски означения, които да бъдат защитени, в приложения XXX-B и XXX-G към настоящото споразумение в съответствие с процедурата, посочена в член 306, параграф 3 от настоящото споразумение, след приключване на процедурата за възражение и след като разгледат географските означения, както е посочено в член 297, параграфи 3 и 4 от настоящото споразумение, по удовлетворяващ и за двете страни начин.

2. От никоя страна няма да се изисква да защитава като географско означение наименование, което е в противоречие с името на растителен вид, включително винен сорт лоза, или порода животни, и поради това има вероятност да заблуди потребителите по отношение на действителния произход на продукта.

ЧЛЕН 299

Обхват на закрилата на географски означения

1. Географските означения, изброени в приложения XXX-B и XXX-G към настоящото споразумение, и добавените географски означения съгласно член 298 от настоящото споразумение, са защитени срещу:

- a) всяко пряко или непряко използване с търговска цел на защитено наименование:
 - i) за сравними продукти, които не съответстват на продуктовата спецификация на защитеното наименование; или
 - ii) доколкото тази употреба е свързана с възползване от известността на съответното географско означение;

- б) всякаква злоупотреба, имитация или намек¹, дори ако е посочен истинският произход на продукта или ако защитеното наименование е преведено, транскрибирано, транслитерирано или придружено от израз, като например „стил“, „тип“, „метод“, „като произведено в“, „имитация“, „вкус“, „подобно“ или друг подобен израз;
- в) всяко друго невярно или заблуждаващо означение по отношение на източника, произхода, естеството или съществените качества на продукта върху вътрешната или външната опаковка, в рекламен материал или документи, свързани с въпросния продукт, и върху опаковката на продукта, която може да създаде погрешна представа за произхода му; и
- г) всяка друга практика, която би могла да въведе в заблуждение потребителя относно истинския произход на продукта.

¹ „Намек“ означава по-специално използването по всякакъв начин на продукти, попадащи в позиция 20.09 по хармонизираната система (ХС), но само доколкото при тези продукти става дума за вина в позиция 22.04, ароматизирани вина в позиция 22.05, и спиртни напитки в позиция 22.08 по тази система.

2. Когато географски означения са напълно или частично омонимни, закрила се предоставя на всяко едно от тях, при условие че те са използвани добросъвестно и при надлежно зачитане на местните и традиционните употреби и действителния риск от объркване. Без да се засягат разпоредбите на член 23 от Споразумението ТРИПС, страните съвместно определят практическите условия на употреба, при които омонимните географски означения ще бъдат разграничавани помежду си, като се отчита необходимостта да се гарантира справедливо третиране на съответните производители и да се предотврати подвеждането на потребителите. Омонимно наименование, което въвежда в заблуждение потребителя, че продуктите произхождат от друга територия, не се регистрира, дори ако наименованието е точно по отношение на действителната територия, регион или място на произход на съответния продукт.

3. Когато, при преговори с трета държава, една от страните предложи да защити географско означение на тази трета държава и когато това наименование е омонимно на географско означение на другата страна, с тази друга страна се провеждат консултации и ѝ се предоставя възможност да изрази мнението си, преди наименованието да бъде защитено.

4. Някоя от разпоредбите на настоящия подраздел не задължава някоя от страните да защитава дадено географско означение на другата страна, ако то не е защитено или е престанало да бъде защитено в държавата по произход. Страните се уведомяват взаимно, когато дадено географско означение престане да бъде защитено в държавата по произход.

5. Някоя от разпоредбите в настоящия подраздел не накърнява по никакъв начин правото на което и да е лице при извършване на дейността си да използва името на това лице или името на предшественика на това лице в стопанска дейност, освен когато това име се използва по начин, който заблуждава потребителите.

ЧЛЕН 300

Право на използване на географските означения

1. Всеки оператор, който предлага на пазара, произвежда, обработва или подготвя земеделски продукти, храни, вина, ароматизирани вина или спиртни напитки, отговарящи на съответната спецификация, може да използва наименование, защитено по силата на настоящия подраздел.

2. След като дадено географско означение е защитено по силата на настоящия подраздел, използването на това защитено наименование не подлежи на регистрация на ползвателите или допълнителни такси.

ЧЛЕН 301

Прилагане на закрилата

Страните прилагат закрилата, предвидена в членове 297—300 от настоящото споразумение, по целесъобразност посредством подходящи административни действия или съдебно производство, включително посредством мерки по митнически граничен контрол (износ и внос), с цел предотвратяване и спиране на всяко незаконно използване на защитените географски означения. Те прилагат такава закрила също и по искане на заинтересована страна.

ЧЛЕН 302

Изпълнение на допълващи действия

Без да се засягат предишните ангажменти на Република Молдова за предоставяне на закрила за географските означения на Съюза, произтичащи от международни споразумения относно закрилата на географските означения и тяхното прилагане, включително ангажиментите, поети в Лисабонската спогодба за закрила на наименованията за произход и тяхната международна регистрация, и в съответствие с член 301 от настоящото споразумение, по отношение на Република Молдова се прилага петгодишен преходен период, считано от 1 април 2013 г., за въвеждането на всички допълващи действия, които са необходими за спиране на незаконната употреба на защитените географски означения, по-специално мерките по митнически граничен контрол.

ЧЛЕН 303

Връзка с търговските марки

1. Страните отказват да регистрират или обявяват за недействителна, *ex officio* или по искане на заинтересована страна в съответствие със законодателството на всяка от страните, търговска марка, която отговаря на някоя от ситуациите, посочени в член 299, параграф 1 от настоящото споразумение, по отношение на защитено географско означение за сходни стоки, при условие че заявлението за регистрация на търговската марка е подадено след датата на заявлението за закрила на географското означение на въпросната територия.
2. По отношение на географските означения, посочени в член 297 от настоящото споразумение, датата на заявлението за закрила е 1 април 2013 г.
3. За географските означения, посочени в член 298 от настоящото споразумение, датата на заявлението за закрила е датата, на която на другата страна се предава искане за закрила на географско означение.

4. По отношение на географските означения, посочени в член 298 от настоящото споразумение, никоя от страните няма задължението да защитава географско означение, когато с оглед на ползваща се с известност или общоизвестна търговска марка закрилата има вероятност да заблуди потребителите по отношение на действителната идентичност на продукта.

5. Без да се засягат разпоредбите на параграф 4 от настоящия член, страните защитават географски означения и тогава, когато съществува по-ранна търговска марка. По-ранна търговска марка представлява марка, чието използване съответства на една от посочените в член 299, параграф 1 от настоящото споразумение ситуации, за която е подадено заявление, която е регистрирана или наложена в резултат на използването си, ако такава възможност се предвижда от съответното законодателство, на територията на една от страните преди датата, на която заявлението за закрила на географското означение е подадено от другата страна по силата на настоящия подраздел. Тази търговска марка може да продължи да бъде използвана и подновявана независимо от закрилата на географското означение, при условие че в законодателствата на страните относно търговските марки не съществуват основания за недействителност или отмяна на тази марка.

ЧЛЕН 304

Общи правила

1. Настоящият подраздел се прилага, без да се засягат правата и задълженията на страните в съответствие със Споразумението за СТО.
2. Въпреки разпоредбите на член 302 от настоящото споразумение вносът и износът на продуктите, посочени в членове 297 и 298 от настоящото споразумение, и търговията с тях се извършват в съответствие със законовите и подзаконовите актове, които се прилагат на територията на страната, в която се извършва вносът.
3. Всички въпроси, свързани с техническите спецификации на регистрираните наименования, се разглеждат в рамките на Подкомитета по географските означения, създаден съгласно член 306 от настоящото споразумение.
4. Географските означения, защитени по силата на настоящия подраздел, могат да се заличават само от страната, от която произхожда продуктът.
5. Продуктовата спецификация, посочена в настоящия подраздел, е одобрената продуктова спецификация, включително евентуалните изменения, одобрени от органите на страната, от чиято територия произхожда продуктът.

ЧЛЕН 305

Сътрудничество и прозрачност

1. Страните поддържат връзка, непосредствено или чрез Подкомитета по географските означения, създаден съгласно член 306 от настоящото споразумение, по всички въпроси, отнасящи се до прилагането и функционирането на настоящия подраздел. По специално една от страните може да поиска от другата страна информация относно продуктовете спецификации и тяхното изменение, както и звена за контакт относно разпоредбите за контрол.
2. Всяка от страните може направи публично достъпни продуктовете спецификации или техни обобщения и звената за контакт относно разпоредбите за контрол, съответстващи на защитените съгласно настоящия член географски означения на другата страна.

ЧЛЕН 306

Подкомитет по географските означения

1. Създава се Подкомитет по географските означения.
2. Подкомитетът по географските означения е съставен от представители на страните с цел да следи развитието на настоящия раздел и да засилва тяхното сътрудничество и диалог в областта на географските означения. Той докладва за своята дейност на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, посочен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение.
3. Подкомитетът по географските означения взема решения с консенсус. Той приема свой собствен процедурен правилник. Подкомитетът заседава поне веднъж годишно и по искане на която и да е от страните съответно в ЕС и в Република Молдова, по време, на място и по начин (включително и чрез видеоконферентна връзка), определени съвместно от страните, но не по-късно от 90 дни след подаване на искането.

4. Подкомитетът по географските означения също така гарантира правилното функциониране на настоящия подраздел и може да разглежда всеки въпрос, свързан с неговото прилагане или действие. По-специално, той отговаря за:
- а) изменянето на части А и Б от приложение XXX-А към настоящото споразумение по отношение на позоваванията на приложимото право в страните;
 - б) изменянето на приложения XXX-В и XXX-Г към настоящото споразумение по отношение на географските означения;
 - в) обмена на информация относно новостите в законодателството и в политиките във връзка с географските означения, както и относно всеки друг въпрос от взаимен интерес в областта на географските означения;
 - г) обмена на информация относно географските означения с цел да бъде разгледана тяхната закрила в съответствие с настоящия подраздел; и
 - д) следенето на последните новости в прилагането на закрилата на географските означения, изброени в приложения XXX-В и XXX-Г от настоящото споразумение.

ПОДРАЗДЕЛ 4

ПРОМИШЛЕНИ ДИЗАЙНИ

ЧЛЕН 307

Международни споразумения

Страните спазват разпоредбите на Женевския акт към Хагското споразумение относно международната регистрация на промишлените дизайни от 1999 г.

ЧЛЕН 308

Закрила на регистрирани промишлени дизайни

1. Всяка от страните предоставя закрила на независимо създадени промишлени дизайни, които са нови и оригинални¹. Тази закрила се осигурява чрез регистрация, чрез която на техните притежатели се предоставя изключително право в съответствие с разпоредбите на настоящия член.
2. За нов и оригинален се счита промишлен дизайн, приложен към или включен в продукт, който е част от съставен продукт, само ако:
 - а) веднъж включена в съставния продукт, съставната част остава видима при обичайна употреба на продукта; и
 - б) доколкото тези видими особености на съставната част отговарят сами по себе си на изискванията за новост и оригиналност.

¹ За целите на настоящия член страните могат да считат за оригинален дизайн с индивидуален характер.

3. Изразът „обичайна употреба“ в параграф 2, буква а) означава употреба от крайния потребител, с изключение на дейностите по поддръжка, обслужване или поправка.
4. Притежателят на регистриран промишлен дизайн има право да попречи на трети страни, които не са получили съгласието на притежателя, най-малкото да създават, предлагат за продажба, продават, внасят, изнасят, съхраняват на склад или използват продукт, върху който е поставен или който включва защитения промишлен дизайн, когато тези действия са предприети с търговска цел, вредят неправомерно на обичайната употреба на промишления дизайн или не съответстват на принципите на лоялната търговия.
5. Продължителността на закрилата, която се предоставя, е 25 години от датата на подаването на заявлението за регистрация.

ЧЛЕН 309

Закрила на нерегистрирани промишлени дизайни

1. Всяка от страните предвижда правни средства, за да попречи на употребата на нерегистрирани промишлени дизайни, само когато оспорваната употреба е следствие от копирането на нерегистрираното показване на продукта. За целите на настоящия член понятието „употреба“ включва предлагането за продажба, пускането на пазара, вноса или износа на продукта.
2. Продължителността на закрилата, която се предоставя за нерегистрирани промишлени дизайни, е най-малко три години от датата, на която промишленият дизайн е станал общодостъпен на територията на една от страните.

ЧЛЕН 310

Изключения и ограничения

1. Всяка от страните може да предвиди ограничени изключения по отношение на закрилата на промишлените дизайни, при условие че тези изключения не противоречат в неразумна степен на обичайната употреба на защитените дизайни и не нарушават в неразумна степен законните интереси на притежателите на защитените промишлени дизайни, като се отчитат законните интереси на трети страни.
2. Закрилата на промишлените дизайни не обхваща дизайните, наложени основно от технически или функционални съображения. По-специално правото върху промишлен дизайн не поражда права върху характеристики на външния вид на продукт, които се изисква да бъдат възпроизведени в точната им форма и измерения, за да може продуктът, в който е включен или към който е приложен дизайнът, да бъде механически свързан или поставен във, около или до друг продукт, така че и двата продукта да могат да изпълняват своите функции

ЧЛЕН 311

Връзка с авторското право

Промислен дизайн също подлежи на закрила съгласно правото за авторското право на една от страните от датата, на която промишленият дизайн е бил създаден или записан в каквато и да било форма. Степента, до която се предоставя такава закрила, както и условията за предоставянето ѝ, включително изискваната степен на оригиналност, се определят от всяка от страните.

ПОДРАЗДЕЛ 5

ПАТЕНТИ

ЧЛЕН 312

Международни споразумения

Страните съблюдават разпоредбите на Договора за патентно коопериране на Световната организация за интелектуална собственост (СОИС) и полагат всички разумни усилия да спазват Договора за патентното право на СОИС.

ЧЛЕН 313

Патенти и обществено здраве

1. Страните признават значението на Декларацията на Министерската конференция на СТО относно Споразумението ТРИПС и общественото здраве, приета на 14 ноември 2001 г. При тълкуването и прилагането на правата и задълженията по силата на настоящата глава страните гарантират съгласуваността с тази декларация.
2. Страните зачитат Решението на Общия съвет на СТО от 30 август 2003 г. относно параграф 6 от декларацията, посочена в параграф 1 от настоящия член, и допринасят за изпълнението му.

ЧЛЕН 314

Сертификат за допълнителна закрила

1. Страните признават, че лекарствените продукти и продуктите за растителна защита, защитени с патент, могат да подлежат на административна процедура за разрешаване, преди да бъдат пуснати на техните пазари. Те признават, че периодът, който изминава между подаването на заявка за патент и първото разрешение за пускане на продукта на съответния им пазар, както е определено за тази цел във вътрешното законодателство, може да съкрати периода на действителна закрила съгласно патента.
2. Всяка от страните предвижда допълнителен период на закрила за лекарствен продукт или продукт за растителна защита, който е защитен с патент и който е бил предмет на административна процедура за разрешаване, като този период се равнява на посочения във второто изречение на параграф 1 период, съкратен с пет години.
3. Независимо от параграф 2 продължителността на допълнителния период на закрила не може да надхвърля пет години.

4. За лекарствените продукти, за които са проведени педиатрични изследвания, резултатите от които са отразени в информацията за продукта, страните предвиждат удължаване с допълнителни шест месеца на периода на закрила, посочен в параграф 2.

ЧЛЕН 315

Защита на данни, предоставени с цел получаване на разрешение за пускане на лекарствени продукти на пазара

1. Всяка от страните въвежда цялостна система, с която да гарантира поверителността, неоповестяването и безпристрастното използване на информация, предоставена с цел получаване на разрешение за пускане на лекарствен продукт на пазара¹.

¹ За целите на настоящия член „лекарствен продукт“ означава:

- i) всяко вещество или комбинация от вещества, представени като притежаващи лечебни или профилактични свойства по отношение на заболявания при човека; или
- ii) всяко вещество или комбинация от вещества, които могат да се предписват на човека с цел да се постави медицинска диагноза или да се възстановят, коригират или променят физиологичните функции на човека.

Така например лекарствените продукти обхващат химически лекарствени продукти, биологични лекарствени продукти (напр. ваксини, (анти)токсини), включително лекарствени продукти, получени от човешка кръв или плазма, лекарствени продукти за модерна терапия (напр. лекарствени продукти за генна терапия и лекарствени продукти за лечение с клетки), растителни лекарствени продукти и радиофармацевтици.

2. Всяка от страните гарантира, че цялата необходима информация, представена с цел получаване на разрешение за пускане на лекарствен продукт на пазара, продължава да не се оповестява пред трети страни и се ползва от закрила срещу нелоялно търговско използване.

За тази цел:

- а) за срок от най-малко пет години, считано от датата на даване на разрешение за пускане на пазара в съответната страна, не се допуска никой публичноправен или частноправен субект, който е различен от субекта, предоставил тези неоповестени данни, да се позовава пряко или косвено на тези данни, без да има изричното съгласие на субекта, предоставил данните, и да ги използва в подкрепа на заявка за разрешение за пускане на лекарствен продукт на пазара;

- б) за срок от най-малко седем години, считано от датата на даване на разрешение за пускане на пазара в съответната страна, за никоя от последващите заявки не се дава разрешение за пускане на пазара, ако последващият заявител не е представил свои собствени данни или данни, използвани с позволението на притежателя на първото разрешение, които да отговарят на същите изисквания като тези за първото разрешение. Продукти, които са регистрирани, без да са представени такива данни, се изтеглят от пазара, докато изискванията не бъдат изпълнени.
3. Посоченият в параграф 2, буква б) седемгодишен срок се увеличава до максимум осем години, ако по време на първите пет години след получаването на първоначалното разрешение притежателят получи разрешение за едно или повече нови терапевтични показания, за които се счита, че са от значителна клинична полза в сравнение със съществуващите терапии.
4. Разпоредбите на настоящия член не могат да имат обратно действие. Те не засягат пускането на пазара на лекарствени продукти, за които е получено разрешение преди влизането в сила на настоящото споразумение.
5. Република Молдова се ангажира да приведе своето законодателство относно защитата на данните за лекарствени продукти в съответствие със законодателството на Съюза към дата, която ще бъде определена от Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 316

Защита на данните относно продуктите за растителна защита

1. Всяка от страните определя изискванията за безопасност и ефикасност, преди да издаде разрешение за пускане на пазара на продукти за растителна защита.
2. Всяка от страните дава временно право на защита на данните на собственика на доклад за изпитване или изследване, представен за първи път с цел получаване на разрешение за пускане на пазара на продукт за растителна защита.

За срока на валидност на правото на защита на данните докладът за изпитване или изследване не се използва в полза на друго лице, целящо получаване на разрешение за пускане на пазара на продукт за растителна защита, освен когато собственикът е дал своето изрично съгласие за това.

3. Докладът за изпитване или изследване отговаря на следните условия:
 - а) да е необходим за издаването на разрешение или за изменението на разрешение с цел да се допусне употребата върху други култури; и

б) да е сертифициран като съответстващ на принципите за добра лабораторна практика или за добра експериментална практика.

4. Срокът на защита на данните е най-малко десет години след предоставянето на първото разрешение в съответната страна. За продуктите за растителна защита с нисък риск срокът може да бъде удължен до 13 години.

5. Посочените в параграф 4 срокове се удължават с три месеца за всяко разширяване на обхвата на разрешението за минимални употреби¹, ако заявките за такива разрешения са подадени от притежателя на разрешението в срок най-късно до пет години след датата на първото разрешение. Общият срок за защита на данните не може в никой случай да надхвърля 13 години. За продуктите за растителна защита с нисък риск общият срок за защита на данните не може в никой случай да надхвърля 15 години.

¹ За целите на настоящия член изразът „минимална употреба“ означава употреба на продукт за растителна защита в някоя от страните върху растения или растителни продукти, които не са широко отглеждани в тази страна или които са широко отглеждани, за да се отговори на извънредна необходимост от растителна защита.

6. Докладът за изпитване или изследване също подлежи на защита, ако е бил необходим за подновяването или преразглеждането на разрешението. В този случай срокът на защита на данните е 30 месеца.

ЧЛЕН 317

Растителни сортове

Страните осигуряват закрила на правата върху растителните сортове в съответствие с Международната конвенция за закрила на новите сортове растения, включително и незадължителното изключение от правото на селекционера, както е посочено в член 15, параграф 2 от посочената конвенция, и си сътрудничат с цел насърчаване и осъществяване на тези права.

РАЗДЕЛ 3

ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ПРАВАТА ВЪРХУ ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ

ЧЛЕН 318

Общи задължения

1. Страните потвърждават своите ангажименти по силата на Споразумението ТРИПС, и по-специално по част III от него, и осигуряват посочените в настоящия раздел допълнителни мерки, процедури и средства за правна защита, необходими за гарантиране на осъществяването на правата върху интелектуална собственост¹.

¹ За целите на настоящия подраздел понятието „права върху интелектуална собственост“ обхваща най-малко следните права: авторско право; права, сродни на авторското право; *sui generis* право на създател на база данни; права на създател на топологии на полупроводникови изделия; права върху марки; права върху промишлени дизайни; патентни права, включително права, произтичащи от сертификати за допълнителна закрила; географски означения; права върху полезни модели; права върху растителни сортове; както и търговски наименования, доколкото са защитени с изключителни права по силата на вътрешното законодателство.

2. Тези допълнителни мерки, процедури и средства за правна защита са справедливи и безпристрастни, не са ненужно сложни или скъпоструващи, нито налагат неразумни срокове или неоправдани забавяния.

3. Тези допълнителни мерки и средства за правна защита са също така ефективни, пропорционални и възпиращи и се прилагат по такъв начин, че да се избегне създаването на пречки пред законната търговия и да се осигурят предпазни механизми срещу злоупотреба с тях.

ЧЛЕН 319

Лица, имащи право да търсят правна защита

Всяка от страните признава като лица, имащи право да изискват прилагането на мерките, процедурите и средствата за правна защита, посочени в настоящия раздел и в част III от Споразумението ТРИПС:

- а) носителите на права върху интелектуална собственост в съответствие с разпоредбите на приложимото право;
- б) всички други лица, упълномощени да ползват тези права, по-специално притежателите на лицензии, доколкото това е позволено от приложимото право и е в съответствие с неговите разпоредби;

- в) организациите за управление на колективните права върху интелектуална собственост, които са законосъобразно признати като имащи правото да представляват носителите на права върху интелектуална собственост, доколкото това е позволено от приложимото право и е в съответствие с неговите разпоредби; и
- г) организациите за професионална защита, които са законосъобразно признати като имащи правото да представляват носителите на права върху интелектуална собственост, доколкото това е позволено от приложимото право и е в съответствие с неговите разпоредби.

ПОДРАЗДЕЛ 1

ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ПРАВАТА ПО ГРАЖДАНСКОПРАВЕН СЪДЕБЕН РЕД

ЧЛЕН 320

Мерки за обезпечаване на доказателствата

1. Всяка от страните гарантира, че дори преди започването на производство по съществото на спора, при подадено искане от страна, представила доказателства, за които основателно може да се предполага, че са налице, в подкрепа на твърдението си, че принадлежащото ѝ право върху интелектуална собственост е било нарушено или предстои да бъде нарушено, компетентните съдебни органи могат да разпоредят незабавни и ефективни временни мерки за обезпечаване на съответните доказателства по отношение на предполагаемото нарушение, при спазване на принципите за защита на поверителната информация.

2. Такива мерки могат да включват подробното описание, със или без вземане на мостри, или физическото изземване на стоките, обект на нарушението, и когато е целесъобразно, на материалите и средствата, използвани за производството и/или разпространението на тези стоки, и свързаните с това документи. Тези мерки се предприемат, ако е необходимо, без да бъде изслушана другата страна, по-специално в случаите, когато всяко забавяне има вероятност да причини непоправима вреда на носителя на правото или когато съществува доказуем риск от унищожаване на доказателствата.

ЧЛЕН 321

Право на информация

1. Всяка от страните гарантира, че при производство относно нарушение на право върху интелектуална собственост и в отговор на обосновано и съразмерно искане от страна на ищеца, компетентните съдебни органи могат да разпоредят предоставянето на информация относно произхода и дистрибуторските мрежи на стоките или услугите, с които се нарушава дадено право върху интелектуална собственост, от нарушителя и/или всяко друго лице, за което:

- а) е установено, че притежава стоките, обект на нарушението, в търговски мащаби;
- б) е установено, че използва услугите, обект на нарушението, в търговски мащаби;
- в) е установено, че предоставя в търговски мащаби услугите, използвани при действията по извършване на нарушение;
- г) е било посочено от лицето, посочено в букви а), б) или в), че е участвало в производството, изработването или дистрибуцията на стоките или в предоставянето на услугите.

2. Информацията, посочена в параграф 1, включва по целесъобразност следното:

- а) имената и адресите на производителите, фабрикантите, дистрибуторите, доставчиците и други предходни собственици на стоките или услугите, както и предполагаемите търговци на едро и на дребно;
- б) информация за произведените, изработените, доставените, получените или поръчаните количества, както и за цената, получена за въпросните стоки или услуги.

3. Параграфи 1 и 2 се прилагат, без да се засягат другите законови разпоредби, с които:
- а) на носителите на права се дава правото да получат по-пълна информация;
 - б) се урежда използването на информацията, съобщена съгласно настоящия член, в граждански или наказателни производства;
 - в) се урежда отговорността за злоупотреба с правото на информация;
 - г) се предоставя възможност за отказ от предоставяне на информация, която би принудила лицето, посочено в параграф 1, да признае собственото си участие или това на свои близки роднини в нарушаването на право върху интелектуална собственост; или
 - д) се урежда защитата на поверителността на източниците на информация или обработката на личните данни.

ЧЛЕН 322

Привременни и обезпечителни мерки

1. Всяка от страните гарантира, че при поискване от ищеца съдебните органи могат да постановят неокончателна забрана на предполагаемия нарушител, като предназначението на забраната е да се предотврати всяко неминуемо нарушение на право върху интелектуална собственост или да се забрани — на временни начала и при заплащане, когато е приложимо, на периодична глоба, когато това е предвидено във вътрешното законодателство — продължаването на предполагаемите нарушения на това право или това продължаване да стане обект на внасяне на гаранции с цел да се гарантира обезщетение за носителя на правото. Неокончателна забрана може също така да се постанови при същите условия за посредник, чиито услуги се ползват от трета страна за нарушаване на право върху интелектуална собственост.
2. Неокончателна забрана може също така да се постанови с цел да се разпoredи изземването или предаването на стоки, за които има съмнение, че нарушават право върху интелектуална собственост, така че да се предотврати тяхното навлизане в търговските канали или движението по тези канали.

3. В случай на предполагаемо нарушение, извършено в търговски мащаби, страните гарантират, че ако ищецът докаже, че са налице обстоятелства, за които има вероятност да застрашат получаването на обезщетенията, съдебните органи могат да разпоредят като обезпечителна мярка заповест или възбрана върху движимата и недвижимата собственост на предполагаемия нарушител, в това число и налагане на заповест върху банковите му сметки и другите му активи. За тази цел компетентните органи могат да разпоредят да се съобщи за банкови, финансови или търговски документи или да се даде подходящ достъп до съответната информация.

ЧЛЕН 323

Корективни мерки

1. Всяка от страните гарантира, че компетентните съдебни органи могат да разпоредят, при поискване от ищеца и без да се засягат обезщетенията, полагащи се на носителя на правото вследствие на нарушението, и без компенсации от какъвто и да е вид, най-малко окончателното изваждане от търговските канали или унищожаването на стоките, за които е установено, че нарушават право върху интелектуална собственост. По целесъобразност компетентните съдебни органи могат да разпоредят също унищожаването на материали и средства, използвани преобладаващо за създаването или производството на такива стоки.

2. Съдебните органи на страните разполагат с пълномощието да разпоредят изпълнението на тези мерки да е за сметка на нарушителя, освен ако са посочени особени причини за отклонение от това правило.

ЧЛЕН 324

Съдебни забрани

Всяка от страните гарантира, че когато със съдебно решение е установено нарушение на право върху интелектуална собственост, съдебните органи могат да постановят срещу нарушителя, както и срещу посредник, чиито услуги се използват от трета страна за нарушаване на право върху интелектуална собственост, съдебна забрана, която цели да забрани по-нататъшното извършване на нарушението.

ЧЛЕН 325

Алтернативни мерки

Страните могат да предвидят възможността, в случаите, в които това е целесъобразно, и по искане на лицето, което може да бъде обект на мерките, предвидени в член 323 и/или член 324 от настоящото споразумение, компетентните съдебни органи да могат да разпоредят заплащане на парично обезщетение на увредената страна, вместо прилагането на мерките, предвидени в тези два члена, ако лицето е действало без умисъл и не е проявило небрежност, ако изпълнението на въпросните мерки би му причинило непропорционална вреда и ако изплащането на парично обезщетение на увредената страна изглежда разумно удовлетворяващо.

ЧЛЕН 326

Обезщетение за вреди

1. Всяка от страните гарантира, че по молба на увредената страна съдебните органи нареждат на нарушителя, който е знаел, или е имал разумни основания да знае, че участва в действие, с което се нарушават права, да заплати на носителя на правата обезщетение съобразно действителните вреди, понесени от последния в резултат на нарушението. При определянето на размера на обезщетението съдебните органи:
 - а) вземат предвид всички относими аспекти, като например отрицателните икономически последици, в това число пропуснатата печалба, които увредената страна е понесла, всяка нечестно получена от нарушителя печалба и когато е целесъобразно, елементи, различни от икономическите фактори, като например неимуществените вреди, причинени на носителя на правото вследствие на нарушението; или
 - б) вместо посоченото в буква а) могат, когато е целесъобразно, да определят размера на обезщетението като фиксирана сума въз основа на елементи като най-малкото размера на авторските и лицензионните възнаграждения или на таксите, дължими в случай че нарушителят е бил поискал разрешение да ползва въпросното право върху интелектуална собственост.

2. За случаите, когато нарушителят не е знаел, или е имал разумни основания да не знае, че е участвал в действието, с което се нарушават права, страните могат да предвидят възможността съдебните органи да разпоредят в полза на увредената страна възстановяване на печалбите или заплащане на обезщетения, които могат да бъдат предварително установени.

ЧЛЕН 327

Съдебни разноси

Всяка от страните гарантира, че разумните и пропорционални съдебни разноси и другите разходи, направени от спечелилата страна, като правило се поемат от загубилата страна, освен ако това противоречи на справедливостта.

ЧЛЕН 328

Публикуване на съдебните решения

Всяка от страните гарантира, че при съдебни производства, образувани за нарушение на право върху интелектуална собственост, съдебните органи могат да разпоредят по искане на ищеца и за сметка на нарушителя подходящи мерки за разпространение на информацията във връзка с постановеното решение, в това число излагането му и неговото цялостно или частично публикуване.

ЧЛЕН 329

Презумпция за авторство или собственост

За целите на прилагането на мерките, процедурите и средствата за правна защита, предвидени в настоящия раздел:

- а) за да може авторът на литературно или художествено произведение, при липса на доказателства за противното, да се счита за такъв и следователно да има право да образува производство за нарушени права, е достатъчно неговото име да фигурира върху произведението по обичайния начин;
- б) буква а) се прилага *mutatis mutandis* за носителите на права, сродни на авторското право, по отношение на техния защитен обект.

ПОДРАЗДЕЛ 2

ДРУГИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 330

Гранични мерки

1. Освен ако е предвидено друго в настоящия подраздел, всяка от страните приема процедури, предоставящи възможност на носителите на права, които имат сериозни основания да подозират, че може да бъде извършен внос, износ, реекспорт, въвеждане или напускане на митническата територия, поставяне под режим с отложено плащане или поставяне в свободна зона или в свободен склад на стоки, нарушаващи права върху интелектуална собственост¹, да подадат до компетентните административни или съдебни органи писмена молба с цел митническите органи да спрат временно освобождаването на такива стоки или да ги задържат.

1

За целите на настоящия член „стоки, нарушаващи право върху интелектуална собственост“ са:

- а) „фалшифицирани стоки“, и по-специално:
 - i) стоки, включително опаковки, върху които е поставена без разрешение търговска марка, която е идентична с надлежно регистрирана търговска марка по отношение на същия тип стоки, или която не е възможно да бъде различена по основните си характеристики от такава търговска марка, и която следователно нарушава правата на притежателя на марката;
 - ii) всякакъв знак за търговска марка, като например лого, етикет, стикер, проспект, упътване за употреба или документ за гаранция, дори представен отделно, при същите условия като стоките, посочени в точка i);
 - iii) опаковъчни материали, върху които са поставени търговските марки на фалшифицирани стоки, представени отделно, при същите условия като стоките, посочени в точка i);
- б) „пиратски стоки“, по-специално стоки, които представляват или съдържат копия, направени без съгласието на носителя на правото или на надлежно упълномощено от носителя на правото лице в държавата на производство, и които са направени пряко или косвено от определен артикул, при което направата на това копие би съставлявала нарушение на авторското право или на сродно право, или на право върху промишлен дизайн съгласно законодателството на държавата вносител, независимо дали правото е регистрирано по силата на вътрешното законодателство;
- в) стоки, които съгласно законодателството на страната, в която е подадена молбата за намеса на митническите органи, нарушават патент, право върху растителен сорт или географско означение.

2. Всяка от страните предвижда, че когато митническите органи, в хода на своите действия и преди да бъде подадена молба от носителя на права или такава да бъде уважена, имат достатъчни основания да подозират, че стоките нарушават право върху интелектуална собственост, те могат временно да спрат освобождаването на стоките или да ги задържат, за да дадат възможност на носителя на права да внесе молба с искане за намеса съгласно параграф 1.
3. Всички свързани с вносителя права или задължения, установени във вътрешното законодателство с цел прилагане на настоящия член и на раздел 4 от част III от Споразумението ТРИПС, също така се прилагат и спрямо износителя или държателя на стоките.
4. Всяка от страните предвижда нейните компетентни органи да изискват от носителя на права, който поиска прилагането на описаните в параграф 1 процедури, да предостави убедителни доказателства на компетентните органи за това, че според законодателството на страната, предвидила процедурите, е налице *prima facie* нарушение на неговото право върху интелектуална собственост, както и да предостави достатъчно информация, с каквато би могло основателно да се очаква носителят на правото да разполага, за да могат съмнителните стоки да бъдат разпознати сравнително лесно от компетентните органи. Изискването за предоставяне на достатъчно информация не следва излишно да препятства използването на процедурите, описани в параграф 1.

5. За да се определи дали е налице нарушение на право върху интелектуална собственост, митническото бюро съобщава на носителя на правата, при поискване от негова страна и при условие че са известни, имената и адресите на получателя, изпращача или държателя на стоките, както и произхода и мястото, от което идват стоките, за които се подозира, че нарушават право върху интелектуална собственост.

Митническото бюро също така дава възможност на подателя на молбата да разгледа внимателно стоките, чието освобождаване е било временно спряно или които са били задържани. По време на прегледа на стоките митническото бюро може да вземе мостри и да ги предаде или изпрати на носителя на правата, ако той поиска това, изключително с цел извършване на анализ и за улесняване на следващата след това процедура.

6. Митническите органи се занимават активно с целенасочено търсене и идентифициране на товари, съдържащи стоки, за които има съмнение, че нарушават право върху интелектуална собственост, като за целта използват методи за анализ на риска. Те изграждат системи за тясно сътрудничество с носителите на права, включително и ефективни механизми за събиране на информация за анализа на риска.

7. Страните се споразумяват да си сътрудничат с оглед на премахването на международната търговия със стоки, нарушаващи правата върху интелектуална собственост. С тази цел, когато е целесъобразно, те по-конкретно обменят информация и организират сътрудничество между своите компетентни органи във връзка с търговията със стоки, нарушаващи правата върху интелектуална собственост.
8. По отношение на стоки, преминаващи транзитно през територията на едната от страните и предназначени за територията на другата страна, първата страна предоставя информация на последната страна, за да се осигури ефективна намеса на митническите органи по отношение на товари със стоки, за които има съмнение, че нарушават право върху интелектуална собственост.
9. Без да се засягат другите форми на сътрудничество, Протокол III относно административната взаимопомощ по митнически въпроси ще се прилага по отношение на параграфи 7 и 8 от настоящия член при нарушения на митническото законодателство, свързани с правата върху интелектуална собственост.
10. Митническият подкомитет, посочен в член 200 от настоящото споразумение, изпълнява ролята на отговорния комитет, който осигурява правилното функциониране и прилагане на настоящия член.

ЧЛЕН 331

Кодекси за поведение

Страните насърчават:

- а) разработването от страна на търговските или професионалните сдружения или организации на кодекси за поведение, които имат за цел да допринесат за осъществяването на правата върху интелектуална собственост; и
- б) представянето на компетентните органи на страните на проекти за кодекси за поведение и на всички оценки за прилагането на тези кодекси за поведение.

ЧЛЕН 332

Сътрудничество

1. Страните се споразумяват да си сътрудничат с оглед подкрепа за изпълнението на ангажиментите и задълженията, поети съгласно настоящата глава.
2. Като се спазват разпоредбите на дял VI (Финансова помощ и разпоредби за борба с измамите и за контрол) от настоящото споразумение, областите на сътрудничество включват следните дейности, без да се ограничават само до тях:
 - а) обмен на информация относно нормативната уредба, свързана с правата върху интелектуална собственост, и съответните правила за закрила и осъществяване; обмен на опит за напредъка по отношение на законодателството в тези области;
 - б) обмен на опит и информация относно осъществяването на правата върху интелектуална собственост;

- в) обмен на опит, свързан с правоприлагането на централно и на по-ниско от централното равнище от страна на митническите органи, полицията, административните и съдебните органи; координация за предотвратяване на износа на фалшифицирани стоки, включително с други държави;
- г) изграждане на капацитет; обмен и обучение на персонал;
- д) популяризиране и разпространение на информация относно правата върху интелектуална собственост *inter alia* в деловите среди и гражданското общество; повишаване на осведомеността на потребителите и носителите на права;
- е) засилване на институционалното сътрудничество, например между службите по интелектуална собственост;
- ж) активно насърчаване на осведомеността и образоваността на широката общественост във връзка с политиките в областта на правата върху интелектуална собственост; изготвяне на ефективни стратегии за идентифициране на основни адресати и създаване на програми за осведомяване с цел повишаване на информираността на потребителите и медиите относно въздействието на нарушенията на правата върху интелектуална собственост, включително относно рисковете за здравето и безопасността, както и връзката с организираната престъпност.

ГЛАВА 10

КОНКУРЕНЦИЯ

РАЗДЕЛ 1

АНТИТРЪСТОВИ МЕРКИ И СЛИВАНИЯ

ЧЛЕН 333

Определения

За целите на настоящия раздел:

1. под „орган за защита на конкуренцията“ за Съюза се разбира Европейската комисия, а за Република Молдова — Съветът за защита на конкуренцията.

2. „законодателство в областта на конкуренцията“ означава:
- а) за Съюза — членове 101, 102 и 106 от Договора за функционирането на Европейския съюз, Регламент (ЕО) № 139/2004 на Съвета от 20 януари 2004 г. относно контрола върху концентрациите между предприятия (Регламент за сливанията на ЕО), както и техните регламенти за изпълнение или техните изменения;
 - б) за Република Молдова — Закон за конкуренцията № 183 от 11 юли 2012 г., както и подзаконовите разпоредби за прилагането му или неговите изменения; и
 - в) всички промени, които могат да претърпят инструментите, посочени в букви а) и б), след влизането в сила на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 334

Принципи

Страните признават значението на свободната и ненарушена конкуренция за своите търговски отношения. Страните признават, че антиконкурентните стопански практики могат да нарушат правилното функциониране на пазарите и да компрометират ползите от либерализацията на търговията.

ЧЛЕН 335

Изпълнение

1. Всяка от страните запазва в сила на собствената си територия всеобхватно законодателство в областта на конкуренцията, с което ефективно се противодейства на антиконкурентните споразумения, на съгласуваните практики и на антиконкурентното едностранно поведение на предприятия с господстващо положение и което осигурява ефективен контрол над концентрациите.

2. Всяка от страните поддържа орган, който е функционално независим и разполага с достатъчно човешки и финансови ресурси, за да прилага ефективно законодателството в областта на конкуренцията, посочено в член 333, параграф 2.
3. Страните признават значението на прилагането на съответното законодателство в областта на конкуренцията по прозрачен и недискриминационен начин, като съблюдават принципите на процесуална справедливост и правата на защита на засегнатите предприятия.

ЧЛЕН 336

Държавни монополи, публични предприятия
и предприятия, на които са предоставени специални или изключителни права

1. Никоя от разпоредбите в настоящата глава не възпрепятства дадена страна да определя или запазва държавни монополи или публични предприятия или да предоставя специални или изключителни права на предприятия съобразно своето съответно законодателство.

2. Що се отнася до държавните монополи с търговски характер, публичните предприятия и предприятията, на които са предоставени специални или изключителни права, всяка от страните гарантира, че такива предприятия са предмет на посоченото в член 333, параграф 2 законодателство в областта на конкуренцията, доколкото прилагането на това законодателство не възпрепятства юридически или фактически изпълнението на специфичните задачи от обществен интерес, възложени на въпросните предприятия.

ЧЛЕН 337

Сътрудничество и обмен на информация

1. Страните признават значението на сътрудничеството и координацията между своите съответни органи за защита на конкуренцията за засилването на ефективното прилагане на законодателството в областта на конкуренцията и за постигането на целите на настоящото споразумение чрез насърчаване на конкуренцията и намаляване на антиконкурентното поведение на предприятията или антиконкурентните операции.

2. За тази цел всеки от органите за защита на конкуренцията може да уведоми другия орган за защита на конкуренцията за желанието си да си сътрудничат в дейностите по правоприлагане на която и да е от страните. Никоя от страните не е възпрепятствана да взема самостоятелни решения по въпросите, свързани със сътрудничеството.

3. С оглед улесняване на ефективното прилагане на съответното законодателство в областта на конкуренцията органите за защита на конкуренцията могат да обменят нероверителна информация. Всеки обмен на информация е съобразен с приложимите във всяка страна норми за поверителност. Когато страните обменят информация съгласно настоящия член, те вземат предвид ограниченията, наложени с изискванията за професионална и търговска тайна в съответните им юрисдикции.

ЧЛЕН 338

Уреждане на спорове

Разпоредбите относно механизма за уреждане на спорове в глава 14 (Уреждане на спорове) от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение не се прилагат спрямо настоящия раздел.

РАЗДЕЛ 2

ДЪРЖАВНА ПОМОЩ

ЧЛЕН 339

Общи принципи и обхват

1. Държавна помощ, предоставена от Съюза или от Република Молдова, или чрез ресурси на някоя от тези страни, под каквато и да било форма, която нарушава или заплашва да наруши конкуренцията чрез поставяне в по-благоприятно положение на определени предприятия или производството на някои стоки и услуги и която засяга търговията между страните, е несъвместима с настоящото споразумение.
2. Разпоредбите в настоящата глава не се прилагат спрямо държавната помощ, свързана с рибарството, продуктите, обхванати от приложение 1 към Споразумението за селското стопанство, или другите помощи, обхванати от Споразумението за селското стопанство.

ЧЛЕН 340

Оценка на държавната помощ

1. Държавната помощ се оценява въз основа на критериите, произтичащи от прилагането на правилата относно конкуренцията, приложими в ЕС, и по-конкретно на член 107 от Договора за функционирането на Европейския съюз и тълкувателните инструменти, приети от институциите на ЕС, включително релевантната съдебна практика на Съда на Европейския съюз.
2. Произтичащите от настоящия член задължения започват да се прилагат в срок до пет години след влизане в сила на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 341

Законодателство в областта на държавните помощи и орган за контрол върху държавните помощи

1. Страните приемат или запазват в сила, в зависимост от това кое е подходящо, законодателство за контрол върху държавните помощи. Те също така създават или запазват, в зависимост от това кое е подходящо, функционално независим орган, на който са предоставени необходимите правомощия за контрол върху държавните помощи. Този орган има, *inter alia*, правомощия да разрешава схеми за държавна помощ и индивидуални мерки за държавна помощ, както и правомощия да разпорежда възстановяването на държавна помощ, която е била отпусната неправомерно.
2. Произтичащите от настоящия член задължения започват да се изпълняват в срок до две години след влизане в сила на настоящото споразумение.
3. Всички схеми за държавна помощ, въведени преди създаването на органа за контрол върху държавните помощи, се привеждат в съответствие в срок до осем години след датата на влизане в сила на настоящото споразумение. Без да се засягат разпоредбите в други глави от настоящото споразумение, срокът за привеждане в съответствие се удължава до максимум десет години след датата на влизане в сила на настоящото споразумение, когато става въпрос за схеми за държавна помощ, въведени по силата на молдовския Закон за свободните икономически зони № 440-XV от 27 юли 2001 г.

ЧЛЕН 342

Прозрачност

1. Всяка от страните гарантира прозрачност в сферата на държавните помощи. За тази цел от 1 януари 2016 г. нататък всяка от страните докладва на другата страна на всеки две години, като следва методологията и представянето на годишния обзор на ЕС относно държавната помощ. Този доклад се счита за представен, ако съответната информация е оповестена от страните или от тяхно име на общодостъпен уебсайт.
2. Когато някоя от страните счита, че нейните търговски отношения са засегнати от конкретен случай на предоставяне на държавна помощ, отпусната от другата страна, засегнатата страна може да поиска от другата страна да предостави информация относно конкретния случай на предоставяне на държавна помощ.

ЧЛЕН 343

Поверителност

Когато страните обменят информация съгласно настоящата глава, те вземат предвид ограниченията, наложени с изискванията за професионална и търговска тайна.

ЧЛЕН 344

Клауза за преразглеждане

Страните осигуряват постоянно преразглеждане на въпросите, които се посочват в настоящата глава. Всяка от страните може да отнесе такива въпроси до Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, както е посочено в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение. Страните се споразумяват да правят преглед на напредъка по прилагане на настоящата глава на всеки две години след влизането в сила на настоящото споразумение, освен ако двете страни се споразумеят за друго.

ГЛАВА 11

СВЪРЗАНА С ТЪРГОВИЯТА ЕНЕРГЕТИКА

ЧЛЕН 345

Определения

За целите на настоящата глава:

1. „енергийни стоки“ са сурови нефтени масла (код по КН 27.09), природен газ (код по КН 27.11) и електрическа енергия (код по КН 27.16);

2. „фиксирана инфраструктура“ е всяка преносна или разпределителна мрежа, съоръжение за втечен природен газ или хранилище, както са определени в Директива 2003/55/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2003 г. относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и в Директива 2003/54/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2003 г. относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия;
3. „транспортиране“ е преносът и разпределението, както са определени в Директива 2003/54 и Директива 2003/55, както и пренасянето или предаването на нефт посредством тръбопроводи;
4. „неправомерно вземане“ е всяка дейност, състояща се в незаконното вземане на енергийни стоки от фиксирана инфраструктура.

ЧЛЕН 346

Вътрешно регулирани цени

1. Съгласно Протокола относно асоциирането на Република Молдова към Енергийната общност цената на доставките на природен газ и електроенергия за небитовите потребители се определя единствено от предлагането и търсенето.
2. Чрез дерогация от параграф 1 страните могат да налагат с оглед на общия икономически интерес¹ задължение на предприятията във връзка с цената на доставките на природен газ и електроенергия (наричана по-нататък „регулирана цена“). В случай че небитовите потребители не могат да се споразумеят с доставчик относно цена на електроенергията или на природния газ, която е по-ниска или равна на регулираната цена на природния газ или на електроенергията, небитовите потребители имат правото да сключат договор за доставка на електроенергия или на природен газ с доставчик за приложимата регулирана цена. При всички случаи небитовите потребители са свободни да водят преговори и да подпишат договор с всеки друг алтернативен доставчик.

¹ Изразът „общ икономически интерес“ се тълкува по същия начин, както в член 106 от Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-конкретно в съответствие със съдебната практика на Съда на Европейския съюз.

3. Страната, която налага задължение съгласно параграф 2, гарантира, че това задължение е ясно определено, прозрачно, пропорционално, недискриминационно, подлежащо на проверка и с ограничена продължителност. Когато налага такова задължение, страната също така гарантира на другите предприятия равни условия на достъп до потребителите.

4. Когато цената, на която се продават природният газ и електроенергията на вътрешния пазар, е регулирана от някоя от страните, съответната страна гарантира, че методиката за изчисляване на регулираната цена се публикува, преди регулираната цена да влезе в сила.

ЧЛЕН 347

Забрана за двойно тарифиране

1. Без да се засяга възможността да се налагат регулирани цени в съответствие с член 346, параграфи 2 и 3 от настоящото споразумение, никоя страна или регулаторен орган на някоя страна не приема и не запазва в сила мярка, водеща до цена за износ на енергийните стоки в другата страна, която е по-висока от цената, определяна за тези стоки, когато са предназначени за вътрешно потребление.

2. Страната износител представя, при поискване от другата страна, доказателства, че не е налице мярка, забранена по силата на параграф 1, която води до разлика в цената на едни и същи енергийни стоки в зависимост от това дали се продават на вътрешния пазар или се изнасят.

ЧЛЕН 348

Транзит

Страните вземат всички необходими мерки за улесняване на транзита съобразно принципа на свобода на транзита и в съответствие с член V, параграфи 1, 2, 4 и 5 от Общото споразумение за митата и търговията (ГАТТ) от 1994 г. и член 7, параграфи 1 и 3 от Договора за Енергийната харта, които са включени в настоящото споразумение и съставляват част от него.

ЧЛЕН 349

Транспортиране

По отношение на транспортирането на електроенергия и природен газ, и по-специално на достъпа на трети страни до фиксираната инфраструктура, страните адаптират своето законодателство, както е посочено в приложение VIII към настоящото споразумение и в Договора за създаване на Енергийна общност, така че да гарантират, че тарифите, които се публикуват преди влизането им в сила, процедурите за разпределяне на капацитет и всички други условия са обективни, разумни и прозрачни и не водят до дискриминация на основание произход, собственост или местоназначение на електроенергията или природния газ.

ЧЛЕН 350

Неправомерно вземане на стоки, които преминават транзитно

Всяка от страните взема всички необходими мерки, за да забрани и да се справи с всяко неправомерно вземане на енергийни стоки, преминаващи транзитно през нейната територия, от страна на всеки субект, който подлежи на контрол от тази страна или попада в нейната юрисдикция.

ЧЛЕН 351

Непрекъснат транзит

1. Страните не се намесват в транзита на енергийни стоки на своята територия, освен когато тази намеса е изрично предвидена в договор или в друго споразумение, с което се урежда транзитът.
2. В случай на спор по какъвто и да било въпрос, засягащ страните или един или повече субекти под контрола или под юрисдикцията на една от страните, никоя страна, през чиято територия преминават транзитно енергийни стоки, не прекъсва и не намалява транзита, преди да приключи процедурата за уреждане на спора съгласно съответния договор или съответното споразумение, или процедурата в извънредни ситуации съгласно приложение XXXI към настоящото споразумение или съгласно глава 14 (Уреждане на спорове) от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, и не позволява на никой субект под своя контрол или юрисдикция, в това число на държавни търговски предприятия, да прекъсва или намалява този транзит, с изключение на случаите, предвидени в параграф 1 от настоящия член.

3. Никоя от страните не носи отговорност за прекъсване или намаляване на транзита съгласно настоящия член, когато страната се намира в невъзможност да доставя енергийни стоки или да осъществява транзита им в резултат на действия, които могат да се припишат на трета държава или на субект под контрола или юрисдикцията на трета държава.

ЧЛЕН 352

Задължение на операторите във връзка с транзита

Всяка от страните гарантира, че операторите на фиксирана инфраструктура вземат всички необходими мерки за:

- а) свеждане до минимум на риска от неочаквано прекъсване или намаляване на транзита;
и
- б) експедитивно възстановяване на нормалното функциониране на транзита, който е бил неочаквано прекъснат или намален.

ЧЛЕН 353

Регулаторен орган за електроенергията и природния газ

1. В съответствие с Директива 2003/55/ЕО и Директива 2003/54/ЕО регулаторният орган за природния газ и електроенергията е юридически самостоятелен и функционално независим от всеки друг публичноправен или частноправен субект и са му предоставени достатъчни правомощия, за да гарантира ефективната конкуренция и ефикасното функциониране на пазара.
2. Решенията на регулаторния орган и използваните от него процедури са безпристрастни по отношение на всички пазарни участници.
3. Засегнатият от решение на регулаторния орган оператор има правото да обжалва това решение пред апелативен орган, който е независим от страните в спора. Когато апелативният орган не е съдебен орган по своя характер, винаги се представят писмено мотивите за неговото решение и неговите решения подлежат също така на преразглеждане от безпристрастен и независим съдебен орган. Решенията, издадени от апелативни органи, се прилагат ефективно.

ЧЛЕН 354

Връзка с Договора за създаване на Енергийна общност

1. В случай на противоречие между разпоредбите на настоящата глава и разпоредбите на Договора за създаване на Енергийна общност или разпоредбите на законодателството на Съюза, приложимо по силата на Договора за създаване на Енергийна общност, преимуществена сила в частта на противоречието имат разпоредбите на Договора за създаване на Енергийна общност или разпоредбите на законодателството на Съюза, приложимо по силата на Договора за създаване на Енергийна общност.
2. При прилагането на настоящата глава се предпочита приемането на законодателство или на други актове, които са съгласувани с Договора за създаване на Енергийна общност или са на основание приложимото в Съюза законодателство. В случай на спор по отношение на настоящата глава се приема, че законодателството или другите актове, които отговарят на тези критерии, са в съответствие с настоящата глава. При преценката на това дали законодателството или другите актове отговарят на тези критерии се вземат предвид всички относими решения, взети по силата на член 91 от Договора за създаване на Енергийна общност.
3. Никоя от страните не използва разпоредбите за уреждане на спорове на настоящото споразумение, за да твърди, че има нарушение на разпоредбите на Договора за създаване на Енергийна общност.

ГЛАВА 12

ПРОЗРАЧНОСТ

ЧЛЕН 355

Определения

За целите на настоящата глава:

1. „мерки с общо приложение“ включват закони, подзаконови разпоредби, съдебни решения, процедурни и административни актове с общо приложение, както и всеки друг общ или абстрактен акт, тълкувание или друго изискване, което може да има отражение върху въпрос, попадащ в приложното поле на дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение. Това понятие не включва решение, което се прилага към конкретно лице;

2. „заинтересовано лице“ означава всяко едно физическо или юридическо лице, на което могат да бъдат предоставени права или задължения по силата на мерките с общо приложение, по смисъла на дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 356

Цел и приложно поле

Като признават въздействието, което регулаторната среда може да окаже върху търговията и инвестициите между тях, страните осигуряват предсказуема регулаторна среда за икономическите оператори и ефикасни процедури, като надлежно отчитат изискванията на правната сигурност и пропорционалността.

ЧЛЕН 357

Публикуване

1. Всяка от страните гарантира, че мерките с общо приложение:
 - а) стават достъпни незабавно и лесно чрез официално предназначено за тази цел средство, а в случаите, в които това е изпълнимо — чрез електронно средство, по начин, който да даде възможност на всяко лице да се запознае с тях;
 - б) предоставят обяснение за целта на тези мерки и за основанието за тях; и
 - в) осигуряват достатъчно време между датата на публикуване и датата на влизане в сила на тези мерки, с изключение на случаи, които са надлежно обосновани.

2. Всяка от страните:

- а) се стреми да публикува на достатъчно ранен етап всяко предложение за приемане или изменение на мярка с общо приложение, включително обяснение за целта на предложението и за основанията за него;
- б) предоставя разумни възможности на заинтересованите лица да представят коментарите си във връзка с предложението, като дава по-специално достатъчно време за оползотворяване на тези възможности; и
- в) се стреми да вземе под внимание коментарите, получени от заинтересованите лица във връзка с това предложение.

ЧЛЕН 358

Запитвания и звена за контакт

1. За да се улесни комуникацията между страните по въпросите, попадащи в приложното поле на дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, всяка страна посочва звено за контакт, което да изпълнява ролята на координатор.
2. Всяка от страните установява или поддържа подходящи механизми за отговаряне на запитвания от лица по отношение на всяка предложена или влязла в сила мярка с общо приложение, както и по отношение на нейното прилагане. Запитванията могат да бъдат отправяни чрез звената за контакт, създадени съгласно параграф 1, или чрез всякакви други механизми, по целесъобразност.

3. Страните признават, че отговорът, предвиден в параграф 2, не може да бъде окончателен или правно обвързващ, а се дава единствено с информативна цел, освен ако е предвидено друго в техните съответни законови и подзаконови актове.

4. По искане на една от страните другата страна незабавно предоставя информация и отговаря на въпроси, отнасящи се до всяка мярка с общо приложение или до всяко предложение за приемане или за изменение на мярка с общо приложение, за която мярка или за което предложение отправящата искането страна счита, че може да засегне прилагането на дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, независимо от това дали отправящата искането страна е била уведомена предварително за тази мярка.

ЧЛЕН 359

Изпълнение на мерките с общо приложение

Всяка от страните изпълнява по обективен, безпристрастен и разумен начин всички мерки с общо приложение. За тази цел при прилагането на такива мерки спрямо конкретни лица, стоки или услуги на другата страна в специфични случаи, всяка от страните:

- а) се стреми да предостави на заинтересованите лица, които са пряко засегнати от дадено производство, разумно предизвестие в съответствие със своите процедури, когато производството започне, включително и описание на естеството на производството, посочване на правното основание, по силата на което е започнато производството, и общо описание на всички спорни въпроси;
- б) предоставя на такива заинтересовани лица разумна възможност за представяне на факти и доводи в подкрепа на техните позиции преди предприемането на окончателно административно действие, когато времето, естеството на производството и общественият интерес позволяват това; и
- в) гарантира, че прилаганите от нея процедури са на основание на нейното законодателство и са в съответствие с него.

ЧЛЕН 360

Преразглеждане и обжалване

1. Всяка от страните създава или поддържа общи, арбитражни или административни съдилища или процедури с цел извършване на незабавно преразглеждане и когато има основания за това, коригиране на административно действие в области, които попадат в приложното поле на дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение. Такива съдилища или процедури са безпристрастни и независими от службата или органа, оправомощена или оправомощен да извършва административното правоприлагане, а тези, които отговарят за тях, нямат съществен интерес от резултата от разглеждания въпрос.
2. Всяка от страните гарантира, че във всички такива съдилища или в рамките на тези процедури на страните по производството е предоставено правото на:
 - а) разумна възможност за подкрепа или защита на техните съответни позиции; и

- б) решение, основано на доказателствата и представената документация, или ако това се изисква от законодателството на съответната страна — документацията, събрана от административния орган.

3. Всяка от страните гарантира, че в зависимост от изхода на процедурата за обжалване или допълнително преразглеждане, предвидена в нейното законодателство, решението се прилага от службата или органа, компетентна или компетентен по отношение на спорното административно действие, и определя практиката на тази служба или този орган.

ЧЛЕН 361

Качество и резултати от прилагането на регулаторната уредба и добро административно поведение

1. Страните се споразумяват да си сътрудничат за насърчаване на качеството на регулаторната уредба и резултатите от нейното прилагане, включително чрез обмен на информация и най-добри практики по отношение на своите съответни политики относно регулаторната уредба и оценки за въздействието на регулаторната уредба.

2. Страните възприемат принципите на добро административно поведение¹ и се споразумяват да си сътрудничат за насърчаването им, включително чрез обмен на информация и най-добри практики.

ЧЛЕН 362

Специални разпоредби

Разпоредбите на настоящата глава се прилагат, без да се засягат специалните разпоредби относно прозрачността, въведени в другите глави от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение.

¹ Както е посочено в Препоръка CM/Rec(2007)7 на Съвета на Европа от 20 юни 2007 г. от Комитета на министрите до държавите членки относно добрата администрация.

ГЛАВА 13

ТЪРГОВИЯ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

ЧЛЕН 363

Контекст и цели

1. Страните припомнят Дневен ред 21 на Конференцията на ООН по околна среда и развитие от 1992 г., Декларацията на МОТ от 1998 г. за основните принципи и права в областта на труда, Плана за изпълнение от Йоханесбург за устойчиво развитие, приет през 2002 г., Декларацията на министрите от Икономическия и социален съвет на ООН от 2006 г. относно постигането на пълна и продуктивна трудова заетост и достойни условия на труд за всички, както и Декларацията на МОТ от 2008 г. относно социалната справедливост за справедлива глобализация. Страните потвърждават отново своя ангажимент да насърчават развитието на международната търговия по начин, който допринася за постигането на целта за устойчиво развитие с оглед на благосъстоянието на настоящите и бъдещите поколения, и да гарантират, че тази цел е интегрирана и отразена на всяко равнище на техните търговски отношения.

2. Страните потвърждават отново своя ангажимент за постигане на устойчиво развитие и признават, че икономическото развитие, социалното развитие и опазването на околната среда са взаимнообусловените и взаимноукрепващи се стълбове на устойчивото развитие.

Страните подчертават ползата от вземането под внимание на свързаните с търговията въпроси в областта на трудовата заетост¹ и на опазването на околната среда като част от един глобален подход към търговията и устойчивото развитие.

ЧЛЕН 364

Право на регулиране и равнища на защита

1. Страните признават правото на всяка страна да определя свои политики и приоритети в областта на устойчивото развитие, да установява свои собствени равнища на вътрешна защита в областта на околната среда и трудовата заетост и да приема или да изменя по съответен начин своето приложимо законодателство и политики, в съответствие с поетите от тях ангажименти по отношение на международно признатите стандарти и споразумения, посочени в членове 365 и 366 от настоящото споразумение.

¹ Когато в настоящата глава се използва понятието „трудова заетост“, то включва въпросите, свързани със стратегическите цели на МОТ, чрез които е формулирана Програмата за достоен труд, както е договорено в Декларацията на МОТ от 2008 г. относно социалната справедливост за справедлива глобализация.

2. В тази връзка всяка от страните се стреми да гарантира, че нейното законодателство и нейните политики предвиждат и насърчават високи равнища на защита в областта на околната среда и на трудовата заетост, и се стреми да усъвършенства непрестанно това законодателство и тези политики и съответните равнища на защита.

ЧЛЕН 365

Многостранни стандарти и споразумения в областта на трудовата заетост

1. Страните признават като основни елементи за управление на глобализацията пълната и продуктивна трудова заетост и достойните условия на труд за всички и потвърждават отново своя ангажимент да насърчават развитието на международната търговия по начин, който допринася за пълна и продуктивна трудова заетост и достойни условия на труд за всички. В този контекст страните се ангажират да се консултират и да си сътрудничат по съответен начин по отношение на свързаните с търговията въпроси в областта на трудовата заетост, представляващи взаимен интерес.

2. Съгласно задълженията си като членове на МОТ и Декларацията на МОТ за основните принципи и права в областта на труда и механизма за нейното прилагане от 1998 г., страните се ангажират да спазват, популяризират и осъществяват в своите правни норми, в своята практика и на цялата си територия международно признатите основни стандарти в областта на трудовата заетост, съдържащи се в основните конвенции на МОТ, и по-конкретно:

- а) свободата на сдружаване и ефективното признаване на правото на колективно трудово договаряне;
- б) премахването на всички форми на принудителен или задължителен труд;
- в) ефективното премахване на детския труд; и
- г) премахването на дискриминацията в областта на заетостта и професиите.

3. Страните потвърждават отново своя ангажимент да прилагат ефективно в своето законодателство и в своята практика основните, приоритетните и другите конвенции на МОТ, които са ратифицирани съответно от държавите членки и от Република Молдова.
4. Страните също така ще разгледат възможността да ратифицират останалите приоритетни конвенции и другите конвенции, които МОТ категоризира като актуални. В тази връзка страните редовно обменят информация за съответното положение във всяка от тях и за напредъка по отношение на ратифицирането.
5. Страните признават, че нарушаването на основните принципи и права в областта на труда не може да се използва като основание или по друг начин като законно сравнително предимство и че стандартите в областта на трудовата заетост следва да не се използват за протекционистки търговски цели.

ЧЛЕН 366

Многостранно управление и многостранни споразумения в областта на околната среда

1. Страните признават ползата от международното управление и международните споразумения в областта на околната среда като отговор на международната общност на глобалните или регионалните екологични проблеми и подчертават необходимостта от засилване на взаимното подпомагане между политиките в областта на търговията и на околната среда. В този контекст страните се ангажират да се консултират и да си сътрудничат по съответен начин във връзка с преговорите по свързаните с търговията въпроси в областта на околната среда и по отношение на други свързани с търговията въпроси в областта на околната среда, представляващи взаимен интерес.
2. Страните потвърждават отново своя ангажимент за ефективно прилагане на многостранните споразумения в областта на околната среда, по които те са страна, в своето законодателство и в своята практика.
3. Страните редовно обменят информация за съответното положение във всяка от тях и за напредъка по отношение на ратифицирането на многостранните споразумения в областта на околната среда или на измененията на тези споразумения.

4. Страните потвърждават отново своя ангажимент за постигане на крайната цел на Рамковата конвенция на ООН по изменение на климата (РКООНИК) и Протокола от Киото към нея. Те поемат ангажимент да си сътрудничат във връзка с изработването на бъдещата международна рамка в областта на изменението на климата по линия на РКООНИК и свързаните с нея споразумения и решения.

5. Никоя от разпоредбите на настоящото споразумение не възпрепятства дадена страна да приема или да запазва в сила мерки за изпълнение на многостранните споразумения в областта на околната среда, по които тя е страна, при условие че тези мерки не се прилагат по начин, който може да представлява средство за произволна или неоправдана дискриминация между страните или прикрито ограничение на търговията.

ЧЛЕН 367

Търговия и инвестиции, насърчаващи устойчивото развитие

Страните потвърждават отново своя ангажимент за повишаване на приноса на търговията за устойчивото развитие в неговите икономически, социални и екологични аспекти. В съответствие с това страните:

- а) признават положителното влияние, което могат да окажат основните стандарти в областта на трудовата заетост и достойните условия на труд върху икономическата ефективност, иновациите и производителността, и се стремят към по-голяма съгласуваност между търговските политики, от една страна, и политиките в областта на трудовата заетост, от друга;
- б) се стремят да улесняват и насърчават търговията и инвестициите в екологични стоки и услуги, включително чрез преодоляване на свързаните с това нетарифни бариери;

- в) се стремят да улесняват премахването на пречките за търговията със стоки и услуги от особено значение за смекчаването на последиците от изменението на климата или на пречките за инвестициите в такива стоки и услуги, като например устойчивата енергия от възобновяеми източници и енергийно-ефективните продукти и услуги, включително чрез приемане на рамки на политиката, които спомагат за внедряване на най-добрите налични технологии, и чрез популяризиране на стандарти, които отговарят на екологичните и икономическите нужди и свеждат до минимум техническите пречки за търговията;
- г) се споразумяват да насърчават търговията със стоки, които допринасят за подобряване на социалните условия и на екологосъобразните практики, включително стоки, които са предмет на доброволни схеми за гарантиране на устойчивост, например схеми за справедлива и етична търговия, екомаркировки и схеми за сертифициране на продукти, произведени от природни ресурси;

- д) се споразумяват да насърчават корпоративната социална отговорност, включително и чрез обмен на информация и на най-добри практики. В тази връзка страните се позовават на съответните международно признати принципи и насоки, като например Насоките на ОИСР за многонационалните предприятия, Глобалния договор на ООН и Тристранната декларация на МОТ относно принципите за многонационалните предприятия и социалната политика.

ЧЛЕН 368

Биологично разнообразие

1. Страните признават значението на това да се гарантират опазването и устойчивото ползване на биологичното разнообразие като ключов елемент за постигането на устойчиво развитие и потвърждават отново ангажимента си за опазване и устойчиво ползване на биологичното разнообразие в съответствие с Конвенцията за биологичното разнообразие и другите приложими международни инструменти, по които са страна.

2. За тази цел страните поемат ангажимент:
- а) да насърчават търговията с произведения от природни ресурси продукти, получени чрез устойчиво ползване на биологичните ресурси и допринасящи за опазване на биологичното разнообразие;
 - б) да обменят информация относно мерки за търговията с произведения от природни ресурси продукти, имащи за цел спиране на загубата на биологично разнообразие и намаляване на натиска върху биологичното разнообразие, и когато е уместно, да си сътрудничат за постигане на максимално въздействие на съответните свои политики и за осигуряване на взаимното подпомагане между тези свои политики;
 - в) да насърчават включването на биологични видове в списъците съгласно Конвенцията по международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (CITES), когато се счита, че съществува риск за природозащитния статус на тези видове; и

- г) да си сътрудничат на регионално и световно ниво с цел насърчаване на опазването и на устойчивото ползване на биологичното разнообразие в природните и селскостопанските екосистеми, включително на застрашените видове, техните местообитания, специално защитените природни територии и генетичното разнообразие, както и за възстановяване на екосистемите и премахване или намаляване на негативните екологични последици от ползването на живи и неживи природни ресурси или на екосистеми.

ЧЛЕН 369

Устойчиво управление на горите и търговия с горски продукти

1. Страните признават значението на това да се гарантират опазването и устойчивото управление на горите и важността на приноса на горите за постигане на икономическите, екологичните и социалните цели на страните.

2. За тази цел страните поемат ангажимент:
- а) да насърчават търговията с горски продукти, произведени от материал, произхождащ от устойчиво управлявани гори и добит в съответствие с вътрешното законодателство на държавата на добив. Сред действията в тази връзка може да бъде сключването на споразумение за доброволно партньорство за прилагане на законодателството в областта на горите, управлението и търговията;
 - б) да обменят информация относно мерки за насърчаване на потреблението на дървен материал и изделия от дървен материал, произхождащ от устойчиво управлявани гори, и когато е уместно, да си сътрудничат в разработването на такива мерки;
 - в) да приемат мерки за насърчаване на опазването на горската покривка и за борба с незаконната сеч и свързаната с нея търговия, включително и по отношение на трети държави, ако това е целесъобразно;
 - г) да обменят информация относно действия за подобряване на управлението в горския сектор и когато е уместно, да си сътрудничат за постигане на максимално въздействие на съответните свои политики и за осигуряване на взаимното подпомагане между тези свои политики с оглед на това незаконно добитите дървен материал и изделия от дървен материал да останат извън търговския поток;

- д) да насърчават включването на дървесни видове, от които се добива дървен материал, в списъците съгласно Конвенцията CITES, когато се счита, че съществува риск за природозащитния статус на тези видове; и
- е) да си сътрудничат на регионално и световно ниво с цел насърчаване на опазването на горската покривка и на устойчивото управление на всички видове гори, като се използва сертифициране, чрез което се насърчава отговорното управление на горите.

ЧЛЕН 370

Търговия с рибни продукти

Като отчитат колко е важно да се гарантира отговорното управление на рибните запаси по устойчив начин, както и да се насърчава доброто управление в търговията, страните поемат ангажимент:

- а) да популяризират най-добрите практики в управлението на рибарството, така че да се гарантира опазването и управлението на рибните запаси по устойчив начин и въз основа на екосистемния подход;

- б) да предприемат ефективни мерки за наблюдение и контрол на риболовните дейности;
- в) да гарантират спазване в пълна степен на приложимите мерки за опазване и контрол, приети от регионалните организации за управление на рибарството, както и да си сътрудничат с регионалните организации за управление на рибарството и в техните рамки във възможно най-голяма степен; и
- г) да си сътрудничат в борбата с незаконния, недеклариран и нерегулиран (ННН) риболов и свързаните с риболова дейности, като използват всеобхватни, ефективни и прозрачни мерки. Страните също така въвеждат политики и мерки за изваждане на получените чрез ННН риболов продукти от търговския поток и от своите пазари.

ЧЛЕН 371

Запазване на равнищата на защита

1. Страните признават, че не е целесъобразно да насърчават търговията или инвестициите чрез занижаване на равнищата на защита, които се предоставят по силата на тяхното вътрешно законодателство в областта на околната среда или на трудовата заетост.
2. Никоя от страните няма право да се отказва от прилагането или да допуска дерогации от своето законодателство в областта на околната среда или на трудовата заетост, нито да предлага да се откаже от прилагането или да допусне дерогации от това законодателство като мярка за насърчаване на търговията или на установяването, придобиването, разширяването или запазването на инвестиция или инвеститор на своята територия.
3. Страните не могат да се въздържат от ефективното прилагане на своето законодателство в областта на околната среда и трудовата заетост чрез постоянно или повтарящо се действие или бездействие като средство за насърчаване на търговията или инвестициите.

ЧЛЕН 372

Научни данни

При изготвянето и прилагането на мерки за защита на околната среда или на трудовите условия, които мерки могат да засегнат търговията или инвестициите, страните вземат предвид наличните научни и технически данни, както и съответните международни стандарти, насоки или препоръки, ако такива съществуват, включително и принципа на предпазливост.

ЧЛЕН 373

Прозрачност

В съответствие с вътрешното си законодателство и с глава 12 (Прозрачност) от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение всяка от страните гарантира, че всяка мярка за защита на околната среда или на трудовите условия, която може да засегне търговията или инвестициите, се разработва, въвежда и прилага по прозрачен начин, с надлежно оповестяване и обществени консултации и с подходящо и навременно информиране на недържавните участници и консултации с тях.

ЧЛЕН 374

Преглед на въздействието върху устойчивото развитие

Страните се ангажират да извършват преглед, контрол и оценка на въздействието върху устойчивото развитие вследствие прилагането на дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, като използват своите съответни процедури за участие и своите институции, както и установените по силата на настоящото споразумение такива, например чрез свързани с търговията оценки на въздействието върху устойчивото развитие.

ЧЛЕН 375

Съвместна работа в областта на търговията и устойчивото развитие

Страните признават важността на това да работят заедно по свързаните с търговията аспекти на политиките в областта на околната среда и трудовата заетост с оглед на постигането на целите на дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение. Те могат да си сътрудничат, *inter alia*, в следните области:

- а) аспектите на търговията и устойчивото развитие, свързани с трудовата заетост или околната среда, в рамките на международните форуми, сред които по-специално СТО, МОТ, Програмата на ООН по околната среда и многостранните споразумения в областта на околната среда;
- б) методологиите и индикаторите за оценките на въздействието на търговията върху устойчивото развитие;
- в) въздействието, което разпоредбите и стандартите в областта на трудовата заетост и околната среда оказват върху търговията и инвестициите, както и въздействието, което правилата в областта на търговията и инвестициите оказват върху законовите актове в областта на трудовата заетост и околната среда, включително и върху изработването на разпоредби и политики в областта на трудовата заетост и околната среда;

- г) положителните и отрицателните последици от прилагането на дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение по отношение на устойчивото развитие и начините съответно за тяхното подсилване, предотвратяване или смекчаване, като се отчитат също така оценките на въздействието върху устойчивото развитие, извършени от някоя от страните или от двете страни;
- д) насърчаването на ратифицирането и на ефективното прилагане на основните, приоритетните и другите актуални конвенции на МОТ и на многостранните споразумения в областта на околната среда, които са от значение в контекста на търговията;
- е) насърчаването на частните и публичните схеми за сертифициране, проследяване и етикетирание, в т.ч и за екомаркировка;
- ж) насърчаването на корпоративната социална отговорност, например чрез действия за повишаване на осведомеността относно международно приетите насоки и принципи, за придържане към тях, за прилагането им и за предприемането на последващи мерки;

- з) свързаните с търговията аспекти на Програмата на МОТ за достоен труд, включително относно взаимовръзката между търговията и пълната и продуктивна трудова заетост, адаптирането на пазара на труда, основните стандарти в областта на трудовата заетост, статистиката в областта на трудовата заетост, развитието на човешките ресурси и ученето през целия живот, социалната закрила и социалното приобщаване, социалния диалог и равенството на половете;
- и) свързаните с търговията аспекти на многостранните споразумения в областта на околната среда, включително митническото сътрудничество;
- й) свързаните с търговията аспекти на настоящия и бъдещия международен режим в областта на изменението на климата, включително и начините за насърчаване на технологии с ниски нива на въглеродни емисии и енергийна ефективност;
- к) свързаните с търговията мерки за насърчаване на опазването и устойчивото ползване на биологичното разнообразие;
- л) свързаните с търговията мерки за борба с обезлесяването, включително чрез справяне с проблемите, свързани с незаконната сеч; и
- м) свързаните с търговията мерки за насърчаване на практиките за устойчив риболов и търговията с рибни продукти, които са обект на устойчиво управление.

ЧЛЕН 376

Институционални и надзорни механизми

1. Всяка от страните определя служба в рамките на своята администрация, която да изпълнява функцията на звено за контакт с другата страна за целите на прилагането на настоящата глава.
2. Създава се Подкомитет по търговия и устойчиво развитие. Той докладва за своята дейност на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение. В състава му влизат висши служители от администрациите на всяка от страните.
3. Подкомитетът по търговия и устойчиво развитие провежда заседания през първата година след датата на влизане в сила на настоящото споразумение, а след това — в зависимост от нуждите, за да следи за прилагането на настоящата глава, включително и за дейностите по сътрудничество, предприети съгласно член 375 от настоящото споразумение. Подкомитетът изготвя свой процедурен правилник.

4. Всяка от страните свиква нова(и) вътрешна(и) консултативна(и) група(и) или провежда консултации със съществуваща(и) вътрешна(и) консултативна(и) група(и) по въпросите на устойчивото развитие, чиято функция е да предоставя съвети относно въпроси, свързани с настоящата глава. Тази(тези) група(и) може(могат) да представя(т) становища или да отправя(т) препоръки относно прилагането на настоящата глава, в това число по собствена инициатива.

5. В състава на вътрешната(ите) консултативна(и) група(и) влизат независими представителни организации на гражданското общество при балансирано представителство на заинтересованите кръгове от икономическия, социалния и екологичния сектор, включително, наред с останалите, организации на работодателите и на работниците, неправителствени организации, икономически групировки, както и други имащи отношение заинтересовани страни.

ЧЛЕН 377

Съвместен форум за диалог с гражданското общество

1. Страните подпомагат изграждането на съвместен форум с организациите на гражданското общество, установени на тяхна територия, включително с членовете на техните вътрешни консултативни групи и с широката общественост, с цел провеждане на диалог относно свързаните с устойчивото развитие аспекти на настоящото споразумение. Страните насърчават балансираното представителство на съответните интереси, включително на независимите представителни организации на работодателите, на работниците, на интересите в сектора на околната среда и интересите на икономическите групировки, както и на други имащи отношение заинтересовани страни, по целесъобразност.
2. Съвместният форум за диалог с гражданското общество провежда заседанията си веднъж годишно, освен ако страните са уговорили друго. Страните се споразумяват относно работата на съвместния форум за диалог с гражданското общество не по-късно от една година след влизането в сила на настоящото споразумение.

3. Страните представят актуална информация относно прилагането на настоящата глава на съвместния форум за диалог с гражданското общество. Становищата и вижданията на съвместния форум за диалог с гражданското общество се представят на страните и стават обществено достояние.

ЧЛЕН 378

Консултации на правителствено равнище

1. За всички въпроси, произтичащи от настоящата глава, страните използват единствено процедурите, предвидени в настоящия член и в член 379 от настоящото споразумение.

2. Една от страните може да поиска да се консултира с другата страна относно всички въпроси, произтичащи от настоящата глава, като предаде писмено искане на звеното за контакт на другата страна. В искането проблемът се излага ясно, като се определя спорният въпрос и се прави кратко резюме на претенциите във връзка с настоящата глава. Консултациите започват незабавно след подаването на искане за консултация от някоя от страните.

3. Страните полагат всички усилия да постигнат взаимно удовлетворяващо решение на въпроса. Страните вземат предвид дейностите на МОТ или на съответните многостранни екологични организации или органи с цел насърчаване на засилено сътрудничество и съгласуваност между работата на страните и тези организации. В случаите когато е уместно, страните могат да търсят съвет от тези организации или органи, или от всяко лице или орган, които смятат за подходящи, за да разгледат изчерпателно въпроса.

4. Ако някоя от страните счита, че въпросът изисква допълнително обсъждане, тази страна може да поиска свикването на Подкомитета по търговия и устойчиво развитие с цел разглеждане на въпроса, като предаде писмено искане на звеното за контакт на другата страна. Подкомитетът се свиква незабавно и се стреми да договори решение на въпроса.

5. Когато е целесъобразно, този подкомитет може да потърси съвет от вътрешната(ите) консултативна(и) група(и) на едната от страните или на двете страни, или друг вид експертна помощ.

6. Всяко решение на въпроса, до което достигнат консултиращите се страни, става обществено достояние.

ЧЛЕН 379

Експертна комисия

1. Всяка от страните може да поиска, 90 дни след предаването на искането за консултации съгласно член 378, параграф 2 от настоящото споразумение, да бъде свикана експертна комисия с цел разглеждане на въпрос, който не е бил разрешен в задоволителна степен чрез консултации на правителствено равнище.

2. Прилагат се разпоредбите, посочени в подраздел 1 и подраздел 3 от раздел 3 и в член 406 от глава 14 (Уреждане на спорове) от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, както и процедурният правилник, установен в приложение XXXIII към настоящото споразумение, и кодексът за поведение на арбитрите и медиаторите („кодексът за поведение“), установен в приложение XXXIV към настоящото споразумение, освен ако в настоящия член е предвидено друго.

3. По време на първото си заседание след влизането в сила на настоящото споразумение Подкомитетът по търговия и устойчиво развитие съставя списък от най-малко 15 лица, които желаят и могат да изпълняват функцията на експерти в процедурите на експертната комисия. Всяка от страните предлага най-малко пет лица, които да изпълняват функцията на експерти. Страните също така избират най-малко пет лица, които не са граждани на нито една от тях и които могат да изпълняват функцията на председател на експертната комисия. Подкомитетът по търговия и устойчиво развитие следи за това списъкът да се поддържа винаги на това равнище.

4. В посочения в параграф 3 списък се включват лица, които имат специализирани знания или експертен опит в застъпената в настоящата глава проблематика, свързана с правото, трудовата заетост или околната среда, или в областта на уреждането на спорове във връзка с международни споразумения. Тези лица са независими, изпълняват функциите си в качеството си на частни лица, не приемат инструкции от нито една организация или правителство по отношение на спорния въпрос, нито пък са свързани с правителството на някоя от страните, и спазват кодекса за поведение, установен в приложение XXXIV към настоящото споразумение.

5. При произтичащи от настоящата глава въпроси в състава на експертната комисия влизат експерти от списъка, посочен в параграф 3 от настоящия член, съгласно член 385 от настоящото споразумение и правило 8 от процедурния правилник, установен в приложение XXXIII към настоящото споразумение.

6. Експертната комисия може да търси информация и съвети от едната или от другата страна, от вътрешната(ите) консултативна(и) група(и) или от всеки друг източник, който счита за целесъобразен. При въпроси, свързани със спазването на многостранните споразумения, които са посочени в членове 365 и 366 от настоящото споразумение, експертната комисия следва да търси информация и съвети от органите на МОТ или на многостранните споразумения в областта на околната среда.

7. Експертната комисия представя своя доклад на страните съгласно съответните процедури, установени в глава 14 (Уреждане на спорове) от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение. В този доклад се излагат фактическите констатации, приложимостта на съответните разпоредби и основните мотиви за всички направени в него констатации и препоръки. Страните правят доклада обществено достояние в срок от 15 дни след неговото представяне.

8. Страните обсъждат мерките, които е целесъобразно да бъдат предприети, като вземат предвид доклада и препоръките на експертната комисия. Засегнатата страна уведомява своята (своите) консултативна(и) група(и) и другата страна относно решенията си за всяко действие или всяка мярка, което (която) ще предприеме, не по-късно от три месеца след публичното оповестяване на доклада. Подкомитетът по търговия и устойчиво развитие следи за изпълнението на мерките, които се основават на доклада и на препоръките на експертната комисия. В тази връзка консултативните органи и съвместният форум за диалог с гражданското общество могат да представят становища пред Подкомитета по търговия и устойчиво развитие.

ГЛАВА 14

УРЕЖДАНЕ НА СПОРОВЕ

РАЗДЕЛ 1

ЦЕЛ И ПРИЛОЖНО ПОЛЕ

ЧЛЕН 380

Цел

Целта на настоящата глава е да се създаде ефективен и ефикасен механизъм за предотвратяване и уреждане на всякакви спорове между страните относно тълкуването и прилагането на дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение с оглед на това при възможност да се постигне взаимно приемливо решение.

ЧЛЕН 381

Приложно поле

Настоящата глава се прилага по отношение на всички спорове относно тълкуването и прилагането на разпоредбите от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, освен ако е предвидено друго.

РАЗДЕЛ 2

КОНСУЛТАЦИИ И МЕДИАЦИЯ

ЧЛЕН 382

Консултации

1. Страните полагат усилия да разрешат всички спорове, посочени в член 381 от настоящото споразумение, като започват добросъвестни консултации с цел постигане на взаимно приемливо решение.

2. Всяка от страните може да поиска провеждане на консултации, като изпрати писмено искане до другата страна с копие до Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, като мотивира своето искане, включително и чрез посочване на спорната мярка и на разпоредбите, посочени в член 381 от настоящото споразумение, които тя счита за приложими.
3. Консултациите се провеждат в срок до 30 дни след датата на получаване на искането и на територията на страната, към която е отправено искането, освен ако страните са уговорили друго. Консултациите се считат за приключени след изтичане на 30 дни от датата на получаване на искането, освен ако двете страни решат да ги продължат. Консултациите, особено цялата оповестена информация и становищата, изразени от страните по време на консултациите, са с поверителен характер и не нарушават правата на никоя от страните във всякакви по-нататъшни процедури.
4. Консултациите по неотложни въпроси, включително по тези, които са свързани с нетрайни стоки или сезонни стоки или услуги, се провеждат в срок от 15 дни след датата, на която получила искането страна го е получила, и се считат за приключени след изтичане на тези 15 дни, освен ако двете страни решат да продължат консултациите.

5. Ако страната, към която е отправено искането, не отговори на искането за консултации в срок от десет дни след датата на получаването му, или ако консултациите не се проведат в сроковете, определени съответно в параграф 3 или в параграф 4 от настоящия член, или ако страните се споразумеят да не провеждат консултации, или ако консултациите са приключили, без да е постигнато взаимно приемливо решение, страната, която е поискала консултации, може да прибегне до член 384 от настоящото споразумение.

6. В хода на консултациите всяка от страните посочва достатъчно фактически данни, за да даде възможност за цялостно разглеждане на начина, по който спорната мярка би могла да засегне функционирането и прилагането на настоящото споразумение.

7. Когато консултациите се отнасят до транспортирането на енергийни стоки по мрежи и една от страните счита решението на спора за неотложно поради цялостно или частично прекъсване на транспортирането на природен газ, нефт или електроенергия между страните, консултациите се провеждат в срок до три дни след датата на подаване на искането и се считат за приключени три дни след датата на подаване на искането, освен ако двете страни се споразумеят да продължат консултациите.

ЧЛЕН 383

Медиация

Всяка страна може да отправи искане до другата страна за започване на процедура по медиация във връзка с всяка мярка, която засяга неблагоприятно търговията или инвестициите между страните, съгласно приложение XXXII към настоящото споразумение.

РАЗДЕЛ 3

ПРОЦЕДУРИ ПО УРЕЖДАНЕ НА СПОРОВЕ

ПОДРАЗДЕЛ 1

АРБИТРАЖНО ПРОИЗВОДСТВО

ЧЛЕН 384

Започване на арбитражното производство

1. Когато страните не успеят да решат спора посредством консултации, както е предвидено в член 382 от настоящото споразумение, страната, която е поискала консултации, може да поиска образуването на арбитражен съд в съответствие с настоящия член.

2. Искането за образуване на арбитражен съд се отправя в писмен вид до другата страна и до Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение. В искането си страната ищец посочва спорната мярка и обяснява защо тази мярка не съответства на разпоредбите, посочени в член 381 от настоящото споразумение, така че да изложи достатъчно ясно правното основание за иска.

ЧЛЕН 385

Образуване на арбитражния съд

1. Арбитражният съд се състои от трима арбитри.
2. В срок от десет дни от датата, на която страната ответник е получила искането за образуване на арбитражен съд, страните провеждат консултации с оглед на постигането на споразумение относно състава на арбитражния съд.

3. В случай че страните не могат да се споразумеят за състава на арбитражния съд в срока, посочен в параграф 2 от настоящия член, всяка от страните може да назначи арбитър от своя подписък, изготвен съгласно член 404 от настоящото споразумение, в срок от пет дни след изтичането на срока, установен в параграф 2 от настоящия член. Ако някоя от страните не назначи арбитър, по искане на другата страна арбитърът се избира чрез жребий от председателя на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, или от представител на председателя, измежду членовете на подписъка на тази страна, включен в списъка, изготвен съгласно член 404 от настоящото споразумение.

4. Освен ако страните постигнат споразумение относно председателя на арбитражния съд в срока, определен в параграф 2 от настоящия член, по искане на която и да е от страните председателят на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“ или представителят на председателя избира чрез жребий председателя на арбитражния съд измежду членовете на подписъка с председатели, включен в списъка, изготвен съгласно член 404 от настоящото споразумение.

5. Председателят на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“ или представителят на председателя избира арбитрите в срок от пет дни от искането, подадено от която и да е от страните и посочено в параграфи 3 и 4.
6. Датата на образуване на арбитражния съд е датата, на която последният от тримата избрани арбитри приеме назначението съгласно процедурния правилник, установен в приложение XXXIII към настоящото споразумение.
7. Ако никой от списъците, предвидени в член 404 от настоящото споразумение, не е съставен към момента на подаване на искане по силата на параграфи 3 и 4 от настоящия член или не съдържа достатъчен брой имена към този момент, арбитрите се избират чрез жребий измежду лицата, които са били официално предложени от едната страна или и от двете страни.

8. Освен ако страните са уговорили друго, при спор, отнасящ се до глава 11 (Свързана с търговията енергетика) от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, който една от страните счита за неотложен поради цялостно или частично прекъсване на транспортирането на природен газ, нефт или електроенергия между страните или опасност от такова прекъсване, се прилагат второто изречение от параграф 3 и параграф 4, без да се прибегва до параграф 2, като срокът по параграф 5 е два дни.

ЧЛЕН 386

Предварително решение за неотложност

Ако някоя от страните поиска това, в срок от десет дни от своето образуване арбитражният съд се произнася с предварително решение за това дали смята случая за неотложен.

ЧЛЕН 387

Доклад на арбитражния съд

1. Арбитражният съд представя на страните междинен доклад, съдържащ неговите фактически констатации, приложимостта на съответните разпоредби и основните мотиви за всички направени от него констатации и препоръки, не по-късно от 90 дни след датата на образуване на арбитражния съд. Когато счита, че този срок не може да бъде спазен, председателят на арбитражния съд уведомява писмено страните и Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, като посочва причините за закъснението и датата, на която арбитражният съд предвижда да представи своя междинен доклад. При никакви обстоятелства междинният доклад не може да бъде представен по-късно от 120 дни след датата на образуване на арбитражния съд.
2. В срок от 14 дни от представянето на доклада всяка от страните може да подаде писмено искане до арбитражния съд за преразглеждане на конкретни аспекти от междинния доклад.

3. При неотложни случаи, включително при такива, които са свързани с нетрайни стоки или сезонни стоки или услуги, арбитражният съд полага максимални усилия, за да представи своя междинен доклад в срок от 45 дни след датата на образуване на арбитражния съд и при всички случаи — не по-късно от 60 дни след тази дата. В срок от 7 дни от представянето на междинния доклад всяка от страните може да подаде писмено искане до арбитражния съд за преразглеждане на конкретни аспекти от междинния доклад.

4. След като разгледа всички писмени коментари на страните, свързани с междинния доклад, арбитражният съд може да измени своя доклад и да проведе допълнителни проучвания, ако счита това за целесъобразно. В констатациите в окончателното решение на арбитражния съд се обсъждат в достатъчна степен доводите, представени на етапа на междинния преглед, и се дава ясен отговор на въпросите и становищата на страните.

5. При спор, отнасящ се до глава 11 (Свързана с търговията енергетика) от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, който една от страните счита за неотложен поради цялостно или частично прекъсване на транспортирането на природен газ, нефт или електроенергия между страните или опасност от такова прекъсване, междинният доклад се представя 20 дни след датата на образуване на арбитражния съд, като всяко искане по силата на параграф 2 от настоящия член се прави в срок от пет дни от представянето на доклада в писмен вид. Арбитражният съд може също така да реши да не представя междинен доклад.

ЧЛЕН 388

Помирителна процедура при неотложни спорове по енергийни въпроси

1. При спор, отнасящ се до глава 11 (Свързана с търговията енергетика) от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, който една от страните счита за неотложен поради цялостно или частично прекъсване на транспортирането на природен газ, нефт или електроенергия между страните или опасност от такова прекъсване, едната или другата страна може да поиска председателят на арбитражния съд да поеме функцията на помирител във връзка с всички въпроси по спора, като отправи искане до арбитражния съд.
2. Помирителят се стреми към постигането на съгласувано решение на спора или се стреми да постигне споразумение по процедурата за решаването му. Ако в срок от 15 дни от назначаването си помирителят не е успял да постигне такова споразумение, помирителят препоръчва решение на спора или процедура за неговото решаване и постановява решение относно реда и условията, които трябва да се спазват, посочвайки начална дата за това, докато не бъде решен спорът.

3. Страните и субектите под техния контрол или юрисдикция се съобразяват с препоръките относно реда и условията по параграф 2 в продължение на три месеца, считано от датата на постановяване на решението на помирителя, или до решаването на спора, в зависимост от това кое настъпи по-рано.

4. Помирителят спазва кодекса за поведение, установен в приложение XXXIV към настоящото споразумение.

ЧЛЕН 389

Обявяване на решението на арбитражния съд

1. Арбитражният съд обявява окончателното си решение на страните и на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, в срок от 120 дни след датата на образуване на арбитражния съд. Когато счита, че този срок не може да бъде спазен, председателят на арбитражния съд уведомява писмено страните и Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, като посочва причините за закъснението и датата, на която арбитражният съд предвижда да обяви своето решение. При никакви обстоятелства решението не може да бъде обявено по-късно от 150 дни след датата на образуване на арбитражния съд.

2. При неотложни случаи, включително при такива, които са свързани с нетрайни стоки или сезонни стоки или услуги, арбитражният съд полага максимални усилия, за да обяви своето решение в срок от 60 дни след датата на образуването си. При никакви обстоятелства решението не може да бъде обявено по-късно от 75 дни след датата на образуване на арбитражния съд.

3. При спор, отнасящ се до глава 11 (Свързана с търговията енергетика) от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, който една от страните счита за неотложен поради цялостно или частично прекъсване на транспортирането на природен газ, нефт или електроенергия между страните или опасност от такова прекъсване, арбитражният съд обявява своето решение в срок от 40 дни след датата на образуването си.

ПОДРАЗДЕЛ 2

ИЗПЪЛНЕНИЕ

ЧЛЕН 390

Изпълнение на решението на арбитражния съд

Страната ответник взема необходимите мерки за незабавното и добросъвестно изпълнение на решението на арбитражния съд.

ЧЛЕН 391

Разумен срок за изпълнение

1. Ако не е възможно решението да бъде изпълнено незабавно, страните полагат усилия, за да договорят срока, в който да изпълнят решението. В такъв случай, не по-късно от 30 дни след като на страните бъде обявено решението на арбитражния съд, страната ответник уведомява страната ищец, както и Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, за срока, който ще ѝ бъде необходим за изпълнение на решението („разумен срок“), и излага мотивите за предложения разумен срок.
2. Ако между страните има несъгласие по отношение на разумния срок за изпълнение на решението на арбитражния съд, в срок от 20 дни след като получи уведомлението на страната ответник по параграф 1, страната ищец подава писмено искане до първоначалния арбитражен съд за определяне на продължителността на разумния срок. За искането се уведомяват едновременно другата страна и Комитетът за асоцииране в състав „Търговия“. Първоначалният арбитражен съд обявява своето решение на страните и на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“ в срок от 20 дни от датата на подаване на искането.

3. Страната ответник уведомява в писмен вид страната ищец за напредъка, постигнат от нея при изпълнение на решението на арбитражния съд, най-малко 30 дни преди изтичането на разумния срок.

4. Разумният срок може да бъде удължен по взаимно съгласие на страните.

ЧЛЕН 392

Преразглеждане на мерките, предприети за изпълнение на решението на арбитражния съд

1. Преди изтичането на разумния срок страната ответник уведомява страната ищец и Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, относно мерките, които е предприела за изпълнение на решението на арбитражния съд.

2. В случай на разногласие между страните относно наличието на обявената по параграф 1 мярка за изпълнение или относно съответствието на тази мярка с разпоредбите, посочени в член 381 от настоящото споразумение, страната ищец може да отправи писмено искане до първоначалния арбитражен съд да се произнесе по въпроса. В искането се посочва конкретната спорна мярка и се обяснява защо тази мярка не съответства на разпоредбите, посочени в член 381 от настоящото споразумение, така че да се изложи достатъчно ясно правното основание за иска. Първоначалният арбитражен съд обявява своето решение на страните и на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“ в срок от 45 дни от датата на подаване на искането.

ЧЛЕН 393

Временни средства за защита в случай на неизпълнение

1. Ако страната ответник не съобщи мярката, която е предприела, за да изпълни решението на арбитражния съд преди изтичането на разумния срок, или ако арбитражният съд постанови, че не е налице мярка за изпълнение или че мярката, съобщена съгласно член 392, параграф 1 от настоящото споразумение, е несъвместима със задълженията на страната ответник съгласно разпоредбите, посочени в член 381 от настоящото споразумение, страната ответник представя предложение за временна компенсация, ако страната ищец поиска това и след консултации с тази страна.

2. Ако страната ищец реши да не поиска предложение за временна компенсация съгласно параграф 1 от настоящия член или ако е било отправено такова искане, но не е било постигнато споразумение за компенсация в срок от 30 дни след края на разумния срок или след датата на обявяване на решението на арбитражния съд по член 392 от настоящото споразумение, в което се постановява, че не е налице мярка за изпълнение или че предприетата мярка за изпълнение е несъвместима с разпоредбите, посочени в член 381 от настоящото споразумение, страната ищец има право, след като уведоми другата страна и Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, да спре временно изпълнението на задълженията, произтичащи от разпоредбите, посочени в член 381 от настоящото споразумение, в степен, равностойна на причиненото поради нарушението анулиране или намаляване на ползите. В уведомлението се уточнява степента, в която временно спира изпълнението на задължения. Страната ищец може да наложи временното спиране във всеки един момент след изтичането на десет дни след датата, на която страната ответник е получила уведомлението, освен ако страната ответник е поискала арбитраж съгласно параграф 3 от настоящия член.

3. Ако страната ответник счита, че степента на временното спиране на изпълнението на задълженията не е равностойна на причиненото поради нарушението анулиране или намаляване на ползите, тя може да отправи писмено искане до първоначалния арбитражен съд да се произнесе по въпроса. За това искане се уведомяват страната ищец и Комитетът за асоцииране в състав „Търговия“ преди изтичане на десетдневния срок, посочен в параграф 2. Първоначалният арбитражен съд обявява на страните и на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“ своето решение за степента, в която временно се спира изпълнението на задължения, в срок от 30 дни от датата на подаване на искането. Изпълнението на задълженията не се спира, докато първоначалният арбитражен съд не обяви решението си, като всяко спиране трябва да е в съответствие с решението на арбитражния съд.

4. Спирането на изпълнението на задължения и компенсацията, предвидени в настоящия член, са временни и не се прилагат:

- а) след като страните постигнат взаимно приемливо решение съгласно член 398 от настоящото споразумение;

- б) след като страните се споразумеят, че посредством мярката, за която е направено уведомление съгласно член 392, параграф 1 от настоящото споразумение, страната ответник изпълнява разпоредбите, посочени в член 381 от настоящото споразумение; или
- в) след като мярката, за която е установено, че е несъвместима с разпоредбите, посочени в член 381 от настоящото споразумение, е отменена или изменена така, че да бъде в съответствие с посочените разпоредби, както е предвидено в член 392, параграф 1 от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 394

Средства за защита при неотложни спорове по енергийни въпроси

1. При спор, отнасящ се до глава 11 (Свързана с търговията енергетика) от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, който една от страните счита за неотложен поради цялостно или частично прекъсване на транспортирането на природен газ, нефт или електроенергия между страните или опасност от такова прекъсване, се прилагат разпоредбите на настоящия член относно средствата за защита.

2. Чрез дерогация от членове 391, 392 и 393 от настоящото споразумение страната ищец може временно да спре изпълнението на задълженията, произтичащи от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, до степен, равностойна на анулирането или намаляването на ползите, причинено от страната, която не е изпълнила решението на арбитражния съд в срок от 15 дни от неговото обявяване. Временното спиране може да породии незабавно действие. Това спиране може да продължи дотогава, докогато страната ответник изпълни решението на арбитражния съд.

3. В случай че страната ответник оспори наличието на неизпълнение или степента, в която временно се спира изпълнението на задълженията, или неизпълнението, тя може да започне производство по член 393, параграф 3 и член 395 от настоящото споразумение, което се разглежда в ускорени срокове. От страната ищец се изисква да отмени или да адаптира временното спиране на изпълнението на задължения едва след като арбитражният съд се произнесе по въпроса, като това спиране може да продължи по време на производството.

ЧЛЕН 395

Преразглеждане на мерките за изпълнение, предприети след приемането на временните средства за защита в случай на неизпълнение

1. Страната ответник уведомява страната ищец и Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, за мярката, която е предприела с цел изпълнение на решението на арбитражния съд след временното спиране на отстъпките или след прилагането на временна компенсация, в зависимост от случая. С изключение на случаите, посочени в параграф 2 от настоящия член, страната ищец слага край на временното спиране на отстъпките в срок от 30 дни след получаване на уведомлението. Когато е приложена компенсация и с изключение на случаите, посочени в параграф 2, страната ответник може да преустанови прилагането на тази компенсация в срок от 30 дни след датата на своето уведомление, в което се посочва, че тя е изпълнила решението на арбитражния съд.

2. Ако в срок от 30 дни след датата на получаване на уведомлението страните не постигнат споразумение относно това дали с мярката, за която е направено уведомление, страната ответник изпълнява разпоредбите, посочени в член 381 от настоящото споразумение, страната ищец отправя писмено искане до първоначалния арбитражен съд да се произнесе по въпроса. За искането се уведомяват едновременно другата страна и Комитетът за асоцииране в състав „Търговия“. Арбитражният съд обявява своето решение на страните и на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“ в срок от 45 дни от датата на подаване на искането. Ако арбитражният съд постанови, че предприетата мярка за изпълнение е в съответствие с разпоредбите, посочени в член 381 от настоящото споразумение, се слага край на временното спиране на изпълнението на задължения или се преустановява компенсацията, в зависимост от случая. Когато е уместно, страната ищец адаптира степента на временно спиране на отстъпките спрямо степента, определена от арбитражния съд.

ПОДРАЗДЕЛ 3

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 396

Смяна на арбитри

Ако в рамките на арбитражно производство по настоящата глава първоначалният арбитражен съд или някой от неговите членове не може да участва, оттегля се или трябва да бъде сменен, защото не отговаря на изискванията в кодекса за поведение, установен в приложение XXXIV към настоящото споразумение, се прилага процедурата, предвидена в член 385 от настоящото споразумение. Крайният срок за обявяване на решението на арбитражния съд се удължава за толкова време, колкото е необходимо за назначаването на нов арбитър, но за не повече от 20 дни.

ЧЛЕН 397

Временно спиране и прекратяване на арбитражното производство и на производството за изпълнение

При подаване на писмено искане от страните арбитражният съд спира временно своята работа във всеки един момент за договорен от страните срок, чиято продължителност не надвишава 12 последователни месеца. Арбитражният съд възобновява работата си преди края на този срок при подаване на писмено искане от страните или в края на този срок при подаване на писмено искане от която и да е от страните. Подаващата искането страна уведомява съответно председателя на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, и другата страна. Ако никоя от страните не поиска да се възобнови работата на арбитражния съд при изтичане на договорения срок за временно спиране, производството се прекратява. Временното спиране и прекратяването на работата на арбитражния съд не накърняват правата на никоя от страните в друго производство по член 405 от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 398

Взаимно приемливо решение

Страните могат да стигнат по всяко време до взаимно приемливо решение на спор по настоящата глава. Те съвместно уведомяват Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, и председателя на арбитражния съд, когато е приложимо, относно всяко такова решение. Ако за решението се изисква одобрение съгласно приложимите вътрешни процедури на едната или на другата страна, това изискване се посочва в уведомлението, а процедурата по уреждане на спора временно се спира. Ако не се изисква такова одобрение или ако е налице уведомление за завършването на такива вътрешни процедури, процедурата по уреждане на спора се прекратява.

ЧЛЕН 399

Процедурен правилник

1. Процедурите по уреждане на спорове по настоящата глава се уреждат от процедурния правилник, установен в приложение XXXIII към настоящото споразумение, и от кодекса за поведение, установен в приложение XXXIV към настоящото споразумение.
2. Всяко заседание на арбитражния съд е открито, освен ако в процедурния правилник е предвидено друго.

ЧЛЕН 400

Информация и технически консултации

По искане на някоя от страните или по собствена инициатива арбитражният съд може да получи информация от всеки един източник, включително от страните по спора, ако сметне това за необходимо за арбитражното производство. Арбитражният съд има също така правото да потърси становището на експерти, когато смята това за целесъобразно.

Арбитражният съд се допитва до страните преди избора на такива експерти. Физически или юридически лица, установени на територията на някоя от страните, имат право да представят становища *amicus curiae* на арбитражния съд в съответствие с процедурния правилник. Всяка информация, получена съгласно настоящия член, се оповестява на всяка от страните и се предоставя за коментари от тяхна страна.

ЧЛЕН 401

Правила на тълкуване

Арбитражният съд тълкува разпоредбите, посочени в член 381 от настоящото споразумение, в съответствие с обичайните правила за тълкуване на международното публично право, включително правилата, кодифицирани във Виенската конвенция от 1969 г. за правото на договорите. Арбитражният съд също така взема под внимание релевантните тълкувания, установени в доклади на състави и на Апелативния орган, приети от Органа на СТО за уреждане на спорове. Решенията на арбитражния съд не могат да допълват или намаляват правата и задълженията на страните, предвидени в настоящото споразумение.

ЧЛЕН 402

Решения на арбитражния съд

1. Арбитражният съд полага всички усилия за вземане на решения с консенсус. Ако не може да се стигне обаче до вземане на решение с консенсус, спорният въпрос се решава с мнозинство на гласовете. Особените мнения на арбитражите обаче не се оповестяват в никакъв случай.
2. Решенията на арбитражния съд се приемат безусловно от страните. Те не пораждаат никакви права или задължения за физически или юридически лица. В решенията се излагат фактическите констатации, приложимостта на съответните разпоредби, посочени в член 381 от настоящото споразумение, и основните мотиви за всички направени в тях констатации и препоръки. Комитетът за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, прави обществено достояние решенията на арбитражния съд в тяхната цялост в срок от десет дни след тяхното обявяване, освен ако реши да не постъпи така, за да бъде гарантирана поверителността на поверителната търговска информация.

ЧЛЕН 403

Отнасяне до Съда на Европейския съюз

1. Установените в настоящия член процедури се прилагат за спорове относно тълкуването и прилагането на разпоредба от настоящото споразумение, свързана с постепенното сближаване, уредено в глава 3 (Технически пречки пред търговията), глава 4 (Санитарни и фитосанитарни мерки), глава 5 (Митници и улесняване на търговията), глава 6 (Установяване, търговия с услуги и електронна търговия), глава 8 (Обществени поръчки) или глава 10 (Конкуренция) от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, или на разпоредба, с която на някоя от страните се налага по друг начин задължение, определено чрез позоваване на разпоредба от правото на Съюза.
2. Когато в спор се повдига въпрос, свързан с тълкуването на разпоредба от правото на Съюза, посочена в параграф 1, арбитражният съд не решава въпроса, а го отнася до Съда на Европейския съюз, който се произнася по него. В такива случаи сроковете, които се прилагат за решенията на арбитражния съд, спират да текат, докато Съдът на Европейския съюз не постанови своето решение. Решението на Съда на Европейския съюз има задължителна сила за арбитражния съд.

РАЗДЕЛ 4

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 404

Списъци на арбитри

1. Не по-късно от шест месеца след влизането в сила на настоящото споразумение Комитетът за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, съставя списък от най-малко 15 лица, които желаят и могат да изпълняват функцията на арбитри. Списъкът съдържа три подписа: по един подпис за всяка от страните и един подпис с лица, които не са граждани на нито една от страните и които могат да изпълняват функцията на председател на арбитражния съд. Всеки подпис съдържа най-малко пет лица. Комитетът за асоцииране в състав „Търговия“ следи за това списъкът да се поддържа винаги на това равнище.

2. Арбитрите имат специализирани познания по право и международна търговия и професионален опит в тези области. Те са независими, изпълняват функциите си в качеството си на частни лица, не приемат инструкции от нито една организация или правителство, нито пък са свързани с правителството на някоя от страните, и спазват кодекса за поведение, установен в приложение XXXIV към настоящото споразумение.

3. Комитетът за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, може да състави допълнителни списъци от 12 лица, които имат познания и опит в специфични сектори, попадащи в приложното поле на настоящото споразумение. При условие че страните са съгласни, тези допълнителни списъци се използват за сформирането на арбитражния съд в съответствие с процедурата, посочена в член 385 от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 405

Връзка със задълженията, поети в рамките на СТО

1. Използването на разпоредбите за уреждане на спорове по настоящата глава не засяга действията, предприети в рамките на СТО, включително производствата за уреждане на спорове.

2. По отношение на която и да е конкретна мярка обаче страните не могат да сезират и двата органа за решаване на спорове във връзка с нарушение на задължение, което по същество е равностойно съгласно двете споразумения — настоящото споразумение и Споразумението за СТО. В такъв случай след образуването на производство за уреждане на спор страната не предявява иск пред другия орган за решаване на спорове за защита срещу нарушението на задължение, което по същество е равностойно съгласно другото споразумение, освен ако първоначално избраният орган за решаване на спорове не може да се произнесе по иска за защита срещу нарушението на това задължение по причини от процедурен или юрисдикционен характер.

3. За целите на параграф 2 от настоящия член:

- а) производствата за уреждане на спорове съгласно Споразумението за СТО се считат за образувани, когато някоя от страните поиска сформирането на група съгласно член 6 от Договореността относно правилата и процедурите за уреждане на спорове в СТО; и
- б) производствата за уреждане на спорове по настоящата глава се считат за образувани, когато някоя от страните поиска сформирането на арбитражен съд съгласно член 384 от настоящото споразумение.

4. Никоя от разпоредбите на настоящото споразумение не възпрепятства страните да привеждат в действие временното спиране на изпълнението на задължения, разрешено от Органа на СТО за уреждане на спорове. Споразумението за СТО не може да се посочва като основание за възпрепятстване на дадена страна да спира временно изпълнението на задължения по силата на настоящата глава.

ЧЛЕН 406

Срокове

1. Всички срокове, посочени в настоящата глава, включително сроковете, в които арбитражните съдилища обявяват решенията си, се изчисляват в календарни дни от деня след действието или факта, за което или който се отнасят, освен ако е определено друго.
2. Всеки срок, посочен в настоящата глава, може да бъде променен по взаимно съгласие между страните по спора. Арбитражният съд може по всяко време да предложи на страните да променят всеки срок, посочен в настоящата глава, като изложи причините за предложението.

ГЛАВА 15

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ ОТНОСНО СБЛИЖАВАНЕТО ПО ДЯЛ V

ЧЛЕН 407

Напредък в сближаването в свързаните с търговията области

1. За да се улесни посочената в членове 451 и 452 от настоящото споразумение оценка на сближаването на законодателството на Република Молдова със законодателството на Съюза в свързаните с търговията области по дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси), страните обсъждат редовно, и поне веднъж годишно, напредъка в процеса на сближаване в сравнение с договорените срокове, предвидени в глави 3, 4, 5, 6, 8 и 10 от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, в рамките на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, или в рамките на някой от неговите подкомитети, сформирани по силата на настоящото споразумение.

2. По искане на Съюза и за целите на това обсъждане Република Молдова представя на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“ или на някой от неговите подкомитети, в зависимост от това кое е целесъобразно, писмена информация относно напредъка в сближаването и относно ефективното прилагане и изпълнение на сближеното вътрешно законодателство, свързано със съответните глави от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение.
3. Република Молдова уведомява Съюза, когато счита, че е приключила процеса на сближаване, предвиден в някоя от посочените в параграф 1 глави.

ЧЛЕН 408

Отмяна на несъответстващото вътрешно законодателство

Като част от процеса на сближаване Република Молдова отменя разпоредбите на вътрешното си законодателство или вътрешните практики, които не съответстват на законодателството на Съюза или на нейното вътрешно законодателство, сближено със законодателството на Съюза, в свързаните с търговията области от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 409

Оценка на сближаването в свързаните с търговията области

1. Посочената в дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение оценка на сближаването, която извършва Съюзът, започва, след като Република Молдова уведоми Съюза съгласно член 407, параграф 3 от настоящото споразумение, освен ако е предвидено друго в глави 4 и 8 от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение.
2. Съюзът преценява дали законодателството на Република Молдова е сближено със законодателството на Съюза и дали се прилага и изпълнява ефективно. Република Молдова предоставя на Съюза цялата информация, необходима за извършване на оценката, на език, който се определя по взаимно съгласие.
3. При оценката по параграф 2, която се извършва от Съюза, се вземат под внимание наличието и функционирането на съответната инфраструктура, органи и процедури в Република Молдова, които са необходими за ефективното прилагане и изпълнение на законодателството на Република Молдова.

4. При оценката по параграф 2, която се извършва от Съюза, се взема под внимание наличието на всички разпоредби на вътрешното законодателство или вътрешни практики, които не съответстват на законодателството на Съюза или на вътрешното законодателство, сближено със законодателството на Съюза, в свързаните с търговията области от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение.

5. Съюзът уведомява Република Молдова за резултатите от своята оценка в срок от 12 месеца след началото на посочената в параграф 1 оценка, освен ако е предвидено друго. Страните обсъждат оценката в рамките на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, или в рамките на съответните негови подкомитети, в съответствие с член 452 от настоящото споразумение, освен ако е предвидено друго.

ЧЛЕН 410

Промени, имащи отношение към сближаването

1. Република Молдова осигурява ефективното прилагане на сближеното вътрешно законодателство и предприема всички необходими действия, за да отрази промените, настъпили в законодателството на Съюза, в своето вътрешно законодателство в свързаните с търговията области от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение.
2. Република Молдова се въздържа от всякакви действия, които могат да засегнат постигането на целите или на резултатите от сближаването по дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение.
3. Съюзът уведомява Република Молдова за всички окончателни предложения на Европейската комисия за приемане или изменение на законодателни актове на Съюза, имащи отношение към задълженията за сближаване, които Република Молдова има съгласно дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение.

4. Република Молдова уведомява Съюза за законодателните предложения и мерки, включително за вътрешните практики, които могат да засегнат изпълнението на нейните задължения съгласно дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение.
5. Ако е подадено искане, страните обсъждат последствията от всички предложения или действия, посочени в параграфи 3 и 4 от настоящия член, за законодателството на Република Молдова или за изпълнението на задълженията съгласно дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение.
6. Ако след извършването на оценката по член 409 от настоящото споразумение Република Молдова внесе изменения в своето вътрешно законодателство, за да отрази промените в глави 3, 4, 5, 6, 8 и 10 от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, Съюзът извършва нова оценка съгласно член 409 от настоящото споразумение. Ако Република Молдова предприеме всякакво друго действие, което може да има последствия за прилагането и изпълнението на сближеното вътрешно законодателство, Съюзът може да извърши нова оценка съгласно член 409 от настоящото споразумение.

7. В случай че обстоятелствата го налагат, определени ползи, предоставени от Съюза въз основа на оценката, че законодателството на Република Молдова е сближено със законодателството на Съюза и че се прилага и изпълнява ефективно, могат временно да бъдат спрени в съответствие с параграф 8, ако Република Молдова не сближи своето вътрешно законодателство, така че да отрази промените в дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, ако при посочената в параграф 6 оценка се установи, че законодателството на Република Молдова вече не е сближено с това на Съюза, или ако Съветът за асоцииране, създаден съгласно член 434 от настоящото споразумение, не вземе решение за актуализация на дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение в съответствие с промените в законодателството на Съюза.

8. Ако Съюзът възнамерява да приведе в действие такова временно спиране, той уведомява Република Молдова незабавно. Република Молдова може да отнесе въпроса до Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, в срок от един месец след уведомлението, като изложи мотивите писмено. Комитетът за асоцииране в състав „Търговия“ обсъжда въпроса в срок от три месеца, след като е бил сезиран. Ако въпросът не бъде отнесен до Комитета за асоцииране в състав „Търговия“ или ако не може да бъде разрешен от този комитет в срок от три месеца, след като е бил сезиран, Съюзът може да приведе в действие временното спиране на ползите. Временното спиране на ползите се отменя незабавно, ако Комитетът за асоцииране в състав „Търговия“ впоследствие разреши въпроса.

ЧЛЕН 411

Обмен на информация

Обменът на информация във връзка със сближаването по дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) се осъществява посредством звената за контакт, установени в член 358, параграф 1 от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 412

Общи разпоредби

1. Комитетът за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, приема процедури, чрез които да се улесни оценката на сближаването и да се осигури ефективният обмен на информация, отнасяща се до сближаването, включително и формата, съдържанието и езика на информацията, която се обменя.

2. Всяко позоваване на конкретен акт на Съюза в дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение обхваща измененията, допълненията и мерките за замяна, публикувани в *Официален вестник на Европейския съюз* преди 29 ноември 2013 г.
3. Разпоредбите в глави 3, 4, 5, 6, 8 и 10 от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение имат преимуществена сила пред установените в настоящата глава разпоредби в случай на противоречие.
4. Исковете относно нарушение на разпоредбите на настоящата глава не се разглеждат съгласно глава 14 (Уреждане на спорове) от дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение.

ДЯЛ VI

ФИНАНСОВА ПОМОЩ И РАЗПОРЕДБИ ЗА БОРБА С ИЗМАМИТЕ И ЗА КОНТРОЛ

ГЛАВА 1

ФИНАНСОВА ПОМОЩ

ЧЛЕН 413

Република Молдова се ползва от финансова помощ, предоставяна посредством съответните механизми и инструменти на ЕС за финансиране. Република Молдова може да се ползва също така от заеми от Европейската инвестиционна банка (ЕИБ), Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР) и други международни финансови институции. Финансовата помощ ще допринася за постигането на целите на настоящото споразумение и ще бъде предоставяна в съответствие с настоящата глава.

ЧЛЕН 414

Основните принципи на финансовата помощ са установени в съответните регламенти за финансовите инструменти на ЕС.

ЧЛЕН 415

Приоритетните области на финансовата помощ на ЕС, одобрени от страните, се определят в годишните програми за действие въз основа на многогодишните рамки, отразяващи одобрените приоритети на политиката. Размерът на помощта, установена в тези програми, отразява потребностите на Република Молдова, капацитета на нейните сектори и напредъка ѝ в реформите, и по-конкретно в областите, които попадат в приложното поле на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 416

С цел да се осигури оптимално използване на наличните ресурси страните се стремят да гарантират, че помощта на ЕС се привежда в действие в тясно сътрудничество и координация с другите държави донори, организации донори и международни финансови институции, както и в съответствие с международните принципи за ефективност на помощта.

ЧЛЕН 417

Основните правни, административни и технически разпоредби за финансовата помощ се установяват в рамките на съответни споразумения между страните.

ЧЛЕН 418

Съветът за асоцииране получава информация относно напредъка и привеждането в действие на финансовата помощ и нейното отражение върху постигането на целите на настоящото споразумение. За тази цел съответните органи на страните непрекъснато и взаимно си предоставят целесъобразни данни от контрола и оценяването.

ЧЛЕН 419

Страните привеждат в действие помощта в съответствие с принципите на добро финансово управление и си сътрудничат в защитата на финансовите интереси на ЕС и на Република Молдова в съответствие с глава 2 (Разпоредби за борба с измамите и за контрол) от настоящия дял.

ГЛАВА 2

РАЗПОРЕДБИ ЗА БОРБА С ИЗМАМИТЕ И ЗА КОНТРОЛ

ЧЛЕН 420

Определения

За целите на настоящата глава се прилагат определенията, посочени в протокол IV от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 421

Приложно поле

Настоящата глава се прилага по отношение на всяко по-нататъшно споразумение или инструмент за финансиране, което или който предстои да бъде сключен(о) между страните, както и по отношение на всеки друг инструмент на ЕС за финансиране, към който Република Молдова може да бъде асоциирана, без да се засягат други допълнителни клаузи, уреждащи одити, проверки на място, инспекции, контрол и мерки за борба с измамите, в това число и тези, провеждани от Европейската служба за борба с измамите (OLAF) и Европейската сметна палата.

ЧЛЕН 422

Мерки за предотвратяване и борба с измамите, корупцията и всички други незаконни дейности

Страните предприемат ефективни мерки за предотвратяване и борба с измамите, корупцията и всички други незаконни дейности, *inter alia* посредством административна взаимопомощ и правна взаимопомощ в областите, които попадат в приложното поле на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 423

Обмен на информация и по-нататъшно сътрудничество на оперативно равнище

1. За целите на правилното прилагане на разпоредбите на настоящата глава компетентните органи на ЕС и компетентните органи на Република Молдова обменят редовно информация и по искане на една от страните провеждат консултации.
2. Европейската служба за борба с измамите (OLAF) може да се споразумее със съответните органи в Република Молдова за по-нататъшно сътрудничество в борбата с измамите, включително и за оперативни договорености с органите на Република Молдова.
3. По отношение на предаването и обработката на лични данни се прилага член 13 от дял III (Свобода, сигурност и правосъдие) от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 424

Предотвратяване на нередности, измами и корупция

1. Органите на Република Молдова проверяват редовно за това дали финансираните със средства на ЕС операции се провеждат правилно. Те предприемат всички подходящи мерки за предотвратяване и отстраняване на нередности и измами.
2. Органите на Република Молдова предприемат всички подходящи мерки за предотвратяване и отстраняване на всички практики на активна или пасивна корупция и изключват наличието на конфликт на интереси на всеки етап от процедурите, свързани с изпълнението на средства на ЕС.
3. Органите на Република Молдова уведомяват Европейската комисия за всички предприети мерки за предотвратяване.

4. Европейската комисия има право да получава доказателства съгласно член 56 от Регламент (ЕО, Евратом) № 1605/2002 на Съвета от 25 юни 2002 г. относно Финансовия регламент, приложим за общия бюджет на Европейските общности.

5. Европейската комисия също така има право да получава доказателства, че процедурите по възлагане на обществени поръчки и отпускане на безвъзмездни средства отговарят на принципите на прозрачност, равнопоставеност и недискриминация, не допускат никакъв конфликт на интереси, предлагат гаранции, равностойни на международно приетите стандарти, и гарантират спазването на разпоредбите за добро финансово управление.

6. За тази цел компетентните органи на Република Молдова предоставят на Европейската комисия цялата информация, свързана с изпълнението на средствата на ЕС, и я уведомяват незабавно относно всички съществени промени в своите процедури или системи.

ЧЛЕН 425

Разследване и наказателно преследване

Органите на Република Молдова гарантират разследването и наказателното преследване на предполагаемите и действителните случаи на измами, корупция или други нередности, включително на конфликт на интереси, открити вследствие на национални проверки или на проверки от ЕС. Когато е целесъобразно, OLAF може да съдейства на компетентните органи на Република Молдова в изпълнението на тази задача.

ЧЛЕН 426

Предаване на информация относно измами, корупция и нередности

1. Органите на Република Молдова предават незабавно на Европейската комисия стигналите до тяхно знание сведения относно предполагаеми или действителни случаи на измами, корупция или други нередности, включително конфликт на интереси, във връзка с изпълнението на средства на ЕС. В случай на съмнение за измама или корупция Европейската служба за борба с измамите (OLAF) също бива уведомявана.

2. Органите на Република Молдова докладват също така относно всички мерки, предприети във връзка с факти, за които е съобщено по силата на настоящия член. Ако няма предполагаеми или действителни случаи на измами, корупция или други нередности, за които да бъде докладвано, органите на Република Молдова уведомяват Европейската комисия след изтичането на всяка календарна година.

ЧЛЕН 427

Одити

1. Европейската комисия и Европейската сметна палата имат правото да проучат внимателно дали всички разходи, свързани с изпълнението на средства на ЕС, са били извършени по правомерен и редовен начин и дали финансовото управление е било добро.

2. Одитите се провеждат както въз основа на поетите задължения, така и на извършените плащания. Те се извършват въз основа на документацията и ако е необходимо, се провеждат на място в помещенията на субектите, които управляват или вземат участие в изпълнението на средства на ЕС. Одитите могат да се провеждат преди приключването на отчетите за съответната финансова година и за период от пет години от датата на окончателното плащане.

3. Инспекторите на Европейската комисия или другите оправомощени от Европейската комисия или от Европейската сметна палата лица могат да извършват проверки на документи или проверки и одити на място в помещенията на всеки субект, който управлява или взема участие в изпълнението на средства на ЕС, и в помещенията на неговите подизпълнители в Република Молдова.

4. Европейската комисия или другите оправомощени от Европейската комисия или от Европейската сметна палата лица разполагат с необходимия достъп до обектите, дейностите и документите и до цялата информация, необходима с оглед извършването на такива одити, включително в електронна форма. Всички държавни институции в Република Молдова следва да бъдат известени за това право на достъп, като в договорите, сключени за изпълнение на инструментите, посочени в настоящото споразумение, това се посочва изрично.

5. Проверките и одитите, посочени в настоящия член, се отнасят за всички изпълнители и подизпълнители, които са получили пряко или непряко средства на ЕС. При изпълнението на своите задачи Европейската сметна палата и органите за одит в Република Молдова си сътрудничат в дух на доверие, като запазват своята независимост.

ЧЛЕН 428

Проверки на място

1. В рамките на настоящото споразумение Европейската служба за борба с измамите (OLAF) е оправомощена да извършва проверки и инспекции на място с цел защита на финансовите интереси на ЕС от измами и други нередности в съответствие с разпоредбите на Регламент (ЕО, Евратом) № 2185/96 на Съвета от 11 ноември 1996 г. относно контрола и проверките на място, извършвани от Комисията за защита на финансовите интереси на Европейските общности срещу измами и други нередности.
2. Проверките и инспекциите на място се подготвят и извършват от OLAF в тясно сътрудничество с компетентните органи на Република Молдова.

3. Органите на Република Молдова се уведомяват своевременно за предмета, целта и правното основание на проверките и инспекциите, така че да могат да окажат нужното съдействие. За тази цел длъжностни лица на компетентните органи на Република Молдова могат да участват в проверките и инспекциите на място.
4. Ако съответните органи на Република Молдова заявят интерес, проверките и инспекциите на място могат да се проведат съвместно от OLAF и от въпросните органи.
5. Когато икономически оператор се противопостави на проверка или инспекция на място, органите на Република Молдова оказват на OLAF съдействието, от което се нуждае, за да изпълни задължението си по осъществяване на проверка или инспекция на място.

ЧЛЕН 429

Административни мерки и санкции

Европейската комисия може да налага административни мерки и санкции в съответствие с регламенти (ЕО, Евратом) № 1605/2002 и (ЕО, Евратом) № 2342/2002 от 23 декември 2002 г. и с Регламент (ЕО, Евратом) № 2988/95 на Съвета от 18 декември 1995 г. относно защитата на финансовите интереси на Европейските общности.

ЧЛЕН 430

Възстановяване

1. Органите на Република Молдова предприемат всички подходящи мерки за възстановяване на недължимо платени средства от ЕС.

2. Когато на органите на Република Молдова е възложено изпълнението на средства на ЕС, Европейската комисия има правото да възстановява недължимо платените средства от ЕС, по-специално чрез финансови корекции. Европейската комисия взема предвид предприетите от органите на Република Молдова мерки за предотвратяване на загубата на съответните средства на ЕС.

3. Европейската комисия провежда консултации по този въпрос с Република Молдова, преди да вземе решение за възстановяване. Споровете относно възстановяването ще бъдат обсъждани в рамките на Съвета за асоцииране.

4. Когато Европейската комисия изпълнява средства на ЕС пряко или непряко, като възлага задачите по изпълнението на бюджета на трети страни, всяко решение, което е взето от Европейската комисия в рамките на приложното поле на настоящия дял от настоящото споразумение и посредством което се налага парично задължение за субекти, различни от държавите, има изпълнителна сила в Република Молдова в съответствие със следните принципи:

- а) принудителното изпълнение се урежда от разпоредбите на гражданскопроцесуалните норми, които са в сила в Република Молдова. Изпълнителният лист за принудителното изпълнение на решението се издава, без допълнителен контрол освен проверка на автентичността на решението, от националния орган, който е определен за тази цел от правителството на Република Молдова и за който то уведомява Европейската комисия и Съда на Европейския съюз;
- б) след като формалностите по буква а) бъдат изпълнени по молба на заинтересованата страна, тя може да пристъпи към принудително изпълнение съгласно законодателството на Република Молдова, като сезира директно компетентния орган;

в) принудителното изпълнение може да бъде спряно само с решение на Съда на Европейския съюз. Независимо от това контролът относно правомерността на изпълнителните мерки е от компетентността на съответните съдилища в Република Молдова.

5. Изпълнителният лист се издава, без допълнителен контрол освен проверка на автентичността на акта, от органите, определени от правителството на Република Молдова. Принудителното изпълнение се извършва в съответствие с процесуалните правила на Република Молдова. Законността на решението за принудително изпълнение подлежи на контрол от страна на Съда на Европейския съюз.

6. Решенията на Съда на Европейския съюз по силата на арбитражна клауза в договор в рамките на приложното поле на настоящата глава имат изпълнителна сила при същите условия.

ЧЛЕН 431

Поверителност

Информацията, съобщена или придобита под някаква форма съгласно настоящата глава, подлежи на професионална тайна и защита по същия начин, както подобна информация е под защитата на законодателството на Република Молдова и на съответните разпоредби, приложими за институциите на ЕС. Такава информация може да се свежда до знанието единствено на лица в институциите на ЕС, в държавите членки или в Република Молдова, чиито служебни задължения изискват те да са запознати с нея, и не може да се използва за други цели освен за осигуряване на ефективна защита на финансовите интереси на страните.

ЧЛЕН 432

Сближаване на законодателството

Република Молдова осъществява сближаване на своето законодателство със законодателните актове на ЕС и с международните инструменти, посочени в приложение XXXV към настоящото споразумение, в съответствие с разпоредбите на посоченото приложение.

ДЯЛ VII

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ, ОБЩИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

ГЛАВА 1

ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА

ЧЛЕН 433

Политическият диалог и диалогът за политиката, включително по въпроси, свързани със секторното сътрудничество между страните, могат да се провеждат на всички нива.

Периодичният диалог на високо равнище относно политиката протича в рамките на Съвета за асоцииране, създаден по силата на член 434 от настоящото споразумение, и в рамките на редовни заседания на представителите на страните на министерско равнище по взаимно съгласие.

ЧЛЕН 434

1. Създава се Съвет за асоцииране. Той упражнява надзор и контрол над прилагането и изпълнението на настоящото споразумение и периодично прави преглед на функционирането на настоящото споразумение с оглед на неговите цели.
2. Съветът за асоцииране заседава на министерско равнище и на редовни интервали от време, най-малко веднъж годишно, и всеки път, когато обстоятелствата налагат това. Съветът за асоцииране може да заседава във всеки от съставите си по взаимно съгласие.
3. Освен че упражнява надзор и контрол над прилагането и изпълнението на настоящото споразумение, Съветът за асоцииране разглежда всички важни въпроси, които възникват в рамките на Споразумението, а също и всички други двустранни или международни въпроси от взаимен интерес.

ЧЛЕН 435

1. Съветът за асоцииране се състои от членове на Съвета на Европейския съюз и членове на Европейската комисия, от една страна, и от членове на правителството на Република Молдова, от друга страна.
2. Съветът за асоцииране изготвя свой процедурен правилник.
3. Съветът за асоцииране се председателства на ротационен принцип от представител на Съюза и от представител на Република Молдова.
4. По взаимно съгласие представители на други органи могат да участват в работата на Съвета за асоцииране като наблюдатели, когато това е целесъобразно.

ЧЛЕН 436

1. С оглед на постигането на целите на настоящото споразумение Съветът за асоцииране разполага с правомощието да взема решения в рамките на приложното поле на настоящото споразумение. Такива решения са задължителни за страните, които предприемат целесъобразни мерки за изпълнение на взетите решения, включително, ако е необходимо, действия на органите, създадени по силата на настоящото споразумение. Съветът за асоцииране може също така да отправя препоръки. Той приема своите решения и препоръки въз основа на съгласие между страните след приключване на съответните вътрешни процедури.
2. В съответствие с целта за постепенно сближаване на законодателството на Република Молдова с това на Съюза, установена в настоящото споразумение, Съветът за асоцииране ще бъде форум за обмен на информация относно действащото законодателство на Европейския съюз и на Република Молдова и законодателните актове в процес на подготовка, както и относно мерките за прилагане, изпълнение и привеждане в съответствие.
3. В съответствие с параграф 1 от настоящия член Съветът за асоцииране има правомощието да актуализира или изменя приложенията към настоящото споразумение, без да се засягат специалните разпоредби на дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 437

1. Създава се Комитет за асоцииране. Той подпомага Съвета за асоцииране при изпълнението на неговите задължения.
2. Комитетът за асоцииране се състои от представители на страните, обикновено на равнище висши държавни служители.
3. Комитетът за асоцииране се председателства на ротационен принцип от представител на Съюза и от представител на Република Молдова.

ЧЛЕН 438

1. В своя процедурен правилник Съветът за асоцииране определя задълженията и функциите на Комитета за асоцииране, чиито отговорности включват подготовката на заседанията на Съвета за асоцииране. Комитетът за асоцииране заседава най-малко веднъж годишно.
2. Съветът за асоцииране може да делегира на Комитета за асоцииране което и да е от своите правомощия, включително правомощието да взема решения със задължителна сила.
3. Комитетът за асоцииране разполага с правомощието да приема решения в случаите, предвидени в настоящото споразумение, и в областите, в които Съветът за асоцииране му е делегирал правомощия. Тези решения са задължителни за страните, които предприемат необходимите мерки за изпълнението им. Комитетът за асоцииране приема своите решения въз основа на съгласие между страните.
4. Комитетът за асоцииране заседава в специален състав, когато разглежда всички въпроси, свързани с дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение. Комитетът за асоцииране заседава в този състав най-малко веднъж годишно.

ЧЛЕН 439

1. Комитетът за асоцииране се подпомага от подкомитети, създадени по силата на настоящото споразумение.
2. Съветът за асоцииране може да реши да създаде специален комитет или орган в конкретни области, необходими за изпълнението на настоящото споразумение, и определя състава, задълженията и функциите на такива специални комитети или органи. Освен това такива специални комитети или органи могат да провеждат обсъждания по всички въпроси, които смятат за релевантни, без да се засягат специалните разпоредби на дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение.
3. Комитетът за асоцииране може също така да създава подкомитети, включително за да отчита напредъка, постигнат в рамките на редовните диалози, посочени в настоящото споразумение.
4. Подкомитетите разполагат с правомощия да вземат решения в случаите, предвидени в настоящото споразумение. Те докладват редовно за своята дейност на Комитета за асоцииране съгласно изискванията за това.

5. Подкомитетите, създадени по силата на дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, уведомяват Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение, относно датата и дневния ред на своите заседания достатъчно време преди тяхното начало. Те докладват за своята дейност на всяко редовно заседание на Комитета за асоцииране в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение.

6. Съществуването на който и да е от подкомитетите не възпрепятства никоя от страните да отнася въпроси директно до Комитета за асоцииране, включително в състав „Търговия“, определен в член 438, параграф 4 от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 440

1. Създава се Парламентарен комитет за асоцииране. В състава му влизат членове на Европейския парламент, от една страна, и членове на Парламента на Република Молдова, от друга страна, и той представлява форум, на който те се събират и обменят възгледи. Той определя сам периодичността на заседанията си.
2. Парламентарният комитет за асоцииране изготвя свой процедурен правилник.
3. Парламентарният комитет за асоцииране се председателства на ротационен принцип съответно от представител на Европейския парламент и от представител на Парламента на Република Молдова в съответствие с разпоредбите, които ще бъдат установени в неговия процедурен правилник.

ЧЛЕН 441

1. Парламентарният комитет за асоцииране може да поиска да му бъде предоставена всякаква информация, която се отнася до изпълнението на настоящото споразумение, от Съвета за асоцииране, който предоставя на Парламентарния комитет за асоцииране исканата информация.
2. Парламентарният комитет за асоцииране се уведомява за решенията и препоръките на Съвета за асоцииране.
3. Парламентарният комитет за асоцииране може да отправя препоръки към Съвета за асоцииране.
4. Парламентарният комитет за асоцииране може да създава парламентарни подкомитети за асоцииране.

ЧЛЕН 442

1. Страните насърчават също така провеждането на редовни срещи на представителите на своите граждански общества с цел да ги информират за изпълнението на настоящото споразумение и да получават обратна информация от тях в тази връзка.
2. Създава се Платформа на гражданското общество. В състава ѝ влизат представители на гражданското общество от страна на ЕС, сред които и членове на Европейския икономически и социален комитет, и представители на гражданското общество от страна на Република Молдова, и тя представлява форум, на който те се събират и обменят възгледи. Тя определя сама периодичността на заседанията си.
3. Платформата на гражданското общество изготвя свой процедурен правилник.
4. Платформата на гражданското общество се председателства на ротационен принцип съответно от представител на Европейския икономически и социален комитет и от представители на гражданското общество в Република Молдова в съответствие с разпоредбите, които ще бъдат установени в нейния процедурен правилник.

ЧЛЕН 443

1. Платформата на гражданското общество се уведомява за решенията и препоръките на Съвета за асоцииране.
2. Платформата на гражданското общество може да отправя препоръки към Съвета за асоцииране.
3. Комитетът за асоцииране и Парламентарният комитет за асоцииране поддържат редовни контакти с представителите на Платформата на гражданското общество с цел да се запознаят с възгледите им относно постигането на целите на настоящото споразумение.

ГЛАВА 2

ОБЩИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 444

Достъп до съдилища и административни органи

В рамките на приложното поле на настоящото споразумение всяка от страните поема ангажимент да гарантира, че с оглед на защитата на своите индивидуални права и права на собственост физическите и юридическите лица от другата страна имат достъп до компетентните ѝ съдилища и административни органи, без дискриминация в сравнение с нейните собствени граждани.

ЧЛЕН 445

Достъп до официални документи

Разпоредбите на настоящото споразумение не засягат прилагането на релевантните вътрешни законови и подзаконови актове на страните относно публичния достъп до официални документи.

ЧЛЕН 446

Изключения във връзка със сигурността

Никоя от разпоредбите на настоящото споразумение не представлява пречка за някоя от страните да предприеме мерки, които:

- а) тя смята за необходими за предотвратяване на оповестяването на информация, противоречащо на основните ѝ интереси в областта на сигурността;

- б) се отнасят до производството на оръжие, боеприпаси или военно оборудване или до търговията с тях, или до научните изследвания, развойната дейност или производството от основно значение за целите на отбраната, при условие че такива мерки не нарушават условията на конкуренция по отношение на продуктите, които не са предназначени конкретно за военни цели; и
- в) тя смята за съществени за собствената си сигурност в случай на сериозни вътрешни безредици, засягащи поддържането на реда и законността, във време на война или сериозно международно напрежение, съставляващо заплаха от война, или за да изпълни задължения, които е поела за поддържането на мира и международната сигурност.

ЧЛЕН 447

Недискриминация

1. В областите от приложното поле на настоящото споразумение и без да се засягат специалните разпоредби в него:
 - а) прилаганият от Република Молдова режим по отношение на Съюза или на неговите държави членки не поражда дискриминация между държавите членки, техните граждани, дружества или фирми; и
 - б) прилаганият от Съюза или от неговите държави членки режим по отношение на Република Молдова не поражда дискриминация между гражданите, дружествата или фирмите на Република Молдова.
2. Разпоредбите на параграф 1 не засягат правото на страните да прилагат съответните разпоредби на своето данъчно законодателство към данъкоплатците, които не са в идентично положение, що се отнася до мястото им на пребиваване.

ЧЛЕН 448

Постепенно сближаване

Република Молдова осъществява постепенно сближаване на своето законодателство с правото на ЕС и с международните инструменти, както е посочено в приложенията към настоящото споразумение, въз основа на ангажиментите, определени в настоящото споразумение, и в съответствие с разпоредбите на посочените приложения. Настоящата разпоредба не засяга конкретните разпоредби и задължения относно сближаването съгласно дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 449

Динамично сближаване

В съответствие с целта Република Молдова да сближи постепенно своето законодателство със законодателството на ЕС, и по-конкретно във връзка с ангажиментите, определени в дялове III, IV, V и VI от настоящото споразумение, както и в съответствие с разпоредбите на приложенията към настоящото споразумение, Съветът за асоцииране периодично преразглежда и актуализира тези приложения, включително за да отчете развитието на правото на ЕС, както е определено в настоящото споразумение. Настоящата разпоредба не засяга конкретните разпоредби по дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 450

Осъществяване на контрол

„Осъществяване на контрол“ означава непрекъснатото оценяване на постигнатия напредък за прилагане и изпълнение на мерките, попадащи в приложното поле на настоящото споразумение. Страните ще си сътрудничат за улесняване на процеса на осъществяване на контрол в рамките на институционалните органи, създадени по силата на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 451

Оценка на сближаването

1. ЕС извършва оценка на сближаването на законодателството на Република Молдова със законодателството на ЕС, както е определено в настоящото споразумение. Тя обхваща аспектите на прилагането и изпълнението. Извършването на тези оценки може да става самостоятелно от ЕС, от ЕС със съгласието на Република Молдова или съвместно от двете страни. С цел улесняване на процеса на оценка Република Молдова докладва на ЕС за напредъка в сближаването, когато това е целесъобразно преди края на преходните периоди, посочени в настоящото споразумение във връзка със законодателните актове на ЕС. При докладването и оценяването, включително що се отнася до условията, реда и честотата на оценките, ще се вземат предвид конкретните условия и ред, определени в настоящото споразумение, или решенията на институционалните органи, създадени по силата на настоящото споразумение.
2. Оценката на сближаването може да включва проверки на място с участието на институции, органи и агенции на ЕС, неправителствени организации, надзорни органи, независими експерти и други, според необходимото.

ЧЛЕН 452

Резултати от осъществяването на контрол, включително оценки на сближаването

1. Резултатите от дейностите по осъществяване на контрол, включително оценките на сближаването, посочени в член 451 от настоящото споразумение, се обсъждат във всички съответни органи, създадени по силата на настоящото споразумение. Тези органи могат да приемат съвместни препоръки, одобрени с единодушие, които се представят на Съвета за асоцииране.
2. Ако страните се договорят, че необходимите мерки, попадащи в приложното поле на дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение, са приложени и се изпълняват, Съветът за асоцииране, по силата на предоставените му правомощия по член 436 от настоящото споразумение, се споразумява за по-нататъшно отваряне на пазара, както е определено в дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение.

3. Съвместните препоръки, посочени в параграф 1 от настоящия член, представени на Съвета за асоцииране, или невъзможността да се постигне съгласие по такива препоръки не са предмет на процедурите по уреждане на спорове, установени в дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение. Решение, взето от съответния създаден по силата на настоящото споразумение орган, или невъзможността да се вземе такова решение не е предмет на процедурите по уреждане на спорове, установени в дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 453

Изпълнение на задължения

1. Страните предприемат всякакви общи или специални мерки, които се изискват за изпълнението на техните задължения по силата на настоящото споразумение. Те гарантират постигането на целите, определени в настоящото споразумение.
2. Страните се споразумяват да се консултират незабавно, използвайки подходящите канали, по искане на която и да е от страните с цел обсъждане на всеки въпрос, който се отнася до тълкуването, прилагането или добросъвестното изпълнение на настоящото споразумение и до други релевантни аспекти на отношенията между страните.

3. Страните сезират Съвета за асоцииране за всеки спор, свързан с тълкуването, изпълнението или добросъвестното прилагане на настоящото споразумение, в съответствие с член 454 от настоящото споразумение. Съветът за асоцииране може да разреши спора чрез решение със задължителна сила.

ЧЛЕН 454

Уреждане на спорове

1. При възникване на спор между страните относно тълкуването, изпълнението или добросъвестното прилагане на настоящото споразумение едната от страните изпраща на другата страна и на Съвета за асоцииране официално искане за решаване на спорния въпрос. Чрез дерогация споровете относно тълкуването, изпълнението или добросъвестното прилагане на дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) се уреждат единствено с разпоредбите на глава 14 (Уреждане на спорове) от този дял.

2. Страните полагат усилия да разрешат спора, като започват добросъвестни консултации в рамките на Съвета за асоцииране и на другите съответни органи, посочени в членове 437 и 439 от настоящото споразумение, с цел постигане на взаимно приемливо решение в най-кратък срок.
3. Страните предоставят на Съвета за асоцииране и на другите съответни органи цялата информация, необходима за задълбочено разглеждане на ситуацията.
4. Докато не бъде разрешен, спорът се обсъжда на всяко заседание на Съвета за асоцииране. Спорът се счита за решен, когато Съветът за асоцииране вземе решение със задължителна сила за уреждане на спора, както е предвидено в член 453, параграф 3 от настоящото споразумение, или когато обяви, че спорът е приключил. Консултациите по спора могат да се провеждат и по време на всяко заседание на Комитета за асоцииране или на всеки друг съответен орган, посочен в член 439 от настоящото споразумение, при наличието на съгласие между страните или по искане на една от тях. Консултациите могат да се провеждат и в писмена форма.
5. Цялата информация, оповестена по време на консултациите, остава поверителна.

ЧЛЕН 455

Подходящи мерки в случай на неизпълнение на задълженията

1. Страните могат да предприемат подходящи мерки, ако спорният въпрос не е решен в срок от три месеца от датата на изпращане на официално искане за уреждане на спора в съответствие с член 454 от настоящото споразумение и ако страната ищец все още счита, че другата страна не е изпълнила дадено задължение по силата на настоящото споразумение. Изискването за тримесечен период на консултации не се прилага по отношение на изключителните случаи, посочени в параграф 3 от настоящия член.
2. При избора на подходящи мерки се дава предимство на мерките, които в най-малка степен смущават прилагането на настоящото споразумение. Освен в случаите, описани в параграф 3 от настоящия член, тези мерки не могат да включват временното спиране на упражняването на права или на изпълнението на задължения, предвидени по силата на разпоредбите на настоящото споразумение, изложени в дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси). Съветът за асоцииране се уведомява незабавно за предприетите по параграф 1 от настоящия член мерки, които са предмет на консултации в съответствие с член 453, параграф 2 и на процедурите по уреждане на спорове в съответствие с член 453, параграф 3 и член 454 от настоящото споразумение.

3. Изключенията, посочени в параграфи 1 и 2, се отнасят до:
- а) денонсиране на настоящото споразумение, което не е допустимо съгласно общите норми на международното право; или
 - б) нарушение от другата страна на някой от съществените елементи на настоящото споразумение, посочени в член 2 от дял I (Общи принципи) от настоящото споразумение.

Връзка с други споразумения

ЧЛЕН 456

1. С настоящото се отменя Споразумението за партньорство и сътрудничество между Европейските общности и техните държави членки, от една страна, и Република Молдова, от друга страна, подписано в Люксембург на 28 ноември 1994 г. и влязло в сила на 1 юли 1998 г.

2. С настоящото споразумение се заменя споразумението, посочено в параграф 1. Позоваванията на това споразумение във всички други споразумения между страните по настоящото споразумение се тълкуват като позовавания на настоящото споразумение.

3. Настоящото споразумение заменя Споразумението между Европейския съюз и Република Молдова относно закрилата на географските означения на земеделски продукти и храни, подписано на 26 юни 2012 г. в Брюксел и влязло в сила на 1 април 2013 г.

ЧЛЕН 457

1. Настоящото споразумение не засяга, до момента, в който се постигнат равностойни права за гражданите и икономическите оператори съгласно настоящото споразумение, правата, които са им предоставени чрез съществуващи споразумения, задължителни за една или повече държави членки, от една страна, и за Република Молдова, от друга страна.

2. Съществуващите споразумения, които се отнасят до конкретни области на сътрудничество, попадащи в приложното поле на настоящото споразумение, се считат за част от цялостните двустранни отношения, уредени с настоящото споразумение, и като част от обща институционална рамка.

ЧЛЕН 458

1. Страните могат да допълват настоящото споразумение, като сключват специфични споразумения във всяка област, която попада в приложното му поле. Такива споразумения представляват неразделна част от цялостните двустранни отношения, които се уреждат с настоящото споразумение, и са част от обща институционална рамка.

2. Без да се засягат съответните разпоредби на Договора за Европейския съюз и на Договора за функционирането на Европейския съюз, настоящото споразумение и предприетите в съответствие с него действия по никакъв начин не засягат правомощията на държавите членки да предприемат действия за двустранно сътрудничество с Република Молдова или да сключват, когато е целесъобразно, нови споразумения за сътрудничество с Република Молдова.

ЧЛЕН 459

Приложения и протоколи

Приложенията и протоколите към настоящото споразумение са неразделна част от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 460

Срок на действие

1. Настоящото споразумение се сключва за неограничен срок.
2. Всяка от страните може да денонсира настоящото споразумение, като нотифицира другата страна. Настоящото споразумение прекратява своето действие след шест месеца, считано от датата, на която е получена тази нотификация.

ЧЛЕН 461

Определяне на страните

За целите на настоящото споразумение терминът „страните“ означава, от една страна, ЕС, неговите държави членки или ЕС и неговите държави членки съгласно съответните им правомощия, произтичащи от Договора за Европейския съюз и Договора за функционирането на Европейския съюз, и когато е уместно, означава също и Евратом съгласно неговите правомощия по силата на Договора за създаване на Европейската общност за атомна енергия, и от друга страна, Република Молдова.

ЧЛЕН 462

Териториално прилагане

1. Настоящото споразумение се прилага, от една страна, на териториите, в рамките на които се прилагат Договорът за Европейския съюз, Договорът за функционирането на Европейския съюз и Договорът за създаване на Европейската общност за атомна енергия, и в съответствие с предвидените в посочените договори условия, а от друга страна, без да се засяга разпоредбата на параграф 2 от настоящия член — на територията на Република Молдова.
2. Прилагането на настоящото споразумение или на дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от него по отношение на тези области на Република Молдова, където правителството на Република Молдова не упражнява ефективен контрол, започва тогава, когато Република Молдова гарантира прилагането и изпълнението в пълна степен на настоящото споразумение или съответно на дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от него на цялата си територия.

3. Съветът за асоцииране приема решение относно момента, в който се гарантират прилагането и изпълнението в пълна степен на настоящото споразумение или на дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от него на цялата територия на Република Молдова.

4. Ако някоя от страните счита, че прилагането и изпълнението в пълна степен на настоящото споразумение или на дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от него вече не са гарантирани в областите на Република Молдова, посочени в параграф 2 от настоящия член, тази страна може да поиска от Съвета за асоцииране да преразгледа въпроса дали настоящото споразумение или съответно дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от него продължава да се прилага по отношение на въпросните области. В срок от три месеца след искането Съветът за асоцииране проучва положението и приема решение за това дали настоящото споразумение или дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от него продължава да се прилага. Ако Съветът за асоцииране не приеме решение в срок от три месеца след искането, настоящото споразумение или дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от него временно спира да се прилага по отношение на въпросните области дотогава, докогато Съветът за асоцииране приеме решение.

5. Решенията на Съвета за асоцииране по настоящия член относно прилагането на дял V (Търговия и свързани с търговията въпроси) от настоящото споразумение се отнасят до целия този дял, а не до отделни части от него.

ЧЛЕН 463

Депозитар на настоящото споразумение

Депозитар на настоящото споразумение е Генералният секретариат на Съвета на Европейския съюз.

ЧЛЕН 464

Влизане в сила и временно прилагане

1. Страните ратифицират или одобряват настоящото споразумение в съответствие със своите вътрешни процедури. Инструментите за ратификация или одобрение се депозират при Генералния секретариат на Съвета на Европейския съюз.
2. Настоящото споразумение влиза в сила на първия ден от втория месец след датата, на която е депозиран последният инструмент за ратификация или одобрение.
3. Независимо от параграф 2 от настоящия член Съюзът и Република Молдова се споразумяват да прилагат временно части от настоящото споразумение, както са посочени от Съюза, съгласно установеното в параграф 4 от настоящия член и съгласно съответните си приложими вътрешни процедури и законодателство.

4. Временното прилагане поражда действие от първия ден на втория месец след датата, на която депозитарят на настоящото споразумение получи следното:

- а) нотификацията от страна на Съюза относно приключването на необходимите за тази цел процедури, в която се посочват частите от Споразумението, които да се прилагат временно; и
- б) нотификацията от страна на Република Молдова относно приключването на процедурите, необходими за временното прилагане на настоящото споразумение.

5. За целите на съответните разпоредби от настоящото споразумение, включително от съответните приложения и протоколи към него съгласно член 459, всяко позоваване в тези разпоредби на „датата на влизане в сила на настоящото споразумение“ се разбира като „датата, от която настоящото споразумение се прилага временно“ в съответствие с параграф 3 от настоящия член.

6. По време на периода на временното прилагане разпоредбите на Споразумението за партньорство и сътрудничество между Европейските общности и техните държави членки, от една страна, и Република Молдова, от друга страна, подписано в Люксембург на 28 ноември 1994 г. и влязло в сила на 1 юли 1998 г., които не попадат в обхвата на временното прилагане на настоящото споразумение, продължават да се прилагат.

7. Всяка от страните може да нотифицира писмено депозитаря на настоящото споразумение за своето намерение да прекрати временното прилагане на настоящото споразумение. Прекратяването на временното прилагане поражда действие шест месеца, след като депозитарят на настоящото споразумение получи нотификацията.

ЧЛЕН 465

Автентични текстове

Настоящото споразумение е съставено в два еднообразни екземпляра на английски, български, гръцки, датски, естонски, испански, италиански, латвийски, литовски, малтийски, немски, нидерландски, полски, португалски, румънски, словашки, словенски, унгарски, фински, френски, хърватски, чешки и шведски език, като всички текстове са еднакво автентични.

В УВЕРЕНИЕ НА КОЕТО долуподписаните, надлежно упълномощени за целта представители подписаха настоящото споразумение.

Съставено в нагодина.

ЗА КРАЛСТВО БЕЛГИЯ

ЗА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ЗА ЧЕШКАТА РЕПУБЛИКА

ЗА КРАЛСТВО ДАНИЯ

ЗА ФЕДЕРАЛНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЯ

ЗА РЕПУБЛИКА ЕСТОНИЯ

ЗА ИРЛАНДИЯ

ЗА РЕПУБЛИКА ГЪРЦИЯ

ЗА КРАЛСТВО ИСПАНИЯ

ЗА ФРЕНСКАТА РЕПУБЛИКА

ЗА РЕПУБЛИКА ХЪРВАТИЯ

ЗА ИТАЛИАНСКАТА РЕПУБЛИКА

ЗА РЕПУБЛИКА КИПЪР

ЗА РЕПУБЛИКА ЛАТВИЯ

ЗА РЕПУБЛИКА ЛИТВА

ЗА ВЕЛИКОТО ХЕРЦОГСТВО ЛЮКСЕМБУРГ

ЗА УНГАРИЯ
ЗА РЕПУБЛИКА МАЛТА
ЗА КРАЛСТВО НИДЕРЛАНДИЯ
ЗА РЕПУБЛИКА АВСТРИЯ
ЗА РЕПУБЛИКА ПОЛША
ЗА ПОРТУГАЛСКАТА РЕПУБЛИКА
ЗА РУМЪНИЯ
ЗА РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЯ
ЗА СЛОВАШКАТА РЕПУБЛИКА
ЗА РЕПУБЛИКА ФИНЛАНДИЯ
ЗА КРАЛСТВО ШВЕЦИЯ
ЗА ОБЕДИНЕНОТО КРАЛСТВО ВЕЛИКОБРИТАНИЯ И СЕВЕРНА ИРЛАНДИЯ
ЗА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
ЗА ЕВРОПЕЙСКАТА ОБЩНОСТ ЗА АТОМНА ЕНЕРГИЯ
ЗА РЕПУБЛИКА МОЛДОВА